

PERSEPOLİS • THE GOOD, THE BAD AND THE QUEEN • KREŞ • M. WARD • DERDİYOKLAR

ROLL
122

ROLL

112480 eylül-ekim 2007/09 5 YTL

Julien Temple'in belgeseli Filmekimi'nde

JOE STRUMMER

Gelecek belirsiz,
kaderini
kendin çiz!

FUAT • ANTON CORBIJN'DEN "CONTROL" • ZITA SWOON • SELEKTA FİRUZAGA • MARIANNE FAITHFULL

ISSN: 1307-4628

9 771307 462808

BÜYÜMEK İSTEMİYORUM

Bu dünyaya geldiğimden beri
Gözlerim anneminkilere benzer
Diğer her yerimse babama
Tam tersi değil neyse ki
Ben yatağımda kalacağım
Buradan asla kıpırdamayacağım
Büyüme istemiyorum
Hele ergen olmak...

Neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlamazlar
Kendilerini güzel hissetmek için
Tanrılarıyla konuşurlar
Akşamları televizyonun karşısına geçerler
Gerçekleri televizyondan öğrenirler

Ben yatağımda kalacağım
Buradan asla kıpırdamayacağım
Büyüme istemiyorum
Hele ergen olmak...

LOLA VESAİRE

Lola, senin için
Yıkırım koltuk altlarını
Fakat senin için bile
Asla kullanamam tıraş losyonu
Carla sevmez
Suskunlukları
Sorar durur bana
Ondan başkası var mıymış hayatımda
Elga'ysa bir diva
Uzanır taftadan divanına
Pahalı kumaşlar ve bolca safsata yoksa
Hayat döner Sahra'ya

Fakat asıl Cindrella
Olsun isterdim kollarımda
Pek meraklı dansa
Ve tabii ki Kama Sutra'ya
Volga kıyılarında
Vuruldum Olga'ya
Fakat onun aklı
Yalnızca votkada

Irma'da da var bir şeyler
Kimselerde olmayan
Ama onu da ben kaptırdım
Başkalarna

ANNEMİN GÖZLERİ

Annemde var bir şeyler
Tehlikeli şeyler
Seni hem baştan çıkarır
Hem başının etini yer
Bakışları öldürür neredeyse
Ama severim ellerinin vücudumda gezinmesini
Bayılırım koltuk altlarının kokusuna
Evet, böyleyimdir işte...

Işık hiç eksik olmaz
Annemin gözlerinden
Sevgiyi ararım
Annemin gözlerinde
Annem hep dinler beni
Ne zaman belaya soksam başımı
En iyi o bilir zayıflıklarımı
En beter ayaşıklarımı
Ayaklarımın kokusunu
Çıplakken neye benzediğimi
Ama ne zaman şifayı kapsam
Elinde fitille çıkagelir
Işık hiç eksik olmaz

Annemin gözlerinden
Sevgiyi ararım
Annemin gözlerinde

YAŞASIN ÖZGÜRLÜĞÜM

Beynim nasıl sesler çıkarır
Hiçbir şey düşünmezken
Mutsuzum diyemem ama iyi de değilim
Eyvallah, merhaba, selam, n'aber?
Sarardım, yeşerdim, mosmor kesildim
Ötekilerin hayatı uymaz bana
Ben saçmasapan şarkımı söylerim

Yaşasın özgürlüğüm
Yaşasın özgürlüğüm

Kötü bir herif sayılımam
Fakat halimden memnunum
Dans eden demir bilyeler gibi
Yuvarlanıp giderim
Ötekilerin hayatı uymaz bana
Ben saçmasapan şarkımı söylerim

Yaşasın özgürlüğüm
Yaşasın özgürlüğüm

Fransız usulü gerzek şarkımı söylüyorum
Haybeci ve yüzeysel laflar
Son moda entelektüel kelimeler
Gerzek şarkımı söylüyorum
Sana ve bütün dünyaya

Yaşasın özgürlüğüm
Yaşasın özgürlüğüm

YURTTAŞIM

Sessizce ediyorum
Son dansımı
Onu öpüyorum
Her yerinden
Her yerde
Hep aynılarıyla sohbet ederiz
Başkalıyla sevişiriz
Aynılarıyla dans ederiz
Başkalıyla sevişiriz

Dans edip şarkı söylüyorum
İranlılar için
Dans edip şarkı söylüyorum
Vietnamlılar için
Dans edip şarkı söylüyorum
Yuttaşım için
Gökyüzüne uzanıyor
Eyfel Kulesi gibi

Her şey için teşekkürler
Hiçbir şey için teşekkürler
Beni gördüğün için
Köpeğin olduğum için
Boş umutların için teşekkürler
Aşkın için teşekkürler
Maalesef pek uzun sürmedi

Dans edip şarkı söylüyorum
İranlılar için
Dans edip şarkı söylüyorum
Vietnamlılar için
Dans edip şarkı söylüyorum
Yuttaşım için
Gökyüzüne uzanıyor
Eyfel Kulesi gibi

Savaş kanunlarına elveda
Elveda rüyalarım
Elveda ablalarım
Elveda abilerim
Goodbye au revoir
Uslu bir çocuktum
Goodbye au revoir
İyi bir çocuktum...

ROLL
122

eylül-ekim '07

- 08 Derdiyoklar
11 The Good, The Bad & The Queen
14 M. Ward
18 Kreş
22 Fuat
25 Marjane Satrapi (Persepolis)
28 M. Faithfull (Irina Palm)
30 Joe Strummer (Future is Unwritten)
36 Anton Corbijn (Control)
40 Reggae soundsystem
44 Zita Swoon

- 04 Ajans
09 Ses ile Gölge Tuncer Erdem
10 Halkla ilişkiler
16 ÖSS
46 Gayd
49 Kiraathane
50 Kısa dalga

New Young Pony Club, Rilo Kiley, Plan B, Baaba Maal, Low, Henry Rollins, Dave Gahan, Digitalism

- 52 Albümler
56 Liste
62 Ansiklopedi

Abdullah Soğan, Adnan Uludağ, Ahmet Eken, Ali Kesgin, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Alişan Çapan, Amy Spangler, Arslan Eroğlu, Ayşegül Oğuz, Baran Özdemir, Bilge Ceren Şekerciler, Bulgu Öztürk, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Çağdaş Önder, Çiğdem Öztürk, Derya Bengi, Donat Bayer, Emin Ekşi, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Esra İpekçi, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcüğü, Hakan Lokanoğlu, Harun İzer, Hıncırtş, Hilmi Tezgör, Hüseyin Ustaoglu, İlker Aksoy, Kaan Pamuk, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özyay Selmo, Pelin Batu, Pelin Özer, Pınar Ögünç, Reha Öztunalı, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Be-yaz, Serdar Karatas, Sinan Kolat, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoglu, Şule Camadan, Tacide Kaya Güner, Tolga Yağ-lı, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Avdan, Yiğit Atılğan, Yücel Gökürk, Zeynep Nuhoglu, Zülal Kalkandelen **baskı:** Mikado Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti. [İlhamçesme Caddesi G/47 Sokak no: 6 Seyrantepe - İstanbul Tel: 0212 289 27 93] **basım yeri ve tarihi:** İstanbul, Eylül 2007 **dağıtım:** Doğan Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri:** Abdullh Sok. No. 9 Be-yoğlu - İstanbul **tel-faks:** 0212 251 87 67 **e-mail:** rolldergisi@yahoo.com **abonelik:** expressroll@gmail.com **yıl 11 sayı 122 eylül-ekim '07 imtiyaz hakkı:** Bilge Ceren Şekerciler **sorumlu yazışları müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Şahan Nuhoglu (0.535.576 21 11) **ISSN 1307 - 4628**
YEREL SÜRELİ YAYINDIR
AYDA BİR YAYINLANIR

ROLL • OVER GUSTAVE COURBET

Madem ki realizm diye bir şey var

“Sanat, bir başka deyişle güzellik arayışı ve hakikatin mükemmelleştirilmesi –insanın kişiliğinde, fikirlerinde, söylediklerinde, yaptıklarında ve ürettiklerinde– işçinin nihai evrimi, doğanın çemberinin muzaffer bir tamamlanışıdır.” (*Baudelaire'in 1848'de, Proudhon'un "Se-falet'in Felsefesi"nden defterine not ettiği satırlar*)

“Şu pek medeni toplumumuzda, benim yapmam gereken ilkel bir insanın hayatını yaşamaktır. Devletten, hükümetten bağımsız ol-maktır. Benim dostum halktır, on-larla doğrudan konuşmalı; sanatı-mı, ilmimi onlardan almalyım, on-lar da benim geçimimi sağlamalı. Bunu gerçekleştirmek için bir bo-hemin müthiş, bağımsız ve vaga-bond hayatını yaşamaya koyul-dum.” (*Courbet'in Francis Wey'e 1850 tarihli mektubu*)

“Vagabondluğu ve bohemlik de-nen şeyi, yani çoğul hissiyatın yü-celtilmesi, müzik vasıtasıyla ifade edilmesi kültürün kutsamak. Liszt'e atıf yaparak.” (*Baudelaire'in defterinden*)

“Courbet, resmin Proudhon'udur. Demokratik ve toplumsal resim ya-pıyor. Nasıl bir bedel ödediğini tan-rı biliyor.” (*Eleştirmen L. Enault, Chronique de Paris, 1851*)

Bu alıntılar sanat ve siyasetin bir-birinden ayrılmadığı zamanlardan. Düşünürlerin sanatı işçi sınıfıyla ilişkilendirerek yorumladığı, şairle-rin düşünürlerin sözlerini defterleri-ne çektiği, ressamların “demokra-tik ve toplumsal” olarak tanımla-nan tablolar yaptığı “modern za-manlar”dan... Çevirmeden bıraktı-ğımız “vagabond”un sözlük karşılı-ğı “serseri, avare, derbeder”, ama bu bağlamda “avare”nin yan an-lamlarından “başına buyruk” a da-ha yakın. Ve yine bu bağlamda, “vagabond” pekâlâ beat, hippie, punk olarak da okunabilir. Zira, Baudelaire, 1851'de defterine “kullanışlı olmayan sanat, sanat değildir” diye yazmıştı; Courbet de 1855'teki manifestosunda, “ben yaşayan sanat yapmak istiyorum, hayatın ta kendisi olan bir sanat” diyordu.

Yukarıdaki alıntılardaki kritik kav-ramlardan biri de “bohem”. Onu iyi anlamak için “avangard”la ara-sındaki tarihi ayrıma değinmek ge-rekıyor. Tarihin ilk işçi hükümeti olan Paris Komünü'nü (18 Mart -

28 Mayıs 1871) top ve tüfekte ezen “haziran katliamı”nda, bo-hemler komün safında, avan-gard'lar devlet safındaydı. Dolayı-sıyla, gerçek bohemyayı, avan-gard'ların fantezisi bohemyadan ayırt etmek gerekiyor. Baudelaire'in de komüncülerle birlikte bari-katlarda yer aldığı o kanlı günlerde devlet güçlerinin eline geçen Courbet, yaşadıklarını şöyle anlatıyor-du: “Beni soydular, küfürler içinde Paris sokaklarında sürüklediler. İn-sanda akıl ve takat bırakmayan hücrelerde ve can çekişenlerin ya-nında, insan bedeninin sığamaya-cağı daracık çukurlarda boğazıma tüfek dayalı bir durumda dört ay yaşadım. Ne yazık ki yalnız değil-dim: Kadınlar, her yaştan çocuklar, süt bebekleri... Tarihte şimdide ka-dar böyle bir kıyım, böyle bir aç-ılma görülmemiştir.”

Courbet, bu tanıklığını bir dizi de-sene aktarmıştı: Hapse atılmış, ye-re istiflenmiş çocuklar, hücrelere kapatılmış komüncüler, kucakların-da bebekleriyle anneler, idam seh-pası üzerinde bir devrimci, kurşun-lanmak üzereyken sıkılı yumruğu-nu gururla kaldırmış Frigya bereli bir kadın...

Baudelaire, dostlukları sona erdi-ğinde, Courbet üzerine bir deneme

yazmaya koyulmuştu. Hareket nok-tası, Courbet'nin bir mektubunda kullandığı “madem ki realizm diye bir şey var...” ifadesiydi. Koyduğu iki başlık, Baudelaire'in öfkesi ya-tıştıktan sonra neler yazacağına ima ediyordu: “Doğanın, Courbet'nin kabiliyetinin, ahlakın analizi” ve “Dünyayı kurtarmak isteyen Courbet”.

Courbet, 1855'te, Marx'ın takdirle andığı yegâne ütopyik sosyalist For-urier'nin yoldaşı Jean Jurnet'nin portresini yapmış ve altına şunu yazmıştı: “Evrensel Ahengin Yolcu-su”.

Siyasal görüşlerini 1851'de şöyle özetlemişti: “Ben yalnızca sosya-list değilim, aynı zamanda bir de-mokrat ve cumhuriyetçiyim. Ez-cümle, topyekün devrimin yandaşı-yım. Ve dahası, realistim. Sahici hakikatin samimi aşığıyım.”

Komün militanı ve romancı Jules Valles, Courbet'nin portresini şu satırlarla çizmişti: “Courbet! Gördüğüm en güzel yaratık! Öküz gibi ça-lıştırdı, ama bir ayı yavrusu kadar neşeliydi. Naif bir serdengeçliliği, dehşet bir belâgatı, büyüleyici bir yakışıklılığı ve Jüpiter gururu vardı.”

T.J. Clark'ın “Image of The People: Gustave Courbet and The 1848 Revolution”ından roll'layan: Y.G.

“Otoportre - Pipolu Adam”, Gustave Courbet, 1846-47

Bizim balıklar / Kitaplardaki balıklar gibi / Şarkıyı / Bir ağzdan söylemezler **ORHAN VELİ**

Geçmiş nasıl yakalayabiliriz? Bunu yapabilmemize olanak var mı? Ben tıp fakültesindeyken, bir dönem sonu balosu sırasında bazı muzip kişiler, salondan içeri yağa bulanmış bir domuz yavrusu salıvermişlerdi. Hayvan dansedenlerin bacaklarının arasından sıyrıldı, hep kaçmayı becerdi, viyaklayıp durdu. İnsanlar onu tutmaya çalıştıkça, kayıp düşüp gülünç oldular. Geçmiş de çoğu kez o domuz yavrusu gibi davranıyor sanki. **JULIAN BARNES**, Flaubert'in Papağanı

İnsanlar geçen yıllarını nasıl taşırlarsa büyükbaş hayvanlar da boynuzlarını öyle taşıyorlar. **JOHN BERGER**, G

Doğrusunu istersen, bir şey yapıp sonra pişman olacak güç yok bende. Olsaydı, ben de şimşek olurum. Şimdi ise sis bulutuyum ben. Ne yapılması gerektiğini bilen, ama yapmayan bir adamım ben. Sis bulutuyum ben. **KNUT HAMSUN**, Toprak Yeşerince

BRUCE SPRINGSTEEN, beş yıl aradan sonra tekrar bir araya geldiği E Street Band'le yaptığı kayıtları tamamladı. Yeni albüm "Magic" Ekim başında müzik marketlerde. Albümün açılış şarkısı "Radio Nowhere", şimdiden sanal âlemde Bruce' severlerin emrinde.

IGGY POP AND THE STOGES

Belçika'daki konserlerini ve grupla yapılan röportajları izleyebileceğimiz bir DVD çıkarıyor. Bu çalışmanın adı "Escaped Maniacs - Live At Lokerse" olacak.

MOBY yeni albümünü şubatın çıkarmak istiyor. Müzisyen bu sefer dans şarkıları yapmak yerine, '80'lerin başı gibi post-disco yıllarının, Grace Jones ve Donna Summer gibi vokallerini izini sürüyormuş.

NINE INCH NAILS son albümü "Year Zero"yu bir televizyon programına çevirmeyi düşünüyor. Bu fütüristik şov, albüm konseptine uygun biçimde, ABD'nin sağ kanattan dinci bir diktatörlük tarafından yönetildiği bir zamanda geçecekmiş.

Yepyeni **NEW MODEL ARMY** albümü "High" çıktı. Bu arada, grubun eylül başında start veren ABD turnesi, ABD tarafından verilen vizelerin gecikmesi nedeniyle birkaç gün rötarlı başladı.

1997'de 24 yaşında öldürülen ünlü rapçi **NOTORIOUS B.I.G.**'in hayatı sinemaya aktarılıyor. George Tillman Jr. tarafından yönetilecek filmin yapımcıları arasında P. Diddy ile B.I.G.'in annesi de var.

Detroit'li rock grubu **THE VON BONDIES**, 2008'e "Love, Hate And Then There's You" adındaki yeni albümüyle birlikte başlayacak.

PEARL JAM Lollapalooza'da Pink Floyd'un "Another Brick In The Wall"unu sözlerini değiştirerek söyleyince, konseri web sitesinde canlı yayınlayan medya devi ve festival sponsoru AT&T'nin hismine uğradı. Eddie Vedder'in "George Bush, leave this world alone" (George Bush dünyanın yakasından düş) ve "George Bush find yourself another home" (George Bush kendine yeni bir ev bul) olarak değiştirdiği dizeler sansürlendi. Şirket tarafından yapılan açıklamadaysa bunun teknik bir hatadan doğduğu söylendi. Ayrıca Pearl Jam "Imagine In Cornic (Picture In A Frame)" adıyla İtalya konserlerinden kotardığı bir DVD çıkarıyor.

Swans lideri Michael Gira'nın **ANGELS OF LIGHT** projesi beşinci stüdyo albümüne de imzayı attı. "We Are Him"de Gira'nın daha önce de birlikte çalıştığı Akron/Family'nin yanında Christoph Hahn (Swans), Bill Rieflin (Swans, Ministry, R.E.M.), Julia Kent (Antony And The Johnsons), Eszter Balint, Steve Moses (Lambic), Larkin Grimm ve David Garland gibi isimlerin de emeği var.

Manchester müziğine ve popüler kültürüne katkılarının yanı sıra "bölücü" politik fikirlerinden dolayı "Mr Manchester" namıyla maruf plak şirketi patronu, kulüp işletmecisi, menajer ve televizyoncu **TONY WILSON** 10 Ağustos'ta vefat etti. Kurduğu bağımsız şirket Factory Records'la Happy Mondays, Joy Division, New Order, A Certain Ratio, The Durutti Column'a kucak açmış, Hacienda kulübüyle rock ve dans müziğine yön vermişti. "24 Hour Party People" ve "Control" gibi iki önemli dönem filmiyle sırasıyla Steve Coogan ve Craig Parkinson tarafından canlandırılan Wilson, tedavi gördüğü böbrek kanserinden değil, bir kalp krizi sonucu 57 yaşında aramızdan ayrıldı.

KOD ADI YEŞİL

Yazın son günlerinde yeni bir indie-pop prensesiyle tanıştık. Çok sevdiği yeşil rengi kendine soyadı olarak seçen **Micky Green**, beyaz tişörtlerinden vazgeçemediği için, tutmuş ilk albümünün adını da "White T-Shirt" koymuş. 18 yaşından itibaren (yani, dört yıldır) manken olarak dünyayı turlayan **Avustralyalı Green**, 15 yaşından bu yana folk, caz sularında gezinen şarkılar yazıyor. Her tür müziği dinliyor, özellikle Bowie, Sade, Erykah Badu ve reggae hastası. Paris'te Micky'nin elinden tutup albümüne prodüktör olan isim, daha önce **Manu Chao**, **Jane Birkin** ve **Feist**'le ortaklığından tanıdığımız **Renaud Letang**.

NETAME: İLLÜSTRASYON, MÜZİK, HİKÂYE

Elimizdeki kitap, kitap-ötesi bir kitap, oyunlu bir kitap. Nasıl derler, bir "takım oyunu": Bir çizer, bir müzisyen ve bir yazar aralarında paslaşır ve birer birer Bant dergisindeki çizimlerinden tanıdığımız Sadi Güran, Maya ve Portecho gruplarından bildiğimiz Deniz Cuyan ve mimar-yazar Senem Akçay'ın bu ortak çalışmasında gece vakti Netame şehrinin netameli sokaklarında geçen netameli öyküler edebiyatın, çizginin ve müziğin diliyle, 144 sayfada ve on şarkılık bir CD'de anlatılıyor. Maketçi, Zeytin, yasadışı ruh yakalayıcıları, tehlikeli radyo sinyalleri, şeytani kabareler, karda yüzen gemiler ve daha neler neler... Eşi menendi görülmemiş bu kitabı mutlaka edinin, çünkü kitapta da söylendiği gibi, "hep aynı şarkıları dinlemekle sağırlık olmak arasında bir fark yok."

JOHNNY CASH'in 1969-1971 arasında televizyona yaptığı 58 bölümlük "The Johnny Cash Show"dan seçilen 66 performans iki DVD'de toplanıyor. Kris Kristofferson'un sunacağı performanslar arasında Cash'inkilerin yanında Bob Dylan, Stevie Wonder, Neil Young, Joni Mitchell, Ray Charles, Creedence Clearwater Revival, Louis Armstrong, Loretta Lynn, Neil Diamond, Jerry Lee Lewis, George Jones, Derek And The Dominoes, Roy Orbison ve Carter Family'ninkiler de bulunacak. DVD'nin bir de tek CD'lik versiyonu basılacak.

HERBIE HANCOCK yeni albümünde **JONI MITCHELL** şarkılarına el atıyor. "River: The Joni Letters" adlı albümde Mitchell "The Tea Leaf Prophecy"i söylerken, Tina Turner "Edith And The Kingpin"de, Leonard Cohen "The Jungle Line"de, Norah Jones "Court and Spark"ta, Corinne Bailey Rae "River"de, Luciana Souza "Amelia"da mikrofonu ellerine alacaklar. Wayne Shorter, Dave Holland, Vinnie Colaiuta ve Lionel Loueke'den oluşacak Hancock orkestrasının yorumlayacağı şarkılar arasında Shorter'ın "Nefertiti"siyle, Duke Ellington klasiği "Solitude" da var.

BOB DYLAN'in 1989 ve 1992 yılları arasında yaptığı çeşitli eskiz ve çizimler "The Drawn Blank Series" adı altında toplandı ve ekimden itibaren, dört ay süreyle, Doğu Almanya'daki Chemnitz kentindeki müzede sergilenecek.

GREG DULLI ve **MARK LANEGAN** yeni işlerini, daha önce de birlikte çalıştıkları, Sub Pop'tan çıkaracaklar.

MOBY, BARENAKED LADIES, OF MONTREAL, ROGUE WAVE, GREAT LAKE SWIMMERS, HEM gibi isimler VH1'in "Save the Music Foundation" kampanyası kapsamında "For the Kids III" adıyla bir toplama çıkartıyorlar.

Best of'u "Oh You're So Silent Jens" ile geniş bir dinleyici kitlesine kavuşan **JENS LEKMAN**'ın yeni albümü "Night Falls Over Kortedala" Frida Hyvönen ve El Perro Del Mar gibi müzisyenlerin katkılarıyla eylül başında yayınlanıyor.

SCOTT WALKER eylül sonu "And Who Shall Go To The Ball? And Who Shall Go To The Ball?" adını verdiği 25 dakikalık enstrümantal bir kayıt çıkarıyor. Sanatçı az sayıda basılan ve tekrar basılması da düşünülmeden parçayı aslen Rafael Bonachela'nın modern dans kumpanyası CandoCo için bestelemiş.

WU-TANG CLAN yeni albümü "8 Diagrams"da bulunacak "Gently Weeps"de, ünlü Beatles şarkısı "While My Guitar Gently Weeps"den sample kullanacak. Üstelik babasının riff'lerini, Clan'ın da büyük fanı olan, George Harrison'un oğlu Dhani çalacak. Aynı şarkıda John Frusciante'nin de gitarını dinleyeceğiz.

Thievery Corporation'dan Rob Garza'nın projesi **DUST GALAXY**'ye ünlü isimler destek veriyor. Kasım ayında çıkacak elektrodan çok rock ağırlıklı çalışmada Cornershop'dan Adam Blake, Brazilian Girls'den Didi Gutman, Primal Scream'den Martin Duffy ile Darin Moneoy bulunacak.

BUILT TO RESIST

www.eastpak.com

TÜRKİYE DİSTRİBÜTÖRÜ

TES KONFEKSİYON LTD.ŞTİ.

Tel 0 212 222 76 47 E-mail info@tesltd.com.tr

www.tesltd.com.tr

Online Satış

www.sprtwrks.com

Sırrım konusunda sessizliğimi korursam benim esirim olur; eğer ağzımdan kaçırırsam ben onun esiri olurum. Sessizlik ağacında huzur meyveleri yetişir. **SCHOPENHAUER**

Seni gülümsetmek için mantardan saatler, kartondan kemanlar, balmumundan iki kuyruklu kertenkeleler yaptım ama havada asılı durmaktayım, ayaklarım yere basmıyor ve neşem biraz hüznü. **ANTONIO GRAMSCI** (*Hapishanede çocuklarına yazdığı mektuptan*)

Gecelemizi konuşmadan Bartok, Walton, Britten, Şostakoviç, Chopin, Beethoven dinleyerek geçiriyorduk. Yüzlerce gece 33'lük plakların zamanıydı, arka yüzünü elle çevirmemiz gerekenlerin. Plajın arkasını çevirip elmas uçlu pikap iğnesini yavaşıca üzerine indirdiğiniz anlar, şükran ve beklenti dolu, sanlı bolluk anlarıydı; bu anları ancak birimiz diğerinin üzerinde, yine tek kelime etmeden sevdiğimiziz anlarla karşılaştırabiliriz. **JOHN BERGER**, Buluştuğumuz Yer Burası

İSVEÇLİ KOVBOY ÖLDÜ

Müzik âlemi önemli bir şarkı yazarını, prodüktörünü ve "viski sesli" şarkıcısını yitirdi. Lee Hazlewood 4 Ağustos'ta, 78 yaşında, senelerdir boğuştuğu kansere yenik düştü. '50'lerden itibaren yüzlerce şarkıya imza atan, kendi albümlerinin az satmasına rağmen kült statüsüne ulaşan, Dean Martin'in söylediği "Houston", Nancy Sinatra'nın söylediği "This Boots Are Made For Walkin'" gibi besteleriyle ünlenen Arizonalı Hazlewood '70'lerden itibaren uzun süre İsveç'te yaşamış, "İsveçli Kovboy" lakabını gururla taşıyordu. 2002'de Tindersticks, Jarvis Cocker, Calexico, Lambchop, Madrugada gibi isimlerin "Total Lee!" adıyla bir tribute albüm sunduğu bu county-pop dehası, en son geçen sene 13 şarkılık "Cake Or Death"i yayınlamıştı.

New York müziğine 1973'ten beri büyük hizmet veren CBGB's kulübünün yaratıcısı ve patronu **HILLY KRISTAL** hayatını yitirdi. Yıllar içinde Ramones, Blondie, Patti Smith, Talking Heads, Television, Living Colour gibi isimlere kucak açan bu mabedin kapısına 2006'da kilit vurulmuştu. Türkiye'de yeni yayınlanan, Colin Larkin imzalı "Indie & New Wave Ansiklopedisi"ndeki CBGB's maddesi şu cümleyle başlıyor: "CBGB's Amerikan alternatif rock müziğinin gelişiminde neredeyse gitar kadar vazgeçilmez, kendine has bir rol oynamıştır." Bir yıl önce akciğer kanseri teşhisi konan 76 yaşındaki Kristal'ın son arzusu bu ünlü kulübü Las Vegas'ta yeniden canlandırmaktı.

RYAN ADAMS tövbekar oldu, başına uzun süre dert olan bağımlılıklarından kurtulmaya karar verdi. Söylediğine göre bir daha ne eroine, ne kokaïne ne de alkole el sürecekmiş. Bir diğer ünlü bağımlı **AMY WINEHOUSE** ise Essex'de, ünlü şarkısı "Rehab"de dediğinin aksine, rehabilitasyona alındı.

MARTIN SCORSESE'den bir **ROLLING STONES** filmi... Önümüzdeki bahar gösterime girecek "Shine A Light", grubun arşiv görüntüleriyle, "A Bigger Bang" turnesi kapsamında verdikleri New York konserlerinden harmanlanıyor. Usta yönetmen, grubun kendisini en iyi sahnede şarkılarıyla anlattığını düşündüğünden, filminde söyleşilere yer vermemiş.

THE HIVES yeni albümüne "The Black And White Album" adını verdi. Albümden çıkacak ilk single olarak da "Tick Tick Boom"u seçti.

San Francisco'lu ekip **NUMBERS** dördüncü albümü "Now You Are This"i çıkardı.

DANIEL LANOIS uzun metrajlı bir belgeselde yapımcılığın sırlarını bizlerle paylaşacak. İlk gösterimi Toronto'da yapılacak filmde öncelikle U2, Emmylou Harris, Garth Hudson, Willie Nelson, Billy Bob Thornton gibi isimlerin Lanois ile yaptıkları çalışmalar mercek altına alınacak.

ABD'yi birlikte turlayan **ARCADE FIRE** ve **LCD SOUNDSYSTEM** el ele verip bir de single basmaya karar verdiler. Bir yüzde LCD Soundsystem Joy Division'dan "No Love Lost"u cover'larken, diğer yüzde Arcade Fire, Serge Gainsbourg'un yazdığı, France Gall'ın söylediği "Poupée de cire, poupée de son"u okuyacak.

EAGLES yeni albümünün kayıtlarını bitirdi bitirecek. 36 yıllık ekip son stüdyo albümü "The Long Run"ı 1979'da çıkarmıştı.

Ölümünün otuzuncu yılında **ELVIS PRESLEY** çeşitli etkinliklerle anılıyor. Bunlardan biri de dijital olanaklar ile kızı Lisa Marie'yle 1969 tarihli hiti "In The Ghetto" için yaptığı düet. Şarkıdan elde edilecek gelir Katrina Kasırgası sonucunda evsiz kalan New Orleans'lılar için kullanılacak.

Kariyeri boyunca Charlie Parker, Dizzy Gillespie, Miles Davis, Nat King Cole gibi isimlerle çalan, bebop'un mucitlerinden biri olarak kabul edilen ünlü caz davulcusu **MAX ROACH** 16 Ağustos'ta, 83 yaşında hayata gözlerini yumdu.

JOHN FOGERTY yeni albümü "Revival"ı ekim başı yayınlayacak.

THE COUNTING CROWS, 2002 tarihli son albümünü takip edecek kaydı için çalışmaya hazırlanıyor. "Saturday Nights, Sunday Mornings" adındaki albümün ilk kısmı gayet elektrikliken, ikinci kısım akustik olacakmış. Grup önümüzdeki günlerde 1993 tarihli ilk albümü "August And Everything After"ı, '94 yılında verdiği bir Paris konseri kaydı ve demo kayıtları ile harmanlayarak da basacak.

Delgados şarkıcısı **EMMA POLLOCK**, ilk solo albümü "Watch The Fireworks"ü önümüzdeki günlerde çıkaracak.

Jon Spencer ile Matt Verta-Ray'in ortak projesi **HEAVY TRASH**'in yepyeni albümü "Going Way Out With Heavy Trash" çıktı.

Mobb Deep'ten **HAVOC**'un albümü önümüzdeki günlerde gün yüzü görecektir. "The Kush" adındaki albüm New York'lu MC ve yapımcının ilk solosu.

İki CD'den oluşacak yeni **THE CURE** albümü en erken ilkbahar sonunda bitebilmiş. Ayrıca aralık başı hayranlarının ve The Cure ekibinin çekimlerinden derlenen 30 şarkılık bir DVD elimizde olacak.

OASIS'in 2005 dünya turnesinden kaydettiği materyallerden oluşan "Lord Don't Slow Me Down" DVD'si ekim sonunda raflarda olacak.

MORRISSEY ile hayranları arasındaki ilişkiyi, tamamiyle hayranlar tarafından bakarak işleyen "Passions Just Like Mine" adındaki bir film yapım sonrası aşamasında. Belgeselin gösterime girip giremeyeceği ise belirsiz...

MICK JAGGER solo çalışmalarından mürekkep bir "best of" çıkartıyor. Albümde David Bowie, Bono, Lenny Kravitz, Ry Cooder ortaklıkları varsa da, en ilgi çekici çalışma yıllar önce John Lennon ile yaptıkları "Too Many Cooks (Spoil The Soup)" adındaki "kayıp" parça olacak. Al Kooper ve Jack Bruce gibi kalburüstü müzisyenlerin çaldığı şarkı ilk kez bu albümde gün yüzü görecektir.

Todd Haynes'in Bob Dylan filmi "**I'M NOT THERE**"in çift CD'lik soundtrack'inde yer alacak isimler hemen hemen netleşti: Eddie Vedder, Stephen Malkmus, Cat Power, Yo La Tengo, Jeff Tweedy, John Doe, Karen O, Iron & Wine, Calexico, Charlotte Gainsbourg, Mark Lanegan, Jack Johnson, Sufjan Stevens, Antony & The Johnsons... Bu isimlerden bazıları Dylan şarkılarını Million Dollar Bashers eşliğinde kaydetti. Söz konusu orkestra tam bir yıldızlar karması: Sonic Youth'dan Lee Ranaldo ve Steve Shelley, Tom Verlaine, Wilco'dan Nels Cline, Smokey Hormel, John Medeski ve Dylan'ın basçısı Tony Garnier...

A'DAN Z'YE INDIE ROCK VE NEW WAVE

Wikipedia icat oldu, mertlik bozuldu diye "kâğıttan" ansiklopedilerin pabucunu dama atacak değiliz ya! Tenados Yayıncılık memlekette bir ilke imza atıp "The Virgin Encyclopedia of Indie & New Wave"i Türkçeye kazandırdı. Ansiklopedi, "yeni çağın müziği"nin grup ve sanatçıları, belli başlı plak şirketlerini ve kulüplerini alfabetik sırayla, mad-

deler halinde 650 sayfada ayağımıza getiriyor. Editör Colin Larkin ve arkadaşları, her ansiklopedide olması gereken kurulum bilgileriyle İstanbul ansiklopedisti Reşat Ekrem Koçu'nun hür kalemi arasında bir orta yol, bir tatlı dil tutturmuşlar. Dolayısıyla "Indie & New Wave Müzik Ansiklopedisi", sadece ihtiyaç duyulduğunda değil, her durumda kendini okutturan cazibeli bir kitap. Amman dikkat, her güzelin bir kusuru var. Bu ansiklopedide zaman 1998'de durmuş, henüz Placebo tek, Radiohead üç albüm yayınlamış, Joe Strummer, Fad Gadget ölmemiş, White Stripes, Franz Ferdinand doğmamış!.. Bu "yeni" eser, ister istemez sahafta bulunmuş bir mücevher hissi yaratıyor; güncel bir ansiklopediden ziyade, rock tarihinin renkli bir çağına (1977-97) ışık tutan güzel bir tarih kitabı olarak punk ve new wave'e gönül vermiş müzikseverlerin yoğun ilgisini hak ediyor.

Mutlu bir hayat olanaksızdır, insanın başarabileceği en iyi şey kahramanca bir hayattır. **SCHOPENHAUER**

Evladım, bizim yoksuzluğumuz, paranın yokluğundan. (Latife Tekin'e yazılan bir okur mektubundan, büyük halanın lafı)

Ayaklarını akıntıya sarkıtan çocuk dünyaya yenildikçe güzelleşir insan inan bana.

MEHMET YAŞIN

Kamyon çeker 10-20 ton, gönüm çeker Paris Hilton (Serkan Demir'in kamyon yazısı - Horoz Lojistik'in düzenlediği En İyi Kamyon Arkası Yazısı Yarışması birincisi)

Bir balık için su neyse, insan yüreği için de gözyaşları odur. **GUSTAVE FLAUBERT**

Düşünme / Arzu et sade! / Bak, böcekler de öyle yapıyor. **ORHAN VELİ**

HELAL OLSUN AYDILGE
Aydilge, küresel ısınma ve çevre felaketlerine karşı yazdığı yeni şarkısı "Dünyanın Kalbi Durmasın" a Greenpeace destekli bir de klip çekti. (www.aydilge.net)

Voivod davulcusu Michel "Away" Langevin'in ağırlıklı olarak enstrümantal parçalara imza atan grubu **KOSMOS**, kendi adını taşıyan debut'sünü eylül başında çıkıyor.

Ünlü şarkı yazarı **JAMES TAYLOR** da Starbucks'ın Hear Music'ine katılanlar arasında. Bir CD/DVD seti olan "One Man Band"de, "Something In The Way," "Carolina In My Mind", "Fire And Rain" gibi gözdelelerini söylediği bir konser kaydıyla, şarkılarının arkasında yatan hikâyelerin anlatıldığı, Don Mischer ve Sydney Pollack ortak yapımı bir dokümanter birlikte yer alacak.

BABYSHAMBLES'in yeni albümü "Shotter's Nation" adını taşıyacak, ekim ayı içinde yayınlanacak. Albümün prodüktörlüğünü, The Smiths, Morrissey ve Blur'le de çalışan Stephen Street üstlendi. Albümdeki şarkılardan "The Lost Art Of Murder" sürpriz bir konuk sanatçıyı, Bert Jansch'ı ağırlıyor. Ayrıca Doherty'nin NME dergisinde adına dair ser verip sır vermediği bir parçada The Strokes'un gitaristi Albert Hammond, Jr. yer alıyor. İlk single "Delivery" ise eylül ortası çıkıyor. Bu arada **LINDA THOMPSON**, son albümü "Versatile Heart"a, Pete Doherty'yle tanışmasının şerefine yazdığı, "Babyshambles" adlı bir parçayı bonus track olarak koydu. Thompson, Pete'i çok yetenekli buluyor, ancak hikâyesinin "gıtğide bir trajediye dönüştüğünü" düşünüyormuş.

NEIL YOUNG yeni albümünü tamamladı. Ekim ortalarında yayınlanacak "Chrome Dreams II", 1969'da ilk albüm için üzerinde çalışılan ancak yayınlanmayan üç şarkı ile yedi yepyeni kaydı içeriyor.

AC/DC "Plug Me In" adında bir DVD ile uzun yıllar sonra ekim ortası hayranlarının huzuruna dönüşüyor. İkili DVD'de bir bölümü ticari do-laşıma hiç girmemiş çeşitli konser görüntüleri ve televizyon performansları yer alacak. Ayrıca yakın zamanda AC/DC'nin yeni bir albümün kayıtlarına başlaması bekleniyor.

Norveçli grup Madrugada'nın gitaristi ve şarkı yazarı **ROBERT BURÅS** 12 Temmuz'da Oslo'daki evinde, elinde gitarıyla ölü bulundu. My Midnight Creeps'in de kurucusu olan 31 yaşındaki Burås, yeni grubunun vereceği konsere bir gün kala hayata veda etti.

Adı her boydan ve her soydan insan tarafından opera ile bir anılan **LUCIANO PAVAROTTI**, 6 Eylül'de, 71 yaşında pankreas kanserine yenik düştü ve İtalya'da, doğduğu şehir Modena'daki evinde hayata gözlerini yumdu. Placido Domingo ve José Carreras ile birlikte gerçekleştirdiği "Üç Tenor" projesiyle geniş kitlelere ulaşan tenor, hayır işleri için U2'dan Mariah Carey'e kadar birçok sanatçı ve grupla çalışmıştı.

BARIŞA BİR ŞANS

Uluslararası Af Örgütü, dünyanın dikkatini Sudan'daki iç savaşa ve insan kıyımlarına çekmek istiyor. Bunun için de şarkılardan, üstelik John Lennon şarkılarından güç alıyor. Tam adıyla "Make Some Noise-The Amnesty International Campaign to Save Darfur", kod adıyla "Instant Karma" albümünde U2, R.E.M, Ben Harper, Green Day, Cure, Flaming Lips, Jackson Browne, Raveonettes, Regina Spektor, Youssou N'Dour gibi isimler Lennon eserlerine yeniden can kazandırmış. Give peace a chance!

DIRTY PRETTY THINGS ve **THE ENEMY** Pete Doherty'nin de bir süre yatıp, hakkında şarkı yazdığı Pentonville Hapishanesi'nde bir konser verdiler. Hapishane intiharları üzerine çalışan Wasted Youth Vakfı tarafından düzenlenen etkinlikte önce Doherty'nin sahne alması düşünülmüştü, fakat hapishane yönetimi "yıkıcı" hayat tarzının kötü örnek teşkil ettiğini söyleyerek bu isteği reddetmiş.

Faithless kurucularından Jamie Catto ve Duncan Bridgeman önderliğinde, küresel barış ve dünya yurttaşlığı eksenli bir multimedya projesi olan "1 Giant Leap" yoluna tam gaz devam ediyor. Bu sefer bir film, bir televizyon programı, 3 saatlik bir DVD ve 16 şarkılı bir albümle, "What About Me" başlığıyla hayata geçecek projede **DANIEL LANOIS, KD LANG, MICHAEL STIPE** da yer alıyor. Ekibe, "I Have Seen Trouble" adlı şarkıda uzun yıllar aktivist ailesiyle birlikte Tanzanya'da sürgünde yaşayan 24 yaşındaki Güney Afrika- lı şarkıcı Aluta Continua eşlik ediyor.

Cowbell, biz. sayfa 62

QUEENSRYCHE kasım ayında yayınlanacak cover albümü "Take Cover"da ustalarına selam çıkıyor. Seattle'lı grup, Pink Floyd'dan "Welcome To The Machine", U2'dan "Bullet Blue Sky" ve Peter Gabriel'den "Red Rain"e de el atacak. Şarkıcı Geoff Tate, "şarkıların orijinal halleriyle çok uğraşmayacaklarını, onların zaten birer klasik olduğunu" söylüyor ve "şarkıların beklenmedik yön- lere taşıyacak farklı yaklaşımların peşinde olduklarını" ekliyor.

CHARLOTTE GAINSBORG küçük bir beyin kanaması nedeniyle geçirdiği başarılı bir operasyondan sonra hastaneden taburcu edildi. Gainsbourg'un, ABD'de su kayığı yaparken ucuz atlatığı bir kaza yüzünden bir süredir baş ağrısı çektiği biliniyordu.

Express

sayı 75

DÜŞENE VURULMAZ KEMALİSTLERE DEV KIYAK

22 TEMMUZ MUHASEBESİ ERTUĞRUL KÜRKCÜ, HASİP KAPLAN, ALPER TAŞ VE KAMPANYA GÖNÜLLÜLERİ

PIYASALAR NİYE DALGALANIYOR? KÜRESEL ÇATLAKLAR

PARÇALAYAN MİLLİYETÇİLİK(LER) ÖRTÜNÜN ALTINDAKİ KARMAŞA

KUZAY KUTBUNDA PAYLAŞIM SAVAŞI ECCİNNİ'NİN YENİ MACERASI

BİYOYAKIT SAVAŞLARI VE PANAMERİKAN OYUNLARI TROPİKAL AŞURE

SUYA İŞEMENİN CEZASI TÜRKİYE KAVRULUYOR!

Abonelik: expressroll@gmail.com

Ali Ekber Aydoğan ve Mehmet Tanış (altta) Derdiyok Ali Malatya'daki köy evinde (foto: Denya Bengi)

DERDİYOKLAR

Herhalde duymayan kalmamıştır, ama vatandaşı bir kez daha uyaralım: YouTube'a girin, search hanesine "Derdiyoklar İkili 1984" yazın, sonra seyreyleyin gümbürtüyü... Bu minik düğün belgeleri, Anadolu rock'taki eksik taşları tamamlamakla kalmıyor, gelecek günlere coşkulu bir miras bırakıyor... Bugün çoğu kişinin White Stripes'la karşılaştığı Derdiyoklar İkili, Ali Ekber Aydoğan'ın sazı ve gitarıyla, önce İhsan Güvercin'in, sonra Mehmet Tanış'ın davuluyla "acı vatan" Almanya'dan ses verdi, vermeye de devam ediyor... Cümle âleme parmak ısırtan şovları bir yana, Veysel'in, Mahzuni'nin izindeki güçlü dizeleyle de halk müziği çevrelerinde müstesna bir yer edinen Derdiyok Ali'yi, tatilini geçirmek üzere geldiği memleketi Malatya'da yakaladık, zengin muhabbet sofrasından Roll'culara bir kavanoz bal çıkardık...

TÜRKİYE'NİN SİZE İHTİYACI VAR

Ali Ekber Aydoğan: Müzeyyen Senar, Erol Taş, Özay Gönülüm ve Feri Cansel 1979'da Almanya turnesine çıktılar, Türk gazinolarında konserler verdiler. Biz de onlarla sahne aldık. Sahnede bağlamayı bırakıp udu alıyorum, onu bırakıp gitar alıyorum, tarı alıyorum, dans ediyorum, koşturuyorum, oynuyorum, türküler, halaylar okuyoruz... Tabii büyük bir tezahürat oluyor. Perde arkasına geçtiğimizde, hiç unutmam, Müzeyyen Senar ağladı, beni bağrına bastı, "oğlum, burada kendinizi çürütmeyin" dedi, "Türkiye'ye gelin, Türkiye'nin size ihtiyacı var!" Bu fırsatı nasıl değerlendiremedik bilmiyorum, burayı hiç düşünmedik. İşlerimiz Almanya'da çok yoğundu: Dü-

ğünden düğüne koşuyorduk. Müzeyyen hanımı dinleseydik, belki iki kulvarda da çalışabilirdik. Buraya ağırlık vermemenin acısını şimdi çekiyoruz. Ara sıra İstanbul'da, Avclar'da, Malatya'da bazı düğünlere geliyorduk 80'li yıllarda... Keşke organize olup İstanbul'da, bütün Anadolu'da bu şovlarımızla turne yapabilişeydik. 90'ların ortasında, Rotterdam'da, 50 bin kişilik bir festivalde çaldık. 36 ülkeden gruplar katıldı festivale. Türkiye'yi temsil eden sadece iki kişilik bir orkestraydı: Derdiyoklar. Bizim baterist Mehmet (Tanış) bütün parçaları İngilizce anons ediyordu. "Leylim Ley"le girdik, kendi parçalarımızdan okuduk, en sonunda dire-

niş şarkısıyla, Dadaloğlu'yla bitirdik, "Kalktı göç eyledi Avşar elleri" diyerek tiyatromuzu, şovumuzu yaptık. Yer yerinden oynadı. Festivali düzenleyen adam yanımıza geldi, "siz 1 numarasınız, en büyük ilgiyi siz çektiniz, on kişinin yapacağı müziği iki kişiyle yapıyorsunuz" dedi.

Halay bizim, çekelim

Neşet Ertaş'la birbirimizi çok severiz. Almanya'nın her yerinden ikimizi birlikte düğünlere, konserlere isterler. Neşet abi bir gün aradı, "gurban olam Alim, beni konserlere götürme" dedi, "konser için beni arayan olursa sakın telefonumu verme, beni düğünlere bağla, düğünlere gidek".

Derdiyoklar Anadolu düğün geleneğini gitarla, bağlamayla, bateriyle Almanya'ya taşıdı. Düğünlerde hem düğün havası çaldık, hem türkülerimizi, deyişlerimizi yaydık. Gelenler şöyle düşünürdü: "Akşamüstünden gece yarınsına kadar, hem konser izleyeceğiz, hem düğün yapacağız." Yani, hem düğüne hem de Derdiyoklar'a geliyorlar. Zaten davetiyelelerde adımız geçer, "Sanatçımız Derdiyoklar'dır" diye mutlaka yazılır. İki-üç yıl sonrasına termin alanlar var. Adamın çocuğu şimdi üç yaşında, "beş yaşına gelince sünnet ettiririm" diyor, 2009'a benden gün istiyor. (gülüyor)
Genelde cumartesidir düğünlerimiz. Büyük düğünler spor salonlarında

merak

dar sokakların karanlık atölyelerinde, ahşabın sesi işlenir mahir ellerin sabriyle

iş dönüşü gemide uğuldar durur makineler, cebinde günün buruşturduğu gazete

şehrin eski su yollarında, taşlarının gözeneklerinde uzak ormanların serinliğini arama

soğuk kıyıların nefesi çekerse bir gün, rüzgâra kapılır gidersin, derin bir merak yüzünde

Hazırlayan:
Ayşegül Oğuz

BURASI BODRUM

Mehmet Bal, 19, öğrenci

Midyeler kaçça?

50 kuruş!

Ne zamandan beri Bodrum'da midyecilik yapıyorsunuz?

Yedi senedir. Mardin'den İzmir'e taşınca ailece bu işi yapmaya başladık.

Mardin'de deniz yok. Neden midyeciler Mardinli olur?

İzmir'de bu işi bulmuşlar. Kadifkale'de yaşayan Mardinliler midyecilikle geçimlerini sağlıyorlar. Ben yedi senedir

Bodrum'da, bu köşedeyim. Midye domayı gençler çok seviyor, anladığım kadıyla içkiden sonra güzel gidiyor. **Rock bar Kule'nin önünde tezgâh kurmuşsun. Buraya kimler geliyor?** Adı üzerinde rock bar, rock müzik sevenler geliyor.

Rock senin için nasıl bir müzik?

Fazla dinlemem, burada dinleye dinleye alıştım. Mardinli Kürtler rock dinlemez, Kürtçe müziği, halk müziğini dinlerler.

Oktay Süngü, 20, garson

Bodrumlu musun?

Yok, Konyalıyım.

Pasha nasıl bir mekan?

House müzikle başlıyoruz, tarzımız 12'den sonra gece kulübüne dönüyor sabah 5'e kadar.

Sen nasıl müzikler dinliyorsun?

Türkçe pop ve sanat müziği. Hande Yener, Berdan Mardini, Gülşen, İbrahim Tatlıses.

Bu aralar en çok hangi şarkıyı seviyorsun?

Haktan'ın şarkısı "Seninle Yaşamıyorum". Manita uzakta, Konya'da yaşıyor, aslında ayrıldık. Çünkü ben Bodrum'da, o Konya'da, olmadı.

Bodrum'u seviyor musun?

Çoook. Ayrılamıyorum, turizm benim işim! Seneye kasımda askere gidiyorum, sonra bakacağız işlere.

Pasha'ya kimler geliyor?

Kalite geliyor!

Rahşan Gülşan, 32, gazeteci

Neler dinliyorsunuz?

Zevkim çok karışık. Aslında hard rock ve heavy metal seviyorum, ama Türkçe pop ve rock da dinliyorum. Arabeski de seviyorum. 60 GB'lık iPod'umda 2 GB yer kaldı. Ne bulursam yüklüyorum.

Bu yaz sizce bir hit çıktı mı?

Malt grubunun "Deprem" şarkısı gerçek bir hit. Sözler muhteşem.

Müzikal olarak geri dönmek istediğiniz bir dönem var mı?

'80'lerin sonu '90'ların başı. Guns'n Roses ve Iron Maiden çok önemlidir.

Hayatta dinlemem dediğiniz bir müzik var mı?

Latin müziklerden hiç hoşlanmıyorum.

Bodrum'un müzik zevki nasıl?

Hoşlanmıyorum. Her şeyin elektronik müzik olduğunu zannediyorlar.

Plajda müzik duymak ister misiniz?

Hayır, hiçbir şey duymak istemiyorum. Trans falan çıldıklarında içim çıkıyor.

BURASI ŞİŞLİ

Şule Kerametli, 54, emekli

Sürekli sokakta müzik dinler misiniz?

Tabii, çünkü sokağın sesinden beni korusun müzik.

Nasıl müzikler dinlersiniz?

Rock, blues, opera. Ama ağırlıklı olarak blues seviyorum.

Blues sizin için nasıl bir müzik?

Hüznün müziği. O hüznün içinde öyle bir ritim var ki, sizi neşelendirebiliyor.

Enteresan bir paradoks aslında. Blues'un ritmi ruhuma hitap ediyor.

Ruhunuza asla hitap etmeyen bir müzik var mı?

Arabesk! Çünkü tamamiyle ajitasyon. Biz zaten kanı deli olan bir milletiz!

Çok duygusalız, en maçoşu bile aşın duygusallığını maçoşluğun arkasına saklıyor.

Bu millete uyan müzik hangisi?

Duygulara direkt hitap etmeyen bir müzik dinlemesi gerekiyor Türk halkının.

Blues mu?

Gerçi blues'un da böyle bir yanı var, ama daha farklı bir dille size iletiyor.

BURASI BEYOĞLU

Dursun Yavuz, 18, öğrenci

Şu anda ne dinliyorsunuz?

Athena.

Başka kimleri seviyorsunuz?

Led Zeppelin, Deep Purple, Metallica dinliyorum. Yerlilerden de Mavi Sakal, Pili Bebek, Teoman, Pentagram...

Led Zeppelin'in varlığını nasıl öğrendin?

Lisede, bir arkadaş "Stairway to Heaven"i dinletti, fazla beğenmedim. Ama "Since I've Been Loving You"yu

dinlediğimde uçtum. Sonra zaten gitar ve org çalmaya başladım.

Rock dışında hiçbir müzik dinlemez misin?

Liseye başlamadan ewel rap dinlerdim. Şimdi arada Eminem dinliyorum.

Rap senin için nasıl bir müzik?

İlk başlarda şarkının akışını seviyordum. Sözleri anlamasam da müziğin ritmi o sözleri de anlaşılır kılıyordu. İngilizce öğrendikten sonra sözleri de sevdim.

Tuğba Zümrüt, 25, dış ilişkiler uzmanı

Şu anda ne dinliyorsunuz?

Şebnem Ferah. Aslında iPod dinliyorum, aşure gibi, çok karışık.

Yani?

Radiohead, U2, Editors... Çok karışık!

Şebnem Ferah'ın müziğini nasıl buluyorsun?

İlk ve ikinci albümünü daha samimi buluyordum. Şu anda yaptıkları deneysel biraz. Kafamı boşaltmak istediğim zaman onu dinlemiyorum.

Kafanı neler boşaltır?

Tempolu müzikler ve klasik müzik.

Yani?

Rahmaninov! Müzik bence raflara ayrılamayacak kadar karışık. İnsanlar her türlü müziği dinleyebilmeli, bundan da sorumluluk duymamalı.

Söylemekten utanıp gizli gizli dinlediğin müzikler oldu mu?

Orhan Gencebay... Hâlâ da dinliyorum.

BURASI PARKORMAN

Elif Aydoğdu, 19, öğrenci

Doğan Çarış, 19, öğrenci

Dandadadan'ı nasıl buldunuz?

Elif: Hoşlanmadık. Dandadadan için gelmedik zaten.

Doğan: Klavyeyi yere atmasıyla beraber adamın samimiyetine olan inancım sıfıra indirdi!

Bu geceden beklentiniz ne?

Elif: Beklentim büyük. Blur çalınmasını da isterim, ama olmaz yani.

Doğan: Konser izlemeye çok meraklı değilim esasında. Müzikte canlı performansa inanmam.

Elif: İşte zıtlığımız tek nokta bu! Ben de canlı performansların hepsine gitmek istiyorum, o hiçbirini istemiyor.

Doğan: Sonuçta müziğini dinlediğim birinin yüzünü görmek bana bir fayda sağlamıyor. Canlı performans sırasında o insanların doğal hallerini gördüğümü düşünmüyorum. Evde oturup dinlemek daha mantıklı.

Ezgi Bilgi, 24, bankacı

Bu gece neden bu konsere geldin?

Önemli adamlar burada. Yaptıkları müzikleri çok sevmiyorum ama dünya gözüyle görmek lazım, özellikle de Damon Albarn'ı.

Damon Albarn ilk olarak ne zaman dinledin?

Blur'la dinledim. Çok seviyordum, o zaman biraz gençtik.

Müzik dinleme alışkanlıkların nasıl?

Biraz yobaz buluyorum kendimi. Eskileri seviyorum, yenileri de takip etmeye çalışıyorum.

İngiliz müziğini seviyorum.

Yerlilerle aran var mı?

DDR, Sakin ve Dinar Bandoşu'nu beğeniyorum.

Dinlediğin müzik ya da izlediğin bir konser hayatına nasıl tesir ediyor?

Morrissey'i İngiltere'de izlediğimde çok somut bir şey hissetmişim, ağızda bir tat vardı. O çok acayip bir duyguydu, tarif etmemin de imkanı yok.

THE GOOD, THE BAD & THE QUEEN

Foto: Muhsin Akgün

Ağustos'ta Parkorman'da esaslı bir "London calling" çıkartması yaşadık. Flamalarla donanmış yıkık dökük bir mahalle resminin iyice kararttığı sahnede "avam kamarası" mensubu dört yiğit delikanlı, adeta Charles Dickens'tan Hanif Kureishi'ye uzanan bir tasvir çizgisinde, yüzyıllık bir tarihsel romanı ayaklarımıza serdi: Sesi, soluğu, melodikası, piyanosuyla Damon Albarn, silah gibi üstümüze üstümüze doğrulttuğu basıyla Paul Simonon, rock keşmekeşinden uzak, afrobeat salınımlı davuluyla Tony Allen, gizli saklı, iktisatlı gitarıyla Simon Tong... Ve dahası: Yaylı çalgılarda dört leydi, beyaz cüppeli, poşulu, Arap-rap'lı Eslam Jawaad, "History Song"dan "Mr Whippy"ye eksiksiz bir repertuar... Tek gecelik Converse All Star Festivali'nin yıldızlarıyla konser öncesi hasbıhal ettik...

MELANKOLİK SESLİ, FAVORİLİ BİR ADAM

Julien Temple'in Joe Strummer filmini seyrettiniz mi, "The Future Is Unwritten"ı?

Paul Simonon: Seyretmedim henüz. Don Letts'inkini ("West Way To The World") seyrettim ve çok sevdim. Onu Don'la birlikte yaptık zaten.

Damon Albarn'la Joe Strummer'in nikâhında tanışmışsınız, öyle mi?

Simonon: Evet, Chrissie Hynde (Pretenders'in solisti) Damon'la gelmişti, öyle tanıştık. Ama tanışmamızın ardından epey uzun bir süre görüşmedik. Sonra Damon'dan bir telefon geldi, "sana bazı şeyler dinletmek istiyorum" dedi. Ben de atladım gittim stüdyolarına. Simon'la (Tong) da orada tanıştım. Gerçi gıyabında tanıyordum tabii, hem Damon'la yaptığı işlerden, hem de Verve döneminden.

Verve yeniden bir araya geliyor, siz

niye yoksunuz?

Simon Tong: Bir araya gelenler grubun ilk kadrosu, ben Verve'in kuruluş kadrosunda yoktum.

The Good, The Bad & The Queen'i kalıcı görüyor musunuz?

Tong: Öyle görünüyor. Ama illâ da kalıcı olacak diye bir iddiamız yok.

Simonon: Öyle kurallar, kaideler yok bizim için. Çok gevşek, çok rahat bir düzenimiz var. Ama kesin olan şu: Bir albüm daha yapacağız. Çünkü birlikte çalmaktan zevk alıyoruz ve ortaya iyi işler çıkardığımızı düşünüyoruz. Bunu kişiliklerimizin bileşimine, her birimizin grubun müziğine getirdiği farklı renklere, farklı esin kaynaklarına borçluyuz.

Önceki grubunuz Havana 3 a.m.'i niye sürdürmediniz?

Simonon: Grubun solisti, çok yakın dostum Nigel Dickinson kansere yakalandı. O noktada bırakmayı dü-

şündük aslında, ama Nigel devam etmek istedi ve grubun adını taşıyan bir albüm yaptık. Nigel, doktorların öngördüğünden iki yıl daha fazla yaşadı, ama 1993'te vefat etti. Ben de noktayı koydum. Grubun gitaristi Gary Myrick, Havana 3 a.m. adıyla, ama başka bir ekiple bir albüm ("Texas Glitter & Tombs-

Jambo"sunu bilmeyen yoktur. Amerika'dayken Prado'nun plaklarını sahiflerden topluyordum, tanesi on cent'e filan. (gülüyor) 1940'larda sadece Latin dünyasında değil, ABD'de de çok popülerdi. Albümlerinden birinin adı "Havana 3 a.m."di. İsmi de, müziği de, kapağı da çok güzeldi. (gülüyor)

Bir tarafımda Sultanahmet Camii, öbür tarafımda insanların balık tuttuğu köprü; şahane bir konumda resim yapıyordum. İskeledeki görevliler bana sürekli çay ikram ediyordu.

tone Tales", 1996) daha yaptı, sonra o da bıraktı.

Grubun ismini niye Havana 3 a.m. (Havana, sabahın 3'ü) koymuştunuz?

Simonon: O ismi Perez Prado'dan, Kübalı mambo üstadından arakladım. Prado'ya tutkundum; lakabı "mambo kralı"dır. Onun "Mambo

Havana'ya gitmişliğiniz var mı?

Simonon: Hayır, ama az kalsın gidiyordum. 1979'da Clash olarak konser verecektik Havana'da. Kübalı yetkililer tarım kooperatifinde çalışmamızı, çapa yapmamızı şart koşmuşlardı, sadece bir gün ve tamamen sembolik olarak... Joe (Strummer) ve ben kabul ettik, ama

Mick (Jones) yan çizdi, "bir gün bile olsa tarlada çalışmam" dedi. (gölüyor) Ve böylece yattı bizim Havana konseri.

Bozulmadınız mı Mick Jones'a? Yalnız Clash tarihinin değil, rock tarihinin müstesna bir anı olurmuş o konser...

Simonon: Bir parça bozulduk tabii, ama Mick'e de hak vermek lazım, o gitanyla çapa yapıyor. (gölüyor) **Sanat dünyasının kalburüstü ismi Damien Hirst'ün hamiliğinde, resimlerinizi bir sergide ("From Hammersmith To Greenwich", 2002) topladığınızı okumuştuk. Ufukta yeni bir sergi var mı?**

Simonon: Havana 3 a.m.'e noktayı koyduğumdan beri sürekli resim yapıyordum, müziğe dönmeyi hiç düşünmüyordum. Fakat bu herifler (Tong'u ve Albarn'ı işaret ediyor) beni baştan çıkardı. Neredeyse bir yıldır "The Good, The Bad & The Queen" in kitapçığındaki çizimler dışında resim yapamadım, bir süre daha yapamayacağım gibi görünüyor. Dolayısıyla, yeni bir sergi şimdi lik ihtimal dışı. Ama resmi bırakmaya hiç niyetim yok.

Favori ressamınız kim?

Simonon: Güne nasıl bir ruh haliyle başladığıma bağlı olarak değişiyor. Bugün Gustave Courbet havasında yım mesela.

O halde bugün devrimci bir ruh halindesiniz...

Simonon: (gölüyor) Evet, Courbet devrimci bir şahsiyet, onun için çok seviyorum onu zaten.

Çağdaş ressamlar arasında kimleri seviyorsunuz?

Simonon: Jackson Pollack'ı seviyorum, çok iyi. Clash döneminde giysilerimizden plak kapaklarımıza, ondan çok esinlenmiştik. Pollack dışında David Bomberg, Frank Auerbach ve Leon Kossoff'u da çok severim.

"The Good, The Bad & The Queen" de en çok sevdiğiniz şarkılar hangileri?

Simonon: Zor soru. İlk üçüm, karışık sırayla "History Song", "Herculean" ve "Kingdom of Doom".

Tong: Benimki hep değişiyor. Bazen "History Song" favorim oluyor, bazen "Three Changes", bazen de "Kingdom of Doom". Sevdiğiniz bir kitaptaki favori bölümünüz gibi bir şey bu. Ruh halinize göre bazen bir bölümü, bazen bir başkasını tercih ediyorsunuz.

"Kingdom of Doom" da erken Pink Floyd havası hissediliyor...

Tong: Yalnız onda değil, albümde Syd Barrett'tan mülhem birkaç şarkı var.

Profesyonel müzisyenliğe başladığınızda en çok sevdiğiniz müzisyenler, gruplar kimlerdi?

Tong: Bayağı geniş bir yelpazem vardı aslında. Ama 1960'ların say-

kodeliğinin benim için apayrı bir yeri oldu hep.

Sizin ilgi alanınızın reggae olduğu biliniyor, nasıl keşfetmişsiniz reggae'yi?

Simonon: Daha kundaktayken. (gölüyor)

Doğduğunuz semtten ötürü mü?

Simonon: Benim gittiğim okul yoksul bir mahalledeydi. Yoksul, ama kozmopolitti. 1940'ların sonuyla 1950'lerin başlarında İngiltere'ye büyük bir göç dalgası gelmişti Karayipler'den. Britanya hükümeti çağırmıştı o insanları, ucuz iş gücü olsunlar diye. O göçmenlerin çocukları benim okul arkadaşlarımdı. Dolayısıyla onların müziğini, reggae'yi

dinleyerek büyüdüm.

Reggae'nin nesi cezbettti sizi?

Simonon: En başta ritmi tabii ki. Reggae çalınca hareketsiz durmak mümkün değil. (gölüyor) Ayrıca, hep anlatılan bir şey var, bir nevi müzikal gazete. O açıdan folk gibi,

Şu sıralar bir Cezayir chaabi müziği albümü yapmaya hazırlanıyoruz. El Gusto Orchestra diye muhteşem bir topluluk. Yarı Müslüman, yarı Musevi.

hatta punk gibi. Ama onlardan daha oynak, daha kıvrak. Bir de reggae'yi evde dinlemekle kulüpte dinlemek çok farklı şeyler. Kulüpte çalındığında insanları nasıl sardığını, nasıl ortak bir duygu yarattığını gö-

rüyorsunuz. Bu gezegende icat edilmiş en önemli şeylerden biri reggae'dir. (gölüyor)

Reggae'yi keşfettiğinizde Londra'nın neresinde oturuyordunuz?

Simonon: Güney Londra'da... Önce Brixton'taydık, fakat çok taşındık,

çünkü babam sürekli işsiz kalıyordu, iş bulduğu yere yakın semtlere taşınıp duruyorduk. Ladbroke Grove, Notting Hill, Cantebury, Golborne Road, sonra tekrar Brixton...

"The Guns of Brixton" ı yazıp söylemeniz tesadüf değil demek ki...

Simonon: Değil tabii. Clash'in şiarı yaşadığımız şeyleri yazmaktı. O şarkıyı yazarken söylemeye niyetli değildim, kulağımda Joe'nun ve Mick'in sesleri vardı. Ama Joe ve Mick, "sen yazdın, sen söyle" dediler. Üzerime kaldı yani. (gölüyor)

İstanbul'a ilk gelişiniz mi bu?

Tong: Benim ilk gelişim.

Simonon: Ben daha önce gelmiştim, 1992'yi galiba...

Ne maksatla geliştiniz?

Simonon: Çok talihiydim, çünkü bir arkadaşımın ekstra bileti vardı elinde, onunla geldim. Yanımda resim malzemelerimi de getirmiştim. Sabahın erken saatlerinde paletimi, tuvalimi alıp deniz kenarına kuruldum. Bir tarafımda Sultanahmet Camii, öbür tarafımda insanların balık tuttuğu köprü; şahane bir konumda resim yapıyordum. Çok yakın bir yer bulduğumu sanmışım, ama bir süre sonra bir vapur yanaştı, içinden sürüyle insan çıktı. İşine gücüne koşuşturan o kalabalığın ortasında palet ve tuvalimle meczup gibi kaldım. Mevsim kıştı, hava bayağı soğuktu. İskeleydeki görevliler bana sürekli çay ikram ediyordu, hiç unutmadığım bir kıyakçılıktı o. **Sizse Ankara'da bulunmuşsunuz bir süre, hatta dünya müziğine ilk ilgi duymanız Ankara'dayken olmuş...**

Damon Albarn: O bilgide bir yanlışlık var, Ankara'ya hiç gitmedim, ama çocukluğumda ailemle birlikte İstanbul'a ve İzmir'e gelmiştim. Dünya müziğine ilğim de, Paul'un kundak hikâyesi gibi, bebekliğimde başladı sayılır. Annem babam Hint, Arap ve Afrika müziğine çok meraklıydı. Evde sürekli Ravi Shankar, Mahalia Jackson gibi isimlerin plakları çalınırdı.

Söz dünya müziğine geldiğine göre, giderek efsaneleşen plak dükkanı Honest Jon's'dan bahsedelim biraz...

Simonon: Harika bir yer. Çok geniş bir ilgi alanı var Honest Jon's'un. Her müziği, ama her müziği bulabilirsiniz orada.

Damon Albarn

Paul Simonon

Simon Tong

Tong: Amerika'daki Smithsonian Enstitüsü gibi, kamusal bir kültür-sanat kurumu adeta. Dünyanın dört bir yanından gelen müzikleri katalogluyorlar, arşivliyorlar. Müthiş bir kamu hizmeti yapıyorlar.

Albarn: Uzak coğrafyaların güzel müziklerini bulup getirmeye, onları Avrupa kamuoyuna tanıştırmaya kendisini adanmış bir dükkân Honest Jon's.

Aynı zamanda, ortakları arasında sizin de olduğunuz bir plak şirketi artık. "The Good, The Bad & The Queen" de Honest Jon's etiketiyle çıktı, öyle değil mi?

Albarn: Evet, başka albümler de var, "Mali Music" ve Tery Hall'la Mushtaq'ın "The Hour Of Two Lights"ı da Honest Jon's'dan çıktı. Şu sıralarda, bir Cezayir chaabi müziği albümü yapmaya hazırlanıyoruz. Abdel Hadi Halo & The El Gusto Orchestra diye bir topluluk var, Cezayir'in en ünlü müzisyenlerinden oluşan muhteşem bir topluluk. Cezayir devrimi olduğunda, Cezayir Yahudilerinin büyük bölümü ülkeyi terketmiş. Bu grubun yarısı Müslüman, yarısı Musevi; Musevi olanlar ülkeyi terkedenince topluluk dağılmış. Aradan 40 yıl geçtikten sonra bir araya geldiler. Bir hayli yaşlılar, ama hâlâ chaabi ruhunda müzik yapıyorlar. **Chaabi müziğini nasıl tarif edersiniz?**

Albarn: Çok gevşek bir tarifini şöyle yapabilirim: Bütün Arap dünyasında çok sevilen bir müzik türü. Kökeni Cezayir kentinin "casbah"ı ya da "kaleiçi". Denizcilerin, yasadışı yaşayanların müziği. Muhammed El

Honest Jon's ekibi ne zaman bir yere gitsem, plak getirmemi ister. Yarın sabah da plak peşinde bir İstanbul turu atacağım. Belki rastlarım o plağa.

"Herculean" single'ının B yüzündeki "Back In The Day" ve "Mr. Whippy" çok güzel parçalar, onları niye koymadınız albüme?

Albarn: Stüdyoya girdiğimizde henüz yazmamıştık, albümü bitirdikten sonra yaptık onları, onun için single'ın B yüzüne koyabildik ancak.

"Mr Whippy"de vokal yapan Eslam Jewaad kim?

Albarn: Suriyeli bir hiphopçu. O da burada, konserin sonuna doğru sahneye çıkacak. Çok beğeneceğimize eminim.

"Monkey: Journey To The West" adlı bir operanın müziğini yazdığınızı okuduk. Onun hikâyesi ne?

Albarn: "Monkey", Chen Shi Zheng'in, 16. yüzyılda Wu Cheng adlı bir Çinli yazarın yazdığı romandan uyarladığı bir opera. Müziğini ve sözlerini zevkle yazdım, konusu çok enteresan çünkü. Bir "maymunkral"ın aydınlanma ve Buda'yı keşfetme serüveni. *(gülüyor)*

Terry Hall ve Mushtaq'ın "The Hour of Two Lights" adlı albümünde "Ten Eleven" adlı şarkıyı söylüyorsunuz. O albümde yer almanız nasıl oldu?

Albarn: Terry Hall davet etti. Terry benim idollerimden biridir, ayrıca "The Hour Of Two Lights"ın olağanüstü müzikal niteliğinin yanı sıra politik anlamı da çok önemliydi. Yahudi ve Müslüman müzisyenlerin bir araya gelip bir albüm yapmaları

Specials harika bir gruptu, sound'uyla, sözleriyle, imajıyla... Herkes punk dinlerken ben onları dinliyordum. Benim gözümde ideal grup Specials'dı, hâlâ da öyledir.

Anka ve Dahmane El Harrachi gibi şarkıazarlarıyla birlikte bugünkü halini almış. "Popüler kent müziği" denebilir kısaca. İlginç bir evrimi de var: İkinci Dünya Savaşı döneminde, Cezayir'e gelen Amerikalılar yanlarında banjolarını getiriyorlar, Cezayirli müzisyenlerin hoşuna gidiyor banjo ve chaabi orkestraları kullanmaya başlıyor. Bu da çok enteresan bir boyut getiriyor chaabi'ye.

Türk halk müziği yayınlamak üzere EMI Türkiye'yle irtibata geçtiğinizi duymuştuk. Özellikle ilgilendiğiniz bir isim var mı?

Albarn: Adını hatırlayamadığım bir şarkıcı var. Erkek, melankolik sesli, favorili...

Hangi dönem?

Albarn: 1960'ların sonu, 1970'lerin başı...

Orhan Gencebay olabilir mi? Ya da Fikret Kızılok?

Albarn: Hatırlayamıyorum. Yüzünü görsem tanırım ama. Bir plağı vardı bende, ama kaybettim maalesef.

başlıbaşına bir politik eylem zaten. "The Hour Of Two Lights" 11 Eylül'ün ikinci yıldönümünde (2003) piyasaya çıktı. "Ten Eleven" da, 11 Eylül'ün (Nine Eleven) ertesi gününü anlatıyor. 2001'de, 11 Eylül'ün hemen sonrasında, Gorillaz - D12 single'ı "911"ı Terry'yle birlikte söylemiştik. "Ten Eleven" onun devamı sayılır.

Terry Hall'dan ve Specials'dan hep sitayişle söz ediyorsunuz. Onu sizin için bu kadar özel kılan ne?

Albarn: Hep söylüyorum, müzik hayatımı dönüştüren iki şarkıdan biri Specials'ın "Ghost Town"ıdır -diğeri Clash'ın "Rock The Casbah"ı. Specials hârika bir gruptu, sound'uyla, sözleriyle, imajıyla... Herkes punk dinlerken ben onları dinliyordum. Benim gözümde ideal grup Specials'dı, hâlâ da öyledir. Terry de müthiş cool bir kişilik; fikirleri, tavırları, ölçülülüğü bana hep kılavuz olmuştur.

Söyleşi: **Yücel Gökçürk**

DEMOKRASİ VE EĞİTİM

NOAM CHOMSKY

DAHA ADİL VE EŞİTLİKÇİ BİR DÜNYA TAHAYYÜL EDENLER İÇİN EĞİTİM, İNSANIN ÖZGÜRLEŞMESİ YOLUNDA VAZGEÇİLMEZ BİR ETKENDİR. CHOMSKY, BU KİTAPTA EĞİTİMİN GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİYLE GERÇEKTEN DEMOKRATİK BİR TOPLUMDA YERİNE GETİRMESİ BEKLENEN İŞLEVİ ARASINDAKİ MUAZZAM FARKI TARTIŞMAYA AÇIYOR.

MICHAEL ALBERT'İN NOAM CHOMSKY İLE YAPTIĞI BU UZUN SÖYLEŞİ ENTELEKTÜELLERİN SORUMLULUĞU ÜZERİNE BİR TARTIŞMA İLE BAŞLIYOR. BURADAN HAREKETLE SOSYAL BİLİMLERİN VE KÜLTÜREL KURUMLARIN İŞLEVİ, ABD'DE VE DÜNYADAKİ SOL HAREKETLERİN BAŞARILARI VE BAŞARISIZLIKLARI, AKTİVİST BİR ETİĞİN VE ÖZGÜRLÜKÇÜ BİR MUHALİF ÖRGÜTLENMENİN NASIL OLMASI GEREKTİĞİ GİBİ BİR ÇOK KONU ELE ALINIYOR.

YÜZYILIN İKİ BÜYÜK DÜŞÜNÜRÜNÜN YILLAR ÖNCE YAPTIĞI BU TARTIŞMA İKİ KONU ETRAFINDA ODAKLANIR: BİLİMSEL BİLGİNİN GELİŞİMİ NASIL YORUMLANMALIDIR? SİYASAL MÜCADELEDE ADALETİN, BİR BAŞKA DEYİŞLE ETİĞİN YERİ NEDİR? SİYASAL MÜCADELE, BİR SINIFIN TARİHSEL HAKLILIĞINA DAYANDIĞI İÇİN Mİ, YOKSA DAHA ADİL BİR TOPLUM HEDEFİ GÜTTÜĞÜ İÇİN Mİ MEŞRULUK KAZANIR? GÖRÜŞLERİN EN ÇOK AYRILDIĞI KONU BU OLACAKTIR.

"DÜŞÜNCE DÜŞLERİ: 21. YÜZYIL İÇİN RADİKAL TEORİ"DE MICHAEL ALBERT RADİKAL BİR TOPLUMSAL TEORİ İNŞA ETME SÜRECİNİN AŞAMALARINI TARTIŞIYOR. HER BİRİ TOPLUMSAL YAŞAMIN TEK BİR ALANINA ODAKLANAN MARKSİZM, FEMİNİZM, ULUSÇULUK VE ANARŞİZM OKULLARINDAN YARARLANARAK DÖRT ALANI VE KARŞILIKLI ETKİLEŞİMLERİNİ ELE ALABİLECEK TOPLUMSAL BİR TEORİYİ NASIL OLUŞTURABİLİRİZ?

bgst YAYINLARI

Tomtom Mah. Kaymakam Reşat Bey Sok. 9/1 Beyoğlu - İstanbul Tel & fax: 0212 251 19 21

M. WARD

Ağustos'un ilk günü, Caz Festivali'nin son konserinde Norah Jones ve becerikli orkestrası Handsome Band'i zevkle seyrettik, ama gecenin açılış serenadlarını yapan, yeri geldiğinde Norah ve arkadaşlarından sahnede rol çalan M. Ward'a bir vurulduk, pir vurulduk. Folk müziğin genç ustasıyla bir sabah kahvaltısının tutanakları...

Foto: Şahan Nuhoglu

TARİH VE TAKLİT

Yakınlarda Martin Hynes'in "Go-Getter" filminde rol aldınız. İlk oyunculuk deneyiminiz miydi?

Matt Ward: Evet, sadece bir dakikalık bir rolüm vardı, tek bir cümle söyledim. Tam olarak oyunculuk diyemeyiz, kendimi canlandırdım. Arkadaşlarımla bir şarkı söyledim, çok eğlenceliydi. Oyuncu olup olmadığımı bilmiyorum, bence hiç kimse filmde benim oynamamı istemez. (gülüyor)

Filmde Richard Thompson şarkısı "When I Get To The Border"ı söylüyorsunuz. Richard Thompson'ı sever misiniz?

Film için bir Richard Thompson şarkısı cover'lama istedikler. İyi oldu, çünkü Richard Thompson'ı severim. Gitar çalmayı başkalarının şarkılarını söyleyerek öğrendim. Gitar ve piyanoyu hâlâ böyle öğreniyorum. Turnelerde olmak da çok iyi. Mesela Norah Jones ve The Handsome Band'le turlarken insan çok şey öğreniyor.

Folk müzikte usta-çırak ilişkisi önemli. Sizin bir ustanız oldu mu, ailede bir müzisyen var mıydı?

Kız kardeşim piyanoyla klasik şarkılar çalıyordu, evde bir piyanomuz vardı. Müziği böylelikle keşfettim ve çalmaya başladım. Ama hiç ustam olmadı.

Müziği Beatles akor kitaplarını okuyarak söktüm. O şarkılardaki akorları öğrenince aşağı yukarı her şeyi öğrenmiş olursunuz. Çünkü çok geniş bir söz ve melodi dağarcığına sahipler. Lisedyken Beatles'in şarkı yapım sürecini de taklit ediyordum. Hâlâ yapıyorum bunu, o günden bugüne pek bir şey değişmedi.

Şaşırtıcı bir David Bowie cover'ınız var: "Let's Dance". Bu şarkı ilk çıktığı zaman, Bowie, disko müziğine kaydığı için çok eleştirilmişti.

Hiç bilmiyordum. Bir dans şarkısının yavaş tempoda söylenmesi komik olur diye düşündüm ve öylesine bir deneme yaptım, çok tuttu. Şarkıyı herkes çok sevdi ve konserlerde istemeye başladılar, sonra da albüme aldım. Bence çok güzel bir şarkı. David Bowie'yi pek iyi bilmiyorum aslında. Galiba küçükken kuzenimin plakları arasında keşfetmişim Bowie'yi. Sahip olduğum tek albümü, içinde "Let's Dance" olan albüm.

Kendisi dinlemiş mi bu yorumu?

Bilmiyorum. (gülüyor) Gizemli bir durum, ben de

merak ediyorum, belki de dinlemiştir.

Folk müziğin duayenlerinden John Fahey adına yapılan bir tribute albümün prodüktörlüğünü üstlendiniz. John Fahey'i tanımayan birine onu nasıl anlattınız?

O şarkı söylemeyen bir gitaristti. Albümlerini tarih aşkıyla ve hep basit melodilerle kaydetti. Aslında değişken bir müzik onunki. Bu albümü yaparken gazetecilerle John Fahey hakkında konuşmak çok güzeldi, onun müziğini daha önce hiç duymamış bir sürü insan bu sayede ondan haberdar oldu. Müzik dünyasının onun müzik bilgisinden yararlanması çok iyi bir şey. Çünkü o gerçek bir öncü.

John Fahey, ölmeye önce verdiği son söyleşide Şostakoviç, bluegrass ve Béla Bartók'u birleştirmekten hoşlandığını söylüyordu.

Evet, genellikle birbirine pek de yakın olmayan şeyleri etkileyici biçimde yan yana getiriyor. Ayrıca albümlerindeki farklı "zamansallık" duygusu çok çarpıcı benim için. Sadece birinin hayatındaki birkaç haftayı yansıtmıyor albümleri, belki de müziğin koca bir yüzölçümünü yansıtıyor. Bu da nadir rastlanan bir durum.

Fahey, başlarda kendine siyahi müzisyen havası veriyordu ve Blind Joe Death mahlasını kullanıyordu. İkinci albümünün adı "Transfiguration of Blind Joe Death". Sizin albümlerinizden birinin adı da "Transfiguration of Vincent". Bu iki albüm arasında bir ilişki var mı?

Bu aslında küçük bir espri, Fahey'in müziğiyle yakınlığı olanlar için yaptığım gizli bir ima. Ben de Portland Oregon'da yaşıyorum, o da hayatının son yıllarını orada geçirdi. Bunların hepsi bana büyük tesadüfler gibi geldi. Cenazesine gitmiştim, insanlar gelip şarkılar çalmıştı.

"Transfiguration Of Vincent"taki Vincent O'Brien kimdir? Google'da arama yapınca karşımıza bir at terbiyecisi çıktı.

(gülüyor) Evet, biri daha bunu söylemişti. Vincent bir arkadaşım. Pek meşhur biri değil. Şarkıları herkesin farklı farklı yorumlaması hoşuma gidiyor. Müziğin eğlenceli tarafı bu. Şarkıların ne hakkında olduğunu başka insanlardan öğreniyorum.

John Fahey'in folk merakı çok geniş bir alana yayılıyordu, sadece Amerikan folkuyla sınırlı değildi. Bir Amerikalı olduğu halde Balkan müziği yapan Beirut'u nasıl buluyorsunuz?

Sevdim. Benim dinlediğim genellikle eski Amerikan müziği, çünkü büyürken evde sürekli bunlar çalıyordu. Ayrıca klasik müzik ve elbette bazı Avrupalı ustalar da dinliyorum. Bence insanlar büyümelerine eşlik eden müzikleri doğal olarak çok güzel bulurlar, farkında bile olmadan içlerine girer bu müzik. Belki de Beirut'un büyüdüğü evde bu Doğu şarkıları çalıyordu... Beirut bana John Fahey'i değil, Neutral Milk Hotel'i anımsattı biraz. Onları da çok severim. Belki de Beirut'un ailesinde Balkan kökleri vardır diye düşünmüştüm.

Norah Jones'un sesini ilk kez radyoda duydum ve neden bilmiyorum ama, önce bir müzik aleti zannettim: Bir korno! Muhteşem bir sesi var, çok etkileyici.

Sizin de anne tarafınız Meksikalı. Meksika müziğiyle nasıl bir ilişkiniz var?

Güney Kaliforniya'da büyüyen herkes radyoda, televizyonda ya da Los Angeles'in belli başlı sokaklarında Meksika müziğine toslar zaten.

Amerika'da Balkan ezgilerini kullanan grupların sayısı çok arttı. Mesela Gogol Bordello'yu seviyor musunuz?

Onları pek bilmiyorum, ilk kez geçen gün Live Earth'te Madonna'yla şarkı söylerlerken dinledim.

İlginçti. Camper Van Beethoven'ın da bazı çingene punk şarkıları vardı bir zamanlar. Onları severdim. **Böyle büyük amaçlar etrafında düzenlenen konserlere nasıl bakıyorsunuz? Bush karşıtı Vote For Change turnesinde siz de vardınız.**

Vote For Change çok etkili olmasa da, üstüne düşeni yaptı bence. Eğer bir kişinin fikrini değiştirebilirseniz bu beş kişiyi etkiler, oradan da on kişiye yayılır. Bu tip konserlere davet gelirse katılıyorum. Ama pek öyle organizasyon işlerine girebilecek bir adam değilim.

Johnny Cash'ten "Girl From The North Country"yi de yorumluyorsunuz. Cash, Nine Inch Nails'den tutun da Tom Waits'e kadar epey cover yaptı. Sizin de bir şarkınızı cover'lasın ister miydiniz?

Ama o öldü.

Evet, ama yaşasaydı, diyoruz.

Elbette isterdim, istemez olur muyum! Ama bunu hiç düşünmemiştim.

Sizi etkileyenlerden biri de o muydu?

Evet, hem de çok. Babam çok küçükken tanıştırdı beni onun müziğiyle. Arabadayken hep Johnny Cash çalıyordu.

Johnny Cash'i anlatan "Walk The Line" filmini izlediniz mi?

Hayır, Hollywood yapımı filmlerle pek ilgilenmiyorum. Ayrıca bir ara uçakta yakalama şansınız var her zaman. Kim bilir, "Walk The Line" belki de iyi bir film. Mesela en son "Ratatouille"i gördüm, çok güzeldi, beğenmeme şaşırdım.

Martin Scorsese'in Dylan belgeseli "No Direct-on Home"u izlediniz mi?

Evet, şahane bir film. En büyük ilham kaynaklarımdan biri Dylan. Kötü albümleri bile iyidir. Beatles gibi, bütün albümleri var bende. Ondandır öğrenecek çok şey var. Özellikle de ozanlığından.

Favori Dylan albümünüz hangisi?

Muhtemelen "Blood On The Tracks". Ama "Planet Waves"i de severim, "Desire"i da. Bir de "Blonde On Blonde" var, evet galiba en çok "Blonde On Blonde"u dinliyorum.

Norah Jones'la Roy Orbison şarkısı "Blue Bayou"yu cover'lıyorsunuz sahnede. Bu seçimin özel bir nedeni var mı?

Her ikimizin de büyürken dinlediği çok güzel bir şarkı. Kesinlikle, en çok etkilendiğim müzisyenlerden biri Roy Orbison. Yüksekte bir yerde, Johnny Cash'in yanında duruyor benim için. Onların zamanında kayıt işi doruk noktasına erdi. Kayıt denen şey, asla o yıllarda Tennessee'deki Sun Studio'da olduğu kadar iyi olmayacak. O kayıtları çok dinledim, gitarı, vokali hep taklit ettim. Mesele sadece Sun Studio kayıtları değil, o dönemde Amerikan müziğinde sihirli bir şey oldu.

Taklit etmeyi ne kadar önemseydiğinizizi söylüyorsunuz hep. Ama tarzınızı alıp bir yere yerleştirmek çok da kolay değil.

Taklit ederek öğreniyorum, böyle öğrenmek çok eğlenceli. Birbirine pek de yakışmayan şeyleri alıp harmanlamak da çok keyifli. Stüdyoda bir dönemin gitar tınısını alıp başka bir dönemin gitar tınısıyla evlendirmek ve bu ikisinden de farklı bir dönemin vokali alıp yanlarına koymak büyük keyif. Bunlar belki de deneysel çalışmalar.

Bir dostumuz anlatmıştı: Stüdyodayken Quincy Jones'un yanında her zaman "hummer" denen bir adam bulunmuş. Bu adam tüm eski dönemlerin şarkılarına hâkimmiş, kendisine sorulduğunda hemen o şarkıyı hatırlar ve mırıldanmış. Böylece dünle bugün arasındaki köprü he-

men kurulmuş...

Hayret ettim şimdi. Müthiş bir hikâye bu.

Sizden "hummer" olur mu?

Olur valla. Benim stüdyoda yaptığım şey, bir sürü kayıt dinlemek ve duyduklarım içinde en çok hoşuma gidenleri taklit etmek. En büyük ilham kaynağım bu. Uğraştığım sadece eski kayıtların nasıl bir his verdiği değil, aynı zamanda nasıl sound ettikleri, yapım tarzları ve basitlikleriyle de ilgileniyorum. Sonsuz bir macera bu... Yaşam güzel. Kahve işe yaradı. Galiba uyanıyorum artık!

Normalde kahveyle uyanmıyor musunuz?

Hayır, çayla uyanırım genellikle, kahveyi öğleden sonra içerim.

Memleketiniz Portland son yıllarda müzik gündeminden düşmez oldu. Neler oluyor orada?

Orada yaşamak güzel. Öyle sihirli bir gücü falan yok ama, belki bir gün olur. Rahat bir yer, müzik yapan çok insan var. Öyle ahım şahım bir müzik tarihi de yok, her şeyden önce bir sound'u yok.

"Let's Dance" yorumumu herkes çok sevdi. Bir dans şarkısının yavaş tempoda söylenmesi komik olur diye düşündüm ve öylesine bir deneme yaptım, çok tuttu.

John Fahey tribute albümünü yaparken aklıma takılmıştı, "buraların sound'u John Fahey'in müziği gibi bir şey olsa keşke" diyordum kendi kendime. Mississippi deltasının, Greenwich Village'in bir sound'u var ne de olsa.

Portland'ın bugünkü durumunda, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bölgenin aldığı göçün de etkisi olabilir mi?

Evet, kesinlikle öyle. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir sürü insan Batıya göç etti, diğer yandan da '40'larda "altına hücum" vardı. Hâlâ bilinmeyen topraklar oralar. Özellikle de müzik açısından. Sub Pop şirketi gözlerini Seattle'a çevirdi, ama şunu da söylemeliyim ki, Seattle Portland'a çok yakın, fakat bir o kadar da uzak. Kültürel anlamda bu kadar çabuk büyüyen bir şehirde olmak çok ilginç. Tarihinin olmaması hayli tuhaf bir durum, çünkü bunu Avrupa'da ya da Asya'da herhangi bir yer için söylemeniz mümkün değil.

Hemşeriniz Gus Van Sant'ın filmlerini seviyor musunuz?

Evet, çok seviyorum, bence yaşayan en iyi yönetmenlerden biri. Ama etkilendiğim yönetmenler başkaları. Aklıma ilk gelenler David Lynch, Stanley Kubrick ve Mike Leigh. Onların filmlerini neden

sevdiğimi bilmiyorum. Herhalde milyonlarca nedeni vardır, ama hiçbir nedeni de olmayabilir. Beynim içindeki kimyasal hareketlenmeyi uyarıyor onların filmleri.

Sitenizde Minutemen'in başçısı Mike Watt'a link vermişsiniz.

Mike Amerika'nın en iyi başçılarının biri, aynı zamanda çok iyi bir fotoğrafçı. Bir çeşit Eskimo kanosu olan "kayak"la her sabah okyanusa açılıyor ve fotoğraf çekiyor. Herkese onun müziğini keşfetmesini tavsiye ediyorum. Şimdi The Stooges'la çalıyor. Gerçi pek de benim tarzım değil o müzik.

Mike Watt, "punk, içine ne koysan alır" diyor blogunda.

Mike Watt, benim de büyüdüğüm Los Angeles'taki en ilham verici hareketlerden birinde önemli bir role sahip. Çok etkilendiğim SST diye bir plak şirketi vardı, bir çeşit punk-rock birliği diyebiliriz. Bu şirket sayesinde Dinosaur Jr, Sonic Youth ve Meat Puppets'i tanıdım, lisedeyken benim için çok önemliydi bu gruplar.

Norah Jones'la çalışmaya nasıl başladınız?

Norah, "Transfiguration of Vincent"i dinlemiş. Bir konserime geldi, tanıştık, beni New York'taki stüdyosuna davet etti, birlikte çalışmaya başladık ve şimdi İstanbul'a kadar geldim.

Onu daha önce dinlemiş miydiniz?

İlk kez radyoda duymuştum sesini ve neden bilmiyorum ama, önce bir müzik aleti zannetmişim: Bir korno! Galiba o günlerde bir kere de bir alışveriş merkezinde duymuştum. Muhteşem bir sesi var, çok etkileyici. Yalnız onunla değil, Amerika'da çok iyi şarkıcı-şarkı yazarlarıyla çalışma şansım oldu. Ama bunların hepsi için davet alıyorum. Yani ben Beth'i (Orton) arayıp da, birlikte bir şeyler yapalım mı, demedim. O beni stüdyosuna davet etti, gittim, konserler verdik, arkadaş olduk. Bright Eyes'la da aynen böyle oldu.

Vic Chesnutt, Caexico, Lambchop gibi müzisyenlerin arasındaki ilişki de böyle büyük bir aileyi anımsatıyor. Siz de kendinizi bu ailenin bir parçası olarak görüyor musunuz?

Onlar da benim arkadaşlarım, herhangi birinin sahip olabileceği bir arkadaş grubu gibi yani. Amerika'nın çeşitli yerlerinde yaşıyorlar, insanların öylesine uğrayıp geçtiği yerlerde... İnsanlar böyle arkadaşlarının olması müthiş. İşim için çok seyahat etmem gerekiyor, hiç bilmediğim bir yere gittiğimde arkadaşlarımdan birini orada bulabilmek çok güzel.

Söyleşi: Çiğdem Öztürk

SAYISAL

- Bu sayıyla birlikte 38'inci ÖSS'yi idrak ediyoruz. 85'inci sayımızdaki ilk ÖSS'den bir soru araklayıp hatıralarımızı tazeliyoruz: Joe Strummer 1983'te Londra maratonuna iştirak etti. 41.8 kilometrelik mesafeyi kaç saatte koştuğunu biliyor musunuz?
a) 6 saatte b) 8 saat 45 dakikada
c) Koşuyu 15. km'de bıraktı d) 4 saat 30 dakikada
- Aşağıdakilerden hangisi bir Clash şarkısı değildir?
a) Three Card Trick b) 24 Hour Party People
c) 48 Hours d) Four Horsemen
- Clash'in "The Magnificent Seven" single kapağında ne vardır?
a) Aynı adlı filmin afişi b) Pamuk Prenses ve 7 Cüceler
c) 7'yi gösteren bir saat d) Yedi Uyuyanlar
- The Clash son konserini 1985 yılında, Yunanistan'da, Atina'nın Panathinaikos stadında verdi. Bu konseri kaç şanslı insan seyretmişti?
a) 10 bin b) 20 bin c) 40 bin d) 60 bin
- Clash elemanları içinde 1 metre 83 santimlik boyuyla en uzununu hangisidir?
a) Mick Jones b) Joe Strummer c) Topper Headon d) Paul Simonon
- The Clash dörtlüsünde hangi burçtan bir üye bulunmamaktadır?
a) Aslan b) İkizler c) Oğlak d) Yay e) Yengeç
- "Should I Stay Or Should I Go" Clash'in İngiltere listelerinde 1 numaraya çıkan ilk ve tek parçasıydı. Ama zirveyi, televizyonda Levi's 501 kotlarının reklamında kullanılması sayesinde, grup dağıldıktan beş sene sonra, 1991'de görmüştü... "Should I Stay Or Should I Go" taze taze yayınlandığı 1982 yılında acaba kaç numaraya kadar yükselebilmmişti?
a) 41 b) 11 c) 17 d) 27
- Hangi Clash albümü üç plaktan (CD baskısında, iki CD'den) oluşmaktadır?
a) London Calling (1979) b) Combat Rock (1982)
c) Sandinista! (1980) d) Give'em Enough Rope (1978)
- Mick Jones'un grubu Big Audio Dynamite'in, 1986'da listelerde 11 numaraya kadar yükselen en başarılı single'ı "E=MC2"de sinema tarihinin hangi ünlü filminden ses sample'ları kullanılmıştır?
a) Performance b) Apocalypse Now c) Taxi Driver d) Vertigo
- 1977 yazında, Joe Strummer ve Topper Headon, Londra'da bir duvara sprey boyayla yazı yazdıkları için 5 pound'luk cezaya çarptırıldı. İki arkadaş, duvara ne yazmıştı?
a) Clash b) I shot the sheriff
c) Venceremos d) The future is unwritten

SÖZEL

- The Clash bazı şarkılarında dönüp dolaşıp The Who klasiği "I Can't Explain"deki riff'leri kullandı. Aşağıdaki şarkılardan hangisi bu durumun bir örneği değildir?
a) Guns On The Roof b) Capital Radio
c) Clash City Rockers d) White Riot
- İspanyol İç Savaşı'nı anlatan "Spanish Bombs" şarkısının sözlerinde hangi İspanyol şairin adı geçer?
a) Rafael Alberti b) Salvador Espriu
c) Antonio Machado d) Federico Garcia Lorca
- Joe Strummer "Rock Art and the X-Ray Style" albümünde hangi İngiliz futbolcusuna şarkı yazmıştır?
a) Paul Gascoigne b) Kevin Keegan c) Kenny Dalglish d) Tony Adams
- Joe Strummer'ın "Global a Go-Go" albümünde hangi futbol kulübü için bir şarkı vardır?
a) Shakhtar Donetsk b) St. Pauli c) Gençlerbirliği d) Boca Juniors
- Nouvelle Vague hangi Clash şarkısını cover'ladı?
a) Hate & War b) Guns Of Brixton c) Train In Vain d) Jimmy Jazz
- Fransa'da aktif olan gezici bir reggae-dub soundsytem'i, ismini hangi Clash şarkısından almıştır?
a) Hate & War b) Guns Of Brixton c) Train In Vain d) Jimmy Jazz
- "Combat Rock" albümündeki "Sean Flynn" şarkısında anlatılan kişi kimdir?
a) Kamboçya'da Kızıl Kmerlerce öldürülen Amerikalı savaş fotoğrafçısı
b) Fransa Bisiklet Turu'na en çok katılan İskoç sporcu
c) İngiliz tiyatrosunun ünlü Shakespeare oyuncusu
d) Yeni Delhi'de bir dönem sömürge valiliği yapan İngiliz politikacı
- Aşağıda Clash'in adaları sıralanıyor. Bilgilerin üçü doğru. Biri ise tamamen uydurmasyon. Acaba hangisi?
a) Clash, Hollandalı reggae plak şirkettir
b) Clash, Tayvanlı bir punk rock grubudur
c) Clash, Barselona'da efsanevi bir gece kulübüdür
d) Clash, İngiliz müzik ve moda dergisidir
- "Sandinista!" albümündeki "Charlie Don't Surf" şarkısı ismini hangi ünlü filmdeki bir diyalogdan alıyor?
a) Performance b) Apocalypse Now c) Taxi Driver d) Vertigo
- Aşağıda sayılan sinema filmlerinden hangisinde Joe Strummer rol almamıştır?
a) Docteur Chance (F. J. Ossang, 1997)
b) Mystery Train (Jim Jarmusch, 1989)
c) Good Morning, Vietnam (Bary Levinson, 1987)
d) Walker (Alex Cox, 1987)

Mick Jones, Joe Strummer, Paul Simonon, Topper Headon

**BANTU
SUNAR**

**CITY STAR NIGHTS
BY CONVERSE**

#5 Antwerp

**3 EKİM 2007
babylon**

**KAPI AÇILIŞ: 21:00
ÖN GRUP: GEIST (IM GLAS)**

ZITA SWOON

KREŞ

Otuz yıl öncenin, 1977'nin gençleri bir tercih yapmak zorundaydı: Ya paşa paşa Travolta'lı, Bee Gees'li, Kool & The Gang'li "Saturday Night Fever"a gidecekler ya da niyeti bozup "Never Mind The Bollocks, Here's The Sex Pistols"ı, "The Clash"ı alıp dinleyeceklerdi... Şimdi devran döndü, iki gönül bir, samanlık seyran oldu. Kreş, disko-punk ateşiyle yanan yandıran, insanı derin uykulardan kaldıran bir üçlü. Çanakkale'de yedi sene önce başlayan macera İstanbul'da "Zaman Yok" adlı ilk albümü bugün son hızına ulaştı. Klaxons, Gossip gibi ekiplerin izinde kıpır kıpır danslı, kadanslı bir rock ve şehrin rüyasını, kâbusunu, "yalnızlık ömür boyu"sunu zekice dillendiren şarkı sözleri... Üç Kreş'çi, Serkan, Ufuk ve Emrah anlatıyor...

POP DYLAN

İlk bakışta normal bir rock üçlüsü gibisiniz. Müziğinize dans öğelerini nasıl kattınız?

Serkan: Dinlediğimiz müziklerle birlikte, ister istemez dans havası içimize bir inme gibi indi.

Ufuk: Beraber çaldıkça, enstrümanlarımızı ve birbirimizi tanıdıkça bu yöne doğru gittik. Emrah davula dıptıs dıptıs disko ritmlerini sokana kadar gayet rock bir gruptuk. Zaten bu ilk albüm bizim evrimimiz gibi. Çok punk rock, sert vokalli, gitarların çayır çayır yandığı şarkılarımız da var, ama güzel gitar melodileriyle, altyapıda düz giden, temiz şarkılar da var. İlk yıllarda davulların tuşesi de sertti, sonra disko ritmleriyle çalarak bunları yumuşattığımızı düşünüyoruz.

Punk rock'ta size yetmeyen neydi? Neyin arayışındaydınız?

Serkan: Vücudumuzun ve ruhumuzun istediği belli ritimler olduğunun farkına vardık. Büyük grupların al-

bümlerini dinlemek bana eskisi kadar heyecan vermiyor. Son zamanlarda İngiltere'de sokaktan çıkan, nu-rave dediğimiz müzik, eski post punk akımını da içinde barındırdığı için bizi çok etkiledi. Genç grupların yeni dili, punk'a olduğu kadar, dans akımına da dayanıyor. Belki Manchester'da, Happy Mondays'den beri bu vardı zaten... DJ'lerin kullandığı elektro-rock, electroclash tınlarına âşık olmaya başladık. Rock grubu stüdyoya giriyor, bir şarkıyı belki bir senede kaydediyor. Ama sonra onu bir DJ alıyor, "bu parça şöyle de olabilir" diyor. Killers'ın "Somebody Told Me"si çok güzel bir parçaydı, ama Mylo'nun yaptığı remiksle, o punk havasının disko içine girmesi bizim için çok önemliydi. Punk için üç akor ve bir gerçek yeterlidir, bu taa Bob Dylan'lardan gelen bir şey. Bizim de derlerimiz neyse, gerçeğimiz neyse, onu farklı bir havada vermek istedik. Ağlıyoruz diye par-

çanın yavaş olması gerekmiyor. Biz de la-sol-fa-mi kullanıyoruz, ama o la-sol-fa-mi'yi daha farklı duyuyoruz.

Punk'ı "üç akor ve bir gerçek" olarak tarif ettin. Peki diskoyu nasıl tarif edersin?

Serkan: Onun üzerine daha çalışıyorum. (gülüyor) Mantık, tavır ve kimlik olarak punk bizi çok besledi.

Rolling Stones'un "Miss You" gibi şarkılarındaki disko havasını çok severim. Biz belki de U2'nun "Pop" albümü zamanınız, aynı bakış açısında.

Punk'ı bir felsefe olarak alabiliriz, ama dansı felsefe olarak almıyoruz. Ritmsel bir duygu bu. "Disko çocukları, diskosuz yapamayız, her yerde, her koşulda dans ederiz" diyen insanlar değiliz. Biz aslında rock'çılar için dans müziği yapıyoruz. Biz de rock'çuyuz, ama işin içine modern bir şeyler katmak istiyoruz. **Başka kimleri dinlediniz dans müziğine geçiş aşamasında?**

Serkan: DFA Plakçılık'ın barındırdığı bütün sanatçılar önemliydi. James Murphy'nin gerek LCD Soundsystem, gerek Rapture'da yaptığı işler, Black Dice, Gang Gang Dance gibi gruplar bize iyi geldi. Klaxons'dan son zamanlarda çok etkileniyoruz. Erol Alkan'ın Klaxons'a, Franz Ferdinand'a yaptığı remiksleri çok seviyoruz.

Eski rock gelenekleriyle aranız yok mu?

Ufuk: 16-17 yaşında metal dönemim oldu, Iron Maiden, Manowar, Metallica...

Serkan: Benim sevdiğim Rolling Stones'dur, U2'dur. Ama Rolling Stones'un "Miss You" gibi şarkılarındaki disko havasını da çok severim. O yüzden albümde, "Takım Elbise Suratlı Adamlar" gibi bir punk parçada, herkesin gitar solo beklediği anda bir saksofon solo olması çok önemli bizim için. Rolling Stones olsa o da aynı şeyi yapardı... Primal Scream beni "Evil Heat" albümüyle çok etkiledi. Rolling Stones havasındaki bir grubun gene Rolling Stones tavrını koruyarak alt yapısını değiştirmesi çok güzeldi. Bir rock grubunu öyle görmek istediğimi farkettim. Ayrıca ciddi bir U2 manyağıyım. Biz belki de U2'nun "Pop" albümü zamanınız, aynı bakış açısında.

Ufuk: Evde habire "Mofo"yu çalıp Serkan'la dans ettiğimizi hatırlıyorum. Bar sahnesine iyi bir modda çıkmak için hep "Mofo"yu dinlerdik.

Kreş'in ilk hali Popcorn'du ve bir cover grubu olarak Çanakkale'de kuruldu. Doğru mu?

Serkan: Evet, öyle... Çanakkale'de bizden önce yabancı müzik yapılmıyordu. Evde dinlediğimiz müzikle yaptığımız müzik arasındaki etkileşimi insanlar da hissetmeli diye düşünüyorduk, ne dinliyorsak onu cover'lıyorduk. Türkçeye pek girmiyor-

duk, Türkçe çalacaksak beste çalarız diye düşünüyorduk.

Çanakkale'de nasıl buluştunuz?

Serkan: Ben Ankara'da doğdum, ama İzmir'de oturuyorduk, Çanakkale'ye üniversite için gittim, İngilizce öğretmenliğinden mezunum.

Ufuk: Ailem İstanbullu, ama emekli olduklarında, annem Çanakkaleli olduğu için oraya yerleştik.

Emrah: Ben Eskişehirliyim, üniversi-

te için Çanakkale'ye gittim.

Çanakkale'nin İstanbul'a oranla çok daha yavaş bir temposu olsa gerek. Yaşadığınız şehir sizin disko-punk'mızı ne ölçüde besledi?

Ufuk: Aslında gece hayatı çok iyidir Çanakkale'de. Denizin dibinde bir şehir ve çok güzel bir kordonu var. Üçümüz de Çanakkale'ye âşığız. Saat Kulesi'nden itibaren Barlar sokacağı başlar, o yolun sonu da Fevzipaşa'ya çıkar. Romanların yaşadığı Fevzipaşa mahallesi, Çanakkale'nin Harlem'idir.

Serkan: Öğrencilerin birçoğu başka kentlerden geliyor. Hayatlarında ilk defa ailelerinden ayrı yaşıyorlar, çoğu ilk defa bir bara girip canlı müzik dinliyor. Çanakkale'de sokağa çıktığınızda herkesle selamlaşabilirsiniz. Öyle bir ortamda çalarak olgunlaşmak çok önemliydi. O hava bizim müziğimize yansdı. Galiba cesaretlendik. İnsanlar böyle bir müziği Çanakkale'de dinlemeyi beklemiyordu. Bir taraftan, okulumuzu, derslerimizi bile unutup İstanbul'da müzik yapma hayali kurduk. Gitarlar, ampuller sırtımızda, haftanın yedi günü farklı yerlerde çalıyorduk: İstanbul, İzmir, Bursa, Gönen, Biga...

Ufuk: Kısa süre içinde herkeste "Popcorn yabancı çalıyor" fikri oluştu. Ne çaldığımız önemli değildi, "yabancı müzik" çalmamız önemliydi herkesin gözünde. Hatta bar sahipleri "sizin müziğiniz haftasonları gitmez" diyordu ilk başta. Ama bir senenin sonunda insanlar gelip bizden, şarkının adını bile bilmeden, riff'lerini mırıldanarak "Seven Nation Army"yi istiyordu. "Seven Nation Army"yi Çanakkale'de bir marş gibi yaptık. Ama kimse White Stripes'ı tanıyamıyordu, şarkıyı sadece bizden biliyorlardı. O yüzden o parçalarla çok rahat oynayabiliyorduk.

Hiçbir parçayı birebir çalmıyorduk, ona kendi şeklimizi veriyorduk. Hâlâ öyle yapıyoruz. Şarkı arasında ara vermeyi sevmiyoruz, tonları birbirine yakın tutup White Stripes'tan Justin Timberlake'e, orada Ladyfuzz'a, Erol Alkan'a, Faithless'a girebiliyoruz.

Serkan: Çanakkale'de sokaktaki insanlardan, yaşlılarımızdan aldığımız feedback'ler çok önemliydi. Biz Anadolu rock yapmıyorduk. Üç adam Rapture çalıyor, White Stripes çalıyor, punk rock çalıyor: İnsanların bunu hazmetmesi zor oldu. Çünkü onlara çok uzak bir müzikti.

Kreş: Emrah Atay (davul), Serkan Ferat (gitar, vokal), Ufuk Karabacak (bas)

Anadolu rock size niye uzaktı?

Serkan: Ben duygularımı o şekilde yaşamıyorum. Aşk acısı çektiğimde, öfkelendiğimde, hincımı göstermek istediğimde başka bir ritimle kendimi ifade ediyorum. Anadolu rock yapmaya kalkarsam, içimdeki öfke-

Hepimizin asıl babası Bob Dylan. Biz sadece Dylan'ın cümlede noktalı bıraktığı yerleri dolduruyoruz. Bu yabancı sevdası değil, o düşüncelere duyulan sevdadır.

yi doğru ve samimi bir şekilde şarkıya aksettiremem. Ama dinleyici olarak, mesela Duman'ın her şeyine büyük saygı duyuyoruz. Türkçe çalmaya başlarken Duman cover'la-

zün de vokali olacak...

Punk'ın ve diskonun doğuş yıllarına geri dönelim biraz. Mesela "Saturday Night Fever" filmi seyrettiniz mi? Geçenlerde Mojo dergisi,

rı yapmayı denedik. Duman riske girebilen bir grup, belki de o yüzden sempati duyuyoruz.

Ufuk: Belki şehirde yaşanan başka bir hayat vardı, ama bir de kendi içimizde kurmuş olduğumuz hayatımız vardı. Biz evde dinlediğimiz müzikler içinden Kreş'i çıkarttık. İstediklerimiz müzik buydu, zaten çala çala, istemeseydik bile bu çıkacaktı.

Anadolu rock'tan kaçarak değil, onu daha derinlerine doğru kazarak da kendinize has bir disko-punk'a ulaşabilirdiniz belki. Fevzipaşa mahallesinde, Sincan'da veya zikir âlemlerinde disko'yla, punk'la aynı dalga boyutuna ulaşamaz mı?

Ufuk: İlk gitarı elime aldığımda, başka bir grupla Erkin Koray'lar, Cem Karaca'lar çaldım bir süre. Anadolu müziğine çok yabancı değilim. Ama şu anda Kreş'le ortaya bu müzik çıkıyor. Sonuçta Sincan müziğiyle veya zikirle büyüdük.

Manchester'da, Manchester müziğiyle de büyüdünüz.

Ufuk: Ama dinledik, takip ettik, içimizi hoplattı o müzikler...

Serkan: Şu durumumuzda, belki müziğimiz Anadolu'dan beslenebilir, ama benim vokali mi o duyguya hemen sokamayız. Bu konuda Emrah ve Ufuk'a güveniyorum, çünkü ikisinin de çok güzel Alaturka gırtlığı var. Zaten ikinci albümde üçümü-

**Bugün
her şeye
ve herkese
gıcığım!**

"Beyoğlu ve Kadıköy'ün en güzel dükkânları" kendisine özgü ve sıradışı yüzlerce görsel ayrıntı, kartlar, posterler, magnetler, rozetler, saatler, panolar, kitaplar, ayraçlar, çerçeveler, gerekli-gereksiz ıvr zıvırlar, ve gerçek sürprizlerle dolu...

LİMAN / BEYOĞLU
İstiklal Cd. 140/96
Halep Pasajı
0212 252 50 39

LİMAN / KADIKÖY
Sakızgülü Sk. 19
Bahariye
0216 449 18 64

LİMAN YAPIMEVİ
Boğazkesen Cd.
Tomtom Kaptan Sk 6A
0212 252 36 83

doxa

mekân tasarım eleştirisi

SAYI 5
Eylül 2007

Sinan Coe

Norgunk Yayıncılık

Şehit Erdoğan İban Sokak C/8 Akatlar / İstanbul
T. 0212 351 48 38 / F. 0212 227 71 94
www.norgunk.com / doxa@norgunk.com

filmle ilgili anma yazısına “Sex, Drugs & Mirrorball” başlığı atmıştı. Serkan: (gülüyor) Ben filmi izledim. Travolta kızları götürüyordu, kıyafetler, danslar, hepsi güzeldi... Ama disko kültürü, üzerine çok kafa yordüğüm bir şey değil. Yıllar öncesine dönersek, benim için disko kültürü tek bir şeyi ifade ediyor: Abim batesritti. Grubuyla birlikte Santana falan çalarlardı. Evdeki bateri setinde cowbell'i vardı. Yani, bizim de şimdi çok kullandığımız çançan... Emrah

pes çok önemli bir meydan okumadır bence. O grubun anlaşılmasından çok memnunuz. Eski dönem blues'larını hatırlatıyorlar, ama bir gitar ve bir bateriyle yapıyorlar bunu. Derdiyoklar'ı da YouTube'da izliyoruz, aynı mantık işte. Müziği zenginleştirmek için grubun dinamiğini bozmak anlamsız.

Grubun adı niye Popcorn'du?

Serkan: O ismi koyduğumda, bir cover grubuyduk. O zaman başka arkadaşlarla çalışıyorduk ve onlar bes-

Bir barn haftalık programında yedi ayrı grup var, ama çalınan şarkılar aynı... İstanbul'u gözümüzde büyüttümüz, iyi ki de öyle olmuş. Çok çok sıkı hazırlandık.

da çançanı ilk kullanmaya başladığında o günlere döndüm. Benim sevdiğim diskoda çançan olur, alkış olur, canlı aletler ve güzel bir bas yürüyüşü olur... Bu sound'umuzu gruba bir klavyeci alarak çok rahat uygulayabilirdik. Ama güzel olan, elektro rock'ı üçümüzün dinamiği içerisinde verebilmek.

Ufuk: Bu işi üç kişi yapmak istedik. Birileri eklendiğinde elbette güzel olur, ama biz üç kişi çalarken, sanki zaten dördüncü, beşinci eleman varmış gibi çalışıyoruz. Ben bazen bası elektro gitar gibi distorsiyonla çalışıyorum. Serkan gitarı “Zaman Yok”ta ve “Dünya”da synthesizer gibi çalışıyor. Gittiğimiz bazı barlarda kimse yüzümüze bakmazdı, “Üç kişiyle ne yapabilirsiniz ki” diye düşünürdü çoğu bar sahibi...

Serkan: “Size bir gitarist daha lâzım” lafını çok duyduk. White Stri-

taye hiç yanaşmıyorlardı. O zihniyeti gördüğümde “tamam, cover yapalım” dedim, “grubun ismi de, o anda yenip tüketilen ama herkesin hoşuna giden bir şey olsun!” Bizim cover'larımız da o gece tüketilen, ertesi gece hatırlanmayacak parçaları. Sonra, Ufuk ve Emrah'la grubu asıl haline getirdiğimizde, Popcorn kötü bir kimlikten iyi bir kimliğe dönüştü, kendini buldu.

Niye bu isimden vazgeçtiniz?

Ufuk: Alman Popcorn müzik dergisi eğlence sektöründe bütün isim haklarını satın almış meğer... Popcorn güzel bir grup ismi değildi, ama bunun altını doldurduk. Popcorn'dan sonra ne kadar güzel isim koyarsak koyalım, kendi çevremizde bizi dinleyen kimseye yediremeyecektik. 7 yaşındaki bir çocuğa yeni isim koymak gibi...

Serkan: Bir sürü isim denedik. Be-

nim en sevdiğim Pop Dylan'dı. (gü-lüyor) İsmimizi Dis. Ko. yapabiliirdik, "disiplin koğuşu" anlamında. Askeriyede "hadi bakalım, diskoya gidiyorsun" dediklerinde, bunu kastediyorlar. (gü-lüyor) Ben hiçbir grubu müziği güzel diye sevmedim, hep müziğin kendisini sevdim. Çok espri-ri isimler var, mesela Clap Your Hands Say Yeah, mesela Yeah Yeah Yeahs... Ama isim değil, ismin altının nasıl doldurulduğu önemli. Şimdi Kreş ismini seviyorum, çünkü The Clash'i hatırlatıyor. Joe Strummer'la aynı kentte, Ankara'da doğduğum için gururlanıyorum.

Çocukken kreşe gittiniz mi?

Ufuk: Haydarpaşa Numune Hastanesi'nin kreşinde büyüdüm. Sağlıkçı bir aileden geliyorum.

Serkan: Ben de Ankara'da gittim, bir ilkokulun kreşiydi.

Basın bülteninizden okuduğumuza göre, kreşi, "hiçbir sınırlama olmadan, yaratıcılığın kullanılabildiği tek okul" olarak nitelendiriyormusunuz.

Ufuk: Önüne bir kova veriyorlar, istediğini yapabiliyorsun, kimse sana karışmıyor. İstedik kadar saçmala-yabilirsin. "Bu güneşi niye mavi yaptın?" diye kimse sana sormaz.

Serkan: Bu güneşi rock olarak düşünelim, biz bu müziği farklı boya-

Bar müzisyeni olduğumuz için bunu çok rahat gözlemleyebiliyoruz. "Zaman Yok"ta, "Terli ve Kirli"de bu modern çağın doyumsuzluk hissini anlatmaya çalıştım. Bir rock şarkısındaki öfke çok klasiktir ve bellidir, bağırırsın, çağırırsın. Ama disko ortamı farklıdır. İnsanlar dans ederken, onlara biraz laf atmak istiyorum. "Modern hayat bir şey öğretti / Ruhunu gizlemeyi / Müziği hisset / Ruhunu gizle" diyoruz, çünkü dans müziğini kullanırken buna bir eleştiri de getirmek istiyoruz. Şarkı sözlerini bu şekilde kullanmalıyız: Bir şeylerin yanlış gittiğini hatırlatmalıyız. Cevapları veremsek de, hiç değilse doğru soruları somak istiyoruz.

Türkçe söz yazımında kimleri seversiniz? Birkaç örnek Türkçe şarkı ismi verebilir misiniz?

Serkan: Teoman'ın "Bugün"ünün çok önemli bir şarkı olduğunu düşünüyorum. Sonra, Duman'ın bazı şarkıları... Bülent Ortaçgil'in "Bir Eylül Akşamı" şarkısı gibi bir şarkı yazmayı çok isterdim.

Ufuk: Teoman'dan "En Güzel Hikâyem"i çok beğeniyorum. Fikret Kızılok'un "Gönül" şarkısından etkilenmemek de mümkün değil. Kendi anlatmak istediğimiz şeyleri başkasının şarkılarından duymak da iyi

Gittiğimiz barlarda kimse yüzümüze bakmazdı, "üç kişiyle ne yapabilirsiniz ki" diye düşünürdü çoğu bar sahibi...

Halbuki White Stripes çok önemli bir meydan okumadır.

maya çalışıyoruz. Çünkü biz güneşi mavi görüyoruz. Belki deavidir!

Çanakkale'den İstanbul'a gelişle birlikte, belki hayatınıza çok şey katılmıştır. Ama bazı şeylerin eksildiğini de hissettiğiniz oldu mu?

Ufuk: İstanbul bizi yoruyor.

Serkan: Aynı kafayı buraya getirdik zaten. Gene üçümüz aynı evde yaşıyoruz, aynı müzikleri dinliyoruz. Buradaki barların ve grupların mantığını anlamakta zorluk çekiyorum. İnsanlar bestelerini çalmaktan utanıyorlar. Sadece bütün sene oturup Roxy'yi ve diğer yarışmaları bekliyorlar. Ya da bestelerini sahnede çalmıyorlar, myspace'e koyuyorlar.

Ufuk: Her grup aynı 50 şarkının etrafında dönen bir repertuarla yetiniyor. Beş tane Placebo, beş tane Muse... Bir barın haftalık programında yedi ayrı grup var, ama çalınan şarkılar aynı... Biz İstanbul'u gözümüzde büyütümüz, iyi ki de öyle olmuş. Çok çok sıkı hazırlandık, iyi idman yaptık.

Dansa müsait, kıpır kıpır müziğinin aksine, albümde gergin ve mutsuz sözler var.

Serkan: Modern hayatta bu kadar seçme şansımız var gibiyken, her şeye ulaşabildiğimizi sanırken, hâlâ kendimizi yalnız ve anlaşılmamış hissetmemiz beni çok ilgilendiriyor.

geliyor.

Serkan: Mesela beğenin beğenmeyin, Nil Karaibrahimgil'in kendine özgü bir söz sound'u var. Modern hayat içindeki kimliğini kendine göre anlattığı güçlü bir dili var.

Ya sen? "Ben davulcuym, sözlere takılmam" mı diyorsun?

Emrah: Fikret Kızılok, Bülent Ortaçgil, Ahmet Kaya şarkılarını çok seviyorum. Zaten müziğe gitar çalarak başladım, tek gitarla Eskişehir'de barlarda program yapıyordum.

Serkan: Ben belli başlı rock ikonlarını incelemeyi, dinlemeyi, ruh hallerini araştırmayı çok seviyorum. En çok da Bob Dylan'ın değişiklik dönemleri ilgimi çekiyor. Bir şeylerin artık yetmediği anlar, yeni bir şeyler söylemek istediği dönemler... Hepimizin asıl babası Bob Dylan. Biz sadece Dylan'ın cümlede noktalı bıraktığı yerleri dolduruyoruz. O her şarkısında her şeyi kendince söyledi, bizim nelerden bahsetmemiz gerektiğini de söyledi. "Masters of War" gibi şarkılarda çok önemli uyarılar yapıyordu, bunları çok iyi dinlemek lâzım. Türkiye'de böyle müzisyenler az olduğu için tabii ki yabancılara sarılıyoruz. Bunu yabancı sevdası olarak değil, onların düşüncelerine duyulan seveda olarak algılamalıyız.

Söyleşi: **Deriya Bengi**

doxa

mekân tasarım eleştirisi

SAYI 5

Eylül 2007

is Kaban

Norgunk Yayıncılık

Şehit Erdoğan İban Sokak C/8 Akatlar / İstanbul
T. 0212 351 48 38 / F. 0212 227 71 94
www.norgunk.com / doxa@norgunk.com

[FUAT]

Foto: Şahan Nuhoglu

Berlin'in Batı cenahında doğdu, bir ayağı Şile sahilindeyken duvar yıkıldı, kendini hiphop'ta buldu. "Madem Türkçe yazıyorum, beni Türkçe bilenler dinlesin" arzusuyla üç yıl önce memlekete yerleşen Fuat'ı önce Ceza'nın kankası olarak tanıdık, sonra 2005'te "Her Ayın Elemanı" albümüyle şahsına ait kanatları olduğunu hatırlattı. "Kalbüm" adını verdiği ikinci albümü fabrikadan çıktı çıkacak jelatinlenme safhasındayken kendisiyle buluştuk, "başla" dedik, otomatige aldı, hikâye dallandı da budaklandı.

ORGANİZE KAFA KARIŞIKLIĞI

Olaylar nasıl başlıyor?

Fuat Ergin: 1972'de Berlin'de doğdum. 1984'te temelli döndüm buraya. Ortaokul ve liseyi burada okudum, sonra Almanya'ya geri döndüm. 2004'ten beri de buradayım.

Ailen ne zaman gitmiş Almanya'ya?

1969'da. Önce annem gitmiş, sonra babamı ve ablamı aldım.

Ne iş yapıyorlardı?

Annem, babam terziydi. 1986'da babam, 1989'da annem vefat etti.

Evde ne tür müzikler dinlendiğini hatırlıyorsun?

Babam Nat King Cole da dinlerdi, Aretha Franklin de.

Klasik müzik, caz, her türlü soul, James Brown, bir sürü şey... Pop filan da vardı; Blondie'sinden tut, '70'lerin ortasından '80 ortalarına kadar ne varsa. '80'lerin sonunda hiphop'la, rap'le Türkiye'de tanıştım. Bir arkadaş kaset vermişti.

Türkçen nasıldı?

Annem babam çok önem gösterdiler Türkçe öğrenmeme. Evde Türkçe konuşuluyordu. Almanca okulda ya da sokaktaydı.

Ailen ne kadar entegre olabiliyordu?

Annem babam çok iyi Almanca konuşabilen insanlar değillerdi, ama idare edecek kadar bilirlerdi. Ama öyle Alman insanlarla pek ilişkimiz yoktu.

Daha çok Türk aileler kendi aralarında görüşüyorlardı.

Senin için nasıl bir yerd Türkiye?

Rüya gibiydi. 1972-1984 arası her yaz tatile geliyorduk. Altı haftalık tatile geldiğimde, denizden beri gelmiyordum ki. Bir çocuk nasıl pespembe görüyorsa dünyayı, benim için o şekildeydi Türkiye. Ama annem babam vefat ettikten sonra, gerçekleri görünce Almanya'ya dönmeyi tercih ettim. Hasret, özlem olayını aşmış biriyim. Nerede ek-

meğimi kazanıyorsam orada mutluyum.

Almanya'ya tam 1989'da dönüyorsunuz. Biraktığınız gibi de bulmuyorsun Berlin'i. O nasıl bir tecrübeydi?

Evet, duvarın yıkılmasından bir ay sonra gittim. Her yer çöptü. Çikolata kâğıtları, kola kutuları, muz kabukları... Bankaların önüne büyük karavanlar kurmuşlardı. Doğu Almanların pasaportuna damga vurup adam başı 100 mark veriyorlardı. Bu tip şeyler Doğu Almanya'da olmadığı için, insanlar aldıkları hoşgeldin parasıyla saldırmışlar. Alışveriş yerlerinde hiçbir şey bulamıyordun. Çekirge sürüsü gibi. O çok garibime gitmişti.

Duvar öncesi zamanda çocukluğunu, gençliğini Doğu'da geçirmiş birini hâlâ ayırt edebilir misin?

Tabii. İnsanların kafalarının içindeki duvarlar yıkılmadı ki. Birbirlerine hiç iyi bakmıyorlar. Burada nasıl doğudan gelen birine indirgeyen bir gözle bakabiliyorlarsa, orada da aynı şey sözkonusu.

İlk ne zaman, nasıl geçtin Doğu tarafına?

Duvar yıkıldıktan sonra üç ay geçemiyordun. Sonra zaten birden hiphop, reggae çalan underground kulüpler oluşmaya başladı. Doğu tarafındaki kulüplere, partilere, konserlere giderdik. Yavaş yavaş bütün semtlerini keşfetmeye başladık. Her semtinde çalışmışlığım vardır.

Hiphop'u zihnine sokan insan kim, olay ne, mekân neresi?

Burada, Şile'de yaşarken Kubilay diye bir arkadaşım vardı, 1988 gibi Münih'ten gelmişti. Kangol şapkası var, bol pantolon, rap'çi zinciri filan... Kasetleri, plakları vardı bir sürü. Bize bir sürü şey dinletti, aşıladı. Kırılma noktası 1992'nin başında oldu. Almanya'da yurtta yaşıyordum. Çok seçici davranan bir arkadaş vardı, kimsenin dinlemediği şeyleri dinliyordu, underground takılıyordu. Gayet hoşuma gitti, ben de seçmeye başladım. 1993'te işler çığırından çıktı. Ne kadar plak, CD, single, albüm çıktığını takip edemez hale geldik. Kendim de müzik yap-

maya başladım.

İlk yazdığın sözler Almanca mıydı?

Hayır, İngilizceydi. Çünkü biz Amerika'dan gelen rap'i dinliyorduk ve başka dilde olmaz diye bir şey vardı kafamızda. 1995 yılında bir gecede değişti o. "Ne yapıyorum" dedim. İngilizce düşünmüyorum, İngilizce rüya görmüyorum, günlük hayatımda İngilizce konuşmuyorum.

Rüyalarını Almanca mı görüyordun, Türkçe mi?

Almanya'dayken Almanca görüyordum, burada Türkçe. Gitgide derinleşmeye başladı ve sonra bir akşam ilk Türkçe parçamı yazdım: "Haydi Kökleyin".

Kimleri düşünerek yazmıştın?

Cartel'i. Çok çok gıcık olmuştum gerçekten. Nasıl böyle bir rap'i kakalıyorlar millete diye düşünmüştüm. "Ne oluyor lan" demiştim.

İçerik olarak nasıl buluyordun?

İçerik olarak ilkokul üç falan.

Türkiye'deki bir sürü insan hiphop'la Cartel sayesinde tanıştı.

Cartel'le tanışmış olması hiçbir anlam ifade etmiyor benim için. Burada rap yapan gençlere yön vermiş olmaları bizi tabii çok uğraştırdı.

Nasıl bir yön verdiler?

Gaggara ga gaggara gu. (sesini benzetiyor) Önümüne çıkma, karşıma çıkma, mikrofonu yakma, gaggara gugga... Anlatabiliyor muyum? "A"dan başka kafiye mi yok Türkçe'de? Ne yapıyorsun? Sokakta böyle konuşan bir adam göster. Biz ritimlerin üstüne konuşma sanatı yapıyoruz. Bu o değil. Sağlam bir marketing stratejisi Cartel'i bir ilk gibi, yeni bir akım gibi gösterdi. Bugün Cartel'den kim var? Bugün biz varız. Ben, bir de iki-üç adam daha...

Bilmediğin dillerde rap dinliyor musun?

Hayır. Kendim rap yapıyorum zaten. O yüzden başkasının yaptığı rap'i ne dinlerim, ne ilgi duyarım. O fanlık dönemleri eskidendi. İnsanlarla röportaj yaptıktan sonra bir kırılma noktası olduğunu gördüm. Oturup konuşuyorsun, onun da senin benim gibi bir adam olduğunu görüyorsun. Eskiden konserlerde elimizi uzatırdık, herif elini uzatsa iki gün onu konuşurduk. O heyecan uçtu gitti. Star-fan olayına inanmıyorum. Totaliter rejimin en büyük rengidir bu. Kimse benim fanım olmasın, ben kimsenin starı olmayayım. Millet dinlesin; benim müziğimde bir şey hissediyorsa, onun gönlünden konuşabiliyorsa, ooh, ben süper mutluyum.

İki sene bir dergi için basbayağı müzik gazeteciliği de yapmışsın. O sırada kimlerle tanıştın?

The Goats diye bir grup vardı, Tekeler. Onlar crossover bir şeyler yapıyorlardı. Hafif hardcore, biraz rap yapan, New York'tan bir grup. 1993-94'te MTV'de klipleri çıkmış, Beastie Boys'la, Bad Brains'le tumeye çıkmışlar. İlk röportajımı onlarla yaptım. 20 dakika sonra röportajı bıraktık; üç buçuk saat Beavis & Butt-head'den konuştuk, şakalaştık, style oldu. Oraya muhabir gibi değil onlar gibi gittik, çünkü bir yeraltı hiphop dergisi için yapıyorduk. Sonra Beastie Boys, NAS, Fugees gibi gruplarla röportajlarım oldu.

En kıl olduğun kimdi?

Run DMC.

Neler sormuştun?

Soramadım ki. Berlin'de röportaj olacaktı. Benim yanımdaki bir çömez çıktı. Piko diye graffitici bir psikopat. Herif, girdiğimiz odadan bir deste VIP konser kartı çalmış. Benim üstüme kaldı. Oradan çıkardılar, hırsızlıkla suçladılar. Ne hırsızlığı, "ara-

yın üstümü" diyorum. Sonra röportaj yasağı geldi. Peşlerinden Almanya-Polonya sınırında bir kente gittik konser için. Orada da reddetti Run DMC.

Başka bir şey yazıyor musun?

Yok. Şarkı sözü dışında bir şey yazmadım. Oturup günlük yazayım, hislerimi günlükle paylaşayım gibi bir adam değilim. Rap'imde ifade ediyorum zaten her şeyimi. Gönülüm ortada.

Yazdığınla çok oynar mısın?

Bir altyapı varsa eğer, o altyapıyı koyar ondan sonra yazmaya başlarım. Bir bölüm rap'i 20 dakika içinde bitiremiyorsam zaten, kâğıdı yırtar, dürerim. Hızlı çalışmayı seviyorum. Çalıştıktan sonra düzeliyorum tabii. Matematiği çok önemli. O yüzden doğaçlama yapmam. Doğaçlama benim için boşa sarf edilen, kusulan enerjidir.

Eleştiriyi açık bir insan mısındır?

Eleştiriyi akıllıysa evet, yoksa ben de hemen girerim dalaşa, söz düellosuna. Mantıklı eleştiriyi bir kere oldu. "Bir cümle bir diğerini tutmuyor, kafan karışık değil mi sence" dedi biri. O kadar ho-

Albümün ismi "Kalbüm", çünkü kalbim. Albüm, kalbüm. Benim albümüm benim kalbim demek. Kelime sentez ettirmek kadar güzel bir şey var mı?

şuma gitti ki. Hiç kimse dememişti daha önce.

Kafan karışık mı?

Hayır. Kafamdaki karışıklığı organize ediyorum. Organized Confusion (Organize Kafa Karışıklığı) bana en büyük ilhamı veren gruptur. Pharoahe Monch ve Prince Po diye iki adam. Kamımdan gelen his, kalbime ne emrediyorsa, kalbimden de beynime nasıl bir emir gidiyorsa, ben oradan çıkan yazıyorum. Hiç takmıyorum kafama. Ne istersem onu yazarım, bu benim özgürlüğüm.

Kendi haline bırakıldığında bol küfürlü mü yazıyorsun?

Eskiden öyle yapıyorduk, çünkü RTÜK diye bir problemimiz yoktu. Buraya geldim, "bok" diyemiyorsun. O kadar üzücü ki. Ben "bok" diyemiyorum, Emre Altuğ "namusunu kurtaralım mı" diyor. Buna nasıl izin veriliyor? Yaptığım albümlerde küfür etmemin sebebi ne kadar mağara olduğumu göstermek değildi. Hürriyetimi göstermekti o. Ben bunu yaparım, ama sen yapamazsın demekti. Albümümün ismi "Hassickdir". Baktığın an sana "hassiktir" diyor albüm. Sen hiçbir bok

diyemeden, orta parmağı yüzüne yapıştırıyor. Bunu diyebilmek önemliydi benim için. Yoksa beni çok küfürbaz, çok denyo biri zannetmeyin.

Bir yandan da bu işin raconu böyle deyip başlayanlar kazık kadar olsalar da içinde fikir barındırmayan bir sürü küfürü sıralıyorlar. Rap böyle bir ergen öfkesine mahkûm kalmıyor mu?

İnan bana, sen de elini kesersen küfür edersin. Seksist bir tarafı yok bunun. Türkiye'de seksist rap hiç duymadım. Almanya'da kadınları aşağılama, seks objesi olarak görme olayı aldı yürüdü. Küfür deşarj olmak aslında. Ergenlikle bir problemi yok kimsenin.

Zaman içinde mevzuların ne kadar değişti?

Hiç değişmedi. İnsanlarla yaşadığım ilişkiler, küslükler sonucu, bana gönül koyan insanlara yazdığım cevaplar, tiksindiğim şeyler... Yaşamış olduğum problemi oraya aktardığımda problem halledilmiş, dosya kapatılıyor.

Seni Türkiye'ye geri getiren neydi?

Almanya'da yapacak pek işin kalmaması ve Türkçe rap'in tıkanıp gelmiş olması. Türkçe rap yapıyoruz ama, konserlerde 20 tane Türk var, geriye kalan 200-300 kişi Alman. Bir noktadan sonra "başka bir ufka yönelmem lâzım, bavulumu topluyorum ve Türkiye'ye gidiyorum" dedim kendi kendime.

Pişman oldun mu?

Sabrettim. İş olmadığı zaman, evde elim kolum bağlı oturup hiçbir şey yapmadığım zamanlarda sabrettim. Buradan gittiğinde yok oluyorsun. Almanya'da pasaportsuz gezmek gibi bir şey. Alman polisi seni pasaportsuz yakaladığı zaman nezarete götürüyor, kimliğin ortaya çıkana kadar seni yok sayıyor. Burada da medyanın içinde bulunmamak, konserler vermemek, görünmemek yok olmak demek. Üç senedir burada olduğum halde insanlar daha yeni anlamaya başladı burada yaşadığımı.

Avrupa ülkesinde doğmuş olmak sana ekstra bir öfke kattı mı?

Hayır, ne münasebet. Çok daha anlayışlı, iyi bir insan olmamı sağladı. Bize ikinci sınıf insan gibi davranıyorlar falan tribine girmedim hiç. Her zaman bulunduğum ülkeye elimden geldiği kadar ayak uydurmaya, dilini iyi konuşmaya, kanunları çiğnememeye çalıştım. Kültürlü bir insan olmayı öğrendim. Ayakkabılarımı giyerken çorap da giyi-

yorum, onu öğrendim mesela.

Almanya'da bu işin eğitmenliğini de yapmışsın. Rap'in dersi nasıl oluyor?

Mesela 15 çocuk; onları gruplara bölüyorum. Hepsinin önünde kalem kâğıt. Teypte getirdiğim bir altyapı çalıyor. Ritmi hissetmelerini, ritmin içine yatmalarını söylüyorum. Hepsinin başına gidiyorum. Elimi omuzuna koyup diyorum ki, "senin ismin ne?" "Benim ismim Kerem, ben gelirse bilmem ne" diye yazmaya başlıyoruz. Kayda giriyorum onlarla, mikrofonu onlara tutuyorum, omuzlarına vurarak tempoyu veriyorum. Kaydın sonunda mix'leniyor, çocuğa CD veriyorsun. Evine götürüyor kendini dinliyor. O inanılmaz bir şey katıyor çocuğa. Zaten 7 ile 12-13 yaş arası çocuklar çok iyi, hemen kavryolarlar.

Çocuklar Türk müydü, Alman mıydı?

Türk, Alman, Kürt, Arap... Almanca rap de yazdım, Türkçe de. Kendime iyi öğrettiğim bir şeyi başkalarına öğretebilmenin mutluluğu çok başka. Kucağımdan inmiyorlardı. Sarmaş dolaştık, çok güldürüyordum onları, şakalar yapıyordum.

Oyunculuk da yapmışsın...

Almanya'da bir sinema filminde ufak bir rol dedim. Tren garında spre yapılıyor, bizi yakalıyorlar falan gibi bir roldü. Bir de Neco Çelik'in "Urban Guerillas" adlı filminde rap'çiyi oynadım.

Şimdi de bir dizide oynayacakmışsın.

7 Eylül'de başlıyor. Dizinin ismi "Pusat". Osman Sınav'ın yapmış olduğu bir dizi bu.

Seni en fazla tanıtan oynadığın reklam mı oldu, yoksa Zaga'da gözükme mi?

Dört defa Zaga'ya çıktım. Reklamların da katkısı oldu ama, sınırlı. Sonuçta reklamlar hafızadan silinip gidiyor.

Zararı olmadı mı?

Tabii eleştirenler oldu, "siz nasıl muhalif gözüküyorsunuz da çıkıp reklamlarda oynuyorsunuz" diye. Böyle diyen insanlara sadece "konuşma lan, kirami, dolmuş paramı ver" derim. Al bakalım peynirimi, etimi, sütümü. Beni eleştiren insanların ayağına öyle bir teklif gitse acaba kendileri ne

yaparlardı, onu merak ediyorum. Beni eleştirenlerin en az iki kat yaşındayım.

Sen bu camianın en büyüklerinden değil mi?

Şu anda en yaşlısıyım. Hepsinden daha çok konser verdim. Rap açısından hepsinden daha önemli insanlarla düetler yaptım. General gibi hissettiriyor insana kendini, ama bunu kullanan bir adam değilim.

Kaç yaşına kadar rap yapacaksın?

Ölene kadar.

60'ında falan rap yapan var mı?

60 yaşın üstünde The Last Poets var. Amerika'da bu spoken word olayını ilk yapanlardan. Yine Afrikan etnik ritimler üzerine lirik konuşmalar yapıyorlar, ama bugünkü yapılan rap gibi değil. 40 yaşın üzerinde Public Enemy'den Chuck D var. 36 yaşında DMX var nereden baksan.

Almanya'daki düşünceleri nasıl hatırlıyorsun?

Sekiz-dokuz yaşlarındayken bir breakdanc furyası geldi Almanya'ya. Bir düğüne gitmiştim. Daha orkestra çıkmamış, abiler ellerinde bir kasetle geldi, taktılar. Breakdanc müziği vardı. Africa Bambaataa dinliyorsun öyle. Çıkardı makosen ayakkabıları abi, çoraplarla başladı breakdanc yapmaya. Ama neler yapıyorlar. Kumaş pantolon, tertemiz gömlekle yer hareketleri yaptılar.

Breakdanc turnuvaları da meşhurdur. Senin breakdanc dönemin var mı?

"Battle of the year" diye bir şey vardır. Fransa, Almanya, Amerika'da olur. Ama ben beyaz eldiven takıp, şapkamı ters çevirip, güneş gözlüğüyle camın arkasındaki şaşkın adamı yapmadım hiç bir yerde. (gülüyor) Breakdanc, hiphop kültürünün çok güzel bir parçası. DJ'lik benim için en yüksek mertebesi.

Yeni albüm ne zaman çıkıyor, "Her Ayın Elemanı"ndan ne kadar farklı?

Kayıt aşamasında, ekim sonu gibi çıkar. Yaptığım hiçbir parça birbirine benzemiyor diyebilirim.

Hacı Arif Bey, Saadettin Kaynak, eski amcaların albümlerini buldum. Ney, ud, kanun, kemençe taksimi, bir sürü şey var. Bir dinledik, elli tane sample çıkıyor.

Karşıtırmayı da seviyorsun, Replikas'la bir şeyler yaptın...

Replikas'la altı-yedi senedir arkadaşız. Çok iyi müzisyenler. Popçularla ya da cheese şeylerle değil de, Türkiye'nin ufkunu genişletecek insanlarla çalışmayı her zaman şeref, onur biliyorum. Tuna Ötenel çok istediğim abilerden. Gelsin saksofon ya da piyano çalsın çok isterim. Daha önce de böyle şeyler yapmıştım. Mesela ablamda Hacı Arif Bey, Saadettin Kaynak, eski amcaların albümlerini buldum. Ney, ud, kanun, kemençe taksimi, bir sürü şey var. Bir dinledik, elli tane sample çıkıyor. Böyle şeyleri kombine ederek müzik yaptım. Adamın melodisinin üstüne oturmak da var. Ufacık bir nota oradan, iki nota oradan alıp kombine ederek ortaya yeni bir şey çıkarıyorsan eğer, sentezi etik açıdan doğru buluyorum. Başkasının hakkını da yememiş oluyorsun.

Albümün ismi niye "Kalbüm"?

İsmi "Kalbüm", çünkü kalbim. Albüm, kalbüm.

Benim albümüm benim kalbim demek. Şimdiye kadar da kimse kullanmamış. Kelime sentez etmek ve ortaya yeni bir şey çıkması kadar güzel bir şey var mı?

Yazılı olarak seni ne besliyor: Tabela okumak mı, kitap okumak mı?

Dilin kendisi orada zaten, cambazlık yapabilmen sana kalmış. Çok okuyan biri değilim. "Yüzlüklerin Efendisi"nin üçünü de iki kere okudum. Onunla ilgili bütün kitapları okudum. Film yapılmış şeyleri okudum. "Rambo 3", Jack London'dan "Kurt Kani", Carlos Castaneda'nın "Don Juan'la Sohbetler"ini okudum. En son Dean Koontz'un bir romanına başladım. İki aydır üç sayfa okuyamadım. Yatağa yattığım zaman uyuyorum. Bilim kurgu, fantezi çok seviyorum. Sinemada gittiğim filmler bana gerçek hayatı yansıtırsa çok sıkıyor. İstiyorum ki, ejderler olsun, sihirbazlar olsun, orklar olsun, troller gelsin, insanlara çekiçle vursun. Conan okumayı çok severdim. O vahşet, he-riferin kafasını ezmesi, kırmaması "ohhh" ettirirdi.

Biz de şiir sever misin diye soracaktık.

Hiç gelemem.

Halk edebiyatı?

Çok düz. Çerçeveden düşemiyorlar. "Benim dostum kara topraktır" bana uymuyor.

Çerçeveden düşmek ne demek?

Almanca bir şeyi tercüme edip söyledim, afeder-sin. Çerçeveden düşmek, çok extraordinary bir şey yapmak demek.

Sözlerinde neden böyle bir yan yok? Fantastik rap de yeni bir tür olmuş.

Arada bir fanteziyi akıtıyorum içine. Almanya'da Harry Potter'dan bahseden rap'çiler çıktı piyasaya. Atmıyorum.

"Entürteyment"ın ismi güzel, ama Türk tipi eğlence hayatına dair çok şey de bulamıyoruz.

Yedi yıl önce şu yaptığımız işin niye bir ismi yok diye bir şey geldi aklıma. "Ne yapıyoruz biz" dedim. "Ter"i al oradan, "Türk" koy bakayım araya derken, pat diye çıktı. "Eğlencenin en Türk'ü" demek. Bundan daha Türk bir eğlence yok. Halay değil, davul zurna değil, türkü de değil, Türk sanat müziği de, hiçbirisi değil. En Türk eğlence bizimki abi.

O zaman neden fazla dinlenen tür değil?

Bu soruyu şimdi sorabiliyorsun değil mi? Yirmi sene sonra görüşeceğiz.

MARJANE SATRAPI

19-25 Ekim'de bir Filmekimi'ni daha idrak ediyoruz. Emek sinemasındaki minik festival bu yıl altıncı yaşını kutluyor... Dikkat çekici filmlerin başında "Persepolis" var. Marjane Satrapi'nin kendi çizgi romanından sinemaya uyarladığı animasyonda İran İslam Devrimi, genç kızlığa adım atan bir çocuğun (bizzat Marjane'in) gözünden anlatılıyor. Zülfi yâre dokunan, sinema çevrelerinde çok tartışılan, hatta bazı festivallerde yasaklanan bir film. Çizer-yönetmenin söylediklerini Les Inroductibles ve Le Quotidien du Cinéma'dan derledik...

BİR GARİP GURBETE GİTSE

"Persepolis"i çizgi romandan filme dönüştürme fikri nereden, nasıl doğdu?

Marjane Satrapi: Aslında, bir çizgi romandan yola çıkarak film yapmanın hiç de geçerli bir nedeni yok. Hatta dünyanın en kötü fikri. Ama yine de bunu denemek için bir fırsat geçti elime: Bana para, mekân ve hepsinden önemlisi Vincent Paronnaud ile çalışabilme imkânı sunulmuştu.

Ortak bir sinema diliniz var mıydı?

Seyrettiğimiz bütün filmlerin bilinçaltımıza işleme si neticesinde, aynı sinema kültürüne sahibiz. Beraber çalıştığımız arkadaşlara nasıl bir şey düşündüğümüzü izah ederken mesela Fritz Lang'ı ya da ressam Felix Vallotton'u düşünmelerini söylüyorduk...

Film, çizgi romana kıyasla daha mı kurgusal?

Hikâyeyle ilişkim değişti. Bir karakter hareket etmediğinde siz ona sahip oluyorsunuz. Animasyonun ilk 30 saniyesini gördüğümde, kendimi feci kötü hissettim, öğle vakti konyağa sarıldım. Bir anda karakterler benden kopmuştu. Ayrıca, 90 kişiyle beraber çalışıyordum, karakterlerin "yönetmenliğinden" sorumluydum. Animatörlerin karşısında onları oynatıyordum. Onların önünde, "ben" ya da "anneannem" diyemiyordum. "Kız şöyle diyor", "anneannesi böyle yapıyor" falan demek gerekiyordu. Çok şizofren bir şey yani. "O, o" diye diye, benden başka biri haline geldi. Benim bakış açım hâlâ öznel. Ben İran'ın ya da bir kuşağın sözcüsü değilim, öyle olmak da istemiyorum. Bu özneliği önemsiyorum, özdeşleşmeyi sağlayan da o zaten. Kendinizi bir halkla özdeşleştiremezsiniz, ama bir kişiyle özdeşleşebilirsiniz. İnsanlardan "Müslümanlar" diye söz ettiğiniz

zaman, onları soyut bir kavrama indirgemiş oluyorsunuz, o zaman da tabii gidip tepelerine bomba atarsınız. Üç yüz kişi mi ölmüş, beş yüz mü, umursamazsınız. Çünkü onlar "bizden" değildir.

Filme hiciv boyutu ağır basıyor.

Mutlak mutluluk olmadığı gibi, mutlak mutsuzluk da yoktur. Trajedi anlarında, acı olduğu kadar ironi de var. Amcam Anuş, idam edilirken, tumturaklı bir cümleyle proletaryanın er geç zafer kazanacağını haykırıyordu. (gülümsüyor) Öyle bir insandı, buna inanıyordu. İranlı marksistler çok kararlı, çok dikkatliydi. Ben kendime kahraman rolü biçmiyorum. Devrim muhafızlarından kaçabilmek için bir adamı ele verdiğim görülyor çizgi filmde. Kusurları da hataları da üstleniyorum.

Hikâyeyi sulandırmadan

popüler bir film yapmayı başarmışsınız...

Popüler, ama popülist değil. Anlatmak istediğimiz şeyi anlayabilmek için inanılmaz bir kültür gerekmiyor. Kendimize doğru soruları sorarak ilerlemeye çalışıyoruz. Elbette bir takım sanatsal tercihlerde bulunduk, ama hiçbir şeyi töpülemekten. Televizyon kanallarının bize belletmeye çalıştığı bir şey var: Bir şeyin popüler olması için ila sulandırılması, keskin yanlarının törpülenmesi gerekiyor. Halbuki, bu doğru değil, insanlar iyi şeyleri takdir etmeyi biliyorlar. Mühim olan doğru yaklaşımı bulmak. Bence, Truffaut'nun filmleri popüler filmler. Visconti'nin "Rocco ve Kardeşleri" de öyle. Ama bu, onun bir başyapıt olmasına engel değil.

Kitaplarnızda, hikâyenin bütün politikliğine rağmen,

men, çocukluğun tazeliğini korumayı ve yansıtmayı başarmanız çok hayranlık uyandırıcı...

Bir sürü kötü özelliğimin yanısıra bir de çok iyi özelliğim vardır: Her şeyi hatırlarım. Duyguların dahi... Ergenlik çağındayken, tek başıma Avusturya'ya gitmiştim. O yaşlarda, "bu böyle yapılmaz, şu şöyle yapılır" diyen ebeveynlerinize ihtiyaç duyarsınız. Onlar sizin yargıçlarınızdır, zaman zaman sizi cezalandırırlar, ama çoğu zaman da doğru yolu gösterirler. Ben o yaşta anne ve babamdan uzak kalmıştım. Dolayısıyla, kendi kendimin yargı-cı olmam, kendi kendimi cezalandırmayı öğrenmem gerekti. Koşullar nedeniyle geleceği planla-

İnsanlardan "Müslümanlar" diye söz ettiğinde, onları soyut bir kavrama indirgemiş oluyorsun, o zaman da tabii gidip tepelerine bomba atarsın. Çünkü "bizden" olmazlar.

yamadığım için hep geçmişimde yaşadım, "böyle bir durumda annem ya da babam ne derdi" diye tahayyül ederdim. Çok uzun süre şimdiki zamanda değil geçmişte yaşadım, çünkü şimdiki zamana katlanmak zordu, geleceğiye asla öngöremiyordum. Hep geçmişe gönderme yapıyordum. Dolayısıyla da geçmiş çok canlı kaldı... "Persepolis" için yaptığım en önemli çalışma, çizmek değil aslında; ifadeler üzerinde dursam da, minimalist bir çizğim var. Pek fazla dekor çizmiyorum, kadrallar üzerinde durmuyorum, anlatmak istediğim hikâye için bunların önemli olmadığını düşünüyorum. Benim yaptığım esas iş, altı yaşındayken, on yaşındayken ya da 13 yaşındayken, olup bitenleri nasıl algılıyordum, ne hissediyordum, bunları hatırlamak. Çünkü hikâyenin o zamanki gerçek duygula-

rıma göre ilerlemesini çok önemsiyorum. Yani yaptığım bir hafıza çalışması, çok fazla yazıyorum, sonra fazlalıkları eliyorum.

Karakterdeki yitirmişlik duygusuna film, kitaba nazaran daha fazla vurgu yapıyor...

Filmin ekseni sürgün. Sürgünse, her şeyini yitirmek; sevdiğin, sahip olduğun ve olduğun her şeyi yitirmek... Ayrıca, hayatın kendisi de her şeyi yitirmek değil mi? Bu arada, film 1978 ile 1994 dönemi İran'ı üzerine bir belgesel değil. Filmde anlatılanların hepsini herhangi bir belgeselde bulabilirsiniz. Biz bunları insanileştirdik, daha az soyut kıldık. Ülkemle ilgili duygularım öylesine nostaljik ve melankolik ki, bugüne dair geçerli tahliller yapamam. Melankoliyle objektiflik bir arada yürümüyor.

Renkli sahneler yitirmişlik hissini pekiştiriyor...

Mesafe almayı sağlıyorlar. Renkler ayrıca, zamansal geçişleri de kolaylaştırıyor. Orly sahnesini gerçekten yaşamıştım. Bir gün, müthiş nostalji çökmüştü üzerime ve biletim falan olmasına rağmen Orly'ye gittim, kaçık gibi kuyruğa girdim...

Tabii ki uçağa binmedim, filmde de görülen kafeye gittim ve akşama kadar hüngür hüngür ağladım. Film üzerine çalışmaya başladığımızda, Vincent'a bunu anlatmıştım, hoşuna gitti ve filme almak istedi.

Karakterleri niçin Farsça konuşturmadınız?

Kitabı Fransızlar için yazmıştım; yoksa İranlılar için fazla didaktik, anlattığım şeylerin hepsini onlar biliyorlar zaten. Dolayısıyla, hitap ettiğim insanların diliyle yazdım. Filme gelince, Farsça yapmam mümkün değildi, çünkü sesleri desenler çizilmeden önce kaydediyorsunuz. Fransız animatörlerin ne dediklerini anlamadıkları karakterleri canlandırmaları mümkün değildi.

Seslendiren oyuncular nasıl seçtiniz?

İran'da iki büyük star vardır: Alain Delon ve Catherine Deneuve. Büyükanem için Danielle Darrieux'den başkasını düşünmem imkânsızdı. Senaryoyu Simon Abkarian'a, Catherine Deneuve'e ve Danielle Darrieux'ye göndermiştik. Catherine Deneuve anneyi oynuyor. Chiara Mastroianni de, bildiğiniz gibi, Catherine Deneuve'ün kızı; annesinin evindeyken senaryoyu görmüş, okuyup çok beğenmiş ve bizi arayıp bir deneme yapmak istediğini söyledi. İnanılmaz bir insan, ona hep fazla ciddi, biraz depresif kız rolleri veriyorlar, halbuki

Vincent Paronnaud ve Marjane Satrapi

müthiş mizah duygusu var. Filmde Marjane'i canlandırıyor. Simon Abkarian'ın da aynı babamın gibi bıyıkları ve yumuşacık kadife sesi vardı ve babamı canlandırdı.

"Persepolis" hikâyesi böylece sona erdi mi?

"Persepolis IV" yayınlandığında, niçin beşinci ve altıncı ciltleri yapmadığımı sormuşlardı. Pazarlama açısından, "Marjane Paris'te"yi yapmak harika olurdu herhalde. Ama, benim maksadım bu değildi. Ülkem hakkında o kadar çok saçma sapan şey, o kadar hödükçe laflar duydum ki, bu hikâyeleri yıllardır anlatıp durdum ve sonra kitap haline büründüler.

2000'de, "Persepolis"ın birinci cildi çıktığında, 2003'te çıkaracağım dördüncü cildin aslında bir varlık nedeni kalmayacağını, çünkü her şeyin daha doğru dürüst olacağını düşünüyordum. Ama tarih beni haksız çıkardı. Bir ara, bunu taşımaya zor bir ağırlık olarak hissettim ve İtalyan ve İspanyol moda dergileri için çizimler yapmaya başladım, sanat için sanat yapacağım diyordum kendi kendime. Beş-altı çizimden sonra, bir baktım poli-

tik bir yöne doğru kaymışım. Aslında politikayla o kadar da ilgilenmiyorum, politika benimle ilgileniyor.

"Persepolis" sık sık Art Spiegelman'ın "Maus"uyla karşılaştırıldı. "Maus" Spiegelman'ı bir anlamda felç etmiş gibi; aynı şeyin başınıza gelmesinden korkuyor musunuz?

Bu kıyaslama sayesinde Spiegelman'la dost oldum. Onunla Fransa'da tanışmıştım; sonra, bu karşılaştırmaların benim başımın altından çıkmadığını söylemek için ona telefon ettim. Onun statüsünden faydalanmak istemiyordum. Onu arayıp bunları söylememden çok etkilendi. Çok farklı çalışma tarzlarımız var; mesela o çok yavaş, bunu kendisi de söylüyor, yani gizli bir bilgiyi ifşa ediyordum değilim. Çizgi filme başlamadan önce, ben yılda bir çizgi roman yapıyordum.

Filminiz İran'da seyredilecek mi?

Kesinlikle, bütün kitaplarım da okundu zaten. Sean Penn ("*Persopolis*"ın Amerikan versiyonunda babayı seslendiriyor) San Francisco Chronicle için Tahran'a gittiğinde, sokakta gezerken tanık olduğu bir sahneyi anlatmıştı. Daha birkaç adım atmış ki, bir adam yanına yaklaşmış "Siz '21 Gram'da oynayan oyuncusunuz, değil mi?" diye durdurmuş. Sean Penn "Oynadığım filmler arasında, içinde en fazla seks ve uyuşturucu olanıydı halbuki..." diye şaşkınlıkla anlatmıştı bu olayı. Bunun üzerine, İran işte böyle diye düşünmüştüm. Biraz da bu nüansları göstermek için yaptım filmi.

Sizin aslında en başta çizgi romancı olmak gibi bir hevesiniz yokmuş galiba...

Hayır, çizgi romana ilgim yoktu, hatta illüstrasyona da hevesli değildim. Ama hep resim çizdim. İlk başta grafikerdim. Tahran Güzel Sanatlar Fa-

Yirmi yıl daha Fransa'da yaşayacak olsam da, burada büyümedim. Çizgilerimde hep fonda İran olacak. Rimbaud severim, ama Ömer Hayyam bana daha çok hitap ediyor.

kültesi'ne gittim ve görsel iletişim okudum, yani her şeyden biraz yaptım, illüstrasyon, grafik... Bitirme tezim, İran mitolojisi kahramanları üzerinden bir eğlence parkı yaratmaktı. Bu kahramanlar arasında, çok sayıda ata binen kadın vardı... Bu da ülkemizin durumuna pek uymuyordu, çünkü at üstünde çarşafli kadınlar hiç de kahraman gibi

görünmüyordu. Ayrıca bu İran mitolojisiydi, dinsel boyut olmadan pek ayakta durmuyordu, ama yine de diplomamı aldım. Fakat benim için hakiki bir projeydi, hatta mimarî bir maket bile yapmıştım. Belki bir gün gerçekleştireyim, kim bilir. Sonra grafikerlik yapmak üzere Fransa'ya geldim. Strasbourg'daki Arts Décors okuluna girdim. Büyük afişler, el yapımı prospektüsler yapacağımı düşünüyordum... El yapımına dayanan, çok zanaatkârca bir yaklaşımım vardı. Bu da gayet doğaldı, çünkü İran'da aldığım eğitim, 1960-70 Polonya afiş ekolünden çok esinlenmişti. 1970'li yıllardan sonra, İran'ın dış etkilere kapandığı düşünülürse, bu zamansal uzaklık da gayet doğal. '80'lerden itibaren, Avrupa'da grafik çok gelişti. Okulda hocaların gösterdikleri, bilgisayarda sayfa tasarımı yapmak hiç ilgimi çekmiyordu. Büyük hayal kırıklığı yaşadım ve bunun bana göre olmadığını fark ettim. Bana ne zaman bir konu verseler, hemen çizmeye koyduğumu görünce, hocalarım illüstrasyon yapmamı tavsiye ettiler. Bir süre sonra da Paris'e geldim. Büyük tesadüf, Strasbourg'daki en yakın arkadaşım, Christophe Blain'in sevgilisiydi. O sayede, onun çalıştığı Vosges atölyesine geldim ve kendimi bu olağanüstü çizgi roman dünyasının içinde buldum.

Fransa'ya geldiğinizde ne kadar, nasıl bir çizgi roman kültürünüz vardı?

Asteriks'i Farsça okumuştum. Ama kelime oyunları ve kültürel göndermeler tercümeyle kayboluyor. İranlı bir çocuk Asteriks'te özdeşleşecek bir şey bulamıyor. Tenten daha yakalayıcıydı, maceracı, dünyanın dört bir yanına seyahat ediyor... Ama Tenten'i sevmezdim! Maceralarda kız yoktu bir ke-re. Ayrıca, çok tıpsızdı... "Persepolis"le ilk İran çizgi romanını yaratmış oldum. Çok iyi sine-macılarımız, olağanüstü karikatüristlerimiz var, ama çizgi roman yok.

İran'da akrabalarınız var mı?

Sadece annemle babam kaldı. Annemin ailesinin büyük kısmı ABD'de, babamın tarafıysa Rusya'da: Komünistlere karşı emperyalistler. Ben de hâlâ İran vatandayım.

Anne babanız niye orada kalmayı tercih etti?

Otuz yaşından önce, hayatınızı tam olarak henüz kurmadığınızda çekip gitmek daha kolaydır. Bu olaylar olduğunda, babam bir mühendis olarak işi gücü, belirli bir konumu olan bir insandı. Ayrıca, savaş bittiğinde, ülkeyi yeniden inşa edecek insanların orada bulunması gerektiğine inanıyordu. Ben çok gençtim, dolayısıyla gitmem

gerekliyordu, onunsa tersine kalması. Bir de tabii kimlik krizi boyutu var, ülkelerinizde biriniz, başka yerdeyse hiç kimse. Bir statünüz varsa, sıfırdan başlamanız çok zor. İran'da kaldılar, orada çalışıyorlar, ülkelerini seviyorlar ve bir şeylerin değişmesinden mutluluk duyuyorlar.

Bundan sonra nasıl bir hikâye anlatmayı düşünüyorsunuz; bambaşka bir hikâyeye geçmek gibi bir niyetiniz var mı?

Hikâyelerim her zaman İran etrafında geçecek. Biz sürgündekiler hep geriye döneriz. Anlattığımız şeyin inanılır olması gerekir. Bana sık sık sık kâyenin niçin İran'da geçtiği soruluyor. Çünkü benim büyükannem kösedeki bakkalın adının Marcel olduğunu ve çok güzel Normandiya tereyağı sattığını anlatmıyordu; bakkalın İranlı bir ismi vardı ve başka şeylerle birlikte afyon satıyordu. Kundera'yı çok seviyorum, ona hayranım ama, Paris'te geçen romanları daha az hoşuma gidiyor. Çünkü orada kendi hakiki dünyasındaymış gibi gelmiyor. Sanki üzerinde çok güzel bir ceket varmış, ama ona yarım beden büyük ya da yarım beden küçükmüş gibi. (gülüyor) Milosz ve Pavel, Prag sokaklarında yürüdüklerinde ben inanıyorum. Yirmi yıl daha Fransa'da yaşayacak olsam da ben burada büyümедim. Yaptıklarında hep fonda İran olacak. Elbette Rimbaud'yu seviyorum, ama Ömer Hayyam bana daha çok hitap ediyor. Her ne kadar açık olsam da, fazlasıyla Fransız ve batılı olsam da bu böyle... Lubitsch istediği kadar bir Hollywood yönetmeni olsun, her zaman Avrupa'yı, Doğu Avrupa'daki Yahudi Avrupa'sını anlattı. Filmleri ABD'de geçse dahi ben Viyana ya da Budapeşte'yi seyrediyor

Filmin eksenini sürgün. Sürgünse, her şeyini yitirmek; sevdiğin, sahip olduğun ve olduğun her şeyi yitirmek... Ayrıca, hayatın kendisi de her şeyi yitirmek değil mi?

gibi oluyorum. İyi ki de böyle.

Oryantalizme teslim olmamak da önemli...

Egzotizm en nefret ettiğim şeylerden biri. Öyle bir dünya imgesi oluşturuldu ki, bir tarafta Doğu, öbür tarafta Batı var, Müslümanlar ve Hristiyanlar, Kuzey ve Güney; halbuki asıl kültür çatışması sersemlemlerle sersem olmayanlar arasında. İranlılarla o kadar çok kültür çatışması yaşadım ki! Tek bir kültür yok, kültür halkaları birbirinin içine geçen bir zincir gibidir. Bütün sanatçılar birbirlerini etkilerler, dünyanın üzerindeki kültürlü insanların ortak referansları vardır. Filmin müziğini yaparken, müzisyenimize İran müziği dinlettik elbette, ama kesinlikle world music olmasını istemiyorduk.

Çeviren: Siren İdemem

SİYASET

Dünyayı üzerinde hayat olmayan bir gezegen haline getirmeye ant içmiş görünen insan türünün bir an durup, elindeki ve aklındaki gücü hayatı sürdürmek için yapması gerekenlere vakfedebileceği kadar bir zamanımız hâlâ var mı? İşte, iklim değişikliği, ekoloji ve yeşil düşünce konularında çalışan Ümit Şahin'in Ömer Madra'yla uzun söyleşilerinin ürünü olan bu kitap, her şeye rağmen bu umudu barındırıyor içinde...

KÜRESEL ISINMA VE İKLİM KRİZİ
Ömer Madra

FOTOĞRAF

John Berger ile ünlü İsviçreli fotoğrafçı Jean Mohr'un birlikte kurguladıkları bu fotoğraf kitabı, fotoğrafta teorinin nasıl görüntülerin yanı sıra sözcükleri de, anekdotların yanı sıra hatıraları da kapsadığını ortaya koyan benzersiz bir çalışmadır. "Anlatmanın Başka Bir Biçimi", fotoğrafı çeken ile çekilen, fotoğraflar ile onlara bakanlar, deklanşöre basılan an ile onun çağırıştığı hatıralar arasındaki gerilimi eşsiz bir seyre dönüştüren bir kitaptır...

ANLATMANIN BAŞKA BİR BİÇİMİ
John Berger - Jean Mohr

SİNEMA

Sovyet Devrimi'nin getirdiği özgürlük ve cesurca deneyler ortamında sinemaya yepyeni bir soluk getiren ve Sine-Göz, Sine-Gerçek anlayışıyla 'oyunculu' sinemaya karşı film kamerasının sadece hayatın içindeki gerçeklere odaklanması gerektiğini savunan ünlü yönetmen Dziga Vertov'un sinema dünyası...

SİNE-GÖZ
Dziga Vertov

ROMAN

Türkçe'ye daha önce "Hester Yıkıntılar Arasında" başlıklı bir romanı çevrilmiş bulunan yazarın; köksüz bir insan gibi bir yataktan öbürüne atlayan, erkeklerinin yuva sandığı hiçbir evde huzur bulamayan ve aslında sadece kalbini nerede kaybetmiş olduğunu arayan bir kadını anlattığı nefis romanı...

TEDİRGİNLİĞİN KADINLIĞI
Binnie Kirshenbaum

MARIANNE FAITHFULL

Rock tarihine afili bir imza çakmış bir rock yıldızının, yaşını başını almış bir konsomatris olarak portresi... Marianne Faithfull, bu yıl Filmekimi'nde izleyeceğimiz Sam Garbarski filmi "Irina Palm"de sanatını konuşuyor. "As Tears Go By"ların berrak, "Broken English"lerin çatalı sesi, '60'lı yıllardan günümüze uzanan sinema macerasının ana hatlarını, az ama öz oyunculuk tecrübesini Les Inrockuptibles dergisine anlatmış.

AS TEARS GO BY

filmekimi
IRINA PALM

Marianne Faithfull'un başrolde oynadığı "Irina Palm"i Sam Garbarski yönetiyor

"Irina Palm"da canlandırdığınız karakterle (Torununun tedavi masraflarını karşılamak için, Irina Palm adıyla sex-shop'ta çalışmaya başlayan 60'lı yaşlardaki büyükanne Maggie) aranızda en ufak bir benzerlik olmadığını söylemişsiniz...

Marianne Faithfull: O kadar da değil canım; benim de Maggie gibi torunlarım var. Onun haricinde, başka bir ortak noktamız yok. (gülüyor) Hayatı olmayan, asla da olmamış bir kadın. Hiçbir zaman bir erkeğe hakikaten âşık olmamış, kendini gerçekleştirememiş, hayattan asla zevk almayan bir kadın. O karakterde benim asıl ilgimi çeken, film boyunca izlediği yol, giderek hakiki bir kişilik haline dönüşmesi olmuştu.

Maggie ya da diğer adıyla Irina karakterine bürünmeniz nasıl oldu?

Onun varoluş tarzını ve tavırlarını film yönetmeni Sam Garbarski ile beraber oluşturduk. Nasıl konuştuğunu, nasıl hareket ettiğini, nasıl yürüdüğünü... Benim bildiğim tek çalışma tarzı bu zaten. Hayatımda bir sahne sanatları okuluna ya da bir oyunculuk kursuna adımımı bile atmadığım için bir tekniğim yok, ama yavaş yavaş, zorlanarak da olsa bu işlerin nasıl yürüdüğünü biraz

kavramaya başlıyorum. (gülüyor) Kendimden, sezgilerimden epey bir şeyler katarak, Maggie karakterini vücuda getirmeye çalıştım. Film bitikten sonra, aslında işin altından kalktığımı fark ettim, çünkü o kadının yaşadığı sürecin hiçbir anında, birden bire karşınıza Marianne Faithfull çıkıvermiyor.

Sinemadaki ilk tecrübenizden bahsedelim. "Made in USA"e nasıl dahil oldunuz?

Gayet basit oldu. 17 yaşındaydım, "As Tears Go By"ı kaydetmiştim.

"Made In USA"de "As Tears Go By"ı söyleyen bir kadını canlandırmıştım. Hayranlık duyduğum Godard'ın filminin minicik bir parçası olduğum o an muhteşemdi.

Olympia'da, Hugues Aufray'in konserinin öncesinde sahne almak üzere Paris'teydim. Godard benim bahsime duymuş ve konser için Paris'te olduğumu öğrenmiş, filminde rol almamı istedi. Filmden, bir kafe de oturmuş "As Tears Go By"ı söyleyen genç bir kadını canlandırmıştım. Çekimleri hâlâ çok tatlı bir hatıra olarak kalbimde saklıyorum. Çok büyük hayranlık duyduğum Godard'ın bir filminde gözükmekten müthiş gurur duymuştum.

Godard'la tanışmadan önce, filmlerini biliyordunuz, öyle mi?

Eh, elbette yani! O zamanlar sıkı takipçiydim. (gülüyor) Tam benim sevdiğim tarz filmler yapıyordu. Truffaut'ya, Fellini'ye, Godard'a, Visconti'ye, Antonioni'ye bayılıyordum... Godard'ın filminin minicik bir parçası olduğum o an muhteşem bir şeydi. Çekimler çok uzun sürmedi, ama beni istemiş olması, benim beceribilmem ve onun sonuçtan memnun kalması beni mutluluktan havalara uçurmaya yetmişti.

Böyle tesadüfî bir gelişme olsaydı da oyuncu olmak gibi bir arzunuz var mıydı?

Evet, ama bu fikir beni dehşete düşürüyordu. Çok çekingendim, Godard bana epey yumuşak ve anlayışlı yaklaşmıştı. Başka rol teklifleri de aldım, en önemlisi Ken Russell'in "Love"ydı, belki de kabul etmeliydim, ama çok korkuyordum. Ama böylesi daha iyi olmuş, yoksa eminim bu benim sonum olurdu.

"Made in USA"den kısa bir süre

sonra, tamamen farklı bir yönetmenle, Kenneth Anger'la "Lucifer Rising"de çalıştınız. O çekimleri nasıl hatırlıyorsunuz?

Godard'la yaşadığım şeyin tam zıttıydı. Hiçbir şeyini sevmeyişim korkunç bir tecrübe olmuştu. Anger'a da, kamerasına da, yaptığımız filme de asla inanamadım. Güven karmaşık bir şey, öyle değil mi? Bir yönetmen sizi ürkütüyorsa, şüpheye sürüklüyorsa, iyi bir şey verebilmeniz imkânsız. Kenneth'in de hakkını vermek gerekirse, ki öyle yapmak istiyorum, o dönem hiç de iyi durumda olmadığını kabul etmem lazım. Uyuşturucu bağımlılığım doruk noktasındaydı. "Ne halt ediyorum ben burada?" diye sorup dururdum kendime, Anger'ın takıntıları da bana çok yabancıydı. Uyuşturucular yüzünden kafam o kadar bulanık olmasaydı, asla o filmde oynamazdım. O derece deli ve sürekli kafam iyi halde dolaşıyordum. Neyin saçma, neyin komik olduğu hissinin kaybetmişim. Jack Cardiff'in "Girl On A Motorcycle" (Motosikletli Kız) filminde oynamaktan da, ondan sonraki diğer birkaç filmde de hiç hoşlanmamıştım. Bu kötü tecrübeler hevesimi kaçırdı ve beni sine-

"Made in USA", 1966 (solda)
ve "Girl On A Motorcycle", 1968

madan uzaklaştırdı. Bu nedenle de setlere ancak Patrice Chéreau'nun "Intimacy" (Mahremiyet) filmiyle dönebildim; o bana tekrar sinema sevgisi aşıladı ve kariyerimin yeniden doğmasını sağladı bir anlamda. Chéreau mükemmel bir oyuncu yönetmeni. Kameranın müttefikim olabileceğini öğretti bana. Bugün eğer bir anlamda oyuncuysam, bunu tamamen ona borçluyum.

1970'li yıllardan sonra, sinemadan çok uzun bir süre uzak kaldınız ama, "Broken English" albümünüzün yayınlanmasının ardından Derek Jarman'la yaptığınız üçlü klip serisi de azımsanmayacak bir sinemasal deneyimdi herhalde...

Jarman'la çalışmak harikaydı. Albüm promosyonu olarak kliplerin yeni yeni yapılmaya başladığı dönemdi. Island Records'dan Chris Blackwell'e, klip çekmeyi ve klabin

yönetmenliğini de Jarman'ın yapmasını arzu ettiğimi söyledim. Jarman'la hem arkadaşlık, hem de işlerini çok beğeniyordum. Beraber ilginç bir şey ortaya çıkaracağımızı düşünüyordum, nitekim öyle oldu. Aslında, sonuç feci "avangard"dı ve yeni kurulan MTV'nin harcı değildi. Her ne kadar o zamanlar bizim için demediklerini bırakmadıysalar da, o

"Motosikletli Kız"da oynamaktan da, sonraki birkaç filmde de hiç hoşlanmamıştım. Bu kötü tecrübeler hevesimi kaçırdı. Setlere ancak "Mahremiyet"le dönebildim.

işten çok hoşnutum.

Godard, Chéreau, Cardiff gibi farklı kişiliklerle, Anger ve Jarman gibi deneysel sinemacılarla çalışmış biri olarak kendinizi belli bir sinema çevresine ait hissettiniz mi hiç?

Bu ailelerin hiçbirine tam olarak ait olmadan hepsinin içinden geçtim.

Müzik benim için hep çok ağır bastı ve 1960'lı, 70'li yıllarda müzikle sinema arasında ustaca gidip gelmek imkânsızdı. Yine de denemedim değil. 1960'ların sonlarında, bir sürü pişman olduğum filmde oynadım ve o sıralar neredeyse hiç albüm kaydetmedim. Tamamen bir kamaşa dönemi, insanlar hem müzikle hem sinemayla uğraşıyor-

du, her şey birbirinin içine geçiyordu; öte yandan, paradoksal gelebilir ama, bugün aynı anda farklı alanlarda üretmek çok daha kolay. **Jonathan Caouette'in "Tarnation"ında olduğu gibi, genç bir yönetmenin ilk filminde bir şarkınızı duymak sizin için bir anlam ifade**

ediyor mu?

Elbette! İnsanın böyle bir iz bırakması çok etkileyici. Üstelik, o filmi gerçekten muhteşem buldum.

Hem tanrıyı hem de şeytani oynadınız. "Absolutely Fabulous" dizisinin son bölümünde Tanrı'yı canlandırdınız. Robert Wilson'ın yönettiği William Burroughs ve Tom Waits'in müzikali "The Black Rider"daysa şeytan rolünderiniz. İkisini nasıl karşılaştırırsınız?

Hiç böyle bakmamıştım. (gülüyor) "Ab Fab"da tanrıyı oynamak çok eğlenceliydi. Buna karşılık, Bob Wilson'la çalışmak daha büyük çaba istiyordu, ciddi işti. Bence o karaktere tam mânâsıyla dönüştüm. Dizinin bir bölümündeki tanrılığım ne kadar şakaydıysa da, şeytanın içine girebilmek için çok fazla çabaladım gerekti.

Çeviren: Siren İdemem

Mesele 9
EYLÜL 2007 SAYI 9 FİYATI 3 YTL

12 Eylül'de idam edilen ilk devrimci: Necdet Adalı

**Şükrü Argın:
Edebiyat, 12 Eylül'ü
Kalben Destekledi!**

**Hasan Bülent Kahraman:
Romanın Etiği: Yazmak ya da Susmak**

Berat Güncikan: 'Zafer'den Önce, 'Yenilgi'den Sonra

Halkın Dostları: Hayali Miras
Selim Temo

Gülten Akın Şiiri: Muğlak 'Ben'
Kemal Varol

Eski Siyaset, Eski Örgütlenme Biçimi
Doğunluğa Erişince
Alain Badiou

İdil Biret'i Okurken
Mehmet Ergüven

Stasi ve Başkalarının Hayalleri
Slavoj Žizek

John Berger, Anlatmanın Biçimi
ya da Başka Türü Anlamak
Özcan Yurdalan

Mesele Kitap Dergisi, Eylül 2007, Sayı 9

- 12 Eylül'ü Tane Tane Anlatmak (Osman Akinhay)
- Edebiyat 12 Eylül'ü Kalben Destekledi! (Şükrü Argın)
- 'Zafer'den Önce, 'Yenilgi'den Sonra (Berat Güncikan)
- Romanın Etiği: Yazmak ya da Susmak (Hasan Bülent Kahraman)
- Eski Siyaset, Eski Örgütlenme Biçimi Doğunluğa Erişince... (Alain Badiou)
- Gülten Akın Şiiri: Muğlak 'Ben' (Kemal Varol)
- Halkın Dostları: Hayali Miras (Selim Temo)
- İdil Biret'i Okurken (Mehmet Ergüven)
- "Aşk Hastalığı" İçin Kenar Notları (Mustafa Ever)
- İliber Ortaylı'nın Oryantalizme Bakışı Hakkında Bir Eleştiri (Atalay Gündüz)
- "Özgürlük ve Örgütlülük" ya da İnsanın Özgürlük Serüveni (Özen Aşut)
- Doğu Alman Gizli Polisi Stasi ve Başkalarının Hayalleri (Slavoj Žizek)
- Stasi: Korku ve Dehşetin Tiranlığı (Anna Funder)
- John Berger, Anlatmanın Biçimi ya da Başka Türü Anlamak (Özcan Yurdalan)

Julien Temple anlatıyor

Bu yılki Filmekimi'nde kalbimizi tam orta yerinden vuran bir belgesel gösterilecek. Dost sohbetlerinde ve BBC'deki radyo programlarında "gelecek belirsiz, kaderini kendin çiz" lafını dilinden düşürmeyen bir punk rock büyüğünün, bir adalet savaşçısının hayatı ve hatıraları, vefatından beş sene sonra, dostlarının (Bono'dan John Cooper Clarke'a, Johnny Depp'ten Jim Jarmusch'a) tanıklığıyla yeniden canlandırılacak. "Joe Strummer: The Future Is Unwritten"ı, daha önce "The Filth and the Fury", "Glastonbury" gibi rock belgesellerine imza atan Julien Temple yönetti. Roll sayfalarında ilk söz yönetmene düşüyor, sonra en yakınları Joe'yu anlatıyor... Uncut, Mojo ve Q Classic'ten naklen...

JOE STRUMMER

ŞENLİK ATEŞLERİ

Julien Temple: Yollarımız keşistiğinde, Joe Strummer "Woody" adını kullanıyor ve The 101'ers adlı grupta çalışıyordu. Sene 1975 olmalı, ben Batı Londra'da, Orsett Terrace'de bir işgal evinde otuyordum, Joe da sokağın köşesinde bir başka işgal evinde ikamet ediyordu. Kim olduğunu biliyordum, ama henüz tanışmıyorduk. 101'ers konserleri ünlüydü, Ladbroke Grove'daki Elgin Club, onlar çaldığında anababa gününe dönüyordu. Tam anlamıyla bir mahalle grubuydular, dolaşısıyla Joe'yu 100 Club'da The Clash'le sahnede görmek benim için sürpriz olmuştu. O sıralarda kısa süren bir ahablığımız oldu, çünkü 1976'da birkaç ay Clash'i çektim. Hiç paraları yoktu ve birisinin ücret talep etmeden onları filme çekmesi hoşlarına gitti. Gerçi onları

kaydetmeye bir anlam veremiyorlardı. Zira, onlara göre Sex Pistols'ı çekmem gerekirdi. Joe, John Lydon gibi punk'ın içinden doğmadığının farkındaydı. Lydon punk'tı. Punk onun hayatıydı: Kişiliği, görüntüsü, yaşam alanı... Lydon'dan başka herkesin punk'lığı şüpheyle karşılanıyordu. Orta sınıf kökenli olmam Joe'yla ilişkimizde sorun yaratmıştı. Mick (Jones) ve Paul'le (Simonon) yıldızlarımız barışıyordu, ama Joe'yla öyle değildi, çok çabalamama rağmen bana kanı ısınmadı bir türlü. Belki de ona sınıf kökenini hatırlatıyordum. Neticede Sex Pistols kampına iltica ettim ve Clash tayfası için "persona non grata" oldum. Punk rock'un böyle tuhaf bir kabileci anlayışı vardı. Clash dağıldığında çok sevinmiş-

tim. İkinci albümlerinden, "Give 'Em Enough Rope"tan nefret etmiştim, zira o bir rock'n'roll albümüydü. Sonra "London Calling"i dinlediğimde, "vay be" dedim, "bir şeyler oluyor." "Sandinista!"ya ise bayılmıştım. Joe'yu o dönemden sonra çok seyrek gördüm ve birbirimizden uzak

da görüldü. Yanındaki adam Joe Strummer'di!

Reggae, Lorca, Syd Barrett
Ve böylece dostluğumuz başladı. Joe hakkında çok şey öğrendim. Onu tanıdıkça beni şaşırtan özelliklerini gördüm: Cömertliğini ve zekasını... Şiire meraklıydı, beni Lorca

Kendisi hakkında bir film yapılması Joe'yu güldürürdü herhalde. Ona bir anma töreni yapmak istedim, ama bir güzelleme olsun istemedim. Çünkü Joe bunu tasvip etmezdi.

durduk. Sonra garip bir şey oldu. 1990'ların ortasında Somerset'e, babamın diyarına ailecek taşındık. Bir gün karım "çok sevdiğim bir okul arkadaşım sevgiliyle gelecek, onlar da buralarda bir ev arıyorlarmış" dedi. Az sonra bahçenin kapısında karımın arkadaşı Lucin-

okumaya teşvik etti. Bazı konulara derinlemesine vâkıf olmamı sağladı: Reggae'ye, Syd Barrett'a, edebiyata, mimariye... Birlikte birçok gece geçirdik, ya onun bahçesinde yaktığı ateşin karşısında ya da bizim evdeki şöminenin karşısında saatlerce yarenlik et-

filmekimi
THE FUTURE IS UNWRITTEN

tik. Ateşin karşısında oturmayı çok seviyordu, çünkü ev içinde bir “şenlik ateşi” yanıyordu! Bu ateş tutkusunun yitirdiği ailesinin ve abisinin yerini tutup tutmadığını bilemiyorum. Ama, Joe'nun hep bir aile arayışında olduğunu düşünüyorum. Dünyanın dört bir yanında aileleri vardı ve ateş onun için sosyal bir katalizördü, birbirinden çok farklı insanları birbirine yaklaştıran bir güçtü.

“The Future Is Unwritten”ı yapma fikri, Joe'nun 2002'deki vefatının onu yakından tanıyanlar için çok acı bir darbe olmasından doğdu. Çok ani bir ölümdü ve insanların hayatında derin bir boşluk bıraktı. Hakiki bir “onsuz ne yapacağız şimdi?” duygusu yarattı. Kendisi hakkında bir film yapılması Joe'yu güldürürdü herhalde. Ama onu kutsamak, ona bir anma töreni yapmak istedim. Ancak, bir hayranlık beyanı, bir güzelleme olmasını istemedim. Çünkü Joe öyle bir şeyi tasvip etmezdi. Öte yandan kirli çamaşırlarını teşhir etmek gibi bir niyetim de yoktu. Joe öyle bir şeyi hak edecek insan değildi. Filmi yaparken çocukluğu hakkında birçok şey öğrendim, Joe o konuda çok ketumdu, ser verir, sır vermezdi. “The Future Is Unwritten” sürecinde benim için en çarpıcı şeylerden biri, Joe'nun üç-dört yaşındayken bol bol filme alınmış olmasıydı.

Hiç kimsenin bu kadar çok çocukluk görüntüsü yoktur herhalde. Ve sanki bütün çekimleri Joe yönetiyor, hemen her karede odak noktası olmayı başarıyordu. “The Future Is Unwritten”ın başında yer alan Joe'nun çocukluk görüntülerini ilk gördüğümde çok şaşımıştım. O görüntüler, Joe'nun çok küçük bir yaştan itibaren çevresindeki insanları büyülediğini, onlara enerji verdiğini gösteriyor.

Morning Star satan bir hippisi

Joe Strummer'ın kurmaca bir kişilik olduğunu düşünenler, onu David Bowie'nin Thin White Duke'uyla karıştırmamalı. Joe'nunki tepeden tırnağa yaşanan bir şeydi. Hippiliği benimsediğinde, hayatının bütün ufku hippisi felsefesi idi. O dönemki kız arkadaşı Deborah, Joe'nun mümkün olan en zor, en

Ateşin karşısında oturmayı çok seviyordu. Dünyanın dört bir yanında aileleri vardı ve ateş onun için, birbirinden çok farklı insanları birbirine yaklaştıran bir güçtü.

berbat işleri seçtiğini anlatıyor. Gönlü olarak açlığa talim ediyor, yerde yatıyor, dünyadan elini eteğini çekmiş bir derviş hayatı yaşıyordu. Gezgin bir “hobo”ydu, hayatın zorluklarını arayıp buluyordu. Maden ocaklarında Morning Star (İngiliz Komünist Partisi'nin günlük gazetesi) satıyordu. Punk'ı benimseme-

si de yüzeysel değildi, punk tavrını harfiyen uyguladı. Ancak, Bernie Rhodes'un payını ihmal etmeyelim. Clash'i tasarlayan Bernie'ydi ve bu tasarıma ruh verip Bernie'nin tahayyülünün gerçekleşmesini sağlayan Joe'ydu. Filmde,

rım Madonna üzerine bir film yapmamın bana daha uygun olduğu kanısındaydı.

Beynin nasılsa, pantolonun da öyledir

“The Future Is Unwritten”da Joe'nun kişiliğindeki topyekün değişimi göstermek istedim. 101'ers görüntülerinde köprüaltında nalları dikmek isteyen bir berduşu andırıyor. Kendisi de dönüşümünü idrak ediyordu. Joe'nun etkisinin bu denli güçlü olmasının sırrı, o dönüşümü gerçekleştirebilmesinde yatıyordu. Joe'nun benim üzerimdeki etkisi çeşitli düzeylerde. Ben siyasi bir insanım, ancak aleni olmak veya üst perdeden konuşmak devasa tuzaklar yaratıyor. Joe, sadece müziğinde ve sözlerinde değil, görüntüsünde

ROLL “THE FUTURE IS UNWRITTEN”I PARİS’TE İZLEDİ TO LOVE SOMEBODY

Yağmurlu bir temmuz akşamı, dört gözle beklediğimiz Joe Strummer belgeseli “The Future Is Unwritten”ı görmek üzere Paris’in merkezindeki alışveriş merkezi Les Halles’in yolunu tuttuk. Aklimızda bir yandan Temple’in 2000 yılında yaptığı Sex Pistols belgeseli “The Filth and The Fury”den sahneler, diğer yandan da punk emektarı Don Letts’in Grammy ödüllü Clash filmi “Westway To The World”... Letts’in Clash belgeseli her şeye rağmen bizi tam olarak tatmin etmemişti. Malûm, Joe Strummer’ın üzerimizdeki etkisi büyük ve ölümünün üzerinden neredeyse beş yıl geçmiş olmasına karşın acısı hâlâ çok taze. Clash’i Strummer’sız düşünmek tabii ki mümkün değil, fakat Joe, Clash’siz de ayrı bir güzeldi ve Julien Temple’in da kanaat getirdiği gibi, onun hikâyesinin tek başına anlatılmasının ve dinlenmesinin zamanı gelmişti. Film, Clash’in ilk single’ı “White Riot”ın son vokallerini stüdyoda kaydeden Strummer görüntüsüyle açılıyor. Joe’nun 1976’da Notting Hill’de, başçı Paul Simonon’la beraber katıldığı ve polisle kanlı bir çatışmaya dönen ırkçılık karşıtı bir gösteriden sonra yazdığı şarkı Clash ruhunun özeti gibi: “Beyaz isyan / İsyen etmek istiyorum / Beyaz isyan / Benim isyanım bu”. Dönemin bazı dangalakları sözlerin siyah aleyhtarı olduğunu sanmış olsa da Joe’nun mesajı açık ve dolaysız. Heyecan verici bu başlangıçtan hemen sonra, bizi hikâyenin başına götüren en güzel sürpriz geliyor:

Joe Strummer’ın –kafa kâğıdındaki ismi John Graham Mellor– çocukluk fotoğrafları. Joe, artık ezberlediğimiz cümleyle başlıyor anlatmaya: “Babam diplomat olarak çok sık yolculuk yaptığı için Ankara’da doğdum.” Julien Temple’in, Joe Strummer’ın Kanada’da yaşayan kuzeninden edindiği aile yadigarı zengin film ve fotoğraf arşivi, diplomat Ron Mellor’ın peşinde İran, Mısır ve Meksika’da yaşayan üç çocuklu üst orta sınıf İngiliz ailesinin hikâyesine eşlik ediyor. Maalesef dönemin Ankara’ından karelere rastlamasak da, şu ana kadar kimsenin görmediği onca güzel fotoğrafı ortaya çıkardığı için Temple’i tebrik etmek lâzım. Strummer’ın hayatının belki de en zor dönemi olan, kendisinden bir yaş büyük abisinin 17 yaşında intihar etmesinin hikâyesini de aynı kuzenden dinliyoruz. Bu olayın ardından Joe’nun müziğe duyduğu ilgi artıyor ve kendisine bir banjo ediniyor:

“Sadece dört telli olduğu için gitardan daha kolay öğrenirim diye düşündüm...” Kısa süre sonra, kendisine efsanevi protest folkçu Woody Guthrie’den müphem Woody ismini yakıştıran John Graham Mellor, Sanat ve Tasarım okuluna giriyor ve elinde gitarıyla Londra’da takılmaya başlıyor. Bir süre, dönemin ünlü folkçusu Tynon Dogg’la sokaklarda çalarken gördüğümüz Joe, önce ilk grubu The Vultures’ı, hemen ardından da küçük çapta ses getirecek olan blues-rock grubu 101’ers’i kuruyor. Joe Strummer’ın yine maziden kalma fotoğraflar eşliğinde anlattığı gibi, Londra’da birçok kullanılan döküntü ev bulunduğundan, kendilerine takılacak yer arayan gençler arasında hızla “squat” (işgal evleri) kültürü yayılıyor. Waltham Road 101 numarada kurulan 101’ers’in squat âleminin tanınan gruplarından biri haline geldiği dönemi, Joe’nun hayatının dönüm noktası olacak iki olay noktıyor. İlki, 101’ers solistinin, bir konserde ön grupları olarak çalan, henüz kimsenin tanımadığı Sex Pistols’ı izlemesi. “Pistols’ı sahnede gördüğümde, birden kafama dank etti: tamamen mazide kalmıştık. Onların yanında eski gazeteler gibiydik.” İkinci olay, bundan bir ay sonra vuku buluyor. Yeni grubuna eleman arayan menajer Bernie Rhodes’un bir 101’ers konserinde Joe’yu seyredip hayran kalması. Mick Jones’un bas öğretmeye çalıştığı Paul Simonon’la beraber izledikleri konserden sonra Joe’ya teklifini götüren Rhodes, 24 saat içinde cevap istiyor. Joe’nun ertesi gün kabul ettiğini söylemesiyle ilk single’ı “Keys To Your Heart”ın çıktığı günlerde 101’ers tarihe karışıyor ve Clash’in tohumları atılıyor. Bu kararın kolay olmadığı aşikâr. Birden “punk” olmaya karar veren Joe, eski dostlarının çoğuyla ilişkisini kesip Mick Jones ve Paul Simonon’la stüd-

de inançlarını zekice ifade etmekte mahirdi. Clash'in ilk günlerinde Joe'nun sık sık söylediği cümlelerden biri şuydu: "Beynin nasılsa pantolonun da öyledir." Görüntü de mesajın bir parçasıydı.

Clash, "Combat Rock"ta barış ve aşk için savaşan bir askeri müfreze gibiydi. Bu da Joe'nun tuhaf çelişkilerinden biriydi.

"The Future Is Unwritten"da, 1980'lerin sonuyla 1990'ların başı arasındaki dönemi atlardım. Joe, rock startlığı denilen sabun köpüğü dünyasında ünlü biri olmanın tüm sorunlarıyla karşı karşıyaydı. Filmde, Clash sonrasında ufkunu ve kendine güvenini kaybettiğini görüyoruz.

Joe'nun karanlık bir tarafı da vardı, içine kapanıp kuluçkaya yattığı dönemlerde o tarafı öne çıkarıyordu.

Bana şöyle dediğini hatırlıyorum: "Müzik sıfır tüketti. Yapılmamış bir şey kalmadı. Benim yapabileceğim herhangi bir şey yok. Müzik benim için bitti." O ruh haline girince karanlık bir yere çekilirdi, galiba yaratıcılığın icabı da bu. İyi bir şey yapmak için çok çaba sarfetmek gerektiğine inanırdı. Onu tanıdığımda hâlâ Clash'in şarkı sözlerini elden geçiriyordu.

Joe Strummer olmak

Sonraki yıllarda imtiyazlı bir hayat yaşadığı gerçeğini kabullendi. Ama

ayağı yere sağlam basıyordu. Hem orta sınıf bir aile babası, hem de insanların yolda gördüklerinde tezahürat yaptıkları Joe Strummer olmakla barışıktı.

The Mescaleros, Joe'nun başına gelen en iyi şeydi. Kişiliğinin bütün veçhelerinin bir araya gelmesini, nihayet kendisine başka bir müzikal hedef bulmasını görmek harikuladeydi. Fakat hâlâ çelişkiler vardı. Bir taraftan, orta yaşlı ve unutulmuş birinin rock'çuluğa devam etmesi ona maskaralık gibi geliyordu. Karıma hep şöyle diyordu: "Taksi şoförlüğü de yapabilirim." Bunu söylerken gayet ciddiydi. Diğer taraftan Strummer'la bir gece geçirmek tam gaz maceraydı. Onunla sabahlamak, dağıtmak demek değildi, bir arayıştı, bir yolculuktu ve o serüvenin bir parçası olmak fantastik bir şeydi.

New York'taki, İspanya'daki, Paris'teki hayatı nasıl bir şeydi bilmiyorum. "Joe İspanya'ya tatile gitti" denirdi, ama herhalde oradaki insanlarla yaptıkları Somerset'te veya New York'ta yaptıklarından farklı değildi. Dur durak bilmiyordu, sanki beş hayatı birden yaşıyordu, uyuduğu vaki değildi neredeyse. Madde bağımlısı olmadığı kesindi, ama insanların kafayı tütsülemesinden yanaydı. Dünyanın bir karnaval olması fikri onun için çok önemliydi. Kimileri Joe'nun ölümü-

ne hızlı hayatının sebep olduğunu söylüyor. Bu doğru değil. Keith Allen'la (aktör, Lily Allen'in babası), Bez'le (Happy Mondays) ve benzerleriyle takılmaması gerektiğini söyleyenler zıvalıyor. Bez'den çok şey öğrendi, onu çok severdi. Keith Allen'sa çok zeki bir mizah anlayışına sahiptir. Aralarında bir kankalık, erkeklere özgü bir dostluk vardı, Joe o muhabbeti çok severdi. Bu aynı zamanda bir gruba, bir çeteye ait olma ihtiyacıydı. Yaktığı kamp ateşleri hippie tarafıyla punk tarafını buluşturma, o ikisinden bir bileşim yaratma biçimiydi. Kişiliğinin bu iki veçhesini reddet-

Temel inancı, eline geçirdiği kağıt parçalarına kendisine hitaben hep yazdığı gibi, "asla teslim olma, asla pes etme"ydi. Sanırım, gençler yıllar boyu Clash dinleyecekler.

mezdi.

Joe Strummer olmayı severdi. Joe Strummer olmaktan gurur duyardı. Ve insanlar üzerinde sihirli bir etkisi olduğunu bilirdi. Fakat öğreten adamık taslamazdı, ahkâm kesmezdi. Tek başına bir şey yapamayacağı biliyordu. Başkalarına ihtiyacı vardı, birlikte şarkı yazabileceği insanlara.

Joe'nun son günlerinde hiç de iyi görünmediğini bu filmi yaparken farkettim. O görüntülere bakarken insan şunu demekten kendini alamıyor: Niçin bir doktora görünmesini,

bir check-up'tan geçmesini söylemedik! Çünkü aniden yaşlanmış, yorgun düşmüş olduğu belliydi. Bu filmi yapmak Joe'nun ölümüyle yüzleşmemi sağladı. Joe öldüğünde fena sarsılmıştım, ama şimdi o kadar kötü hissetmiyorum kendimi. Onu bir dost gözüyle yansıttım perdeye, bir hayran ya da bir tarihçi gözüyle değil. Ondan çok şey öğrendim, ama bu filmi yapmaktaki asıl gayem insanları esinlendirmekti. Sanırım, gençler yıllar boyunca Clash şarkılarını dinleyecekler. Umarım "The Future Is Unwritten"ı seyredip o tavır arkasındaki sebebi öğrenirler.

Onun temel inancı, eline geçirdiği kağıt parçalarına kendisine hitaben hep yazdığı gibi, "asla teslim olma, asla pes etme"ydi. Joe'nun bu tavır, "The Future Is Unwritten"ı yapmamın başlıca sebebiydi. Bir insanın hayatı hakkında bir film yaptım ve çelişkilerin hayatındaki önemini öğrendim. Çelişkilerinin üstünü örten, onları yok sayan insanların aksine, Joe çelişkilerini kucakladı ve onları yaratıcı bir enerjiye dönüştürdü. Joe Strummer'in hayatı aşmaya dairdi, insanın önüne konulan her nevi engeli aşmaya...

yoya kapanıyor. Her ne kadar etrafındaki herkes sonradan doğru kararı almış olduğunu teslim etse de, Strummer Julien Temple'a o dönemi anlatırken pişman olmadığını söylese de, bütün arkadaş çevresini aniden terkederemesinin acı bir tat bırakmış olduğunu görüyoruz.

Mick Jones'un ağzından beraber yazdıkları ilk şarkılardan olan "I'm So Bored With The USA"ın hikâyesini dinliyoruz. Aslında, Mick Jones'un "I'm So Bored With You" olarak tasarladığı şarkıya Joe'nun yaptığı "ufak" ekleme Clash'in zaman içinde gittikçe gelişecek siyasî angajmanının da habercisi. Hatta bu tavırdan rahatsız olan davulcu Terry Chimes grubu terk ediyor. "Terry'nin tek derdi müzikten kazandığı parayla altına kıyak bir Lamborghini çekmekti." Fakat yine de Chimes'in yerini doldurmak kolay olmuyor. Joe'ya göre "Londra'nın bütün davulcularını denedikten sonra" sonunda Topper Headon'la karşılaşıyorlar. Daha sonra ero-in müptelâlığı yüzünden gruptan kovulan, hatta bir dönem geçinebilmek için taksi şoförlüğü de yapan ve filmdeki söyleşisinde gayet "ayık" ve olumlu görünen Headon, Clash'e katılırken, sadece "istikbali olan" bir grupta çalmayı ve bu sayede kendine bir isim yapmayı düşündüğünü itiraf ediyor. Böylece Clash dörtlüsü esas şeklini kazanıyor.

Julien Temple, yaptığı ciddi arşiv çalışmasının yanı sıra, Clash ve Strummer hayranlığı bilinen geniş bir yıldızlar topluluğuna da mikrofon tutmuş. Joe'nun son yıllarında festivallerde, özenle düzenlediği kamp ateşi toplantılarına sadık kalarak, Strummer'in yakınlarından oluşturduğu kalabalık sohbet grubunda, bir sürü ünlü isim Joe ve Clash hakkında konuşuyor. Belli ki "Karayıp Korsanlar" filminin çekimleri sırasında mikrofon uzatılan,

Jack Sparrow kılığındaki Johnny Depp ve yine sinema oyuncularını Steve Buscemi, John Cusack ve Matt Dillon... Bağımsız sinemanın pırlarından Jim Jarmusch ve o dönemin punk âlemlerindeki ender Jamaikalılardan Don Letts... Ardından yine Clash hayranlığı bilinen ve hatta "The King Of Comedy" filminde Joe ve arkadaşlarının da birkaç saniye için bir binanın çatısından, aşağıda müzik yapan Jamaikalı gençleri izleyen görüntülerini kullanan Martin Scorsese, Robert De Niro'nun canlandırdığı boksör "Raging Bull"un esin kaynağının kısmen Joe Strummer olduğunu anlatıyor... Diğer konuk-

lar, müziğe başlamasını Clash'e bağlayan U2 solisti Bono, Red Hot Chili Peppers'in basçısı Flea ve Pistols'ın gitaristi Steve Jones. (Paul Simonon'un yokluğu ise dikkat çekiyor.) Film boyunca ara ara Strummer'in BBC'de yaptığı radyo programından kesitler dinliyoruz. DJ Joe Strummer bize U-Roy, Eddie Cochran, Bob Dylan ve Nina Simone'dan parçalar dinletiyor. Gruptan önce Headon'un sonra da Mick Jones'un kovulmasının ardından, Joe, Paul ve yeni elemanlarla son turnesine çıkan Clash görüntüleriyle beraber Strummer'in kısa oyunculuk kariyerinden de kesitler izliyoruz. Bu dönemde Joe, Glastonbury Festivali'ne katılarak kamp ateşi geleneğini başlatıyor.

Joe 1998'de, birlikte üç muhteşem albüm yaptığı Mescaleros'u kuruyor. 15 Ekim 2002'de, grevdeki Londra'lı itfaiyeciler yararına çaldığı konserin sonunda, izleyici olarak orada bulunan Mick Jones da kendini tutamayıp sahneye fırlıyor ve Clash'in dağılmasından beri ilk kez, Joe'nun ölümünden iki ay önce beraber çalmış oluyorlar. Joe Strummer 22 Aralık 2002'de henüz 50 yaşındayken kalp yetmezliğinden hayata gözlerini yumuyor. "Joe Strummer: The Future Is Unwritten" Nina Simone'un "To Love Somebody"siyle kapanıyor. Fakat Joe'yu sevmek bambaşka bir şey. Onun müziğinin ve kişiliğinin dönüştürücü etkisine vurulmak mümkün değil. Julien Temple'in dediği gibi, Strummer'in ölümü, onunla irtibatlanmış herkesin üzerinde "onsuz ne yapacağız şimdi" duygusu yarattı. Ama Joe Strummer, dünya döndükçe etkisini yitirmeyecek bir miras bıraktı ardında. "The Future Is Unwritten" belgeseli o müthiş mirası ayrıntılarıyla gözler önüne seriyor.

Alican Tayla

Topper Headon, Mick Jones, Paul Simonon ve Joe Strummer

HİPPI, RASTA, PUNK

Lucinda Mellor: (*Joe Strummer'in eşi*) Joe'nun olağanüstü tarafı, birbirinden çok farklı insanları, çok farklı biçimlerde etkilemiş olması. Joe'yla vakit geçiren herkes, onun kendilerini nasıl da özel biriymiş gibi hissetmelerini sağladığını anlatır. Çok kişinin böyle hatıraları var.

Julien Temple: (*"Joe Strummer: The Future Is Unwritten" in yönetmeni*) Müthiş cömert bir insandı. Joe'yu sevmemek mümkün değildi, onunla birlikte olmak esinlendiriciydi. İnsanın kendisini çok iyi hissetmesini sağlardı. Sihiri buydu.

Topper Headon: (*Clash'in davulcusu*) Joe'nun gerçekten sıradışı bir meziyeti vardı: Sizinle konuştuğunda odadaki tek kişi olduğunuzu düşünürdünüz. Öyle hissettirirdi. Yaptığı her şeye kendini adar, tutkuyla inanır, yürekten bağlanırdı.

Stephen Dalton: (*Uncut dergisi yazarı*) Joe'yla 1999'da, Somerset'teki çiflik evinde tanışmıştım. Röportaj muhabbete dönüşmüş, birkaç şişe şarap devirmiştik. Clash'le yaşadığı muzaffer günler çok geride kalmıştı. Bu yılların büyük bölümünü bir sonraki adımın ne olacağına karar vermemiş olarak geçirdi. Yeni bir grubu vardı, The Mescaleros. Ve yeni bir albüm yapmıştı, "Rock, Art and the X-Ray Style". Bu albümle, terkettiği tahtını yeniden talep ediyordu. Strummer gibi kendi kuşağının sözcüsü olmuş dilbaz bir insanın bu kadar uzun zaman suskun kalması inanılır gibi değildi. Bu soruma, "bu tür insanlar, belki de özgüveni en az olanlardır" diye cevap verip eklemiştii: "Ben de öyle biriym."

Lucinda Mellor: Kendine güveni yoktu. Hep ken-

disini küçümserdi. "Benim gibi ununu elemiş bir adamı kim ne yapsın?" derdi. Ama Mescaleros'u çok seviyordu. Mescaleros'un uzun ömürlü bir grup olacağı kesindi, her geçen gün daha iyiyi gi diyordu.

Luke Bullen: (*Mescaleros'un davulcusu*) Joe, 30'lu yaşlarının büyük kısmını boşa geçirdiğini itiraf ediyordu. Kaybettiği zamanı telafi etmeye çalışıyordu. Müzik yapıyordu, turneye çıkıyordu. Müziğin gücüne gerçekten inanıyordu.

Jim Jamusch: (*yönetmen*) Müzik yapmadığı yılları boş geçirdiğine katılmıyorum. Yarım düzine filmde oynadı, onlara müzik yazdı.

Joe'nun içine kapandığı söylemiyor ama, moralinin en bozuk olduğu zamanlarda bile heyecanını yitirmemişti, birçok şeyle ilgileniyordu ve beni de birçok konuda uyandırıyor. Zırvayı, haybeciliği anında teşhiş eden bir dedektördü. Yalnız dostum değil, akıl hocamdı. Ona hep danıştım, çünkü çok derinlikli bakardı olaylara. Yorumlarını hep cankulağıyla dinlerdim. Hâlâ ona danışıyorum bir bakıma, onun sesini duymaya çalışıyorum.

Mick Jones: (*Clash'in gitaristi*) Joe'nun akıl hocasını çok özleyorum. O konuda eşsizdi. Big Audio Dynamite'in (*Jones'un Clash sonrasında kurduğu grup*) ikinci albümünün adını ("No 10 Upping St.", 1986) o koymuştu.

Richard "Dudanski" Nother: (*Strummer'in ilk grubu 101'ers'in davulcusu*) Joe, punk'a bodoslama daldı, o felsefeye inanmaya adadı kendisini.

Mesela The Police'in yapabileceği türden bir poz kesme değildi onunki. 101'ers'i bırakıp gittiğinde, kendimi sırtımdan bıçaklanmış gibi hissetmedim asla. 101'ers'i terketmesi gerekiyordu. Ama, punk ideolojisini benimsemesi beni çok üzümüştü, çünkü hippilere karşı bir ideolojidi o.

Glen Matlock: (*Sex Pistols'in başçısı*) Clash'in menejeri Bernie Rhodes, "Clash'e Strummer'ı alıyorum" dediğinde, ilk tepkim "biraz yaşlı değil mi o?" olmuştu. Bernie, "onu on yaş gençleştireceğim" dedi. Öyle de yaptı bir bakıma. Joe sa-

Dylan, Strummer'ı çok sever. Radyo programında Strummer şarkıları çaldı çok defa. Londra konserinin bis'inde de "London Calling"i çaldı.

dece üç-dört yaş büyüktü bizden, ama insan gençken önemli bir yaş farkıdır bu. Bizden biraz daha büyük olduğu için bir devlet adamı havası vardı.

Stephen Dalton: 1980'lerin başında, Mick Jones ve Topper Headon'ı gruptan kovarak ticari başarının zirvesindeki Clash'i sona erdirmişti. Ama hemen ardından, inanılmaz bir diplomasiyle, o iki dostluğu onarmasını bilmişti. Strummer'la 1999'da yaptığım söyleşide, Topper'ı kovmuş olmasından hâlâ pişmanlık duyuyordu, ama aynı şey Mick Jones için geçerli değildi. "Mick'in gitmesi gerekiyordu, çünkü grupta olmak istemiyordu, bunu bütün hal ve tavırlarıyla belli ediyordu. Şimdi kendisi burada olsa bu dediğime itiraz etmez. Clash'i devam ettirmek iste-

yen sadece Paul'le ikimizdik. Tek pişmanlığım Topper'ı kovmuş olmam."

Topper Heaton: Joe, öldüğü güne kadar Clash'in dağılmasından kendisini sorumlu tuttu. Ama, beni kovmaktan başka seçeneği yoktu. İnsan eroin bağımlısı olunca sürekli yalan söylüyor, kimseyi umursamıyor. Dolayısıyla, beni kovdu, ama hep dost kaldı. Eminim Mick (Jones) de aynı şeyi söyleyecektir. O günlerde Mick tam bir karın ağrısıydı, primadonna havalarındaydı.

Mick Jones: Joe'yla çarçabuk sulh olduk. Benim arkamdan Bahama'ya geldi. BAD'in (Big Audio Dynamite) ilk albümünü ("This Is Big Audio Dynamite", 1985) yeni bitirmiştik. Altında bisiklet, adada günlerce beni aramış. Tanıyanlar anlattı, bana yanlış yaptığını, yanlışını düzeltmek istediğini söylemiş herkese.

Stephen Dalton: Strummer'a "Dylan'ın İngiliz versiyonu" demek istiyor insan. Dylan gibi Strummer da kökenlerini şiirsel bir mahlasla mitolojik hippie-hobo kimliğinin ardına sakladı. İkisi de Woody Guthrie hayranıydı; Strummer punk öncesi dönemde Woody adını kullanıyordu. İkisi de kuşaklarının sözcüsü oldu, ama şöhretli isimlerin alışageldik tavırlarından uzak durdular.

Julien Temple: Dylan, Strummer'ı çok sever. Radyo programında Strummer şarkıları çaldı çok defa. Londra konserinin bisinde de "London Calling"i çaldı.

Bernie Rhodes: (Clash'in menejeri) Önce şunu hatırlatayım: John Lydon'ı Sex Pistols'a koyan Malcolm (McLaren) değildi, bendim. Clash için

Bu fotoğrafı 1981'de çeken Pennie Smith, çocuğun kim olduğunu hatırlamıyor, ama saçlarını Joe Strummer'ın "taradığını" iyi hatırlıyor.

STRUMMER'IN OKUL ARKADAŞI PAUL BUCK ANLATIYOR

KOCA SARI TAKSİ

Paul Buck, Joe'nun okulda pek çok sırrını paylaştığı yakın arkadaşı... Daha sonra Pablo LaBritain adıyla punk grubu 999'da davul çalan Buck, belleğindeki hatıralarla genç Joe'nun portresini çiziyor.

John'u -o zamanlarki adı buydu- ilk görüşüm Londra'daki Freeman's School'un giriş sınavındaydı. Dokuz ya da on yaşındaydı. Okul açıldığında tekrar karşılaştık. Kendi kendime şöyle demişim: "Sınavdaki çenebaz oğlan." Nasıl biri miydi? Komikti. Zekiydi, olaylara hep matrak tarafından bakıyordu.

Joe öğrenci temsilcisi olmuştu, ben de yardımcısıydım. Dolayısıyla yakın temastaydık. Ve birçok şeyi paylaştık: Fikirleri, müziği... Temel mevzumuz kızlar ve müzikti. Cream'i, Stones'u, Hendrix'i severdik. Joe ayrıca Beach Boys faniydi, onlara takılmayı hiç affetmedi. Tuhaf meraklarımız da vardı. Elmer Gantry's Velvet Opera grubu mesela. İkimiz de Captain Beefheart'ın "Strictly Personal" ve "Safe As Milk" albümlerini severdik. Sonra "Trout Mask Replica"ya takılmaya başladık. Joe blues'dan da hoşlanırdı.

Sonradan Camel'a katılan Andy Ward da bizim okuldaydı. Harika bir davulcuuydu. Daha okuldayken konserlerde çalardı. Bizden fersah fersah ilerideydi. O yatılı değildi, her pazartesi bir sürü hikâyeyle gelirdi. Hafta sonunda Eel Pie Island'da veya 100 Club'da çalmış olurdu. Onu Leatherhead'deki The Brew'da dinlemeye gitmiştik. Hayatımızın ilk konseri oydu. Joe'yla Hyde Park'taki Stones konserine gittiğimizi hatırlıyorum bir de. O gün King Crimson da çalmış ve çok beğenilmişti.

Sık sık Joe'nun ailesinin evine giderdim. Annesi ve babası çok dostane insanlardı, özellikle annesi. Babası biraz mesafeliydi. Joe'nun abisi David çok içine kapanıktı. Bilindiği gibi, canına kıydı. David'in intiharından sonra Joe okuldan ayrıldı. Morali çok bozuktu, ama bu konuyu hiç açmadı. Kısa bir süre sonra birlikte tatile çıktık, güney sahiline. Joe, Joni Mitchell'in "Big Yellow Taxi"sini dinliyordu. O şarkı-

Sene 1969: Joe ve Paul bu fotoğrafı hayali bir albüm kapağı olarak düşünmüşler

da "You don't know what you've got till it's gone" (sahip olduğun şeyin kıymetini, onu yitirene kadar farketmezsin) diye bir dize vardı. O dizeden ve abisinden bahsettiğini hatırlıyorum. Bir de şunu: Yanında küçük bir sabun kutusu vardı. Bir gün şöyle dedi: "Ölmüş abimin sabunuyla yıkadım biraz önce."

Okuldan sonra da ilişkimiz devam etti. Londra'da yaşadığı işgal evinde kalıyordum ara sıra. Akustik gitarını veya ukelesini çalardı -ukelesini yanından hiç eksik etmezdi. Joe da Brighton'a gelip bende kalırdı. Beraber sahile gidip kafa tütüledik. Bazen de çalıştığım fotoğrafçıda takılırdık. Ben hep çalışmak zorundaydım, Joe'nun öyle bir derdi yoktu. Meteliksiz olduğum için davul takımımı bana o almıştı.

Newport'ta The Rip-off Park All Stars adlı grubuyla verdiği konsere gitmişim. O işten çok zevk aldığı belliydi. Bir rock grubunda olmak için yanıp tutuşuyordu. 101'ers'la da seyrettim onu. İlyidi, ama büyülediğimi söyleyemem.

Bir gün yaşadığım çiftliğe geldi. Öncesinde arayıp "Dudanski'yi (101'ers'in davulcusu) de getirebilir miyim?" diye sormuştu. Ben de "tabii ki" dedim. İki İspanyol kıza çıkageldiler. Kızlardan birinin annesi ve bir de Julio diye bir İspanyol herif vardı yanlarında. Anne tortilla yapmak için mutfaka girdi. O arada babam pub'dan geldi, bir baktı, mutfak İspanyol dolu. Birkaç gün kaldılar bizde. Joe böyle matrak işler yapardı, o hallerini çok severdim. Bir gün beni arayıp yeni grubuna -Clash'ti bu- davulcu aradıklarını söyledi, "bir deneme seansına var mısın?" dedi. Oturduğu işgal evine gittim, ortam gergindi. Joe 101'ers'dan ayrılmıştı, ama grubun elemanlarıyla aynı evde oturuyordu. 101'ers'cular, kankalarının başka bir gruba geçmesine bozulmuşlardı. Tam o sıralarda, kendisine Woody değil, Joe dememizi söyler olmuştu. Clash'le birlikte değişmeye başladı. Artık dünyanın Joe Strummer olarak tanıdığı insan oluyordu.

bir tavrı formüle etmişim, Joe da benimsedi onu. O tavrı sokak tavrıdır. Bizim alemdeki insanların birçoğu orta sınıf kökenlidir ve hayatlarını baskı altında yaşarlar. Ben o durumdan muafım, çünkü sokaktan geliyorum. Herkes Joe'yu severdi, ama Joe kendini sevmezdi. Bu, Clash öncesi hayatında baskı altında olmasıyla ilişkili bir şey. Başka bir kişiliği olsun istiyordu. Önce Woody Guthrie'liğe soyundu. Sonra benim gibi olmak istedi, bir miktar da oldu. Sonra da kendisi oldu. Sorunlar da o noktada başladı zaten.

Stephen Dalton: 1999 itibarıyla, Joe punk prensipleriyle hippie kökenini uzlaştırmıştı. Yaptığımız söyleşide, "ben hep hippydım" deyip şöyle devam etmişti: "Punk'lar, rastalar ve hippiler arasında birçok ortak nokta var. Hippie olmaktan gurur duydum daima. Rock festivallerini kim icat etti! Karşıkültürde cereyan eden bütün ciddi şeylerin yaratıcıları ya hippidir ya da eski hippidir. Onlar muhalif kültüre kendilerini adanmış insanlardır. Onlar hakır görmeye hiçbirimizin hakkı yok."

Richard Nother: Joe'nun kökeni hippilikten ziyade beatnikti. Jack Kerouac'ı ve beat edebiyatını çok sevdi.

Jim Jarmusch: Joe gerçek bir romantikti ve Amerika'nın o tarafına hayrandı. "Mystery Train"deki isminin Elvis olması matrak bir şeydi, çünkü Joe o tür bir ikon değildi. Dylan, Bob Marley, Lennon ekolündendi. En azından bana göre öyleydi.

Julien Temple: Hippilik kötü bir şey değil ki. Başlangıcında güçlü bir muhalif hareketti. Ama Joe bir bileşimdi. Bir taraftan bayağı beatnik bir kişiliği, diğer taraftan Rastafarian âlemiyle güçlü bağları vardı. Farklı fikirleri bir araya getirmekte çok mahirdi. Punk'a başlıca katkısı da buydu.

Stephen Dalton: Joe, ayrıcalıklı bir kesimden gelmesine karşın özgürlükçü sol düşünceye sahipti.

Jim Jarmusch: Joe'nun sosyal kökeni hakkında birkaç şey okudum. Özel okulda okumuş olması, babasının diplomatlığı gibi şeyler ona eksi puan olarak yazılıyor. Buna çok içeriyorum. Miles Davis varlıklı bir doktorun oğluydu, kimse bunu Miles Davis'in yeteneklerini reddetme gerekçesi yapmıyor. Mühim olan insanların geldikleri köken değil, bizlere neler verdikleri.

Julien Temple: Joe'nun siyasal tavrının ayrıcalıklı sınıftan gelmenin yarattığı bir vicdan azabıyla açıklanabileceğini düşünmüyorum. Punk'tan çok önce, içine doğduğu sınıfa tepki ve öfke duyuyordu. O kökeni arkasında bırakmak istiyordu. Ailesine duyduğu tepki, özel okula yatılı olarak verilmesiyle başlamıştı. "Baskıcı, tutucu, boktan bir okula firtatlıp atılmışım" demişti.

Stephen Dalton: Joe, David'den pek bahsetmezdi, ama söyleşimizde o konu açıldığında "abimle ben gece ve gündüz kadar farklıydık" demişti. "Ben hippiliği seçtim, o milliyetçiliği. Dünya çok tuhaf, kardeşler bile birbirlerinden bu kadar farklı olabiliyor." David'in intiharı için de şunları söylemişti: "Çok içine kapanıktı.

Bense ziyadesiyle dışa dönüktüm, sürekli hadise çıkaran bir çete reisi tipiydim. David benim tam zıttımdı. Kardeşler doğduğunda kartlar böyle acayip bir şekilde dağıtılıyor."

Julien Temple: Bence, abisi David'in Temmuz 1970'teki intiharı da Joe için bir dönüm noktası olmuştu. David'in Milliyetçi Cephe'ye (National Front) katılması, Joe'nun aile kökenlerini reddetmesinin başlıca sebeplerindendi.

Stephen Dalton: 1990'larda Clash'in yeniden bir araya gelmesi için çok baştançıkarcı teklifler gelmişti. Joe hepsini reddetti, bu çok asil bir tavrıdır.

JOE STRUMMER

Lavabo borusu ve nohutlar

Benim ilahım Bo Diddley. Dünyanın en iyi gitaristi değildi. Bunu bildiği için "bir numara bulmam lazım" dedi ve çöplükten bir lavabo borusunun dirseğini aldı, içini nohutla doldurdu ve üst kattaki komşusunun eline tutuşturdu. O adam Diddley'in marakaşısı oldu. Bo'nun idolüm olmasının nedeni bu tür şeyler. Bana ilham veriyor, çünkü ben de dünyanın en iyi gitaristi değilim. İnsanlar için teknik tarafını çok önemsiyor, halbuki asıl mevzu daha heyecanlı ve tanımsız bir şey. Onun için Bo'ya hayranım. Herkes 12 bar blues çalarken, o "ayakta kalmak istiyorsam farklı bir şey yapmalıyım" dedi ve blues'dan daha Afrikalı bir tarz yarattı, Bo Diddley tarzını. "Background To The Music" adlı şarkısı o tarzı anlamak için iyi bir başlangıç noktası. Onunla tume otobüsünde yolculuk etmek, anlattıklarını dinlemek çok zevkliydi. Otobüste hepimizin bir döşeği vardı. Bo'nun hiç yatmadığını, hep kol-tukta oturduğunu fark edince, "Bo, niye döşeğe uzanmıyorsun" dedim. "Gel bak sana ne göstereceğim" dedi ve perdeyi açtı.

Gitarını döşeğe bağlamıştı. "Gitar yatar, ben otururum" dedi.

Ağustos ayında ciddi bir kalp krizi geçiren Bo Diddley'e acil şifalar

Bana şöyle demişti: "Geçmiş, döşemesi yapışkan maddeyle kaplı bir oda gibidir. O odaya girip çıkabileceğini zannedersin, ama ayakların yapışır, hareket edemezsin, oraya çakılıp kalırsın. Elli konser için beş milyon dolar teklif etmişlerdi. Ama vaktiyle bir fikir için yaptığın şeyi para için

tekrar yapamazsın."

Alex Cox: ("Straight To Hell" adlı Clash belgeselinin yönetmeni) Aslında Clash, Joe'nun ölümünden kısa bir süre önce bir araya geldi. 15 Kasım 2002'de, Joe'nun grevdeki itfaiyeciler için verdiği konserde, Mick Jones da sahneye çıktı ve birlikte "Bankrobber"ı ve birkaç Clash şarkısını çaldılar.

Mick Jones: İtfaiyeciler konserinde sahneye çıkmam planlanmış bir şey değildi. Joe'yu dinlemek

BO DIDDLEY

Aynasızlar ve soyguncular

Clash'le 1979'da turneye çıkmıştım. Bizim alemdekiler niye öyle bir turnede olduğunu anlayamamıştı. "Punk rock" diyorsunuz, değil mi? Her neyse, ben kendi dalga-baktım. Unutulmaz bir turneydi, büyük-babanız oradaydı!

Clash bana çok iyi davrandı. Grup olarak istim üstündeydiler. Başka bir nesildi o çocuklar. İlk albümlerindeki şarkılarda yaşadıkları hayatı anlatıyorlardı. Ben de hep yaşadığım hayatı anlattım. Onlar gençti, akranlarına anlatmak istedikleri şeyler vardı. Ve rock'n'roll yapıyorlardı. Bütün o gruplar rock'n'roll'cu değildir. Beatles rock'n'roll'cu değildi. Ama Rolling Stones rock'n'roll'cuydu. Ben ilk rock'n'roll'cuyum, ne demek istediğimi anlıyorsunuz değil mi? Clash de benim yaptığımı yapıyordu. Rock'n'roll'un ölmediğini gösteriyorlardı. Ben "Cops and Robbers"ı (Aynasızlar ve Soyguncular) yapmıştım, onlar "Police and Thieves"i (Polis ve Hırsızlar) yapmışlardı. Benden aldıkları şeyler de oldu. Mesela şarkılarında "Clash" kelimesini kullanmaya başladılar. Ben "Bo Diddley" diye bir

şarkı yazmıştım. "Clash City Rockers" o şarkıdan mülhemdir.

Clash rock'n'roll'u değiştirdi mi? Benim iştme duyumu değiştirdiler, o kesin. Clash şahane bir gruptu, ama çok gürültülüydü. Çoluk çocuğun kulaklarını haşat ettiler. (gülüyor) Onlara ilk defa Vancouver'da rastlamıştım. Ampillerini duvara dayamışlardı, "ne bu böyle" dememe kalmadan öyle bir köklediler ki, duvarlar sallandı. "White Riot" başlı başına bir isyandı. İlk dinleyişimde ağızım açık kaldı, "vay anasını" dedim. Clash tumesinden sonra kulaklarını çinlamaya başladı. Daha önce hiç çinlamazdı. Bir şeyleri değiştirdiler yani.

için gitmişim oraya. Ama, biste "Bankrobber"ı duyduğumda, "tutun şu ceketi" deyip fırladım sahneye. Sendika afişlerinin önünde çalmak çok güzeldi, eski günlerdeki gibiydi.

Jim Jarmusch: Joe çok enerjikti, dokuz canlıymış gibi gelirdi bana. Ölümünden kısa bir süre önce buluşup birlikte yemek yemiştik. Beni eve bırakırken o kadar hayat dolu, o kadar heyecanlıydı ki... Sonra birden gidiverdi.

Alex Cox: İnsanlar Joe'nun onlar için ne kadar önemli biri olduğunu idrakinde değildi. Aniden vefat edince hepimizde jeton düştü.

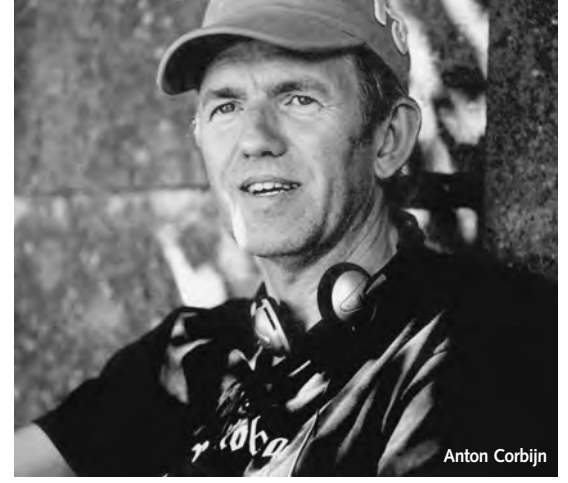
Stephen Dalton: Şöyle demişti bana: "Yaşadığım hayattan memnunum, çünkü çok şey gördüm, geçirdim. Başansızlığı, sonra başarıyı, sonra tekrar başansızlığı. Bunlar beni daha iyi bir insan yaptı. Eğer boktan biriyiseniz ya da insan olmanın vasıflarını yitirdiysezen şöhretli olmanın bir mânâsı yok. Çünkü malikhanede yaşıyorsunuz diye mutlu olmuyorsunuz."

alo!

ANTON CORBIJN

Yılların rock fotoğrafçısı, yılların klip yönetmeni Hollandalı Anton Corbijn, ilk uzun metrajlı filminde, ilk göz ağrısı Joy Division'a geri döndü ve 18 Mayıs 1980'de, 24 yaşında kendini tavana asarak intihar eden solistleri Ian Curtis'in trajik hayatına eğildi: Filmekimi'nde merakla beklediğimiz "Control"un siyah-beyaz fotoğrafları, belgesel tadında nefis bir filme hazırlanmamız gerektiğini söylüyor gibi... Bir telefon mesafesindeki Corbijn'e ulaştık, "Control"un sırlarını paylaştık...

ÖLÜ CANLAR

Anton Corbijn

1980'de, Hollanda'dan İngiltere'ye Joy Division aşkına göç ettiğinizi okuduk. Öyle mi hakikaten?

Anton Corbijn: Evet, ama 1980'de değil, 1979'da. O müziğin çıktığı yere, kaynağına gitmek istedim. O günlerde Joy Division bir numaralı grubumdu. Ve İngiltere'ye gidişimden iki hafta sonra onların fotoğraflarını çektim.

Joy Division'ın sizi bu kadar cezabetmesinin sebebi neydi?

Birçok sebebi var. Joy Division'ın müziği, Almanların "zeitgeist" (zamanın ruhu) dedikleri şeyin özeti gibiydi. Yabancılaşma, yalıtılmışlık, ekonomik çöküntü, yoksullaşma ve genel olarak varoluşsal sorunlar... İngiltere, o dönemde bunların en tipik örneklerini sergiliyordu.

1979, Margaret Thatcher iktidarının ve neo liberalizmin başlangıcı aynı zamanda.

Evet, Joy Division da tam o dönemin hissiyatıydı. Joy Division müziği "zeitgeist" in taşıyıcısıydı. Sözlerini tam olarak anlayamasam da İngilizcem pek iyi değildi o zamanlar... müziklerinin verdiği duygu benim için çok önemliydi. Ortalıktaki bütün gruplardan farklı olduklarını hissediyordum.

yordum.

Hangi şarkılar sizin için özellikle önemliydi?

"Unknown Pleasures" albümündeki bütün şarkılar.

"Dead Souls"un, "Transmission"ın, "Isolation"ın ayrı bir yeri vardı herhalde.

Vardı tabii, o şarkılar demin anlatmaya çalıştığım zamanın ruhuna çok oturuyordu. "Dead Souls" çok güçlü bir şarkı, zaten Joy Division konserleri onunla başlardı.

"Dead Souls" Gogol'ün "Ölü Canlar"ını akla getiriyor. Esin kaynağı o muydu?

Onu bilmiyorum, o romanı okumadım. Ama Ian Gogol'ü okumuştur mutlaka -edebiyatla çok içli dışlıydı, özellikle William Burroughs ve J.G. Ballard'a çok meraklıydı.

Siz de sever misiniz onları?

Severim. Burroughs'ın "cut-up" metodu çok hoşuma gidiyor. Yalnız edebiyatta değil, sanatın birçok alanında uygulanabilir bir şey. Ballard ise Joy Division'la aynı frekansta. Zaten Joy Division'ın "Interzone" ve "The Atrocity Exhibition" adlı şarkıları doğrudan Ballard'a göndermedir. Ballard'ın gelecek tasviri, bugü-

nün dünyası aslında. Onun kitaplarını tekrar tekrar okuyorum.

Başka kimleri okuyorsunuz?

William Gibson'ı okuyorum şu sıralar. "Siberuzay" Gibson'ın türettiği bir kavram. Siberpunk da ondan müphem bir kavram. Birçok öyküsü, romanı sinemaya uyarlandı ("Johnny Mnemonic", "New Rose Hotel") ya da esin kaynağı oldu. "Matrix", birçok bakımdan "Neuromancer"ı andırıyor. Ben de Gibson'ın romanlarından birini sinemaya uyarlamak istiyorum.

çinde olmasını istedim. "She's Lost Control" a bir gönderme var tabii. "Control", Ian Curtis'in kontrol takıntısıyla da bağlantılı. Sadece yaptığı işlerde kusursuzluk aramasıyla ilgili değil kontrol takıntısı, bedenini denetleyememek gibi bir sorunu vardı Ian'ın -sara hastasıydı. Dolayısıyla "kontrol" kelimesinin böyle bir paradoksal boyutu var.

"She's Lost Control", yakından tanıdığı bir sara hastasına dair, öyle değil mi?

Evet, bildiğim kadarıyla, sara tedavi-

Joy Division'ın müziği, "zamanın ruhu" denilen şeyin özeti gibiydi. Yabancılaşma, yalıtılmışlık, ekonomik çöküntü, yoksullaşma ve genel olarak varoluşsal sorunlar...

Filminizin adı niye "Control"? Joy Division'ın "She's Lost Control" şarkısından mı geliyor?

Kismen. Çok kısa, özlü bir isim arıyordum. Tek kelime olmasını, ama aynı zamanda Joy Division'ın ve Ian Curtis'in hikâyesine denk düşmesini istiyordum. Joy Division albümlerinin isimleri de çok kısa ve vurucudur, "Unknown Pleasures", "Closer", "Still"... New Order da o anlayışı sürdürdü. Filmin de o geleneğin

si gördüğü sırada tanıştığı bir kıza anlatıyor. Aslında bir bakıma kendisini anlatıyor. Ian da bedenini kontrol edemiyordu.

lan Curtis'in kansı Debbie Curtis'in yazdığı "Touching From A Distance" adlı anı kitabını nasıl buldunuz?

İyi bir kitap. Yer yer Debbie'ye üzülüyorsunuz, yer yer kızılıyorsunuz. Ama film için sağlam bir temel oluşturduğunu söylemeliyim. Ancak, Debbie'nin kitabına bağlı kalmadık, çünkü o sonuçta Debbie'nin hikâyesi. Ian'ı tanıyan birçok insanla görüştük, mülakatlar yaptık. "Control" bütün bunların toplamı. **Debbie Curtis'in kitabının sizi kızdıran tarafları neydi?**

İnsanın kendisine acıması iyi bir duygu değil. Kendine acıyacağına seni mutsuz eden sebeplerin üzerine gitmen gerekmez mi? Debbie'nin kitabını okurken "silkin biraz, kurtul şu ruh halinden" demekten kendinizi alamıyorsunuz. Ama şu da var: Ian ve Debbie çok küçük yaşta evlenmişlerdi, hayat tecrübeleri yok denecek kadar azdı. Bugünün dünyasında gayet "hip" bir hayatları olabiliirdi, ama o zamanların ortamı çok muhafazakârdı. Bu da ilişkilerini zorlaştırıyordu.

Filmi hazırlarken Ian Curtis'in sevgilisi Belçikalı gazeteci Annik Honoré'yle de görüştüğünüzü okuduk. Ona dair izlenimleriniz nasıl?

filmekimi
CONTROL

Annik'i çok sevdim. Birçok bakımdan Debbie'nin tam zıttı. Ian'ın niye ona vurulduğunu anlıyorsunuz. Kendi ayakları üzerinde duran bağımsız bir kadın, ayrıca alternatif kültürün içinden geliyor, yüksek bir entellektüel birikimi var. Hâlâ da o kültürün içinde. "Control" a çok yardımcı oldu. Onun fikirleri bizim için turnusol kağıdı gibiydi.

Annik'le ilişkisi, Ian Curtis'in, Joy Division hiti "Love Will Tear Us Apart"ı, karısı Debbie'ye hitaben yazdığını düşünüyor. Size de öyle geliyor mu?

Bu zor bir soru. Filmde, o şarkıyı ben de dediğiniz gibi yorumladım. Ama gerçekte tam olarak öyle miydi, emin değilim. Aklından geçen Annik de olabilir, o aşkın imkânsızlığını, ayrılığın kaçınılmazlığını dile getirmek istemiş de olabilir. Belki ikisi bir aradadır.

Bono'nun, "Control"un yapımcılarına "bu filmi Anton Corbijn çekmeli" dediğini okuduk. Doğru mu?

Doğru değil, kim uydurmuşsa uydurmuş. Yapımcılar, Debbie'nin kitabının yayın haklarını aldıktan sonra benimle temasa geçti. Önce reddettim, çünkü bir müzik filmi yapmak istemiyordum. Altı ay sonra fikrimi değiştirdim, onları arayıp filmi çekeceğimi söyledim.

Sizi seçmelerinin nedeni neydi?

Galiba çektiğim Joy Division fotoğraflarının zaman içinde çok ünlenmesi rol oynadı bunda. Bir de, 1988'de Joy Division'ın "Atmosphere" adlı şarkısının klibini çekmiştim, bayağı soyut bir şeydi. O klip de yıllar içinde kült haline geldi. Ayrıca, birçok gruba, müzisyene klip yaptım -Depeche Mode'a, U2'ya, Nirvana'ya, Nick Cave'e, Joni Mitchell'a... Onlar da epey beğenildi. "Bunları çektiğine göre bir müzik filmi de çekebilir" diye düşündüler herhalde. Ben de yıllardır bir uzun metrajlı film çekmek istiyordum, ama aklıma yatan bir konu bulamıyordum. "Control" benim için çok iyi bir başlangıç oldu. Bir defa, hayatımın bir dönemi Joy Division'la geçti. Onlarla aramda güçlü bir duygusal bağ var. Şimdi edindiğim tecrübeyle böyle duygusal bağım olmadığı bir konuyu da çekebilirim, ama başlangıç noktası olarak "Control" idealdi.

Bu soru size defalarca sorulmuştur, ama biz de sormak zorundayız: "Control" niye siyah-beyaz?

Evet, bu çok soruluyor. Benim için Joy Division'ın hatırası tamamen siyah-beyaz. Albüm kapakları siyah-beyazdı, bütün Joy Division fotoğrafları siyah-beyazdı. Zaten 1970'lerin sonu, 80'lerin başı itibarıyla renkli fotoğraf, renkli dergi pek yoktu. Hatta renkli televizyon bile yaygın değildi. O değişim 1980'lerin ortasında oldu. Müzik dergileri de o zamanlar

çoğalmaya başladı. Ayrıca, Joy Division o zamanlar bir kulüp grubuydu, hitleri yoktu, bir avuç dinleyicileri vardı. "Unknown Pleasures" listelerinde 70. sıradaydı. Joy Division gibi gruplar hakkında yazan dergiler de çok satan yayınlar değildi ve hepsi siyah-beyazdı. Dolayısıyla fotoğrafçılar da siyah-beyaz çekiyordu. Joy Division ünlü olduktan sonra renkli fotoğrafları yayınlanmaya başladı. Bütün bunlar dijital çağ öncesindeydi. (gülüyor)

Ian Curtis rolü için Sam Riley'i tercih etmenizin sebebi neydi?

Sam Riley bizim için büyük şans. Ian Curtis'i oynayacak oyuncu bulmak çok zor. Birçok kasting denemesi yaptık, Sam onların birine katıldı ve aradığımız adamı bulduk. Sam, Ian'a benziyor, hem de bayağı benziyor. Bir de çok masumane bir hali var. Profesyonel bir aktör gibi değil hiç. Duruşuyla, bakışıyla "ben aktörüm" diye basbas bağırın tiplerden değil. Sam'in masumiyeti oynadığı rolü inanılır kılıyor, gerçeklik duygusu veriyor. Ayrıca çok iyi hazırlandı, Ian Curtis hakkındaki hemen her şeyi okudu, bir süre Ulusal Epilepsi Cemiyeti'ne gitti, saramın nasıl bir hastalık olduğunu inceledi. Sette de çok iyiydi, bana çok yardımcı oldu. "Control" ikimizin ilk filmiydi, işi iyi kotarmak için birbirimize destek olduk ve aramızda güzel bir bağ oluştu.

Sam Riley, "Twenty-Four Hour Party People"da da oynamıştı, The Fall'un solisti Mark E. Smith'i can-

landırıyordu...

O çok küçük bir roldü. Sam ergenliğinde TV dizilerinde oynamış, sonra oyunculuğu bırakıp müzisyenliğe başlamış. 10. 000 Things adlı grubun solistiydi, ondan önce de Horned Owls'un. Bu da Ian Curtis rolü için büyük avantajdı. Sam, hem karşılaşmış bir aktör değildi, hem de sahne tecrübesi vardı.

Filmde, Ian Curtis'in geçirdiği ilk epilepsi krizi sonrasında, Joy Division'ın menejeri, "boşver" diyor Curtis'e, "daha beteri de var, mesela Fall'un solisti olabilirsin."

(gülüyor) Evet, öyle bir şaka var, camia içi bir şaka bu. Fall da bir Manchester grubu, aynı kentten grupları arasında rekabet olur hep. Söylediğiniz sahnede, Fall'un hay-

"She's Lost Control" sara tedavisi gördüğü sırada tanıştığı bir kıza anlatıyor. Aslında bir bakıma kendisini anlatıyor. Ian Curtis de bedenini kontrol edemiyordu.

beci olduğu, "loser" olduğu ima ediliyor. Kuzey İngiltere mizahı! Ian Curtis, intihar ettiği gece Genesis P. Orridge'i aramış, Orridge'in "Weeping" adlı şarkısını telefonda ona baştan sona söylemiş. O gece Iggy Pop'un "Idiot"ını dinlemiş ve Werner Herzog'un "Stroszek" adlı filmi seyretmiş. Perdeye nasıl yansıtınız bu ruh halini? İki saatlik bir filmde her şeyi uzun uzun irdelemek mümkün değil, anlatımın ekonomik olması lazım. Filmde, son gecesinde "Idiot"ı dinlediği, "Stroszek"i seyrettiği görülü-

yor. Ama "Weeping"i söylemesi yok. Fazlasıyla depresif bir ruh halinde olduğunu gösteren sahneler var tabii, gözyaşları içinde bir mektup yazıyor mesela...

O son gece, dinlediği şarkı, seyrettiği film size neler düşündürüyor? Yokuş aşağı gidilen bir gece olduğu belli. "Stroszek", hapisten çıkıp Amerika'ya giden bir müzisyenin hikâyesi. Kendisine yeni bir hayat kurmak ister, ama sonuçta intihar eder. Ian da Amerika'ya gitmeye hazırlanıyordu, ertesi gece yola çıkacaktı. Joy Division New York'ta konser verecekti. Şimdi bütün gruplar ikide bir Amerika'ya gidiyor, ama 1980'lerin başında büyük bir hadisedi New York'ta konser vermek. "Stroszek"le öyle bir paralellik var.

"Idiot" da kendisini iyi hissetmediği, öfkeli olduğunu gösteriyor. İşin içinde alkol de var. Ian, sarası nedeniyle ağır ilaçlar kullanıyordu, bir sürü nörolojik yan etkisi olan ilaçlar bunlar. O ilaçları içkiyle karıştırmanın çok tehlikeli bir ruh hali, çok uçlara giden ruhsal dalgalanmalar yarattığı kesin. Şunu da hatırlayalım: Ian o sıralarda iki aşk arasında kalmıştı, karısıyla boşanma noktasına gelmişti, çok gerilimli günler yaşıyordu. Bir çıkış göremiyordu belki de. Tahmin etmek çok zor, bir intihar hiçbir zaman tek bir sebebe bağlanamaz. İlaçların yan etkisi olmasaydı da, o gece zor bir gece olacaktı Ian için, ama büyük ihtimale intiharla sonuçlanmayacaktı bence.

Herzog filmlerini sever misiniz?

Çok aşına değilim. Aslına bakarsanız sinema kültürüm çok zayıftır.

Ken Loach'un "Kes"ini çok sevdiğinizi okuduk...

Şaheser bir kuzey İngiltere hikâyesi... Başroldeki ufaklık, o küçük çocuk (David Bradley) o kadar inandırıcı ki. Bir belgesel seyrediyormuşuz duygusu veriyor. "Control"da ben de aynı etkiyi yaratmak istedim.

Türkiye'den tanıdığımız müzisyen, edebiyatçı, sanatçı var mı?

Maalesef yok. Ankara'da yaşayan bir İngiliz müzisyen tanyorum, ama o sayılmaz herhalde. (gülüyor)

Kim o?

Peter Murphy, Bauhaus'tan.

O artık Türkiye'yi sayılır.

Üç yıl önce İstanbul'da buluşmuştuğ Peter'la. İki kere geldim İstanbul'a, öbür seferinde de Bryan Adams'la birlikteydik. Çektiğimiz klibin iki ayağı vardı, biri İstanbul, diğeri İzlanda'ydı.

Bu sene Filmekimi'nde "Control"un yanısıra, Julien Temple'in Joe Strummer filmi de gösterile-

İKLİM KRİZİ: İNSANIN VAROLUŞUNU NİHAİ SONUN EŞİĞİNE GETİREN FELAKET

SİYASET >

Dünyayı üzerinde hayat olmayan bir gezegen haline getirmeye ant içmiş görünen insan türünün bir an durup, elindeki ve aklındaki gücü hayatı sürdürmek için yapması gerekenlere vakfedebileceği kadar bir zamanımız hâlâ var mı? İşte, iklim değişikliği, ekoloji ve yeşil düşünce konularında çalışan Ümit Şahin'in Ömer Madra'yla uzun söyleşilerinin ürünü olan bu kitap, her şeye rağmen bu umudu barındırıyor içinde...

< FOTOĞRAF

ANLATMANIN BAŞKA BİR BİÇİMİ
John Berger-Jean Mohr

John Berger ile ünlü İsviçreli fotoğrafçı Jean Mohr'un birlikte kurguladıkları bu fotoğraf kitabı, fotoğrafta teorisinin nasıl görüntülerin yanı sıra sözcükler de, anekdotların yanı sıra hatıraları da kapsadığını ortaya koyan benzersiz bir çalışmadır. "Anlatmanın Başka Bir Biçimi", fotoğrafı çeken ile çekilen, fotoğraflar ile onlara bakanlar, deklanşöre basılan an ile onun çağrıştırdığı hatıralar arasındaki gerilimi eşsiz bir seyre dönüştüren bir kitaptır...

< SİNEMA

SİNE-GÖZ
Dziga Vertov

Bu kitap, Ekim Devrimi'nin ufuk açıcı yıllarında ortaya koyduğu Sine-Göz anlayışıyla sinemayı devrimci inşa sürecinin tam ortasına yerleşiren Dziga Vertov'un, Sovyet devletinin bürokratikleştiği süreçte kaleme aldığı yüzlerce makale, film önerisi, bildirge ve senaryosuyla birlikte bütün bir sinema felsefesini ortaya koyar...

< ROMAN

TEDİRGİNLİĞİN KADINLIĞI
Binnie Kirshenbaum

Türkçe'ye daha önce "Hester Yıkıntılar Arasında" başlıklı bir romanı çevrilmiş bulunan yazanın; köksüz bir insan gibi bir yataktan öbürüne atlayan, erkeklerinin yuva sandığı hiçbir evde huzur bulamayan ve aslında sadece kalbini nerede kaybetmiş olduğunu arayan bir kadını anlattığı nefis romanı...

meselesi olan kitaplar...

www.agorakitapligi.com
tel: 0212 243 96 26-27
faks: 0212 243 96 28

6
agorakitaplığı

cek. "The Future Is Unwritten"ı seyrettiniz mi?

Henüz seyretmedim, ama ismi çok hoşuma gitti. Joe Strummer'ı tanıdım, çok severdim, onun için Temp- le'in filmi çok merak ediyorum.

Ne zaman, nasıl tanışmıştınız Joe Strummer'la?

1979'da tanışmıştım, 1982'de fotoğraflarını çektim. Ölümünden kısa bir süre önce de fotoğraflarını çektim. Arada sırada görüşürdük.

Nasıl biriydi sizin gözünüzde?

Mucizevi bir adamdı. Çok açıktı, hem kafası, hem kalbi. Kendisini herkese bu kadar açan bir müzisyen hiç görmedim. Çok cömertti. Burnu büyüklüğün, ukalalığın zerresi yoktu onda. Müthiş sosyaldi, içinde bulunduğu her ortama enerji verirdi. Harika bir solistti, "front-

man"di. Clash de şahane gruptu. "London Calling"ın benim için ayrı bir yeri var, çünkü tam İngiltere'ye gitmek üzereyken çıkmıştı. Albümün ismi ve içeriği ruh haline bire bir denk düşüyordu. Clash rock tarihinde silinmez bir iz bıraktı, o kadar çok grubu esinlendirdi ki...

Yeni grubu Mescaleros da çok iyiydi, Strummer çok önemli üç albüm yaptı onlarla...

Evet, çok güzel albümler, özellikle "Global A Go-Go". Joe Strummer dünya müziğiyle çok ilgiliydi, bu da kafasının ne kadar açık olduğunu gösteriyor.

Fotoğrafını çektiğiniz müzisyenlerin uzun bir listesi var. İzlenimlerinizi merak ettiğimiz isimlerin başında Johnny Cash geliyor.

Johnny Cash'le birkaç kez birlikte oldum. Biri fotoğraf seansıydı, biri de "Delia's Gone"un klip çekimiydi. Kate Moss'la beraber gitmiştik,

çünkü Kate de klipte rol alıyordu... Cash'le ilk görüşmemiz telefonda oldu, numaramı Bono'dan almış. Beni aradığında bir otel odasındaydım, yatakta uzanıyordum. Telefon çaldı, ahizeyi kaldırdım. Karşıdaki ses "Hello, I'm Johnny Cash" dedi. Zıplayıp kalktım. Otomatikman. (gülüyor) Ayakta konuştum. Johnny Cash'le oturarak konuşulabilir mi? (gülüyor) Çok hoş bir mizah duygusu var, müthiş sıcakkanlı, dost canlısı bir insan. Klip çekiminden sonra, evine öğle yemeğine davet etti. Ben vejetaryenim, sofraya oturduğumuzda bir baktım, yemekte tavuk var. Johnny Cash'e "ben tavuk yemem" nasıl diyebilirdim ki! Bir güzel

Evine öğle yemeğine davet etti. Ben vejetaryenim, bir de baktım, yemekte tavuk var. Johnny Cash'e "ben tavuk yemem" nasıl diyebilirdim ki! Bir güzel yedim tavuğu.

yledim tavuğu. (gülüyor)

Dylan'la çekimler nasıl geçti?

Dylan'ın tek bir kare fotoğrafını çektim ve maalesef pek parlak olmadı. Yine de bir Dylan fotoğrafı! Öğlü aracılığıyla randevulaştığımız, verilen adrese gittiğimizde eşyile dostuyla muhabbeteydi. Sohbeti bölmeyeyim dedim, oturup bekledim. Sabah üçe doğru baktım ayaklanmış gidiyor. Halbuki kim olduğumu, niçin orada olduğumu biliyordum. "Bob, bizim fotoğraf ne olacak?" diye sordum. (mükemmel bir Dylan taklidi yapıyor) "Fotoğraf ha! E, hadi bari!" dedi. Tek bir kare çektim. Dylan fotoğrafı o işte.

Nasıl bir insan? Sizde nasıl bir izlenim bıraktı?

Dylan'ı tarif etmek çok zor, hatta imkânsız. Çok esrarengiz bir insan, fotoğrafını çektiğim onca müzisyen

içinde onun kadar esrarengizine rastlamadım. O kadar yıldır ortalıkta olmasına, yayınlanmış o kadar söyleşisine, hatta otobiyografisini yazmasına rağmen, esrar perdesi yerli yerinde duruyor. Ben de aydınlatıcı bir şey söyleyemeceğim maalesef. (gülüyor)

lan Curtis Manchester City taraftarıymış. Sizin tuttuğunuz takım var mı?

Ben Manchester United taraftarıyım. (gülüyor) Ama maçlara gitmiyorum, televizyondan seyrediyorum.

Hollanda denince bizim aklımıza Van Gogh'tan önce Johann Cruyff gelir.

Cruyff hâlâ çok popüler Hollan-

da'da. Yorumculuk yapıyor. Çok komik bir dili var, yeni kelimeler icat ediyor, olmayan kelimelerle konuşuyor. (gülüyor) Bayağı sanatsal bir durum yani. (gülüyor)

Yakınlarda vefat eden Tony Wilson'ı anarak bitirelim isterseniz. Manchester'ın rock tarihinde merkezi bir yer kazanmasında büyük rol oynadı. Gazetecilik, televizyonculuk yaparken Joy Division, Happy Mondays, Durutti Column gibi grupların önünü açan Factory Records'u yarattı, sonra da efsanevi kulüp Hacienda'yi kurdu...

Tony Wilson, çok nevi şahsına münhasır bir insandı. Müthiş bir ikna kabiliyeti vardı. Buna bizzat tanığım. "Atmosphere" klibini yapmak istemiyordum, kalkıp evime geldi, ağızdan girdi, burnumdan çıktı ve yaptırdı o klibi. Acayip karizmatik bir

şahsiyetti. Ünlü bir lafı vardır: "Ben intihar edemem, çünkü egom fazla büyüktür." (gülüyor)

Sosyalist prensipleriyle de ünlüydü, kendisi de "ben biraz komünistim" dermiş. Bunun lafta kalmadığını gösteren bir sürü kanıt var: Factory'nin müzisyenlerle yaptığı sözleşmelerin, müzisyenlerin lehinde hükümlerle dolu olması, bile bile zarar edecek projelere -onların sanatsal, sosyal önemine inarak- girmesi, asıl mesleğini, "gündüz işim" dediği televizyon gazeteciliğini hiç bırakmaması...

Evet, sosyalizme çok bağlıydı, cenazesi bile bir kooperatif tarafından kaldırıldı. Ölümünden sonra yazılan yazılar ne kadar önemli biri olduğunu gösteriyor. Ortaya müthiş bir tepki ve hiç bozulmayan bir tavır, bir çizgi çıkıyor çünkü. Hayattayken bu pek idrak edilmiyordu. Oysa, milyonlarca insan onun ortaya çıkardığı şeylerin -grupların, plakların, kulüplerin- tadını çıkarıyordu. Tony Wilson, yaptıklarıyla bir tarih yaptı, ama onları tarih yapmak için değil, yapılması gereken şeyler olduğunu düşündüğü için yaptı. Kendimi Tony Wilson'la ya da başka tarihsel kişiliklerle kıyaslamak için söylemiyorum, ama bir fotoğraf çektiğinizde, örneğin Joy Division fotoğrafları, bunun tarihi fotoğraflar olduğu aklınızdan geçmiyor. Joy Division'ı önemsiyorsunuz, onların fotoğraflarını çekmeyi arzu ediyorsunuz, o fotoğrafların güzel olmasını istiyorsunuz ve elinizden gelenin en iyisi yapmaya çalışıyorsunuz. Tarih de böyle yapılıyor zaten. Tarihi, "tarih yapıyorum" diye yapmıyorsunuz, yapmanız gerektiğini düşündüğünüz şeyi yapıyorsunuz.

SOUNDSYSTEM KÜLTÜRÜ: ÇAYIR ÇİMEN GEZE GEZE REGGAE & DUB

"Reggae, dünyanın ilk dünya müziğidir" diyordu Linton Kwesi Johnson. Yerden göğe kadar haklı. Jamaika'da doğdu / Dünyaya mal oldu / Helal olsun sana / Reggae, dub ve ska... Ama öyle, iki tane Bob Marley, üç tane Peter Tosh dinledik diye hemen reggae'ciden saymayalım kendimizi. Daha kırk fırın ekmek yememiz lazım. Bu işin türlü türlü incelikleri arasında hele bir de "soundsystem" gerçeği var ki, dinlemeye de, anlatmaya da doyum olmuyor...

BİR KAMYON DOLUSU SES

Jamaika'da "soundsystem", göçebe açık hava partisi anlamına gelir. Soundsystem sahnesi, adanın kültürel tarihinde önemle anılan bir husus. Aslında durumu şöyle de tanımlayabiliriz; Jamaika'da birileri kendi elleriyle bu sistemleri kurmasa ska ve dub gibi modern müzik türleriyle muhtemelen hiç tanışamayacaktık.

Kingston gettoları

Soundsystem konsepti, ilk olarak 1950'lerde Kingston gettolarında ortaya çıktı. Bu dönemde DJ'ler bir kamyon dolusu jeneratör, turntable ve olmazsa olmaz dev hoparlörlerle yola çıkarak sokak partileri düzenliyordu. Gece boyunca devam eden partilerde soundsystem'ların temel hedefi, zeminden gelen güçlü bas vasıtasıyla ortamda sadece müziği ve dansı hâkim kılmaktı. Bu kültürde hâlâ bu tür etkinliklere "dans" denmesinin nedeni de bu. Sokak hayatı, sosyal adaletsizlik, "rude boy"lar ve Rastafarian mesajlar, o yıllardan günümüze reggae sözlerinin temel konusu. İlk başlarda DJ'lerin çaldığı müzik Amerikan rhythm & blues'uyken, zaman ilerledikçe yerel müzik üretimi de arttı ve soundsystem'lar Jamaika müziğiyle yoğrulmaya başladı. Böylece sesin, R&B etkisinden çıkarak kendi yerel tadını bulması da kolaylaştı. Reggae'nin tüm dünyada "Jamaika rock"ından ziyade "Jamaika müziği" diye bilinmesi bundandır. Oysa ki müzisyenler şarkılarda kendilerine sık sık "rockers" diyorlardı. Aslında

soundsystem'lar için pekâlâ "Jamaika tipi rock'çı ses sistemi" tabiri kullanılabilir.

Rhythm & blues'un reggae'ye evrilmesi

Soundsystem'in popülaritesi bir temel şarta bağlıydı: Yeni müzik yapmak. Amerikalı plak şirketlerinin dönemini sonlandırmak için sistemlerin tanınmış isimleri plak prodüksiyonuna başladı. İlk olarak sadece kendi sistemlerinde çalmak için "exclusive" ya da "dubplate" adıyla bilinen single'lar üretmeye başladılar. Bu az üretilen serilerde her şarkının tek kopyası bulunuyordu. Günümüz sistemlerinin seçicileri amlamına gelen bu kelime, Jamaika'da DJ anlamında kullanılıyor- için bu nadide plaklara ulaşmak büyük önem taşıyor. Soundsystem kültürü, 1950'lerin ortasında daha da büyüdü: Hem popülaritesi arttı, hem de fiziksel olarak "boy attı". O dönemde Clemente "Coxsone" Dodd'un "Sir Coxsone Downbeat" diye anılan sound'u, soundsystem kültürüne majör değişiklikler getirdi. Amerika'ya seyahatinde, DJ'lerin performansların üstüne konuşma yaptığını gören Coxsone Dodd, bu stili sound'uyla harmanladı. Sonuç: Soundsystem-toaster* beraberliği öylesine beğeni topladı ki Coxsone, Kingston'da sadece bir gecede dört performans birden sürdürür hale geldi.

Coxsone dönemin tek ismi değildi; iki önemli ses operatörü daha bu müziğe damgasını vurdu. Trojan Sound'un sahibi Arthur "Duke" Reid ve dönemin en güçlü sound'u diye anılan Giant'ın sahibi Vincent "King" Edwards da kültürün oluşumuna büyük katkıda bulundular. Dub müzikte sıkça duyduğumuz "versiyon" terimi bu dönemde literatüre girdi. R&B tınıları, versiyonlarla Jamaika tarzında yeniden biçimlendi ve ska, rocksteady ve reggae olarak evrildi. Bunny Lee ve Lee "Scratch" Perry gibi reggae'nin yaratıcı isimleri, 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında, kendi

Bas ve davul frekansları güçlendirilerek dansa hız verilir ve toaster'ın müziğin üzerine konuşması için boşluklar yaratılır. Bu en klasik tanımla soundsystem etkinliğidir.

bestelerini yapmadan önce Coxsone ve Reid için uzun süre çalıştılar.

Bunny Lee, yine Duke Reid'in teknisyenlerinden biri olan Osbourne "Tubby" Ruddock ile tanıştı ve dönemin önemli "dans"larına götürüp bu sound'un ne kadar sevildiğini gösterdi. Tubby, ekol yaratan kendi soundsystem'ını kurdu. King Tubby's Home Town Hi-Fi isimli sistem, King Tubby'nin elektronik dehasıyla yüksek kaliteli ve günümüz dub'cularını beslemeye devam eden bir ekol haline aldı.

Bundan sonra Bunny Lee, tüm prodüksiyonlarını Tubby'nin ev stüdyosuna götürmeye başladı; bu

KULAĞIN PASINI SİLMEK

Reggae, dub, debstep, drum & bass, jungle gibi sistemde çalınacak olan müzikler, melodinin başta yürüdüğü müzik türleridir. İnsan kulağı bas frekanslarını duymaya elverişli değildir, orta ve yüksek (mid ve tiz) frekansta seslere yatkındır. Bu yüzden bas frekanslarda çok yüksek güç ve hassasiyet ile insan kulağındaki bu duyum farkı ortadan kaldırılabılır. Bu bilgi gözönüne alınarak tasarlanmış ses sistemlerinde farklı tarzlardaki müzikler farklı konfigürasyonlara ihtiyaç duyar. Özellikle basın ağırlıklı olduğu müziklerde bas kabinlerinin ve hoparlör içlerinin çok güçlü ve hassas olması gerekir. Türkiye'de kullanılan sub-bass hoparlörleri, 50 Hz'ye kadar başarılı ses verebilir. Ancak reggae için özel olarak tasarlanan scoop kabin dizaynı ve amaca uygun bir hoparlör içiyle, reggae müzikte ihtiyaç duyulan 30-50 Hz aralığı uygun şekilde dinlenebilir. 30-50 Hz aralığı, profesyonel sistemlerde veya bir ev sisteminde duyurulması en zor frekans aralığıdır. Bu yüzden çoğu kişinin müzikte bu frekans aralığını hayatı boyunca duymamış olma olasılığı yüksektir. Avrupa'da ve özellikle de İngiltere'de reggae ve dub, 1950'lerden beri bu tür ses sistemleriyle çalınıyor. 1980'lerden sonra elektronik müziğin bazı kollarının da bas yoğunluklu olmasıyla beraber bu tür ses sistemlerinin popülaritesi arttı ve neredeyse bütün şehir ve kasabalarda eğlence dünyasının bir parçası haline geldi.

Dub ve reggae'nin öncü isimlerinden Lee "Scratch" Perry bugün 71 yaşında ve İsviçre'de yaşıyor

Jamaika'da 80'li yılların başından tipik bir soundsystem, "Hi-Fidelity Dub Sessions Chapter Five" albümünün kapagından

stüdyoda Tubby şarkılarla oynayarak ve yenilikçi stiliyle hiç duyulmamış efektleri birleştirerek yepyeni versiyonlar yarattı. Tubby, kestiği dubplate'lerin bazılarını plak olarak piyasaya sürerken, bazılarını özel versiyonlar halinde sadece kendi soundsystem'inde çalıyordu. Sonrasında bu bir gelenek haline geldi ve özgün dubplate'ler, soundsystem'leri tarz açısından eşsiz, dans açısından kaçınılmaz bir deneyim olarak şekillendirdi. Jamaika müziğine önemli katkılarda bulunan isimlerden biri de Augustos Pablo'dur. Melodikayı müziğinin ayrılmaz bir parçası haline getiren sanatçının etkisi, günümüz reggae ve dub'ına da sıçramış durumda. Rockers isimli soundsystem'in sahibi olan Pablo ile "dub dehası" King Tubby'nin ortak çalışması "King Tubby Meets Rockers Uptown", sadece türün sevenlerini değil, drum'n'bass DJ'lerini de derinden etkilemiş bir çalışma.

Rasta titreşimi

Bu yılların parçalarında, günümüzdeki türden soundsystem güzellmelerine pek rastlanmıyor. Parçalarda temel vurgu ve mesajlar, politikaya dayandırılıyor. Savaş, gettoda yaşam, eşitsizlik, beyaz adama haykırışlar, gündelik hayatın sorunları, baskı ve sömürü konuları işleniyor. Yine de parçalarda soundsystem kültürünün izlerine sembolik olarak rastlanıyor. Örneğin Bob Marley'nin "Rastaman Vibration" şarkısında bahsi geçen titreşim, müzikteki bas frekanslara ve soundsystem'lara yapılan bir vurgu; hatta şarkıda geçen "positive", sistemlerin yerden yaydığı titreşime yapılan "pozitif" bir gönderme. Sistemlerin güçlü sesi ve popülaritesi, köle ticaretiyle Afrika karmaşı haline gelmiş adanın aynası olarak kullanılıyor. Soundsystem kültürünün şarkılara ya da toaster

konuşmalarına yansımaları 1990'lı yıllarda İngiltere'den, özellikle Jah Tubbys prodüksiyonlarından çıkmış durumda.

1960'ların ve 1970'lerin Jamaika'sından günümüze soundsystem DJ/selektorlarının vazgeçemediği isimler arasında Black-Uhuru, Burning Spear, Horace Andy, Knowledge, Peter Tosh, Israel Vibration, Eek-A-Mouse, The Wailers, Ini Kamozze sayılabilir. O yıllarla günümüz arasında şöyle bir fark oluştuğunu belirtmek gerekiyor: Dönemin performans sanatçıları konserlerinde soundsystem'leri kullanıyorlardı; sistemler daha çok parti amaçlıydı. Oysa bugün Asian Dub Foundation, Zion Train, Alpha & Omega gibi soundsystem grupları, canlı performanslarında enstrümanlarını sisteme bağlayarak ses veriyor.

Bir adadan öbür adaya

Jamaika'da alevlenen soundsystem kültürü, Jah Shaka'nın 1970'lerde İngiltere'ye göç etmesiyle Avrupa'ya ilk köklerini de salmış oldu. Efsanevi reggae/dub soundsystem operatörü ve prodüktörlerinden biri olan Shaka, 1970'lerin ortasından bu yana sound'unu işletmekle meşgul. 1980'lerde sound'uyla devrim yaratan Shaka sayesinde bugün İngiltere soundsystem'lerinin çoğu, dijital dancehall ritimlerini Jamaika trendine kaydırıyor. Yani elektronik dokunuşlarla ses veren köklü reggae ritimleri ile güçlü ve yürüyen bir basın birleşimi.

The Disciples, Jah Warrior ve Iration Steppas gibi Shaka hayranı müzisyenler günümüzün tipik İngiliz dub'ını oluşturmada önemli isimler haline geldiler. Rastafarian mesajlarla yüklü sözleriyle kök-

lerine bağlı kalan Shaka'nın günümüz İngiltere dub'ından en büyük farkı, tüm kayıtlarını canlı enstrümanlarla yapması. Jah Shaka Music etiketli plak şirketinde Max Romeo, Horace Andy ve Johnny Clarke gibi önemli vokallerle çalışan Shaka, İngiltere'de ve dünyanın çeşitli ülkelerinde sisteminin başına geçip çalmaya devam ediyor. İngiltere Roots and Culture** ekolünün hatırı sayılır soundsystem'lerinden biri de Channel One. Sistem, 25 yıldan uzun zamandır kültürün ayrılmaz bir parçası. Avustralya'dan İsrail'e dünyanın

Bob Marley'nin "Rastaman Vibration"ında bahsi geçen titreşim, soundsystem'lara yapılan bir vurgu; şarkıdaki "positive" de, yerden yayılan titreşime yapılan gönderme.

çoğu yerini gezen sistem en çok da Avrupa'nın en büyük sokak festivali olan Notting Hill Karnavalinde yirmi yıldan uzun zamandır ses salmasıyla ünlü.

1979'da Mikey Dread ve Jah T. kardeşler tarafından kurulan Channel One Sound System, İngiltere'nin doğusunda daha eski bir sistem olan King Edwards'la birleşerek bölgenin bir numarası oldu. Dönemine göre çok yüksek güçte basla yüklü olan ses sistemini, aldıkları kamyonetle şehir şehir dolaştırarak dans partileri düzenlediler. Notting Hill Karnavalinde ilk yıl sadece on kişiye çalan Channel One Sound, son festivalde günlük dinleyici sayısını on bine çıkarmış durumda.

1977'den bu yana soundsystem'larda çalan Errol Arawak'ın kurduğu King Earthquake, ismini zelzele etkisi yaratan sisteminden alıyor. Roots ve dub türlerinde gezinen King Earthquake, yeni eğilimlere kapılmayıp tarzını değiştirmemesiyle methoden bir sound'a sahip.

Dub'ın, reggae soundsystem kültüründe özel bir

yeri var; günümüz sistemlerinde bu türe en az roots-reggae kadar yer verilmekte. Vokalli parçalar soundsystem'da çalındıktan sonra bunların "soundsystem için oluşturulmuş" versiyonları çalınıyor.

Versiyon çalarken genelde soundsystem'in bas ve davul frekansları güçlendirilerek dansa hız verilir ve toaster'ın müziğin üzerine konuşması için arada sırada boşluklar yaratılır ya da canlı vokal müziğin üstüne okunur. Bu en klasik tanımla bir soundsystem etkinliğidir.

Tabii ki başka enstrümanların eklendiği ya da enstrümanların bizzat soundsystem'a bağlandığı gruplar da var. Sonuçta King Tubby ya da Lee Perry gibi adamların da stüdyolarında oynaya oynaya ortaya çıkardığı dub, esnekliğini korumaya ve farklı efektler ya da türlerle dans etmeye devam ediyor. Ancak özellikle İngiltere'deki soundsystem'ların minimalist roots-reggae ekolüne yakın durduğunu ve ritm ve bas üzerine yapılandırıldığını hatırlatalım. Bu yolda devam eden Jah Shaka ve Aba Shanti gibi isimler dinleyici kitlesini asla kaybetmedi.

Selektor - DJ farkı

Elektronik müzik çalan DJ'ler ile soundsystem DJ'i arasında birtakım önemli farklar bulunuyor. Soundsystem kültüründe DJ, plağını takar ve çalar; ancak mikseriyle oynayarak bas ve davul ritimlerini öne çıkarma, boşluklar yaratıp araya vokal ya da konuşma girme ya da iki sistemi 15 dakikalık bölümler halinde çarpıştırma (buna "clash" deniyor) gibi numaraları vardır. Bizdeki âşık atışmasını andıran "clash" soundsystem kültürünün oturduğu ve sistem sayısının bol olduğu ülkelerde sıkça rastlanan bir durum. Her sistemin kendine has bir sound'u olduğu için, "clash" etkinliği gerçek bir renk katar, DJ'ler gaza gelir ve en iyi parça seçimlerini yapar, basın gücü sistem değiştikçe değişir. Parçanın iki versiyonunu peş peşe çalmak da reggae ve dub soundsystem kültürüne has bir durumdur.

Dünyanın en iyi sistemi

Peki, Avrupa'nın da ötesine geçip Yeni Zelanda'dan ABD'ye her yerde bu sistemlerle karşılaşmak bu kültürü ne derece etkiliyor? Bunun cevabını vermek şimdi zor görünse de, soundsystem kültürü ve müziğinin yeraltından beslenmeye devam ettiği ve popülerleşme gibi bir derdi olmadığı açık. Grupların verdiği mesajlar o yıllardan günümüze değişmedi. Soundsystem'lar, yerleşik sömürü dünyası yerine koydukları "Babylon"a laf atmaya devam ediyorlar.

Triphop'tan elektronikaya geniş bir yelpazeye etkileşim halinde olan, Avrupa'daki Kuzey Afrikalı ve Asyalı göçmenlerin müzikleriyle harmanlanan bu kültür, bir yandan da kendi yağında kavrulmaya devam ediyor. Banş ve birliktelik çığıllıkları eşliğinde Asher Selector'ın soundsystem üzerine söylediği şu söze, özellikle güçlü basın sallandığı etkinliklerde biat edilmeyecek gibi değil: "Dünyadaki tek iyi sistem, ses sistemidir".

Ayşegül Tuna

*Toaster/chanter: Hiphop ve reggae kültüründe ritim üzerine şarkı söyleyen ya da konuşan kişi.

**Roots and culture: Şarkı sözlerinde sık sık işlenen barış, birlik, saygı ve Jah sevgisi temaları, yerine göre ilahi ya da siyasi bir algı yaratıyor. Marcus Garvey'in kurtuluş adresi olarak Afrika'yı göstermesi ve Etiyopya Kralı Haile Selasiye'nin Afrika Birliği'ni kurmasıyla "kökler ve kültür"e olan inanç arttı.

SELEKTA FIRUZAGA'NIN SES SİSTEMİ YURDA ARMAĞAN OLSUN SULTÂN-I YEGÂH REGGAE

Istanbul'da son yıllarda reggae ve dub'a ilgi arttı. Bunun bir yüzünde Tarlabası sokaklarında Bob Marley tişörtleriyle gezen Afrikalı göçmenler varsa, diğer yüzünde kulağı ve zihni açık memleket abileri ve ablaları var... Konser ve partileri duyurmak ve üretilen müziği paylaşmak üzere oluşturulan Dubkomünite, web sitesi aracılığıyla ağ görevini yerine getiriyor. (www.dubkomunite.com). Bu camianın iki yiğidi, Gökçe (Selekta Firuzaga) ve Can, bir araya gelerek Türkiye'nin ilk reggae ve dub ses sistemini kurdular: Dread Culture Soundsystem. Firuzaga kahvesinde ikiliyle buluştuk, bu ilginç dünyayı keşfe daldık...

Soundsystem virüsü sana nasıl bulaştı?

Gökçe: Reggae zaten dinliyordum, ama bir reggae ses sistemiyle tanışmam Rotterdam'da oldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma, terkedilmiş bir tren istasyonunda King Shiloh'nun ve Selah Sound'un ses sistemlerinin soundclash'i (atışması) vardı. O gün çok etkilen dim. Taş binada, biraz da tren rayları sayesinde, bas iyice vücudun içinde dolaşuyordu.

Bu işin inceliği, basın vücudta dolaşması mıdır?

Gökçe: Evet. Karnını, kalbini, her yerini titretmeli o titreşim. Bu tecrübeyi yaşayınca, o güne kadar hiç reggae dinlememiş kabul ettim kendimi. Bunu İstanbul'da mutlaka yapacağım, diye karar verdim. Aradan iki sene geçti, şimdi Türkiye'nin ilk soundsystem'ını kurduk.

Can: Bizdeki ses sisteminin özelliği, bası alıp çok güçlü üflemesi ve bütün mekânı bas titreşimiyle doldurması. Ayağından beynine kadar titreşimi hissediyorsun ve bu bas sana pozitif duygu veriyor.

Gökçe: Geçen hafta açılışı Beyoğlu'nda, Marakesh'te yaptık. Mesela "Iron Lion Zion"u bir ses sisteminde ilk defa denedim ve kırk yıllık Bob Marley bambaşka geldi bana.

Bir soundsystem gecesinde, diğer bar gecelerinden farklı olarak neler olur?

Gökçe: Biz bir sahnede ya da bir DJ kabininin arkasında değiliz. İnsanlarla aynı zeminde, hemen yanlarındayız. Gerçekten yüksek volümlü bir müzik olduğu için insanın yanındakiyle konuşması imkânsız, etkinliklerimizin adı bu yüzden "dans". Çalma şekli de farklı: Mesela bir vokalli parça çalınır, arkasından versiyon, yani o vokalin dub'lanmış hali çalınır. Normalde bir DJ'in iki turntable'ı vardır ve parçaları mikslar. İcabında scratch yapar. Reggae soundsystem session'ları öyle değil. Bir pikap oluyur, plaklar art arda çalınıyor. Gerekiirse müzik duruyor, plak çevrilene kadar arada sessizlik olabiliyor.

Can: Böyle, bir anda müziğin durmasına ihtiyaç da var. Çünkü yüksek bas, yeri geliyor, nefes almaya zorlaştırabiliyor. (gülüyor)

Reggae'de sözler ağır ve acılı olabilir, ama ritm tamamen pozitifdir. Türk müziği de öyle değil mi? Neşet Ertaş bağlamasıyla dans ettirir, ama sözleri acılı olabilir.

mayı zorlaştırabiliyor. (gülüyor)

Gökçe: Bu sessizlik alışılmış bir durum değil... Biraz da o yüzden parça aralarında kısa konuşmalar yapılır, bilinçli mesajlar verilmeye çalışılır. Plağa siren ya da çeşitli efektler basılır. Bu da psychedelic bir tat verir. Bunlarla oynarken arada plak değiştirilir... Biz bu soundsystem'la biraz daha gezicilik istiyoruz. Bir kamyonetle, jeneratörle sistemi bir yerlere taşıyıp çalmak istiyoruz.

Firuzaga kahvesinin önünde çalmak gibi bir hayalin mi var?

Gökçe: Var. İstiklal Caddesi'nin girişine koymak gibi bir fantezim de var. (gülüyor) İlk hayalim bir festival düzenlemek, Siren Reggae Dub Jungle Festivali'ni geçen sene düzenledik, seneye mutlaka tekrarlamak istiyoruz. Festivalde selektörlerle, toaster'ıyla soundsystem grupları da çıkmalı.

Sende toaster'lık var mı?

Gökçe: Yapmaya çalışıyorum, ama kendi sesimi

Gökçe ve Can

pek beğendiğimi söyleyemem.

Türkçe mi söylüyorsun?

Gökçe: Hayır, İngilizce. Daha doğrusu Patois dilinde: Bu dil, Jamaika'da kullanılan bozulmuş İngilizce. Böylesi belki de kolayıma geliyor, çünkü Türkçesini hiç duymadığımız bir şeyi Türkçeleştirmek gibi önemli bir iş var önümüzde.

Toaster'lar nasıl konuşmalar yapıyor, ne gibi mesajlar veriyor?

Gökçe: Genellikle sözlerde Babil'e saldırı vardır. Bazen marijuanaya güzellemeler olur... Babilon yani Babil, Rastafarian'ların dilinde egemen sistemi ifade eder. Kölelikten bugünün kapitalizmine kadar, yerleşik sistemin dayattıklarını Babil olarak nitelendiriyorlar. "Babil yanıyor ve suya ihtiyacımız yok" diye bir şarkısı var Lee Perry'nin.

Sizin sitenizde "Batsın Bu Babilon" başlıklı bir konser duyurusu vardı. Orhan Gencebay'la reggae, birbirine müzikal olarak da uyar gibi geliyor. Neşet Ertaş'ın, Ankara misketinin, Sincan sound'un reggae'yle görünmez bir akrabalığı yok mu?

Gökçe: Bence Rastafarian kültürü de bazı yanlarıyla Aleviliğe benziyor. Alevilikteki En-el Hak'a benzer biçimde Rastafarianizmde "I & I" var: Ben ve ben. Orada sen ve ben aynı kelime. Tanırsallaştırma için de bu geçerli. "Biz" derken de "I & I" kalıbını kullanıyorlar. Bir ben vardır bende benden içeri gibi... İstanbul'da bu kültürün içindeki arkadaşlarımızın bazı denemeleri var. Mesela Başbozruk ve Fiti Sound Türkiye müziğinden çok besleniyor...

Selektâ Firuzağa da son derece "yerli" bir isim.

Gökçe: Biz Ağa değil Aga diyoruz. Hem "yumuşak ge"yle uğraşmayalım istiyoruz, hem de aga deyince birader, arkadaş anlamına geliyor, ağa dediğinde ise daha bir ağam, paşam, başkanım havası var.

Reggae sence bir Batı müziği mi? Öyle olsa bile "Batı özentsi Türk gençliği" kalıbına pek uymuyor sanki.

Gökçe: Çünkü reggae'de "beyaz adama direnme" söz konusu. Batı kültürü deyince emperyalizmi, kapitalizmi anlıyorsak, reggae de bunlara karşı. Reggae Batıdan geliyor, ama küçücük fakir bir adanın varoşlarından geliyor. O yüzden psikolojik olarak Batı müziği etkisi yaratmıyor. Reggae sonuçta rock enstrümanlarıyla yapılan bir müzik, ama form olarak Hindistan'da, Anadolu'da, İran'da benzeri müzikler var.

Can: Brezilya'da söylenen bir laf var: Bir zenci zengin olduysa artık beyazdır, bir beyaz fakirse artık zencidir.

Gökçe: Reggae'de bir ironi var. Aslında reggae'nin kendisi bir ironi. Benim punk arkadaşlarım, reggae'deki "Allah belanı versin", "fakiriz", "patronlar gebersin" gibi doğrudan lafları pek sevmiyorlardı. Reggae'de sözler ağır ve acılı olabilir, ama ritm tamamen pozitifdir. Türk müziği de öyle değil mi? Neşet Ertaş bağlamasıyla dans ettirir, ama sözleri acılı olabilir. Bu ironiyi blues'da bulamayız. Blues'un kendisi de, sözleri gibi hüznüldür. Punk sözleri öfkelidir, müziğin kendisi de öfkelidir.

Jamaika'ya gitmek ister misin?

Gökçe: Tabii isterim. Oraya gidip bu müziği yapan insanların ortamlarına gitmek isterim, King Tubby'nin stüdyosu hâlâ duruyorsa, ziyaret etmek isterim. Bu insanlar acaba ne yer, ne içer? Yıllarca süreklî Jamaika Jamaika diyip duruyoruz, ama hiç gidip görmemişiz. "Orda bir

köy var uzakta" durumu. (gülüyor)

Bu müziğin merkezi Jamaika'dan İngiltere'ye mi kaydı zamanla?

Gökçe: Şu anda dünyada en fazla reggae ses sistemi olan yer İngiltere. Jamaika'da tabii hâlâ reggae yapıyorlar, ama orada dub kalmadı diyebiliriz.

İngiltere'de Hindistan gibi başka sömürge ülkelerinden gelen göçmenler de müzik yaptı, ama hiçbiri reggae kadar hızlı yayılmadı.

Gökçe: Bu kadar kabul görmesinde ganja kültürünün, psychedelic kültürünün de etkisi vardır. Ayrıca dilin İngilizce olması çok önemli. Jamaika Amerika'ya yakın olduğu için bu müzik zaten Amerikan rhythm & blues'uyla evlenip geldi İngiltere'ye.

Cezayirli Khaled'in Wailers'la kayıtlar yapmasını nasıl karşılıyorsunuz?

Gökçe: Göç kültürünün ürünleri bunlar. Bir göçmen diğer bir göçmenle bir araya gelebiliyor, bambaşka müzikler yaratabiliyorlar. Reggae başka kültürlerle bir araya gelip kendini yeniden var edebiliyor. Cezayirilerin kurduğu Dub Incorporation çok iyi bir grup. Fransa'da mesela High Tone, Brain Damage, Improvisators Dub gibi gruplar var... Asya müziğini dub'a uyarlayan Asian Dub Foundation, Masaladosa gibi gruplar ise İngiltere'de...

Türkiye'de bir reggae grubu var mı, bir gün olur mu?

Tek reggae grubu Sattas... İstanbul'da bu kültürü ilk yayın Ras Memo'dur, Osman Osman'dır, bunlar abilerimizdir... Açık Radyo'da High Times ve Beton Orman programları yapıldı, sağda solda reggae çalınmasına onlar önyak oldu. İlk adı Riddim, şimdiki adı Nayah olan barı Osman

Reggae'de "beyaz adama direnme" söz konusu.

Brezilya'da bir laf var: Bir zenci zengin olduysa artık beyazdır, bir beyaz fakirse artık zencidir.

Osman işletiyor: Yıllar önce buraya okumak için gelmiş bir Sudanlı. Ayrıca şimdi İtalya'da olan Da Frogg'u, yani Homegrown Sound System'i saymamız lazım...

Baba Zula'yı nasıl buluyorsun?

Dub'la ilişkisi çok sağlıklı bir yerden kurmuşlar. Mad Professor klasik reggae dub'ı kullanmak yerine, parçaları Anadolu müziğine uygun bir biçimde dub'lıyor.

Pink Floyd, Radiohead, Bob Dylan, Rolling Stones şarkılarının reggae ve dub yorumları ilginç geliyor mu?

Gökçe: Easy Star All Stars'ın "Dub Side Of The Moon" albümünü çok sevdim, ama "Radiodread" için aynı şeyi söyleyemem. Zaten psikodelik öğeler taşıyan "Dark Side"ın dub'ları çok iyi olmuş. Dinlediğim kadarıyla Bob Dylan için yapılan reggae tribute albümü çok dub'lanmamıştı, güzel bir reggae tribute'üydü... Bu işin büyüğü bu: Bir reggae formuna oturtuktan sonra Neşet Ertaş'ı da dub'larsın, System Of A Down'ı da.

Mazhar Fuat Özkan'ın "Deli Deli Kulakları Küpeli" şarkısını dub'lar mıydın? Bizim ilk reggae şarkımız o değil mi?

Gökçe: Ergüder Yoldaş'ın "Sultân-ı Yegâh"ı direkt reggae'dir ve "Deli Deli"den daha öncedir. Makam müziğiyle reggae'nin nefis bir harmonidir. Ona bir versiyon yapmayı çok istedim. Bence Türkiye'deki ilk reggae'ci Ergüder Yoldaş. Herkes "Sultân-ı Yegâh"ı bir de o gözle dinlemeli.

bulursanız kaçırmayın!

Ezgi Saydam Kadın Aşkı Ve Hayatı

Hakan Kurşun Kütle

Sabih Cangil İçimizdeki Pervaneler

Akın Eldes Kafı

4 CD 24.90 YTL

(KDV ve Türkiye sınırları içinde nakliye dahil)

Bilgi için lütfen info@pbmuzik.com adresine "4kampanya" mesajı gönderin

Pb müzik

Keskin Kalem Sok. 6/7 34394 Esentepe-İstanbul
tel: (0212) 272 10 55 fax: (0212) 274 11 66

ZITA SWOON

3 Ekim'de, Babylon'da, "City Star" gecesinde, Bant dergisinin bu sezonki ilk misafirleri var... Çoğu zaman büyük şehrin küçük grubundansa, küçük şehrin büyük grubunu izlemek daha iyidir. Hele o küçük şehir Antwerp (yani Anvers), o grup da Zita Swoon'sa... Üstelik bir de son albümlerinin adı "Big City"yse!.. Belçika'nın yarım milyon nüfuslu bu ticaret ve sanat merkezinden gelen Zita Swoon'un müziğine, Orhan Gencebay'dan ödünç aldığımız terimle, "serbest çalışmalar" demek istiyoruz. Bu nefis çorbanın içinde her türlü şarkı, her türlü çalgı mevcut. Ne kadar Zappa'lıkları varsa o kadar Dylan'lıkları da var, Moondog sevdikleri kadar disko da, caz da seviyorlar, zengin ritim ve melodilerini sokak müzisyeni ruhuyla çalıp söylüyorlar... Grubun beyni Stef Kamil beyle mektuplaştık...

ŞEYTAN ALDI GÖTÜRDÜ

Son yıllarda neredeyse klasik diyebileceğimiz bir tarzda "olgun" parçalar yazmaya başladın. Moondog Jr dönemleri ve Kiss My Jazz grubuyla karşılaştırıldığında beklenmedik bir yenilik. Müzikal geçmişini nasıl buluyorsun?

Stef Kamil Carlens: Gayet iyi buluyorum. Çok ilginç ve eğlenceliydi. İleride bir takım yeni deneyimler ve işbirlikleri olmayacak diyemem.

Sahnede kendini yerden yere atan, gırtlaklarını yırtarcasına bağırarak, seyirciye "grubun delisi buymuş!" dediğinden o şarkıcıya ne oldu? Kendini diğer projelerine mi saklıyorsun?

Canlı performansların fiziksel bir deneyim olduğunu düşünmüşümdür hep. Sahnede hareket etmeyi ve dans etmeyi seviyorum. Bu hâlâ değişmiş değil. Belki de o genç şarkıcının kafasındaki şeytanlar kaybolmuştur. Ama hâlâ konserlerde terden sınısıklam oluyorum.

Kalabalık bir grubun lideri ve şarkı yazan olmak nasıl? Parçaları oluştururken ötekilerin fikirlerini alırmusun?

Elbette. Ama şarkıyazarı olarak benim için en önemlisi şarkının temeli. Şarkıyı yazıyorum, ana yapıya, iskelete kafa yoruyorum, sonra devam ediyoruz. Eğer tam manasıyla sağlam olmuşsa, sözler hazırsa, şarkıyı giydirmek için ötekileri işin içine dahil ediyorum. Eskiden, şarkıyı çok

sanatsal başarılarınız için ödüllendirmesini nasıl karşıladın? Türkiye'de hükümetin geleneksel müzik yapmayan birini ödüllendirmesi imkânsız gözüküyor...

Hoşumuza gitti. Belçika'da da ilk kez hükümet bir gruba destek çıkıyordu. O parayı grubun oluşturulmasına harcadık, çok da işimize yaradı.

Arno ve Axelle Red gibi müzisyenlerle ilişkileriniz şaşırtıcı. Axelle

na Zita Swoon sound'u içinde yer vermenizin sebebi ne?

Bu insanların ve şarkıların erişilmez büyüklükleri.

İsminin kökeni nedir? Kâmil, Türkçede "olgun", "bilge" anlamına geliyor. Bir bağlantı olabilir mi?

Camille aynı zamanda vaftiz babam da olan dedemin adıdır. Eskiden Belçika'da çocuklara vaftiz babalarıyla annelerinin ismi konurdu. Camille'in Yunanca "şenlikli" demek olan "gamelios"tan geldiğini okumuştum. Camille'i Kâmil'e çevirdim, çünkü kulağıma daha hoş geliyordu ama Türkçe bir isim olduğunu bilmiyordum.

"Jintro and the Great Luna" çok sevdiğimiz Zita Swoon parçalarından biri. Sonra, bir önceki projeniz A Beatband'de de Jintro ismini kullanmış olduğunuzu gördük. Kimdir bu Jintro?

Jintro benim uydurduğum hayali bir kişilik. Bazen şarkı söylerken başka bir kişiliğin arkasına saklanmak güzeldir. Kimi zaman maskeyle, kimi zaman gerçek yüzümle şarkı söylüyorum.

Murnau'nun "Sunrise" isimli sessiz filmine müzik yaptınız. 20. Yüzyılın başındaki bu ekspresyonist

sanat eseriyle kendi müziğiniz arasında nasıl bir bağlantı görüyorsunuz? Murnau'yla aranızda sanatsal bir akrabalık var mı? Bugün seçecek olsan kimin filmine müzik yapmak istersin?

"Sunrise"ı bize teklif ettiklerinde filmi beğendik ve kabul ettik. Çok büyük bir sinema kültürüm olduğunu söyleyemem. Fellini'nin "Casanova"sını çok severim. John Huston'un filmi "Under the Volcano"yu çok beğenmiştim, özellikle de Alex North'un müziklerini. Jamuscu'ya da severim. Son filmi "Broken Flowers" çok güzeldi. Daha önce de sinema ve tiyatro için müzik yapmışlığım var. Çok zevkli bir iş. Umarım hayatım boyunca yapmaya devam ederim.

Bunca albüm ve deneyimden sonra Zita Swoon nasıl evrildi? Kafandakileri ortaya çıkarabildin mi?

Bütün bu yıllar boyunca, biraz fazla oyalandım, akışa kendimi fazla kaptırdım gibi geliyor bana: Tiyatro, Zita, dEUS, Kiss My Jazz... Ama artık kendimi hazır hissediyorum, gerçekten yapmak istediğim şeylere odaklanabilirim. Artık işimi öğrendim. İlk albümüm çıkmalı 12 yıl oldu. Kendimi de daha iyi tanımaya başladım galiba.

Camille'in Yunanca "şenlikli" demek olan "gamelios"tan geldiğini okumuştum. Camille'i Kâmil'e çevirdim, kulağa daha hoş geliyordu, ama Türkçede de olduğunu bilmiyordum.

daha erken bir aşamada, ana hatları ortaya çıkar çıkmaz, tam olarak hazır olmadan gruba sunardım. Öyle olunca da bambaşka yönlere gidebiliyordu, artık tamamen hazır olduğunda grubun önüne getiriyorum. **Zita Swoon'un web sitesinde grubu folk ve pop olarak tanımlıyorsunuz. Senin de içinde yer aldığın Moondog Jr, dEUS ve Kiss My Jazz gibi gruplar Belçika underground sahnesinin bir parçası değil miydi?**

Açıkçası "rock", "pop" ya da "underground" gibi terimleri iplemiyorum. Bana göre hepsi müzik.

1999'da Flaman hükümetinin sizi

Red dinleyicileri Zita Swoon'u nasıl karşıladı? Sizin hayranlarınız Axelle Red'le yaptığınız düeti yadırgamadı mı?

Farklı müzik tarzları arasındaki sınırları görmezden gelmeye çalışıyorum. Kendimi özgür hissetmek için başvurduğum yöntemlerden biri bu. Bence Axelle çok iyi bir şarkıyazarı ve şarkıcı. Onun dinleyicilerinin Zita'yı nasıl karşıladığını bilmiyorum. Ama ben çok memnunum. Arno ise bir sürü Belçikalı grubun öncüsü. Gençliğimde kahramanlarımdan biriydi, hâlâ da öyledir.

Dylan, Cohen, Neil Young şarkıları

Söyleşi: Güllü Güllü

KargART Sergi Çalışmaları
**KADIKÖYLÜ SOSYOFOTOGRAFİK
BELGELEME SERGİSİ**

15 -30 Eylül 2007

Akın Ustaoglu
Ayşenur Gönen
B. Diren Güneş
Dilşah Diril
Ertuğ Dinseven
Koray Demiriğe
Sema Korkmaz
Melek Yurdum
Sinan Yeşilbaş
Zeynep Seçil

Babylon'da eylül-ekim

25-26 Eylül, 21:30 Patti Smith: Rock ve punkrock'un tartışmasız kraliçesi, ilham meleği, ozan, yazar, şarkıcı Patti Smith tam sekiz yıl aradan sonra nihayet yine huzurlarımızda. Son albümü Twelve'de aralarında "Smells Like Teen Spirit" ve "Pastime Paradise" gibi yakın dönem müzik tarihinin nadide parçalarını söyleyerek bizi şad eden Smith, bu albümden önce Guantanamo'da dört yıl boyunca işkenceye maruz kalan ve sonra suçsuz bulunarak serbest bırakılan Murat Kumaz için "Without Chains"i yazmıştı. Turmenin ABD ayağına bakılırsa Babylon repertuarı "Twelve" şarkılarından oluşacak ve kraliçe, "Redondo Beach", "People Have The Power" gibi klasiklere de yer verecek. Ne diyelim, İstanbul İstanbul olalı böyle Babylon açılışı görmedi.

Patti Smith

27 Eylül, 21:30 Juke Box
29 Eylül, 23:00 Baba Zula
30 Eylül, 23:00 Hot Chip DJ Set: Indie'cilerin ve elektronikçilerin kesişim kümesi Hot Chip olur mu, olur. İşte, "Over & Over"la kalbimizi çalan Hot Chip'in müziği eşliğinde dileyenin tatlı tatlı salınabileceği, dileyenin çilginlar gibi dans edebileceği bir cumartesi gecesi fırsatı.
2 Ekim, 21:30 Çağan Irmak
3 Ekim, 21:30 Zita Swoon: Bant'çılarının mihmandarlığında dört güzel gece geçirmiştiğimiz geçen sezon. Bant yine, Converse işbirliğiyle, bizi farklı

Zita Swoon

DJ Shantel

diyarların ruhunu ele veren müziklerle tanıştırmaya devam ediyor. Bizim radyo istasyonlarının playlist'lerinde de kendine sağlam yer edinmiş, folk ve blues'u '80'lerin diskosuyla, absurd funk'ı elektronikayla harman eden, lafız kuvvetli Belçikalı topluluk yeni albüm turnesi kapsamında Babylon'da.
13 Ekim, 23:00 Shantel: Babylon'un gediklisi oldu, çok da iyi etti. Üstelik sürprizi de var! O gece Shantel, yeni albümü "Disco Partizani!" ile Balkan ruhuna yine can üfleyecek.
13 Ekim, 21:30 Oldies But Goldies
16 Ekim, 21:30 Taksim Trio: Klamette Hüsnü Şenlendirici, bağlamada İsmail Tunçbilek, kanunda Aytaç Doğan ortaklığındaki ilk albüm müzikseverlerle buluşuyor.

Avustralyalı Kadınlar

Avustralya saheninin kadın müzisyenleri XOXO Turnesi için yollara düştü. Turne Melbourne'da başlayıp 29-30 Eylül tarihlerindeki konserlerle İstanbul Ghetto'da sonlanacak ve arada kırk kapının ipi çekilecek. Türkiyeli ve Avustralyalı müzisyenlerden oluşan GeckoRomanProject Avustralyalı kadın saksofoncu Alisha Brooks ile sahne alıyor. Punk rock grubu Asleep In The Park, "Konsere gelirken rahat ayakkabılar giyin, çünkü sonlara doğru atlayıp zıplıyor olacaksınız" diye uyarıyor, kulak vermekte fayda var. Türkiye'den HediKedi'nin katılacağı şenlikli gecelerin diğer konukları Konquistador, Lillian Thoms ve Beki And The Bullets. Erken bir 8 Mart bizi bekler...

Asleep In The Park

Akbank Caz Festivali

Süreklilik arzeden festivallerimizden Akbank Caz Festivali 17 yaşına basıyor. 17 Ekim-1 Kasım tarihlerindeki festivalin açılışı caza yeni standartlar getirmiş gitarist-şarkıcı yazarı John Pizzarelli'nin Frank Sinatra şarkılarına da yer vereceği konserle Aya İrini'de gerçekleşecek. Festivalin ağır toplardan cazla elektronikayı buluşturan The Nublu Orchestra'ya serbest cazın duayenlerinden Butch Morris kapitanlık ediyor. Orkestra, Nublu ailesinden Brazilian Girls, Kudu, Forro In The Dark, I Led Three Lives elemanlarından ve Tom Waits'in davulcusu Kenny Wollesen ile İlhan Erşahin'den müteşekkil all-stars bir topluluk. Festival 70'ini devirmiş iki efsane saksofoncuyla, Quintet'iyile Phil Woods'u ve Archie Sheep'i de konuk ediyor. Seminer ve atölyelere de yer veren festival, Ankara ve İzmir'e de taşınacak...

Butch Morris

Balans Tonique

1 Eylül Damian Lazarus / 7 Eylül Portecho / 8 Eylül Cess (Cocoon, Düsseldorf) / 12 Eylül Sattas / 14 Eylül Taylan / 15 Eylül UFUK - Cem Salman / 19 Eylül Main Project / 21 Eylül Akufen / 22 Eylül Wicked Tonique Vol. 4 / 26 Eylül Dubacoustix / 28 Eylül Andy Waz / 29 Eylül Sonja Munear - Taylan

Peyote

7 Eylül Dandadadan / 8 Eylül Replikas - Ayyuka / 12 Eylül Tripart - Kupka / 13 Eylül Cin Düğünü / 14 Eylül Rumble Fish - DDR / 15 Eylül Gulyabani - Geist / 19 Eylül Ars Longa - The Clique / 20 Eylül Gevende / 21 Eylül Dinar Bandosu / 22 Eylül Mai - Sıfıraltı / 26 Eylül DJ Set: Alper Bahçekapılı - Hakan Tamar / 27 Eylül The Raws - The Bitmap Workshop / 28 Eylül Proudplot - Fungu / 29 Eylül Kırka - Hariçten Gazelciler

Roxy açılıyor

İstanbul'un köklü kulüplerinden Roxy, 27 Eylül'de açılıyor. Performanslarıyla "içi votka dolu bir Sputnik roketine" benzeten 7 kişilik Russkaja ekibi -bu ilk gelişleri değil- açılış gecesini ateşleyecek. Skacılar, kaçmaz...

ECM konserler dizisi 2 : Dino Saluzzi ve Anja Lechner

Uzun bir aradan sonra Türkiye'de kendine yeni bir temsilci bulan ECM, caz ve avangard müzik deyince ilk akla gelen plak şirketlerinden. A.K. Müzik sayesinde sadece ECM albümlerine ulaşmak değil, birçok ECM sanatçısını dünya gözüyle izlemek de mümkün olacak. Konserler dizisinin ilki eylül başındaki Tord Gustavsen Trio'ydü. Garajistanbul'da 28 Ekim'de gerçekleşecek buluşmadaysa bambaşka bir tecrübeyi soluyacağız. Arjantinli bandoneon devi Dino Saluzzi ve Alman çellist Anja Lechner, Arjantin'in müzikal köklerinden ilham alan, altı yıllık emeğin ürünü oda müziği projesi Ojos Negros ile huzurlarımızda olacak. Güçlü doğaçlamalara da imkân veren ve beş konserlik Avrupa turnesinin İstanbul ayağı olan konser kaçmaz.

Modern Müzik Akademisi

Müzikte rotanın önemi malum, nota ise pusula işlevi görüyor... Modern Müzik Akademisi müzikle ne düzeyde olursa olsun ilgilenmiş ya da ilgilenmek isteyenler için, zorlayıcı akademik tedrisattan öte, rock'n'roll bir tavır şiar edinmiş eğitmenler tarafından pop, rock, blues, caz, ses teknolojileri ve müzik prodüksiyonu üzerine kapsamlı sertifika programlarına başlıyor... Ders programlarının yanısıra proje çalışmalarına, provalara ve canlı performanslara imkân veren akademide söyleşiler de düzenleniyor. Ayrıca burada müzik dünyasından muteber isimlerin atölyeler gerçekleştireceğini de belirtelim. Ayrıntılı bilgi, www.mma.gen.tr adresinde...

Une Vieille Maîtresse

Paranoid Park

Filmekimi başlıyor

Sinefillerin ekim ayı koşuşturmalı geçiyor altı senedir. Festivallerden ödüllere dönen yeni yapıtlar ve ustaların son filmleri İstanbul'da buluşuyor. Küçük bir kız çocuğunun gözünden İran İslam Devrimi'ni anlatan animasyon film "Persepolis", Gus Van Sant'ın nevi şahsına münhasır üslubuyla kamerasını kaykaycı gençlere doğrulttuğu "Paranoid Park", Cannes'da ödülleri toplayan Cristian Mungiu'nun Çavuşesku dönemindeki bir kaçak kurtaj hikâyesine dair filmi, Catherine Breillat'ın Fransız aristokrasinin tarihinden kesit sunduğu "Une Vieille Maîtresse" ve Marianne Faithfull'lu "Irina Palm" 19-25 Ekim arasında Beyoğlu Emek'te gösterilecek güzel filmlerden. İki müzik belgeseli var ki, hayatta kaçmaz! Julien Temple'dan "Joe Strummer: The Future Is Unwritten" ve kalburüstü fotoğrafçı Anton Corbijn'in Ian Curtis'i anlattığı "Kontrol"...

Tahrân'da Nar Yoktur

1001 Belgesel Film Festivali

Belgesel Sinemacılar Birliği tarafından düzenlenen Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali onuncu yılında. Uluslararası alanda da yüz akımız olan festival bu yıl 3-7 Ekim tarihleri arasında gerçekleşecek. Festival, gösterim yapılacak salonlarla sınırlı kalmayıp Beyoğlu'nda sokağa da taşacak. Ana temanın "hatırlamak" olarak belirlendiği festivalde belgesele doyacağız. Ayrıntılı bilgi için www.bsb.org.tr

Doğu Yakasının Hikâyesi

Beyoğlu bölgesinin varoluşunun 150. yıldönümü nedeniyle, Yıldız Teknik Üniversitesi ile Siegen Üniversitesi'nin Mimarlık ve Şehircilik Bölümü öğrencileri bölgeye yeni mimari yaklaşımlar getiren ortak bir sergiye imza atıyor. Yeni bir Goethe-Institut İstanbul binası ile Tophane, Perşembe Pazarı ve Haliç bölgesine dair proje tasarımları 18-29 Eylül arasında Beyoğlu Belediyesi'nin İstiklâl Caddesi'nde 217 numaradaki sergi salonunda görülebilir. "East Meets West" adlı sergi kentsel dönüşüm, mutenalaştırma, kamusal/özel alan ve şehircilik üzerine düşünmek ve tartışmak için örnek teşkil edecek, idman olacak türde...

Kadınlar Sobel'liyor

Ressam Leyla Gediz ilk küratörlük çalışması "Hava Boşluğu"nun ardından, şimdi de farklı disiplinlerden bir araya getirdiği, 20 Türkiyeli kadın sanatçıyla "Sobel!" diyor. 4 Eylül'de Bilsar Binası'nda açılan "Sobel!"nin, bir diğer adı da "kızlar sergisi". "Sobel!"nin meselesi çok açık: Kadın olmak. Kadın bedeninin ve aklının ta hakkım altında olduğuna vurgu yapan küratör Leyla Gediz şöyle diyor: "Kadın kısmı'nın kurtuluşu hepimizi ilgilendirir. İlgilendirmelidir de... "Sobel!" 31 Eylül'e kadar Beyoğlu Meşrutiyet Caddesi Bilsar Binası 90/A'da...

10. Uluslararası İstanbul Bienali

Bogota'dan bir duvar yazısı: "Kötümserliği daha iyi zamanlara saklayalım..." Peki, nasıl ve ne yapmalı? Sanat bir panzehir olabilir mi?

"İmkânsız değil, üstelik gerekli - Küresel savaş çağında iyimserlik", Hou Hanru'nun küratörlüğünde 8 Eylül - 4 Kasım arasında düzenlenecek İstanbul Bienali'nin kavramsal ana hattının mottosu. "Modernliğin karmaşık ve çeşitli biçimleri ile ilgili farklı kültürel bağlamları ve sanatsal görüşleri ortaya çıkarmanın bir yolu olarak kentsel olgulara ve mimari gerçekliğe odaklanacak" olan bienal "bir tema çevresinde düzenlenmiş geleneksel anlayışta bir sergi olmayacak; aksine ortak zekâyâ dayalı sanatsal üretimi ve fiziksel mekânlarla ilişkiye girmenin yaşayan sürecini vurgulayacak." Lennon'ı da unutmayalım; "iyimser olduğumuzda mezardan çıktığımızı, iyimser olmanın ödevimiz olduğunu" söylemişti.

Bienal mekânları olarak seçilen Tophane'deki 3 numaralı antrepo, Unkapanı'ndaki İMÇ, Santralistanbul, AKM ve Kadıköy Halk Eğitim Merkezi'ndeki işleri izlerken kulağımıza küpe olsun...

Extramücadele

Fernando Castillo

İlyas Odman Açık Sahne'de

Sahne sanatlarıyla ilgilenen genç sanatçı ve sanatçı adaylarının bir araya gelebileceği alternatif mekân Açık Sahne, eylül boyunca dans sanatçısı İlyas Odman'ın "Çağdaş Dans'ın Temel Teknikleri ve Dans'ta Yaratıcılık" atölyesinde ev sahipliği yapacak. 4-11-18-25 Eylül günleri düzenlenecek atölye 20.00-21.30 saatleri arasında gerçekleşecek. Ayrıntıları, www.aciksahne.net adresinden takip edebilirsiniz.

Pazartesi "din'i tartışıyor

Pazartesi üç ayda bir yayınlanan yeni formatında altıncı sayısını çıkardı. Altıncı sayının dosya konusu, "din". Eylül sonuna kadar raflarda kalacak olan dergi; din ve erkek egemenliği arasındaki ilişkiyi kuruyor. "Kadınların ezilmesi Allah'ın emri mi kul'un fikri mi" başlığı altında, dinin kadını sömürme biçimlerini, derginin 10 yıllık arşivini de gözden geçirecek gözler önüne seriyor. Bayinizden istemeyi unutmayın!

Pro Music'ten DJ Okulu

Bir kulübün kalbi müzik, ama bu kalbin teklememesi için DJ şart! İki yıl önce hizmet vermeye başlayan Pro Music, ciddi mesai gerektiren DJ'liği alaylıktan çıkarıp okullu bir disipline dönüştürüyor. DJ'liğin inceliklerini öğrenmek isteyenlerle profesyonel DJ'leri bir araya getiriyor. Programı için ayrıntılı bilgiyi www.promusicclub.net'te bulabileceğiniz eğitim yuvasında, müziğin teorisinden başlayarak, notaların keşfi, sesin fiziği ve akustiğiyle DJ'liğin kitabı yazılıyor. Ama en önemlisi iyi bir arşiv oluşturmaya yöneliklerini öğretiliyor.

KÖŞE BUCAN CAZ

ORGANİZASYON
pozitif

biletix
Eğilime giriş platformu

0216 556 98 00
www.biletix.com

AKBANK

ROLL KİTAPLIĞI

- Abidin Dino** Yeditepe Öyküleri (İş Kültür)
Ayşe Buğra - Çağlar Keyder (der.) Vatandaşlık Gelirine Doğru (İletişim)
Deniz Artun Paris'ten Modernlik Tercümesi (İletişim)
Esther Heboyan İstanbul Yolcuları (Aras)
Fatih Özgüven Hiç Niyetim Yoktu (Sel)
Gilles Deleuze Kritik ve Klinik (Norgunk)
John Berger-Jean Mohr Anlatmanın Başka Bir Biçimi (Agora)
John McGregor Önemli Şeylerden Kimse Söz Etmezse (YKY)
Julio Cortazar Cinayeti Gördüm (Can)
Levent Tülek Lümpen Sözlüğü (Sel)
Michel Foucault (haz.) 19. Yüzyılda Bir Aile Cinayeti (Ayrıntı)
Murathan Mungan Büyümenin Türkçe Tarihi (Metis)
Nicolas Dessaux Irak'ta Sol Muhalefet (Versus)
Oscar Wilde Şu Bizim Hortlak (İmge)
Paul Auster Brooklyn Çılgınlıkları (Can)
Sacit Kutlu Balkanlar ve Osmanlı Devleti (Bilgi Üniversitesi Yayınları)
Sadi Güran - Deniz Cuytan - Senem Akçay Netame (Alef)
Samih Rifat Ada (Sel)
Simone Berteaut Kaldırım Serçesi Edith Piaf (Agora)
Thomas Bernhard Beton (YKY)

• O Mari, duende! •

Şiirler ve mektuplardan oluşan "Lorca - Profil" isimli yeni antolojide, Lorca'nın nefis bir konferans metnine ve bu metinde yıllarca aradığımız cevaba ulaştık. Sorumuz şuydu: "Nedir bu duende?" Sözlükte "cinli-perili" gibi bir karşılığı var, Endülüste ise "olağanüstü büyüleyicilik" anlamı taşıyor. Bakalım Lorca ne diyor:

Sizlere ahşabın parlantisından, baldırının bükülmelerinden ve apansız alaycı bıçaklara dönüşen koyunlardan yoksun şair sesimle, yalın bir biçimde, acılı İspanya'nın gizli ruhuna ilişkin basit bir ders vermeye çalışacağım.

Júcar, Guadalfeo, Sil ve Pisuerga ırmakları arasında kalan boğa postu biçimindeki topraklarda (La Plata'nın çalkantılı, aslan yeleli rengindeki dalgalarını besleyen kolları bir yana bırakıyorum) nereye gitseniz, "Bunda duende var," ifadesini sık sık işitirsiniz. Andalucía'lı büyük sanatçı Manuel Torres, şarkı söyleyen birine, "Sende ses var, usul de biliyorsun, ama asla başarılı olamazsın, çünkü sende duende yok," demişti. "Debla'nın yaratıcısı, muhteşem şarkıcı El Lebrijano, "Duende'yle şarkı söylediğim günler kimse benimle yaşamaz," derdi; Çingene dansçı La Malena, Braïlovski'den Bach'ın bir eserini dinlediğinde, "Ole! İşte burada duende var!" demiş, ama Gluck'tan, Brahms'tan ve Darius Milhaud'dan sıkılmıştı. Hayatımda tanıdığım doğuştan en kültürlü kişi olan Manuel Torres ise, "Cennetü'l-rif Noktümü"nü bizzat Fal-la'dan dinlediğimde müthiş bir yorumda bulunmuştu: "İçinde karanlık sesler olan her şeyde duende vardır." Bundan daha doğru bir cümle olamaz.

Bu karanlık sesler, hepimizin bildiği, kimsenin çözemediği ve sanatın özünü barındıran çamura gömülü muammadır, köktür. Halktan bir İspanyol'un ifadesi olan "karanlık sesler"den, Paganini bağlamında duende'yi tarif eden Goethe de söz etmiştir: "Herkesin hissettiği, hiçbir filozofun açıklayamadığı esrarengiz güç." Kısacası, duende çaba değil, güçtür; düşünce değil, kavgadır. Yaşlı bir gitar ustası, "Duende gırtlakta bulunmaz; ayak tabanlarından yukarıya doğru, içeriden yükselir" demişti. Yani duende yeti değil, hakiki ve canlı bir üsluptur; kişinin kanında mevcuttur; çok köklü bir kültürden ve aynı zamanda yaratı eyleminden kaynaklanır.

Her insanın, ister Nietzsche olsun, ister Cézanne, her sanatçının, mükemmeliyete doğru yükselen kulesinde çıktığı her basamak, zannedildiği gibi meleğiyle ya da ilham perisiyle değil, duende'siyle mücadele ederek aşılır.

Güney İspanya'nın büyük sanatçıları, Çingenerler ya da Flamenkolar, şarkı söylerken, dans ederken, çalar-ken, duende yoksa hiçbir duygunun mümkün olmadığını bilirler.

(...) Duende bütün sanatlarda bulunabilir, ama doğal olarak en geniş hareket alanını müzikte, dansta ve sözlü şiirde bulur. Çoğu kez bestecinin duende'si icra edenin duende'sine geçer ve bazen de, besteci ya da şair duende'den yoksun olduğu halde, ilginç bir biçimde, icra edenin duende'si, temeldeki biçimi sadece

görünürde koruyan yepyeni bir şaheser yaratır. Buna bir ömek, başansız eserleri kendi icatları sayesinde yücelten, duende sahibi Eleonora Duse'ydi; bir başkası, Goethe'nin açıklamasıyla, gerçekten bayağı bestelerden derin ezgiler çıkaran Paganini; bir diğerini bizzat izledim: Puerto de Santa María'da harika bir genç kız, "O Mari!"'yi, o korkunç İtalyanca şarkıyı öyle bir tempoda, öyle eslerle ve imalarla söylüyor ve dans ediyordu ki, o bayağı Napoliten, dimdik yükselen altından bir yılanı dönüşmüştü.

(...) Duende'nin dansçının bedeni üzerindeki etkisi, kum üzerindeki rüzgâra benzer. Sihirli gücüyle, güzel bir genç kıza ayın etkisindeki bir felçliye dönüştürebilir; meyhanelerde dilenen perişan bir ihtiyarın yüzünü yeniyetmeler gibi kızartabilir; bir kadının saçından etrafa, gece vaktindeki bir limanın kokularını yayabilir ve kolları, hiç durmadan, öteden beri dansın kaynağı olmuş ifadelerle hareket ettirir. Ama asla kendini tekrar etmez; bunun altını çizmemiz gerekir. Duende, tıpkı fırtınalı bir denizde dalgaların şekli gibi, tekrarlanmaz.

(...) Bayanlar Baylar, üç kemer inşa edip beceriksiz ellerimle içlerine ilham perisini, meleği ve duende'yi yerleştirdim.

İlham perisi sükûnetini koruyor; ince plili bir tünik giymiş olabilir, Pompei'deki gibi inek gözüne benzer gözleri olabilir ya da dostu Picasso'nun resmettiği gibi kocaman, dörtgen bir burnu olabilir. Melek, Antonello da Messina'nın resmettiği saçları, Lippi'nin tüniklerini ve Massolino'nun ya da Rousseau'nun kemanlarını dalgalandırabilir. Peki ya duende... Duende nerede? Boş kemerin içinden geçen zihinsel bir rüzgâr, yeni manzaralar ve görülmemiş vurgular peşinde, ısrarla ölümlerin başlarının üzerinde esiyor: sürekli yeni yaratıların vafit edilişini müjdeleyen, bebek salyası, ezilmiş ot ve denizanası kokan bir rüzgâr.

Yıldız Ersoy Canpolat - Selahattin Özpabalyıklar (haz.), Federico García Lorca - Profil (YKY)

NEW YOUNG PONY CLUB

Punk kadınları

Londralı indie dans beşlisi, ilk albümleri "Fantastic Playroom"u yeni yayınladı...

Sonunda NME sizi kapak yaptı.

Tahita Bulmer: Evet, nihayet. Bizim için sevindirici. Haftalardır bizden bahsediliyordu dergide.

Geçenlerde Lily Allen'la birlikte NME'nin fotoğraf çekimine katıldın...

Tahita: Evet, ben, Lily Allen, Beth Ditto (Gossip) ve Kate Jackson (Long Blondes) vardı. Maksat, müzik dünyasında kadınların giderek ağırlığını artırdığını göstermekti.

Andy Spence: Bu bir gerçek. Antik gruplarda daha çok kadın var. Siyah müzik için ödülleri konuyor. Acaba sonraki adımda da kadınlar için özel ödül konabilir mi? Ne dersiniz?

Tahita: Evet böyle bir ödül vermek lazım. Tabii Britpop'u hariç tutmak lazım. Kadın solisti olan tek iyi Britpop grubu Elastica'ydı. Britpop korkunçtu bence! Kadın gruplarında Courtney Love ve Beth Ditto'daki hirs eksik. Sanki oraya güzel poz vermek için çıkıyorlar. Erkekler kadar terlemiyorlar.

İyi müzik bu kadar kolay çıkmaz. Bence kadınların daha punk tavırlı olması lazım.

Peki sizce nu-rave diye bir şey var mı ve siz de buna dahil misiniz?

Andy: Bence The Klaxons'un üç-dört şarkısı hariç nu-rave diye bir şey yok.

Mısır, Avrupa ve ABD'nin birçok yerinde geçen bir çocukluğun olmuş. Bu müziğinizi etkiledi mi?

Tahita: Ben bambaşka bir dünyada yaşıyordum. Dinlediğim şarkıların şarkı listeleriyle bir bağlantısı olduğunu tesadüfen fark etmiştim. Beni asıl etkileyen yetişme dönemindeki dünyaya bakış açımdı. Annem şizofreni ve bu yüzden sürekli taşıyorduk. Annem kafasının içindeki cinlerden kurtulmak için oradan oraya sürüklüyordu bizi. Gecenin 11'inde birden toplanıp başka şehre taşıyorduk. Nihayet ben 13 yaşındayken sorunun kendisinde olduğunu fark etti ve benim okula gitmem için bir yere yerleşmemiz gerektiğine ikna oldu.

Peki nasıl bir çocuktu?

Tahita: Aksiyon ve kavgacı. Sadece yetişkinlerle vakit geçirebilen üstelik onu da çok kısa süre yapabildiğim bir çocuktu. Okulda böyle bir tipte kim takılmak ister ki! Kimse benim yetiştilme biçimimi anlayamıyordu. Bu çocukluğun benim üzerimde bir etkisi olduğunun farkındayım. Kaçmak mümkün değil.

(Playluder, çev: Ogan Güner)

RILO KILEY

Mecazi anlamda porno

Los Angeles'lı ekip on yıla merdiven dayayan tarihinde dördüncü albümü "Under The Blacklight"ı yayınladı.

İnsanlar yeni albümünüzün Fleetwood Mac havasında olduğunu düşünüyor.

Jenny Lewis: Fleetwood Mac'in "Tusk" albümüyle karşılaştırıyorlar değil mi? Bu bir iltifat.

Albüm indie'den ziyade pop olmuş?

Pop müziği hep sevdim. İlk kayıtlarımızda daha çok pop yapıyorduk. Zamanla poptan bir kayma oldu ve küçük, bağımsız plak şirketleriyle çalıştık. "Under The Blacklight"da epey soul etkisi de var.

O sound'a bayılıyorum. Sekiz yaşından beri Laura Nyro hayranıyım. Albümdeki geri vokalleri Michael Jackson'ın "Thriller"inde çalışmış olan The Waters'a bıraktık. Şarkılar ilk bakışta pop gibi tınıyor, ama içerisi biraz karanlık. Aslında bunlar yazdığım en ka-

ranlık parçalar galiba. İlla ki başımdan geçenlerle ilgili değil bu parçalar, ama yaşadığım en muazzam seks tecrübesini şarkıya dökmekten edemedim.

Parçaların çoğu seks ve para üzerine yazılmış. Bu ikili bir araya gelince ne oluyor?

Bunun pornonun başkenti Los Angeles'taki San Fernando vadisinde yetişmiş olmakla alakası olmalı. İyi ya da kötü, bu şarkılarıma hep sızıyor. Daha yeni "Moneymaker" adlı parçaya övünceğimiz bir klip çektik. Oyuncuların porno endüstrisinde çalışmış insanlardan seçtik. Porno, kesinlikle gösteri dünyasının bir parçası ve hayatta karşılaştığımız fırsatlarla ve yaptığımız tercihlerle dair bir mecaz.

Solo albümünüz "Rabbit Fur Coat" çok beğenildi. Gruba geri dönmek tuhaf gelmedi mi? Kimsenin derdini çekmeyeceğiniz bir solo kariyere niye devam etmediniz?

Solo çalışmaktan gayet hoşnutum. Özgürleştirici bir deneyim oldu. Önemli bir seneydi. Özgüvenim yerine geldi ve aslında kendime yetebildiğimi farketmemi sağladı. Fakat gruba geri dönmekten memnunum, birlikte çok sıkı çalıştık. Üstelik Rilo Kiley'le geçirdiğim on yıl, yoğun birikim oluşturdu ve o sa-yede kendi albümümü yapabildim. Birkaç yıldır grupla birlikte çalışmıyorduk ve bir araya geldiğimizde elimiz ayağımıza dolandı, ama üstesinden gelmek zor olmadı.

(Uncut, çev: Şahan Nuhoğlu)

PLAN B

Körler için filmler

Akustik gitarlı İngiliz rapçi Plan B'nin ilk albümü "Who Needs Actions When You Got Words" listelerdeki birinci yılını doldurdu...

Seni nereye yerleştireceğiz?

Rap'çiyim ama gangster değilim, crack satmıyorum. Sadece bıçak sırtında rap yazabilme yeteneğim var. Ama bu benim müziğim. Gerçek hayatta her zaman olduğum gibi normal bir adamım.

Rap'e nasıl buluştun?

Siyah bir mahallede beyaz bir çocuk olarak büyüdüm. Bu bir dolu hayal kırıklığı demektir. Beyaz olduğun için rap yapmanı istemezler. Ama kulak asmadım. Berbat bir toplumda yaşıyoruz. Bu beni Amerikan hiphop'u ve şiddetin İngiliz toplumu etkisi üstüne düşünmeye itti. Her şarkımda dinleyicileri toplumla yüzleşmeye çağıran bir mesaj var. Ben bir hikâye anlatıcısıyım.

Galiba iki şeyi aynı anda yapmaya çalışıyorsunuz; gençleri uyuşturucu ve şiddetten kurtarmak ve yetişkinleri gerçekle yüzleştirmek...

Aynen öyle. Yetişkinlerin sokaklarda nasıl yaşadığı konusunda en ufak bir fikri yok. Britanya hükümeti en azından benim yaşadığım yerde hiçbir şeyi çözemedi. Uyuşturucu ve şiddetin gerçekliği üstüne konuşuyorum, çünkü tü-

nelin sonunda ışık yok. Birilerinin çıkıp onlara neyin yanlış olduğunu göstermesi lazım. Ben bunu anladıkları dilde yapmaya çalışıyorum. Hapisteki arkadaşlarımı ziyarete giderken yanımızda müziğimi götürüyorum.

Sana böyle bir rap yapma cesaretini veren kimdi?

14 yaşında gitar çalmayı öğrendiğimde Britpop devriydi, Blur ve Oasis'in şarkılarını tıngırdatmaya başladım. Ayrıca gelişigüzel sözlerle rap yapardım. Ama Pharcyde, Tracy Chapman ve Kurt Cobain gibi sanatçıları dinledikten sonra sorunları gündeme getirmenin önemini kavradım. Eminem çıktığında ise rap yapmam için mutlaka siyah ve gangster olmak gerekmediğini gördüm. Kendi yolumu bulmalıydım. Eminem'in Slim Shady karakteri bana yol gösterdi. Sinema benim tutkumdur, buradan yola çıkarak kısa film gibi şarkılar yazmaya başladım. Buna "körtler için film" de diyorum, bir dolu gerçek karakteri canlandırma imkânı sağlıyor.

(Independent, Pop Matters, çev: Erdir Zat)

BAABA MAAL

Ritme saygı

Afropop'un Senegalli kralını en son Live Earth'in Johannesburg sahnesinde izledik.

Bu sene Womad'de sahneye çıkıyorsun. Ne hissediyorsun?

Heyecanlıyım. Açık hava konserlerini severim, bana anayurdumdaki konserleri hatırlatıyor çünkü. Ben ve grubum heyecanlı tipleriz ve sahnede bol bol dans ediyoruz, o yüzden geniş alana ihtiyacımız oluyor. Uzun zaman önce Womad'a çıkmıştım gerçi ve Womad'ın Afrika'ya taşınmasına önyak olmuştum. **Ama bu sefer ana grup sensin. Üstelik yedi yıldır da albüm yayınlamıyorsun. Son zamanlarda yapılan Live 8, Make Poverty History gibi Afrika'ya odaklanan etkinliklere ne diyorsun?**

Afrika'yı gündemde tutan her etkinliği des-

tekerim. Yoksulluğa karşı mücadelesinde Afrika halkını anlayan insanlara ihtiyacımız var. Tek itirazım, bu etkinliklerde aynı oranda Afrikanın yer almasıdır.

Live 8 için böyle bir eleştiri getirdin ve cevaben Damon Albarn'la birlikte African Express adı altında bir etkinlik düzenledin.

30 Afrikalı ve batılı sanatçıyı bir araya getirdik ve Glastonbury'de ilk etkinliği düzenledik. **Peki sence müzisyenlerin sosyal bir sorumluluk duygusu olmalı mı?**

Evet. Müzisyenler eğitimi olmalı. Bu, Afrika'da yüzyıllardır süregelen bir gelenek. Bizim aşıklarımız platin plak satma uğruna müzik yapmıyorlar. İnsanların gözlerini, kulaklarını, zihinlerini açmak, kafalarında şimşek çaktırmak için varlar.

Sen bu söylediklerinin ayaklı bir örneğisin o zaman. Bir gün seni Johannesburg'taki Live Earth konserinde, bir gün British Museum'da konuşma yaparken, bir başka gün de çevreye zararlı tarımın önlenmesine yönelik kampanyada Senegal bozkırında dolaşırken görülebiliyoruz. Bu arada albüm yapmaya vakit kalmıyor galiba.

İşleri aceleye getirmenin bir anlamı yok. Kendine ve ritmlerine saygı duymalısın. Şu sıralarda yeni albüme son rötuşları atıyoruz.

Ne söyleyebilirsiniz albüm hakkında?

Tam bir dans albümü olacak. Elimde çok fazla materyal var. Genç sanatçılarla birlikte çalışıyoruz ve albümde kesinlikle hiphop etkisi var.

Ailende müzik geleneği var mı?

Ailemin birinci mesleği balıkçılık, ama akrabalar arasında güreşçiler ve şarkıcılar da var. Müezzin olan babam, okula gitmem konusunda çok ısrarlıydı. Derslerimi yapmadan şarkı söyleyemez, dans edemezdim. Bugünkü gençlerin de eğitime ihtiyacı var. Müzik denen iş dünyasını anlamak, pazarlamayı bilmek ve bu kuşak için bir lütf olan teknolojik gelişmeleri takip etmek zorundalar.

(Independent, çev: O.G.)

Davullarla ve silahlarla

Minnesota'lı indie-rock üçlüsü, on dördüncü yılında sekizinci albümünü yayınladı.

Yeni albümünüz "Drums And Guns"daki şarkıların çoğu şiddete ve savaşa dair.

Alan Sparhawk: Kayıt aşaması yaklaştıkça şarkıların çoğunun böyle olduğunu farkettik. "Bu bunu etkiledi, bu şarkıyı şu tetikledi" diyemeyiz kolayca. Bir araya geliverdiler işte.

Geçen yıl Afrika'da Maasai Okul Projesi'ne yardım etmek için gönüllü çalıştınız. Orada karşılaştığınız adaletsizlik olabilir mi bunun nedenlerinden biri?

Elbette orada yaşadıklarımız, tanıştığımız insanlar, kendimizinkinden bu kadar uzak bir dünyaya karşılaşmak etkileyici bir deneyim. Bir konser verdik ve konserin geliriyle bir bina yapacaklarını söylediler, üstelik sadece 5 bin dolara. Kısa bir süre sonra, bir dahaki gördüğümüzde okul neredeyse bitmek üzereydi.

Küresel politika albümün ilham kaynağı

İlan arasında yer alıyor mu?

Alyordur. Ama bunun belli bir siyasal ya da toplumsal ideolojinin ötesinde olduğunu düşünüyorum. Daha ziyade, "insan nedir?", "niye birbirimizi öldürüp duruyoruz?" gibi sorular etrafında döndüm.

Albümde doğrudan politik yorumlar yok, Bush'un adını zikretmiyorsunuz mesela.

Sorun George W. Bush'tan daha büyük. Onun yokluğu elbette bir şeyleri değiştirir. Ama yaşadığımız hüsrani bir insana, bir felsefeye ya da belli bir topluluğa

odaklamak son derece yetersiz.

"Drums And Guns", "Great Destroyer" a nazaran daha az gürültülü. Yine de bir tedirginlik, hatta belki onu diğerlerinden ayıran bir çığlık var.

Daha farklı bir sound olmasını istiyorduk. Pek de ustası olmadığı bir takım aletleri elimize aldık ve neler olacağına baktık. Fazla haşın, hatta belki amatörce bile gelebilir kulağa. Günümüzde istediğin her sesi çıkarman mümkün. Ne yazık ki bu teknolojik süreç belli bir müziği sana dikte ediyor. Bilgisayarda kayıt gibi işler bize gelmez. Bazıları elektronik müzik yaptığımızı söylüyor, ama biz elektronik müzik nasıl yapılır bilmiyoruz ki. Kayıt sürecimiz çok farklı.

Ruhsal bir rahatsızlık nedeniyle 2005 yılında müziğe ara verdiniz. Bu durum etkiledi mi müziğinizi?

Elbette etkilemiştir, ama hastayken gerçekten hiçbir şey yapamıyorsunuz. Soğuk hastane tuvaletlerinde aklıma sözler gelmiş de, onlar baladlara filan dönüşmüş değil. Ama iyileşme döneminde müziğe sığınabiliyorsunuz. (Avclub, çev: Çiğdem Öztürk)

Büyükler için çocuk parkı

Almanya'da Jens "Jence" Moelle ve Ismail "İsi" Tüfekçi tarafından 2004'te kurulan ikili, punk'a göz kırpan elektronik müziğini "Idealism" adlı ilk albümüne taşıdı.

Albümünüz "Idealizm"de favori parçalarınız hangileri?

Jence: Öncelikle geceyi ve şu anı kutsayan ve bir çeşit Digitalism marşı olan "Moonlight". İsi, ortasındaki old skool bölümünden dolayı "Idealistic"i çok seviyor. Ayrıca albümdeki en özel şarkı olduğu için her ikimiz de "Pogo"yu seviyoruz.

İsi ve Jence'in farkları neler?

Jence çatlağın teki, İsi de zaman zaman ona göz kulak olan kontrol manyağı. Her ikimiz de çok uzunuz, ama İsi biraz daha uzun. Jence biraz şaşkın, İsi daha şuurlu.

Stüdyodaki rol dağılımı nasıl?

İkimiz de stüdyoyu büyüklere özel çocuk parkı gibi görüyoruz. Jence bir sürü fikri ve melodiyi ortalığa döküp saçıyor, İsi'ysa her şeyi yönetiyor ve kanalize ediyor... Kayıtlar esnasında kendimizi İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma bir sığınağa kapattık. Disçünayla, gün ışığıyla, yağmurla çamurla bğımızı tamamen kestik. Orada kimseyi rahatsız etmeden, alet edevatlarımızla canımız ne istiyorsa onu yaptık.

HENRY ROLLINS

Anayasal punk

Hardcore punk'tan çağdaş meddahlığa kadar her tarakta bezi olan Rollins, insan hakları, gay hakları ve Bush karşıtı mücadelesini hız kesmeden sürdürüyor...

Black Flag günlerinizdeki kadar öfke yüklü müsünüz?

Evet, ama artık başka şeylere sinirleniyorum. 20 yaşımdayken, bir kız tarafından terk edilmek beni deli ederd ve sürünerek yazının başına oturdum. Albümün yarısı öyle çıkardı. Polisin teki peşime takılıp taciz ettiğinde albümün geri kalanını tamamlardım. Gençken her şey basit. Yaş kemale erince, kendi dışına çıkıp etrafı ilgilendiriyorsun.

Şarkıcılık, şarkı yazarlığı, kitap yazarlığı, aktörlük, radyo DJ'liği, komedyenlik ve televizyon programcılığı... Hayatınızı işe adanmış gibisiniz. Eğlenmek için ne yaparsınız?

Yalnız yaşıyorum ve tüm vaktimi çalışarak geçiriyorum. Muhtemelen sosyal olgunluğa erişmiş biri olmadığım... Ama bu beni boktan bir adam yapmaz.

Gay olduğunuz söylentilerine ne diyorsunuz?

Umurumda değil. Cinsellik o kadar ilgimi çekmiyor. Ayakkabı yapımının incelikleri, birinin eşcinsel mi hetero mu olduğunu bilmekten daha çok cezbediyor beni. Herkes bir türe dahil

olmak zorunda neticede. Çocuklara zarar gelmedikçe ve köpeklerin rızına geçilmedikçe mesele yok. Bir sürü gay dergisi tam bir poster erkeği olduğumu düşünüyor. Amma iş! Gay arkadaşlar beni şehvi bulur. Bu yaşta birileri tarafından arzulanır olmak hoş bir duygu. Ama terli, kızışmış bir herfin beni kucaklamasından zevk alacağımı sanmayın. Bir ara güreş çalıştım ve o macera şöyle bitti: Kündeye geldiğimde adamın apış arası yüzümü eziyordu. "Bırakın da eve gidip, Ramones dinleyeyim. Sizde de mayolarınızla iyi eğleneler" deyip, uzadı.

Amerikalı olmak gurur duyduğunuz bir şey mi?

Hayır. Gurur tuhaf bir kelime benim için. Anayasayı seviyorum. Özgürlük bildirisini ve "herkes eşit doğmuştur" şianını beğeniyorum. Çok adil, tam punk rock. Tüm benimliğime buna katılıyorum ve bu ilkeyi ihlal etmemek için elimden gelenen en iyisini yapmaya uğraşıyorum. Amerikalı olmaktan şeref duymak yerine Amerika fikrine bağlılık bildiriyorum.

(Uncut, çev: Ş.N.)

DAVE GAHAN

İlahi dokunuşlar

Depeche Mode'un sedası Dave Gahan, ikinci solo albümü "Hourglass" ile huzurlarınızda.

Albüm öncesine göre çok daha elektronik. Yeni yaratıcılık alanınız bu mu?

Zorlama hiçbir şey yoktu. Daha az "formüle edilmiş" bir şey yapmak istedik. Daha doğru tabiriyle, organik bir şey. Tabii bunu her türlü kes-yapıştır olanağını kullanarak yaptık.

Neden albümü sakın bir şarkıyla açtınız?

"Saw Something" albümün katalizörüydü. Hayatımda yeni bir

şeyin başlangıcıydı. Bana albümün kapısını açtı, şarkıları yazmaya buradan başladım. Belki size garip gelecek ama, ilahi dokunuşlara inanırım. Eğer hayata izin verirsen, hayatı olması gerektiğini düşündüğün yöne doğru bastırmaktan vazgeçersen, o zaman asla ummadığın, inanılmaz şeyler oluyor.

"Miracles" (Mucizeler) şarkısını bu yüzden mi yaptınız?

İsa'ya inanmıyorum, ama dua etmeye devam edeceğim. Din bence arkaik bir kavram. Ama kendimi bir şey için dua ederken çok yakalamışım. Eğer şarkı sözlerim çelişiyorsa bu benim durmadan kendimle çalışmamdendir. Mucizelere inanmıyorum, ama kendi hayatımda veya başkalarınınkindede mucizelere tanık oldum.

Bir anıma halî mi yaşıyorsunuz?

Bu albümün içindeki sanatçıyı ortaya çıkarmak adına müthiş bir fırsat olduğunu hissediyorum. Her şeyimi ona borçlu olsam da, Depeche Mode kimliğim çok öndeydi. Artık eskisi kadar baskın değil. Bana göre olabileceğin en iyisini yaptım ve kendimden beklediğim çok ötesine gittim. Bu, kim olduğumu bulmayı denemek ve her kim olursa olsun o kişi olmaktan memnun olup olmadığımı kavramakla ilgili bir şey. Hâlâ kendimle ilişki kurmakta güçlük çektiğimi düşünüyorum. **Zamanla biraz olsun barışmış görünüyorsunuz...**

Vakti geldi mi bilmiyorum; yaşılanıyorsun işte. Ama bazı şeyler artık gerçekten işleniyor. Artık her gece korkütük sarhoş olma ve onun arkasına saklanma lüksü kalmadı. Saate karşı yarışıyor gibiyim. Devamlı olarak istediğim yere ulaşacak zamanı bulamayacağım duygusuna kapılıyorum. Geleceğin getireceğinden korktuğumu düşünüyorum.

(Official interview, çev: E.Z.)

Müziğiniz hem dans müziği severler hem de indie'ciler arasında yankı uyandırdı. Neden böyle oldu size?

Bu işe girişmemizin nedeni sıkıcı plaklardan ve plak dükkanlarında ve dağıtımında çalışmaktan gına gelmiş olmasıydı. Akıl uçurucu bir şeyler yapmak istedik, öylesine takıldık ve Digitalism ortaya çıktı. Sound'un sert ve huzursuz olmasını da seviyoruz, elektronik seslere abanmayı da. Böylece hem indie, hem elektronik oluyoruz. Ayrıca hatırlanabilen bir müzik yapmak istiyoruz, bu yüzden daha elektronik parçalarda bile şarkı yapılarına takılıyoruz. Indie'cilerin bunu sevdiğini hesaba katıyoruz. Bu fonksiyonel kulüp müziği değil, bu Dijitalizm.

Hangi şarkıları dinleyerek büyüdünüz?

Punk'vari olan ne varsa dinledik. 60'lar rock'undan Dr. Dre ve Fransız house kayıtlarına kadar yolu var. Cure'un ve New Order'ın yeri ayırdı. Bir de film müziklerini dinledik, müzik yaparken ya da dinlerken genellikle filmler ya da resimler üzerine düşünürüz. Albümümüzü bir çeşit insanlığın film müziği gibi görüyoruz.

(Endclub, Les Inrockuptibles, çev: Ç.Ö.)

Istanbul çirkin şehir. Pis şehir. Hele yağmurlu günlerinde. Başka günler güzel mi, değil; güzel değil. Başka günler de Köprüsü balgamlıdır. Yan sokakları çamurludur, molozludur. Geceleleri kusmukludur. Evler güneşe sırtını çevirmiştir. Sokaklar dardır. Esnafı gaddardır. Zengini lakayttır. İnsanlar her yerde böyle. Yıldızlı karyolalarda çift yatanlar bile tek. Yalnızlık dünyayı doldurmuş. Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey. Burada her şey bir insanı sevmekle bitiyor. **SAIT FAİK**, Alemdağ'da Var Bir Yılan

Ağustos ayında Behzat Taş, babası Ertürk Taş'ı, Umur Talu, annesi Gülsüm Güzin Talu'yu yitirdi. Dostlarımızın acısını paylaşıyoruz.

Beş yıldır beş uzun yıldır / Sesin örselenmiş duruşun tetikte / Bizim için seçilip ayrılmış / İpte kurutulmuş sözcüklerle / Konuşuruz, konuşmak denirse **GÜLTEN AKIN**

BAT FOR LASHES

Fur And Gold

(EMI)

"Fur & Gold", aslında İngiltere'de 2006 sonunda çıkmış, ancak ABD baskısının yeni yayınlanması sebebiyle birçok eleştirmenin radarlarına sonradan yakalanmış bir albüm. Natasha Khan'ın solo projesi olan Bat For Lashes'ın ilk albümü bu yılın Mercury Ödülü adayları arasındaydı, ama ödül Klaxons'a gitti. 28 yaşındaki Khan, küçüklüğünü Pakistan squash takımının antrenörü olan babasıyla dünyayı gezecek geçirmiş ve belli bir yaşa kadar katı dini kurallarla yetiştirilmiş. Belki bu dini eğitimin, belki de küçükken bol kepece okuduğu cadı kitapları ve peri masallarının etkisiyle imge dünyasında spiritüel izler hemen göze çarpıyor. Khan'ın gündüzdüşleri kurarak gerçek hayattan yaptığı kaçamaklarla ilgili hikâyeler, Bat For Lashes'ın folk türü müziğine cuk oturuyor. Bir yandan da minik elektronik oyunlarla yaratılan atmosfer sayesinde dinleyiciyi alıp başka âlemlere götürmeyi başaran bir müzik karşımızdaki. Gerçeklikle gerçekdışılık arasındaki keskin geçişler albüme özge bir hava katmış. "Wizard"da beraber gezip kanını içtiği ve lideri olarak gördüğü bir büyücünden bahseden Khan, hemen arkasından gelen "Prescilla"da bir-iki çocuk yapıp hayata yeniden başlamaktan söz edebiliyor. Khan'ın sesi, tonlamaları ve iniş çıkışları Björk'ü andırıyor zaman zaman. Benzerlikler bununla da sınırlı değil; aldığı film eğitimi Khan'ın müzikle görselliğe aynı anda odaklanmasına sebep olmuş, kıyafetleri, sahne şovları ve klipleriyle de destekliyi yarattığı dünyaları. "Horse and I", "Trophy" ve son zamanların en hipnotize edici kliplerinden birine sahip "What's A Girl To Do?" dinleniyen vurup kaçan düzenlemeleriyle hemen öne çıkan parçalar. Albümün daha sessiz anlarında ise bir tamamlanmamışlık hissi var, "Sad Eyes" gibi vokal yeteneklerini sergilediği etkili baladlar yazabiliyor Khan; ancak albümün bütünlüğü içerisinde tempoyu düşüren ve atmosferi dağıtan anlar bunlar. İlk albümü ile Patrick Wolf'un feminen dünyadaki izdüşümü gibi görünen Natasha Khan, eğer Wolf gibi biraz daha cesaretle yeni sulara kulaç atarsa uzun süre daha sık şekilde adından söz ettirme potansiyeline sahip. *Yiğit Atılğan*

SHELLAC

Excellent Italian Greyhound

(Touch & Go)

Dünyada şarla şöhretle, parayla, pulla alakası olmayan sayılı rock grubundan biri Shellac. 1992'de kuruyor. O günden bu güne dört tane stüdyo albümü kaydediyor. Albüm araları bu en sonuncusu itibarıyla yedi seneye kadar çıkıyor. Arada yaptıkları kaydı bastırıp -1997 yapımı "The Futurist"ten bahsediyoruz- sırf eşe dosta hediye ettikleri de oluyor. Haliyle turneye de ancak keyifleri istediği zaman çıkıyorlar. Genelde gömedikleri, ama merak ettikleri yerleri seçiyorlar. Orada da en egzotik mekânları buluyorlar. Barlarda değil, mesela gemilerde çalıyorlar. Ücreti peşin istemiyor, kapıda satılardan pay alıyorlar. Üç kişiler. Üçü de ekmeğini Shellac'dan yemiyor. Grubun kurucusu, Just Ducky, Big Black, Rapeman gibi grupların da elemanı ünlü prodüktör Steven Albini... Yanında Brick Layer Cake adı altında her işini kendi gördüğü kayıtlara imza atan davulcu Todd Trainer (Scout Niblett gibi başka isimlerle de çalmıştı), baslardaysa bir başka stüdyo mühendisi Bob Weston... Kimi zaman Shellac of North America diye de anılıyorlar, kendilerine minimalist rock üçlüsü diyorlar. Albini zaten müziğe müdahale etmeyi sevmiyor -hele dijitalinden nefret ediyor. Shellac'da da en küçük stüdyo numarasına rastlanıyor, çaldıkları neyse duyduğumuz da o. Gitar, bas, davul, en çinden hardcore.

"Excellent Italian Greyhound" adını Trainer'ın çok sevdiği köpeği Uffizi'den al-

yor. Açılışı yapan şarkı "The End Of Radio". Böyle üç beş şarkı arka arkaya çalsa sahiden de o radyonun sonu gelir. Tek gitar riff'inin etrafında dönen sekiz küsur dakika boyunca süregiden çığlıklar: "Bu mikrofon sesi elektrige çevirir... Tam elli bin watt gücündeyim... Geliyor mu sesim? Bu davullar bir kazanan olduğunu gösteriyor... Sponsorumuza teşekkür ederim..." Ama şarkı şahane! Tıpkı arkasından gelen pür punk "Steady As She Goes" gibi... Zamanında Shellac'ın tüm şarkılarının beybol ve Kanada hakkında olduğunu söyleyerek kendisiyle dalga geçmiş Albini. Ancak soyut lirikleri çok daha geniş bir alanda hareket ediyor, hatta bu albümdeki "Boycott" gibi anti-kapitalist marşlar bile oluyorlar zaman zaman... Battles'ı keşfettiğinizde gözleriniz parladıysa ya da Nekropsi'nin ikinci albümü için yıllardır bekleyenlerdenseniz, Shellac albümlerini de saniye sektimeden arşivinize katarsınız. *İlker Aksoy*

BATTLES

Mirrored

(Warp)

Battles, 2004 senesinde olumlu eleştiriler alan üç adet EP çıkaran ve sonrasında uzunca bir süreliğine turneye çıkan, birçok enstrümana vâkîf dört müzisyenden kurulu New York'lu bir grup. İlk uzunçaları hakkında yapılan değerlendirmeler içinde en sık rastlanan yorumlar, yaptıkları müziğin başka hiçbir grubunkine benzemediği ve modern müziğin gidecek hiçbir yeri kalmadığını iddia edenlerin susması gerektiği yönünde. Kaba bir şekilde tarif etmek gerekirse bir post-rock grubu tekno parçaları yorumlamaya kalksa ortaya çıkabilecek müziği yapıyor Battles. Kulağa son derece planlı, programlı ve soğuk; ama aynı zamanda da doğaçlama, delice ve vahşi geliyorlar. Battles müziğinin temelini ritim oluşturuyor, canlı çalınan davulların etrafında kısa ama bağımlılık yapan klavye ve gitar melodileri örgü gibi sarıp sarmalıyor. Yoğun işlemlerden geçmiş mırıldanmalardan oluşan vokaller de mikse eklenmiş. Bazen her bir öğeyi tek başına bırakıp altını çizip dinleyiciyle tanıştırmıyorlar, bazen de hepsini üstüste bindirip sık ses yumakları oluşturuyorlar. Bu anlarda kendinizi, mevzunun derinliğine varamadığınız entellektüel bir sohbetin ortasında kalıp etrafa boş gözlerle bakıyormuş gibi hissediyorsunuz. Albümün içinden herhangi bir şarkıyı seçip çıkarmak zor ama "Atlas", "Tonto" ve "Tij" ilk çarpan şarkılar. Bir de göreceli olarak daha sade olan "Leyendecker". Battles'in teknolojinin ve türlü yeteneklere mazhar çeşitli alet-edevatın büyük yardımı aldığı şüphesiz, ancak ne olursa olsun etten kemikten bir albüm "Mirrored". Dans etme ihtiyacını şiddetli bir şekilde dürtten, bir yandan da tüm müzik türlerini dik kesen bir albüm. Dahice. *Yiğit Atılğan*

Ölmedi o, ölmek bitti onun için MEHMET YAŞIN	Ne güzel, dolaşa dolaşa / Biz birazdan kördüğüm ISMAIL UYAROĞLU	Daha oldukça gençken, hayat hakkında eksiksiz bir önsözüm olmuştu. Bir havalandırma de- liğinden yükselen mide bulandırıcı bir yemek kokusu gibiydi bu: insanın böyle bir şeyin ken- dini kusturacağını bilmesi için, ondan yemiş olması gerekmez. GUSTAVE FLAUBERT	İnsanlar salt yaşamak için değil, 'rahat yaşamak için' didinir; ama ben Pas- cal'ın dediği gibi, 'inleyerek arayanlar- dan' yanayım. YUSUF ATILGAN (Serpil Atılgan'a mektubundan, 29 Ocak 1961)
Yaşanmış çağlar ekmeğimizdir bizim Yaşanacak çağlar Peynirimiz FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA	Hayatımı yazsam duble yol olur (Ersan Deveci'nin kamyon yazısı - En İyi Kamyon Arkası Yazısı Yarışması ikincisi)		

SMASHING PUMPKINS

Zeitgeist

(Reprise)

Billy Corgan, ilk ve şimdilik son solo albümü "The Future Embrace" in çıktığı gün Chicago Tribune'e tam sayfa bir ilan verip, biraz da salya sümük bir üslupla, grubu Smashing Pumpkins'i geri istediğini duyurmuştu. Zaten her şeyi olduğu Smashing Pumpkins'i ondan kim alabilirdi ki? Corgan'ın dünyanın en büyük rock grubunu kurma konusundaki hırsı yıllardır yazılır, çizilir durur. Belki de paniğinin sebebi, bu ismin kanatları altında olmadan kendini yalnız ve korumasız hissetmesiydi. Yoksa hâlihazırda Zwan'ı de duruyordu bir yanda... İlan çıktı, o gün bugündür müzik mağazini az meşgul etmedi şahane balkabaklarının tekrar bir araya gelip gelececeği ya da nasıl bir albüm çıkaracağı. Başçı D'arcy Wretzky ile gitarist James Iha yapılan çağrıya iltifat etmediler. Kim bilir belki de hazır kurtulmuşken, albüm kayıt sürecine katkıların kabul edilmediği (Corgan kayıtlarda bile tüm enstrümanları kendim çalacağım diye tutturuyordu), bir parçası olmaktan çok turne müzisyenliği, poster arkadaşlığı yaptıkları eski belalılarına tekrar bulaşmak istemediler... İlah olmaz eroin bağımlılığı yüzünden geçmişte Pumpkins'den şutlanan davulcu Jim Chamberlin ise, Zwan'de de Corgan'laydı, "Zeitgeist" da da "başkan yardımcısı" olarak görev yapıyor. Hem iyi dostlar, hem de Corgan onun davulundan vazgeçemiyor.

Müzik basınından günbegün izlediğimiz bu albüm yapım süreciyle birlikte, nihai ürün de sonunda çıkageldi... Ön kapakta, yarı beline kadar denize gömülmüş Özgürlük Heykeli, üstünde kara bulutlar, arkada doğan bir güneş... Arka kapakta, ABD bayrağından bozma bir SP bayrağı, şarkı listesinde "Doomsday Clock", "United States", "For God And Country"

Smashing Pumpkins, Rock'n Coke sahnesinde (foto: Muhsin Akgün)

adında "track"ler... "Zeitgeist", "zamanın ruhu" adında bir albüm... Kişisel kıyamet uzmanı Corgan için, toplumsal kıyametler de bulunmaz nimet olmuş konu bakımından demek ki. Peki ya içeride? Orada, son albümleri "Machina/The Machines Of God"ın izinde bir sertlikte, üst üste binmiş, binlerce gitar kaydıyla, bulamaç gibi bir müzik karşılıyor sizi. O andan itibaren de bir tarafa kaldırıp, bir daha da elle-memek pekâlâ mümkün hale geliyor "Zeitgeist"ı. Ama eski günlerin hatırlanma dinlemeye devam ettikçe, tıpkı "Machina/The Machines Of God"da olduğu gibi, bunun da hiç fena albüm olmadığını anlıyorsunuz. Yakınlaştıkça, şarkıların renkleri de daha seçilir oluyor, birinin "Adore"dan, bir diğeri "Siamese Dre-

am"den fırlamışcasına tonlar taşıdığı anlaşılıyor... Her meşhur grup gibi onların da Simpson ailesi ile yolu kesiştiğinde Homer, Corgan'a "çocuklanma zaten veremeyeceğim güzel bir gelecek umudunu tamamıyla yok ettiğiniz için teşekkür ederim" diyordu. Corgan da mahçup "elimizden geleni yapıyoruz işte" diyerek cevaplıyordu onu. Yıllar geçti, Corgan değişmedi. Dünya mevzularını da benzer bir betlik ve elbette anlaşılabilir bir muğlaklıkla işliyor, tıpkı eskisi gibi. Neyse ki kendisinden beklentimiz de ilk elde dünyayı kurtarması falan değil. Çok iyi albüm olmadığını kabul ediyoruz ama en azından bu bakımdan "Zeitgeist"daki şarkılara yabancı kalmamak gerek. İlker Aksoy

SPOON

Ga Ga Ga Ga Ga

(Merge)

Bulutlar dağıldı, mavi mai, ılık, hızlı. Arabanın arka koltuklarında mesut olunan, sessizliğin arandığı günlerden, inancın sanata dönüştüğü günlerden geçip Ga x 5 diyarında durabiliriz, duyabiliriz burada mutluluğu, coşkuyu. Spinoza, "müzik melankolilere iyi gelir, yas tutanlara kötü gelir, sağlırlar için ise ne iyi, ne kötüdür" demiş, güzel demiş. Eğer içiniz loş, kalbiniz kırık ise bir doz Spoon iyi gelecektir, almaktan hiç çekinmeyin. Kimi müzisyenler, sağlırları uyandırmak için şarkı besteleye dursun, Spoon 1994'ten bu yana piyanonun tutkusunu, basın cool'luğunu, davulun tribal gücünü abartmadan, hüznülülere gülümsetecek, yas tutanları ferahlatacak, sağlırları ise dans ettirecek işler yapıyor. Altıncı albümlerini, kendi deyimleriyle "küçük dadaist bir terim kullanıp" yaratarak yine Teksas'ta kaydetmiş ve turneye çıkmış bulunmaktalar. La la la la... Albüme "Don't Make Me A Target" ile başlıyoruz -Her şeyde politik gönder-

me aramamak lâzım pek tabii ki- ve fakat nükleer dick'lerin volta attığı, "beni nişane yapmayın" namlı bir parçada insan ister istemez bu "hedefe" kilitleniyor. Blues piyanosu ve Britt Daniel'in kırçılı sesi tarafından telaffuz edilen az ve öz sözler ve sürekli teker-rür eden riff'lerin baş döndürücü hızı Spoon'un en tipik hali. "Ghost Of You Lingers"ın karanlık ismine bakmayınız;

seksenlerin synth bipleri hortlamasına rağmen hor göremiyorsunuz çünkü katmanlar durumu kurtanyor, eko eden sesler yeterince pus getirip alttaki zırlığı kaplıyor. "You Got Yr. Cherry Bomb", Daniel'in sesinin kırılması ve şen melodisiyle albümün en şeker şarkılarından biri -sakarın yakabilir de tabii. "Eddie's Ragga"da ise reggae'nin can sıkıcı gelgitlerinden oluşan bir alt-

yapı yine gayet iyi bir vokal kurtarması ve jam session hissi ile hoş bir şeye dönüştürülüyor. Şarkının, Teksas'tan arkadaşları I Love You But I've Chosen Darkness'ten Eddie ile bir jam session'dan yadigar kaldığını öğrenince zaten her şey yerine oturuyor. Albümün en iyi parçası, "My Little Japanese Cigarette Case"ın kokain göndermeli sözlerine, "let all my memories be gone" (bütün hatıralarım lağvolsun) haykırışlarına bakmayın -gitar Queen'vari İspanyol solosuna dalıp bas ve vokaller de patlayınca bütün kederleriniz yok oluyor. Spinoza bizimiz dediği gibi, günümüzün geçmişten farklı olmasını istiyorsak geçmişi "çalışmamız" lâzım. Yani, "Eternal Sunshine Of The Spotless Mind"ın silgilerine gerek yok.

Unutmak yersiz, olanı başka bir şeye dönüştürmek, düşürmek kâfi. Bütün bu parçalara "Underdog"un kornaları ve Spoon'un en sevdiği konu olan esmerlere/ezilenlere dair yazdıkları "Black Like Me" gibi şarkılar eklenince elimizde hem eğlenceli hem iğneleyici bir eser kalıyor. Demek Teksas'dan iyi şeyler de çıkabiliyor! Pelin Batu

Araman için illa hata mı yapmam gerekir?
(Tuna Karşlı'nın kamyon yazısı
– En İyi Kamyon Arkası Yazısı Yarışması üçüncüsü)

Sayılar birden başlasa bile / Önce değildir tek
/ Çift öncedir **FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA**

Uzak, çapraşık düşünceler uyandı zihnimde, doğa bana bunu söylüyor, kendisinin bir ikizi olduğunu; Kaplan desenli kaktüsleri sarmış kaplan desenli tırtiları, ya da, binlerce ağaç arasında sanki o ağacın uzantısıymışçasına kaçınılmaz bir çekimle gelip sadece fırça ağacına konan fırça pervanelerini gördüğümde, dünyanın aynı olan bir dünyanın göklerde uçtuğuna inanıp ümitleniyorum, bizim yaşadığımız ve şimdi ömrünü tamamlamak üzere olduğunu hissettiğimiz dünyanın tam karşısı, zitti olan bir dünya; biri tükenmeye yüz tutmuşken, öteki canlılık saçıyor. **LATİFE TEKİN**, Dünyanın Bir İkizi Olmalı

EMILY HAINES & SOFT SKELETON

Knives Don't Have Your Back
What Is Free To A Good Home EP

(Last Gang Records)

Kırlıgan iskeletlerin kalpleri kolay zedelenir herhalde –o yüzden tüm bu şarkılar. Tabii, her sükût-u hayal bir şarkıya dönüşmez, ayrıca dünyada kurgu diye bir şey de vardır, tamam. Heyhat, bazı müzisyenler, içli bestelerini öyle istikrarlı bir şekilde icra ederler ki, insan ister istemez böyle bir şey sezdiğini düşünür. Emily Haines, özellikle solo işlerinde, duru çocuksu sesi, piyanosu ve acı şarkı sözleriyle bu hissiyatı depreştiriyor mesela. Belki, hüzünlü şarkılar yapmak mutluluğun resmini yapmaktan daha kolaydır... Alışkanlıklarımız bizi tekerrüre sürükleyebilir –ama bazı alışkanlıklar da iyidir! “Knives Don't Have Your Back” gibi son derece hisli bir albümden sonra Haines aynı damardan giderek bir EP yayımlamış bulunmakta, ninni veyahut kitap-altı müziği mahiyet-

tinde. Sıcak yaz günleri için hoş bir kuşluk vakti çalışması karşımızda. Uykusuzluk da yan etki olabilir, dikkat. İyi şarkı yazma zıvalıklarının anlatıldığı seminerlerde sizlere şöyle şeyler söyleyebilirler: “İyi şarkı, herkeste, kendi için yazıldığı hissini uyandıran şarkıdır.” Böyle ipuçları verince, insanın bestekâr olası geliyor! Oysa okurun yazıyı yarattığı bir evrende, kendi hikâyelerimiz, kanımız, zevkimiz karşıda duranı boyayacaktır –bu kaçınılmaz. Ama, bazı işler vardır, hem tebeşüm ettirir, tanıdık gelen şeylerin huzur verici rahatlığı babında, hem de hiç tanımadığınız bir insanı tanıdığınızı hissettirir. Neden tanıyalım elin adamını diyebilirsiniz, haklısınız. Ama tanımak, içine dalmaktır. Dalınca tadınız tuzu, ruhu. Tabii, bazı sular vardır, bulanıklığı ile keşfetme duygusunu bastırır, o başka.

2006 yılında yayımlanan albüme gelecek olursak, Metric bilen/sevenler

belki de Haines'in bu ilk solo teşebbüsünü yadırgamış olabilir- ne de olsa Metric'in sert ve hızlı tavrı, politik sokuşturmaları burada namevcut. Onun yerine, eleştirmenlerin de kullanmayı çok sevdiği bir vasıfla karşı karşıyayız: kişisel! Neyin kişisel olduğunu tartışmadan, bunun iyi mi kötü mü olduğunu irdelemeyen şunu söyleyelim: Haines işbu albümü, 2002 yılında yitirdiği şair ve cazcı babası Paul Haines'e adadığını beyan etmiş. Bunu bilince, babasının şiirlerini ve şarkılarını karıştırınca, “Knives...”ı farklı bir şekilde dinliyor insan. Mesela “Detective Daughter” ve albümün en ilgi çeken şarkısı “Doctor Blind” beybabasının “Escalator Over The Hill” albümündeki “Doctor Why” ve “Detective Writer Daughter” gibi şarkılarına göndermeler içeriyor. Haines, Broken Social Scene, Metric ve Stars'dan arkadaşlarından mürekkep Soft Skeleton ile yaptığı albümden, piyano ve berrak sesi her daim ön planda, arkadaki nefesliler ve gitarlar ise gazlı bez gibi bizi cılız ve üstünkörü şekilde sarmakta, ısıtmakta. Piyano ve ses soğuk, sözler de keskin ve kırıcı olunca insan sarılacak bir şey istiyor ne de olsa. “Rather give the world away than wake up lonely” (Yalnız uyanmamak için dünyaları veririm) gibi bir şey duyunca battaniye arayışı tezahür edebiliyor, n'apalım? “Reading In Bed” ve “Last Page” yumuşak sesi/hissi, çocuksu haliyle iç burkuyor, “Nothing & Nowhere” de çocuk parkları mezarlıklara, apartmanlar da kafeslere benzetiliyor –ama hayat kâğıtta anlamsız, delirmiş değildir, diye bitiriyor Haines. Bunların şairler için yazılmış şarkılar olduğu kesin! Ve EP... Burada şeffaf sulara gibiyiz (bilmemek iyidir). “Rowboat”ta güzel bir göl yolculuğuna çıkarak başlıyoruz; orkestra, piyano ve Haines'in elektrikli sesine yer bırakınca, kayak biraz salanıyor. “The Bank”te şişelerin içine yazılan ve sulara bırakılan istekler içerisinde yeni bir hayat, eski bir bar var. Dönüp dolaşıp aynı insanlarla çarpışınca kaçma isteği fena halde güçleniyor –bu şarkılarla kaçamıyorsunuz ama. Haines neyse ki bize ders vermiyor, sayıklıyor. Birkaç minör nota, Bach sadeleştirilmesi ve “Bottom Of The World” gibi terk şarkıları, kaçma duygusunu kamçılaya dursun, bizler sadece melodinin serinletici etkisi içinde devinmeyi tercih ediyoruz. Ama kara delikleri tıkayarak nereye kadar gidebiliriz ki? *Pelin Batu*

JUSTICE

(Ed Banger Records)

İki Parisli DJ Gaspard Augé ve Xavier de Rosnay önce indie rock grubu Simian'ın “Never Be Alone”undan bir hit yarattılar, ardından Franz Ferdinand, Britney Spears şarkıları remikslediler. Nihayetinde de Chemical Brothers'ın zamanında elde ettiğine benzer bir kimyayı tutturup, bu senenin en ilgi çeken elektronik albümlerinden birini, “†”ı, yaptılar. Sık sık hemşerileri Daft Punk'a benzetiliyorlar. Benzemiyor da değil. Ancak Daft Punk'ın müziği Justice'inkinin yanında pek temiz pak kalıyor. Augé ve Rosnay'in kayıtları sanki bugünün dijital olanaklarıyla değil de, '60'ların, '70'lerin sonundaki tekniklerle yapılmış gibi. Elde makas bantların arasına gömülüşü, siyahî MC'ler canlanıyor adamın gözünde. Sanki daha CD icat olmamış, elinde plakları, birazdan Grandmaster Flash günümüz müziğinin ABC'sini yazacak. Justice parçaları öyle kir pas içinde, öyle façalı... Diğer yandan durup durup, en karanlık yerde Euro-pop ya da Italo-disco gibi, rüküş müziklerle kucak kucağa da oturuyorlar, bir anda çocuk korolarıyla da şenlenebiliyorlar. Genelde de tekno dinleyicisini değil, punk rock'çuları dansa davet ediyorlar.

Grubun alamet-i farikasıya haçları. Şarkıların isimlerinde de – “Genesis” ya da “Waters of Nazareth” gibi– bol dini çağrışım yapmaktan çekinmiyorlar. Albüme “†” ismini vermeleri yetmiyor, sahnede de neon haçları yanlarından ayırmıyorlar. Ve hatta pitchforkmedia.com, Xavier de Rosnay'i karşısına alıp okuduğu son iyi kitabı sorduğunda ciddi ciddi “İncil” cevabını alıyor. Biz, iki müzisyen aynı zamanda grafiker de olduğundan, hacin şekline hastalardır diye düşünürken, karşımıza bayağı bayağı inançlı iki tip olarak çıkıyorlar. Bizim bildiğimiz DJ'ler öte tarafı işlemeyen tipler olur ya, insan işkillenmiyor değil. Dünya tersine mi dönüyor? Dans pistlerinde “fuck”ların arasına haçlar maçlar sokuluyor. Yoksa kıyamet mi kopacak? Neyse ki “†”ı dinledikçe, içimize de su serpiliyor. Kopaçağı varsa bundan daha kıyak da kopmaz herhalde. *İlker Aksoy*

Arabada yalnız var
(Can Çalışkan'ın kamyon yazısı
– En İyi Kamyon Arkası Yazısı
Yarışması jüri özel ödülü)

Çayı çaydan öğren, çay
bardağından değil
İLHAN DURUSEL, Süslü Nesir

Manic Street Preachers'tan Nicky Wire'in en sevdiği grup isimleri: **1.** Mogwai **2.** Sex Pistols **3.** Hanoi Rocks **4.** A Certain Ratio **5.** Beat Happening **6.** Primal Scream **7.** Jesus and Mary Chain **8.** Sonic Youth **9.** Dexys Midnight Runners **10.** The Libertines

ROLL'DAN DEV KIYAK

Müstakbel grubunuza isim önerileri

1. Çöpşiş
2. Karamürsel Sepeti
3. Ne Şehittir Ne Gazi
4. Hoşaf
5. Yanyol
6. Los Posbıyıklılar
7. Yok Devenin Nalı
8. KızmaBirader
9. Tel Zımba
10. Enderun

THE CRIBS

Men's Needs, Women's Needs, Whatever

(Wichita Recordings)

İngiltere'nin küçük bir kasabasından üç kardeş içine girmeye çalıştıkları indie camiasını ateşe verme kararı alıyorlar. O zamana kadar idolleştirdikleri insanlar dahil, ona buna saldıyorlar. Durmadan her insanın içinde uyuyan anarşi duygusunu dürtüp kaçıyorlar. Zamanla gelen popülerlikle onların da önlerine konulan altın külçelerine kendilerini kaptırıp kaptırmayacaklarını görecekiz, bakalım.

Grup 2005 yılında yayınlanan ikinci albümleri "The New Fellas" ile pekiştirdiği mainstream düşmanlığını yeni albümde de sürdürüyor gibi görünüyor. Fakat bu sefer sadece "görünüyor". Vokal Ryan Jarman geçmişte fütursuzca "utanmıyorsunuz değil mi?" diyordu. Bu ses underground ortamlardan gelmeyi bırakınca, şimdiye kadar "siz ne yapmak istiyorsunuz peki?" diye soramayanlar da ellerini ovuşturmaya başladı... Bu albüm ilkinin aksine büyük bir firmadan çıktı. Atlantik'te lüks bir stüdyoda kaydedildi. Ve prodüktörü de gayet meşhur bir şahsiyet, Franz Ferdinand vokali Alex Kapranos oldu. Ancak baştan söyleyelim, grubun düsturuna ters olarak yükselen standartları sizi rahatsız etmediği sürece "Men's Needs, Women's Needs, Whatever" da hiçbir problem yok. Oldukça iyi hazırlanmış, hiç açık barındırmayan bir albüm bu. Yalnızca ilk

dinleyişte fazla post-Strokes gibi geliyor, şarkılara alıştıkça bu aşinalık duygusu da uçup gidiyor. Üstelik plağımız süprizlerle bile dolu. O kadar ki birdenbire karşınızda Sonic Youth'dan Lee Ranaldo'yu şiir okurken bulabili-

yorsunuz. Ryan Jarman küçük bir partide arkadaşlarına söylüyormuşçasına rahat ve ne yaptığının farkında. Albümün geneline hâkim olan bunaltıcı hayat ve insanların birbirini bir türlü anlamaması problemini ondan başkası daha iyi dile getiremez herhalde. Bağırış çağırış olsa dahi, sesi öyle sıkılgan ve tekdüze. Albümün açılış parçası "Our Bovine Public", Klaxons şarkılan

gibi. Asit pembesini, sarısını albümün birçok kısmında göreceğimizin sinyali veriyor. İşe yine şöhretli şahsiyetlere mesaj göndererek başlıyorlar: "Eğer durgun ve hissiz halkımızı etkilemek zorunda olmasaydınız asla var olmayacaktınız". Muhaliflikten vazgeçmiş değiller ama yeni albüm adındaki gibi kadın/erkek problemleriyle ilgili çoğunlukla. "Mystery Girl" de kızların "seni son-

kadınların bir türlü ne istediklerine karar verememesinden. Hiçbir şeye çare bulmak derinde de değiller. İşin eğlenceli kısmı da bu! Jarman kardeşler koca bir albümü çözülemeyen sorunlar döngüsü üzerine kumuşlar. Bunu da ellerinden gelen en iyi şekilde yapmışlar. "Ben gerçekçiyim / Ben romantğim / Ben kararsızım / Ve bütün olay aslında bu" diye devam eden "I'm A Realist"te de, "Ona ayıracağ vaktim yok / Boş bir insan olmam yüzünden / MTV yüzünden" dedikleri "Major's Titling Victory"de de bu konular üzerinde uzman olmadıklarını gayet net şekilde anlatıyorlar. Albümün en harbi çalışmasıysa "I've Tried Everything". Doğup büyüdükleri kasabadan çıkmaya çalışan ama bunu bir türlü başaramayan gençleri anlatıyor. Üzerine düşünürsek popüler gruplara neden bu kadar tepkili olduklarını biraz da olsa anlayabiliriz. Açık ara birinciye Lee Ranaldo destekli "Be Safe" ilan edelim. Bu aslında grup üyelerinin fonda takıldığı bir şiir... Umutsuzca değişmeye çalışmaktan yorulmuş bir adamın sancılı kabullenme sürecinde verdiği öğütler. "Kaybolsam daha iyi olur" diyor, "yalnızca ormanda kaybolsam". Sevdiği insan gözlerinin önünde yavaş yavaş ölüyor... "Hayatı alalım ve yavaşlatalım. İnanılmaz yavaşlatalım. Kare kare. Öyle ki, iki dakikayı yaşamak on yıl sürsün. Evet, hadi yapalım bunu." The Cribs değişiyor, ama iyi istikamette. Bundan sonra bir de Lee Ranaldo'yu kadroya katarlarsa! *Esra İpekçi*

HARD-FI

Once Upon A Time In The West

(WEA)

İlk albümü "Stars of CCTV" ile Mercury Ödülünü alan, 2006'da en iyi İngiliz grup seçilen indie rock grubu Hard-Fi, kendi kurdukları stüdyoda kaydettikleri ikinci albümlerinin ismini "Once Upon A Time In The West" olarak belirlendi. Albümün kapağının kapaksızlık olarak seçilmesi ("No Cover Art" yazıyor koca harflerle) negatif eleştirilere maruz kalsa da, solist Richard Archer, "kuralları yıkmak istediklerinden" kapağı böyle yaptıklarını belirtmiş.

Albümün dışından sonra içine geçiyoruz.

Richard Archer tarafından şarkılan yazılan ve prodüktörlüğünü Richard Archer ile Wolsey Black'in üstlendiği, U2, Björk ve Madonna ile çalışmış Spike Stent'in mikslarını gerçekleştirdiği "Once Upon A Time In The West" albümü, "Stars of CCTV"ye göre müzikal açıdan daha zengin bir yapı sergiliyor. Kemanlı düzenlemeler, bas gitarlar, elektro gitarlar, trompetler, loop'lar, sample'lar, funk, ska, R&B ritimleri, başarılı bir şekilde harmanlanmış. Sözlerin geneline bakaçak olursak, grubun bu albümü de, ilki gibi modern zamanlara ilişkin tespitlerde bulunsa da, seslenişler çoğuldan tekile indirilmeye başlanmış gibi duruyor.

11 şarkılık çalışmanın ilk 45'liği olan açılış şarkısı "Suburban Knights", çok isabetli bir seçim. Clash ilhamlı Telecaster'lar, "oo ve aa"lar ve etkili mesajlar, şarkının ileride bir marş olması ihtimalini ziyadesiyle kuvvetlendiriyor. ("Global terör var. Savaştaız ama bunun için zaman yok, çünkü faturalar kapımdan içeri düşüyor".)

Tamamı gayet melodik şarkılardan oluşan albümde öne çıkan parçalar sırasıyla şu şekilde: Davul sample'ları ile desteklenmiş ve etkili keman aranjmanlarına sahip "Tonight", "Suburban Knights"tan sonraki en dikkat çekici şarkı olan vals ritimli, kemanlı, trompetli "Watch Me Fall Apart", solistin annesinin ölümü hak-

kında yazdığı ve geride kalanın yalnızlığını anlatan soğuk hissiyatlı şarkı "Help Me Please", Motown'un İngiliz banliyösüne inmiş hali "Can't Get Enough", '70'ler tarzı ska etkileşimli "We Need Love" ve perdeyi kapatan şarkı "The King". Bazı şarkıları sözler açısından kurumuş gibi görünse de; Hard-Fi, bu kuruluşu alt yapısı zengin melodilerle kapatabilmiş benziyor ve bunun yanısıra vermek istedikleri çağrışımları şarkının atmosferine yansıtmayı sağlamış gibi duruyor. Banliyöden dört gencin CCTV yıldızlarına dönüştükten sonraki halinin ilk meyvesi müzikal açıdan oldukça tatmin edici. Umarız bir sonraki albümleri bize, bir zamanlar Kuzey Londra'dan çıkmış bir grup vardı dedirtmez. *Adnan Uludağ*

MAAİLE "DERDİYOKLAR"
Aydoğan ailesinde gelenek kuşaktan kuşağa aktarılıyor. İşte Döndü teyze, Kâzım (solda) ve Hüseyin amcalar, Derdiyok Ali'yle birlikte.

← baş tarafı 08'de

yapılır. En güzelleri Doğu düğünleridir: Maraş, Tunceli, Erzincan, Malatya düğünleri inanılmaz kalabalıktır. Kars ve Azeri düğünleri de şatafatlıdır... Sadece Alevi düğünlerinde değil, bütün yöre düğünlerinde, her görüşten insana çalıyoruz. Mesela İğdirliların hepsi milliyetçidir, bıyıkları sarkıktır, yine de Derdiyoklar'sız düğün yapmazlar. "Kardeşim seninlen bizim kafa yapımız ayrı, ama müziğine âşığız, seni çağırarak mecburiyetindeyiz" diyor adamlar. İç Anadolulusu "siz bir tanesiniz" diyor "çünkü Neşet mızrabıyla 'Çiçek Dağı'nı başka kimse böyle söyleyemez."

yerinde yok. Davulu bırakıp yerlerde solo atar. Düğün videolarımız YouTube'da on binlerce kere tıklanmış. Ama bizde daha ne tiyatrolar, ne skeçler var. Bayanlar beni kucaklarına alıp masaların üzerine atarlardı. Halaylarda elimde gitarla başı ben çekerdim, yüzlerce peşimden oynardı. Bunların hiçbiri yok YouTube'da. Burunla org çalma, bağlamayı, gitarı ayakla çalma, omuzda çalma, hep bunları akıl ettim. Bizi eleştirdiler, güldüler, dalga geçtiler, "yozlaştırıyorsunuz", "ayak altında saz mı çalınır, adam gibi oturun, çalın", "bağlamaya saygı gösterin" diyen-

sebze-meyve yerim, günde beş litre su içerim. Su hayattır, insanı genç bırakır...

Sandokan geldi!

Anadolu deyince kıyafet olarak şalvar düşündüm. Sahnede de şalvarla çok rahat hareket edebiliyorsun. Eski şalvarlarımıza değer biçilmez. İstanbul'da, Malatya'da özel kumaşlara ya da Şile bezine diktirirdim. Ayağımda da, sahnede kaymayan spor ayakkabılar olurdu... Kendimize has bu kıyafetlerimiz İtalya'da, San Remo'da olay oldu. Söylemesi ayıp, Porsche'yle gitmişim. Kapılar açılıyor, Porsche'nin içinden şalvarlı

adamlar iniyor! Gitarlarımız, sazlarımız, şalvarlarımızla resimlerimizi çektiler. Bir baktım, İtalya'da 80'li yıllarda şalvar moda oldu. Bu inkâr edilemez bir gerçek!

Gençlik hevesi işte, Almanya'da bir Porsche almıştım. Türkiye'ye hızlı bir arabayla gelmek istedim. Tabii halktan koptuğumu söyleyip eleştirilenler çok oldu. Ben de espri yaptım, "yahu kardeşim, bir savaş anında hızlı bir arabayla belki bir şeyler taşımamız gerekir" derdim. Sanatçım diye idare ediyorlardı herhalde. O dönemlerde televizyonda "Sandokan" diye bir film oynardı. O artistle birbirimize çok benziyoruz. Benim göz rengim de o kadar enteresandır ki, üç renk değişir. Lüks bir arabadan şalvarlı birinin indiğini gören okullu çocuklar, "Sandokan geldi" diye etrafıma toplaşıp imza isterdi.

Gafil gezme şaşkın

Burada doğdum: Malatya'da, Fethiye beldesine bağlı Yukarı Tenci mezrasında. Balkanlarda Bektaşiliği yayan Seyyid Ali Kızıldeli Sultan'ın türbesi buradadır. Onun soyundan geliyoruz. Doğum tarihim nüfusta 1950 geçiyor. İlkokul yıllarım Kâzım amcamın zâkirlik yapma dönemine denk geliyor. Amcamlar soyları gereği, Alevi geleneğinde, cemlerde, 12 hizmeti yürüterek zâkirlik yaparlardı. Kâzım amcam bugün 80'lerinde. Sadece ben değil, bütün kardeşlerim ondan esinlenerek çalıp

DÜĞÜN VİDEOLARIMIZ YOUTUBE'DA ON BİNLERCE KERE TIKLANMIŞ. AMA BİZDE DAHA NE TİYATROLAR VAR. BAYANLAR BENİ KUCAKLARINA ALIP MASALARIN ÜSTÜNE ATARLARDI.

İnsanları şova, tiyatroya alıştırdık. Sahnede taklalar atıyoruz, atlıyoruz, zıplıyoruz, tam konsantre oluyoruz. İnsanların karşısına çıktığımda, kendimi kaptırıp gidiyorum. Onlara öyle bir güç göstermem lazım ki, hepsi bana baksın, beni izlesin, sazımdan, sözümünden, sohbetimden bir şeyler alsın... Önce yarım saat türkülerimizden, deyişlerimizden okuruz. Ankara misketine bir girdik mi, motor gibi devam ederiz, pat diye oyuna, halaya geçeriz, "halay bizim çekelim / dizilelim sekelim" deriz. Akın akın piste dolarlar, masada kimse kalmaz, çekirge gibi oynarlar. Mehmet'in şovu da dünyanın hiçbir

ler oldu. Ama biz yılmadık. Herkesin bir çalma şekli vardır. Burnumla çaldığım orglar şimdi evde duruyor, hepsi antika... Üniversite anfilerinde konserlerimiz olurdu, sahneyi Mehmet'e bıraktırdım, hem çalıp söylerken iki saniyede tıkr tıkr tıkr merdivenlerden çıkardım, öbür uçtaki merdivenlerden zıp zıp inerdim. Allah bize bir güç vermiş işte. Geçen gün bir adam beni çevirdi, "yahu, 25 yıldır seni izliyorum, aynı adam, aynı sakal, aynı şov, bu gücü nereden buluyorsun?" diye sordu. Sigara kullanmam, arada sırada sadece bir duble rakı ya da şarap içerim, bol bol yürürüm, bol

Derdiyok Ali, solda Şivan Perwer ve Ferhat Tunç'la, yukarıda Arif Sağ, İhsan Güvercin ve Orhan Gencebay'la, aşağıda Aşık Mahzuni'yle... Ve sağda Derdiyoklar İkili'si'nin tipik bir sahne performansı.

söyler. Şimdi İstanbul'da türkü barlarda, yeğenim Sinan Aydoğan çalıp söylüyor. Bayrağı bizden o alıyor. Cumhuriyet döneminde yaşamış Antepli Hasan Hüseyin, babamın amca çocuğudur. Onun taş plaklarını dinlerdik küçükken. "Gafil gezme şaşkın bir gün ölürsün" türküsü, bir de "Ben de şu dünyaya geldim gelmeli" uzunhavası çok meşhurdur. Arap ülkelerinde çok konserler vermiş, tarikatler yapmış. Ses frekanslarımız birbirine çok benziyor. Öyle babayığit, öyle yakışıklı bir insanmış ki, Suriye'den gelen taliplerimiz anlatıyor, sahneye çıktığı zaman kimse görmesin diye perdeleri kapatır-

/ Köyümüze hoşgeldiniz Vali bey // Büyük Atatürk'ün köylüleriyiz / Köyümüze kadem getirdiniz siz / Çok şükür müşerref olduk yüz be yüz / Köyümüze hoşgeldiniz Vali bey." Bunu deyince Vali bey yanıma geldi, gözlüğünü indirdi, "sana cici bici bir ilkokul yaptıracağım evladım" dedi. Birkaç ayda temelimiz atıldı. İrticalen, doğaçlama olarak gene çalıp söyledik ardından: "Zahmet edip köye gelişinizi / Köylünün derdini bilişinizi / Bizi sevindirip dönüşünüzü / Ne kadar methetsek az, güle güle." (gülüyor) Vali bey bir yıl sonra Adana'ya tayin oldu. Yılbaşında benim ağzımdan kutlama mesajı

rahatsız oluyordu tabii. Ama babam sakın adamdı, içine kapalıydı. Eve girer yatardı, sabah kalktığına hiç demezdi, "yahu neden bu silahları attınız, neden sıktınız?" İlik 45'liğimi 1972'de, İstanbul'da yaptım. İçimden modern müzik yapmak geliyordu. Cem'ler, Barış'lar rock türü eserler yaparlardı, ama Anadolu usulü, bağlama düzeniyle otantik müzik yapıp Batı sazlarını kullanan kimse yoktu. Benim türüme Anadolu-rock ve disko-folk dediler. "Köyümün Sorunları" adlı eserimle 45'lik yaptım. O dönemde başlık ve kalın meseleleri de vardı. Bu yörede başlık parasına kalın

tek başına gidemezsin, işçi ailesi olarak gitmen gerekiyor. Sonunda bir evlilik yaparak gittim. 1974'te oturma aldım. Müzik dışında hiç çalışmadım, bir gün çalışmış olsam bugün emekli olacaktım. Frankfurt çevresine, Darmstadt'a yerleştik. '75'te Fethiye'den İhsan (Güvercin) arkadaşımız da Almanya'ya geldi. Ona bir bongo, bir değnek aldık. Muzan içerisinde İhsan bateri çalmaya başladı. '76 yılında gazino çalışmalarına başladık. Bizim yörede, Türklerin gidip geldiği en az on tane gazino vardı. Çaldığımız gazinolar doluyordu. Çok esnektim, her yöreden çalıp okuyordum, Orhan Gencebay'dan bile eserler seslendiriyordum.

"HELMUT DİYOR PİS YABANCI / TURGUT DİYOR ALAMANCI / BİR GÜN ÇEKİP GİTSEK BURDAN / İŞE ALIR MI SABANCI?" DEMİŞİZ. NE ORAYA YARANABİLİYORUZ, NE BURAYA.

larmış, çünkü her gören âşık olurmuş. Dört kez evlenmiş. Çocuklarıyla tanışmadık, ama İskenderun'da oturduklarını biliyorum. Cumhuriyet döneminde Antepli Hasan Hüseyin deyiş, türkü ve uzunhavalarda, Malatyalı Fahri Kayahan tamburuyla kırk havalarda ve uzunhavalarda, Diyarbakırlı Celal Güzel ses ve Zaralı Halil hoyratlarda, türkülerde ve uzunhavalarda çok meşhurmuş, Atatürk bile bunları dinlemiş. İlkokulda saz çalmaya, türkü söylemeye, zaman içerisinde şiirler yazmaya başladım. '60'larda partizanlık nedeniyle buraya okul vermiyorlardı. Yürüyerek tam bir saatte Fethiye'deki okula gidilip gelinirdi. Malatya'ya Ali Rıza Aydoğdu diye bir vali tayin oldu. "Aydın bir validir" dediler. Bir gün onu buraya çağırıldılar. Onun için bir koşma hazırladım, elim sazı aldım, başladım karşısında söylemeye: "Ellerin fezaya gittiği çağda / Bizler okulsuzuk bu ıssız çağda / İsteriz okulu siz Vali beyde

gönderdik: "İnsanlığın en halisi / Sayın Adana Valisi / Yeni yılınızı kutlar / Fethiye köyü ahalisi." İnanır mısınız, Vali beyden cevap geldi: "Sayın Fethiyeliler, sizin sırtınız yere gelmez, yeter ki bu genç ozanınıza sahip çıkın."

Köyümün sorunları

Evimizde pikabımız vardı, komşularımızla hep beraber dinler, öğrenirdik. Mahzuni'yi, İhsani'yi, Davut Sulari'yi çok seviyordum. Yöremiz halk müziğine çok önem verir. Sürekli müzik sesi yükselirdi bu evlerden. Bazen de silah sesi yükselirdi. Ailemizin sazi, sözü, sofrası bilindiği için komutanlar da gelirdi. Gecenin yansı kuzu dolması hazırlanır, rakılar açılır, türkülerimizle oynadıkça coşarlardı, silahlarını çıkarıp havaya sıkarlardı. Çatılardan ateş fişkırdığını bilirim. Aralarında iyisi de vardı, kötüsü de. Alıştırılmış demek ki, misafir ederdik. "Hadi yürüyün, meyhaneye mi burası" diyebilsek belki böyle olmazdı. Köy halkı sestem

derler, kalın vermediğin zaman evlenemezsin. Plağın arka yüzündeki eser "Başlık Parası"ydı.

Frankfurt gazinoları

Fethiye köylüsü kooperatifleşmeyle birlikte Almanya yolculuğuna başladı. Emekli öğretmenimiz ve amcamların öncülüğünde kurulan bu köy kalkınma kooperatifi, İşçi Bulma Kurumu kanalıyla insanlarımızın Almanya'ya gönderilmesini sağladı. İnanılmaz bir akın başladı, eli iş tutan herkes gitti, köy boşaldı. Fethiye genelde zengin bir köydür: Kayısı, buğday, arpa, bostanlar, tütünçülük, pancarcılık, hatta eskiden haşhaş da ekilirdi... Davarını, traktörünü, arazisini satan gitti. Zengin köy, iyice zenginleşti. Ben Almanya'ya sadece müzik için gittim. O dönemlerde örneğin Malatyalı Yüksel Özkasap, Kayserili Metin Türköz Almanya'ya gidip kendi müziklerinde aşama yapmışlardı. En iyisi ben de gideyim, plaklarımı orada devam ettireyim dedim. Ama

1975 yılında İstanbul'a geldiğimde, Türkiye'nin bütün ünlülerine bağlama yapan Ragıp Akdeniz'le tanıştım. Kafamdaki üç kollu gitarı ona anlattım: Alttaki bağlama, ortası gitar, üstü cura. Tam 5 bin Marka mal oldu. Dünyada bir tane. Mesele Üç-Hürel'in gitarı ikiliydi. Üçlü gitarı ilk defa ben yaptırıp, üç sene sonra bunun bağlamasını Özay Gönülüm'e yaptılar... Bu gitarla Derdiyoklar ismini bütünleştirdim. '75'ten bugüne gitarın döşünde Derdiyoklar yazar. Gitar kaç defa revizyondan geçti, isim hep orada kaldı. Sakalımı da o zaman bıraktım. Gitarımla sakalım yaşıt. (gülüyor)

Bana "derdi çok" derler

Çocukluk yıllarımda beni Derdiçok diye çağırılmasını istedim. Ama araştırınca, 15. yüzyılda Maraş yöresinde yaşamış Derdiçok isminde bir ozan olduğunu öğrendik. O zaman, bari tersi olsun diye düşündük. Adama kırk gün deli demişler, adam kırkıncı gün delirmiş. Bizimki de o hesap. "Adım derdiyok, ama derdim çok benim" diyerek girmişim bir şiire. "Bir gün bir yoksulu →

görebilsem tok / Belki o zaman bana derdiyok derler." İsmimiz Derdiyok ama, isimle dertsiz olunur mu?.. "Kahrölsunlar kara düzen kuranlar / Düşmanla bir olup karşı duranlar / Fikrim için bana zincir vuranlar / Yok olmazsa bana derdi çok derler."

Yaşantı bakımından dünle bugün arasında dağlar kadar fark var. Ama bazı dertler aynıdır. Teknoloji çok gelişti ama bazen insanlığı da götürüyor. Eskiden yokluk vardı, hatır gönül de vardı, şimdi varlık var, ama hatır gönül kalmadı. Mahzuni baba ne güzel diyordu: "Ne gönül dinliyor ne de bir hatır / Kır beygire benzer inadı katır / Haklarından gelsin şu kızıl yatır / Bizim evde üç-beş tane düz var." Yeni çalışmamda Mahzuni'ye cevap vereceğim: "Filozof sanırsın yürüyen mezar / Zehirini saçar bulursa pazar / Bir padişah gibi fermanlar yazar / Bizim evde beş-on tane düz var."

Zamanının Pir Sultan'ı

Âşık Mahzuni kirvem olur. Halkını çok seven, ezenlere karşı ezilenlerin yanında yer alan, dayanılmaz ıstıraplara türkülerle karşı koyan büyük bir ozandı. Zamanının Pir Sultan'ıydı. Onun Avrupa'daki konserlerinin aşağı yukarı hepsinde beraber çaldık, söyledik. Son dönemlerinde gene beraberdik. Berlin'de buluşup konser vereceğimiz günlerde öldüğünün haberi geldi. Arabayla cenazeye giderken efkârlandım, vergi makbuzlarının üzerine dizeler yazmaya başladım: "Ozanların piri idin / Komutanı, eri idin / Işık saçan biri idin / Yakıp gittin dost Mahzuni // Bazen atlı bazen yaya

/ Haykırdın güneşe, aya / Bir avuç tohum dünyaya / Ekip gittin dost Mahzuni // Derdiyoklar tutarlar yas / Sazi, sözü kendine has / Ölüm şerbetinden bir tas / İçip gittin dost Mahzuni."

Robotların aşkı

Mahzuni babanın tüm parçaları anlamlı ve güzeldir. Bir dönem başkaldırı eserlerini çok seviyordum. "Amerika katil katil"de gerçekleri söylüyordu, görüyorsunuz şimdi Irak'ta neler oluyor... "Nem Kaldı"yı mı, "İşte gidiyorum çeşmi siyahım"ı mı, hangi birini sayayım, hepsi birbirinden güzel. Hepsinden esinlendik.

DERDİYOKLAR ANADOLU DÜĞÜN GELENEĞİNİ GİTARLA, BAĞLAMAYLA, BATERİYLE ALMANYA'YA TAŞIDI. HEM DÜĞÜN HAVASI ÇALDIK, HEM TÜRKÜLERİ, DEYİŞLERİ YAYDIK.

Bazı bilim adamları "iyi şiir yazarlar iyi konuşamazlar" diyor. Hakikaten öyle. Şimdi sizinle röportaj yaparken dilim döndüğü kadar anlatıyorum. Veysel baba doğru dürüst konuşamaz, Mahzuni baba konuşamaz, Neşet abi konuşamaz. Ama şiirle her şeyi dile getirebiliyoruz. Gerçek ozan yaşadığı zamanı tarif eden insandır. Pir Sultan Abdal 16. yüzyılda nelerle karşılaştığını anlatmış, Harabi birini, Nesimi öbürünü anlatmış. Nâzım Hikmet de yaşadığı zamanı anlatmış. Derdiyoklar da kendi zamanındaki bütün konuları işlemiş. Dünyada işlenmedik konu bırakmamış. Mesela "Robotların Aşkı" diye bir şiirimiz var: "Yıl 2090 olur / Savaşı robotlar yapar / Yani bundan yüz yıl sonra / Barışı robotlar yapar // Âşık bile olabilir / Her müziği çalabilir / Bir araya gelebilir

/ Sevişi robotlar yapar // Dağlara kız kaçırırlar / Yıldızlara uçururlar / Bebeğe süt içirirler / Her işi robotlar yapar." Gerçek ozan günü anlatır, geleceğe söyler. Mahzuni baba "kırk küsur yıldır yazıyorum, bir 'Türkülerle Gömün Beni' gibi, bir 'Yolculuk Nereye Alman Efendi' gibi, bir 'Vekâleti Kime Verdin Pir Sultan' gibi eser yazmamışım" derdi. Bazen Ankara'da Mahzuni babanın evinde yazarlar çizerler toplanırdı. Yiyecekler, türküler söylerlerdi. O anda beni hatırlardı, hemen arardı: "Kirve, yeni bir şeyin var mı? Hele oku, misafirim var." Şimdiye kadar kaç kere böyle oldu.

"Sen kapat, ben hazırlanam, okuyam" derdim. Arardım, telefonda Almanya'dan Ankara'ya yeni şiirlerimden üç-beş tane sıralardım. Telefonun tuşuna basar, misafirleriyle beni dinlerlermiş.

Türkülerle gömün beni

Daha dün duştayken aklıma cenazeler geldi. Artık bütün hisım akraba, ancak cenazeden cenazeye buluşuyoruz. Duştan kardeşim Yusuf'a "aman ha, yaz bunları" diye bağıyorum: "Ölüden ölüye buluşan dostlar / Bir ömür böyle akıp gidiyor..." (gülüyor) Çünkü unutursam bir daha çıkmaz. Bir konuya giriş yapmak çok önemli. Konuya girince o şiir elimizden kurtulmaz. (gülüyor) Genellikle uzun yollarda, arabayla giderken çok üretirim. Bende ozanların konuşmalarından çok ar-

şivler vardır, bazen yollarda onları dinlerim. Yalnızken, yol halinde çok güzel yazılır. Gece uzun yollarda kabak çekirdeği hep yanımdadır. Çıtır çıtır kırarak türküyü yazırım. Geçende Musa Eroğlu'yla bu bahçede, elma ağacının altında çalıp söylüyorduk. "Yahu, Derdiyoklar bu güzel köyde, bu güzel havada eserler üretiyor, biz de bunların hamallığını yapıyoruz" dedi. "Esağfurullah" dedik. Musa Eroğlu bir üniversiteden davet almış, gitmiş, orada da söylemiş: "Hocam, keşke sanatçı değil de, hamal deseydin bize. Biz hamalız, türkülerini alıp dağıtıyoruz." "Türkülerle Gömün Beni" adlı ese-

rimi Güler Duman seslendirmişti, 1 milyon 600 bin sattı, düşünebiliyor musunuz? "İsyen Etme Boşuna"yı İbrahim Tatlıses 80'lerde seslendirdi, 2 milyondan fazla sattı. Gündemde olan son eserim ise Güler Duman ve Özlem Özgül'in seslendirdiği, Alevileri beraberliğe çağıran bir eser: "Derdiyoklar düşmüş derde / Bizim için Hak her yerde / İki değil her şey birde / Bir olursak hür oluruz."

Çayın ortasında yılın adası

1972'de, 45'liğe girdiğim dönemde, stüdyoya karayağz, uzun boylu birisi geldi, karşıma geçip izlemeye başladı. "Oğlum, işte bu gördüğün Arif Sağ'dır" dediler. "Gurbet Treni" plağının yapımı için gelmiş oraya. Arif hoca bizim başlangıcımızdır. Bize önem verdi, bizi sevdi, bizi Avrupa'ya saldı. Burda da İbrahim Tatlıses'i piyasaya getiren odur. Bizi Arif hoca yaratmıştır. "Arif Doğup Arif Ölen Ariftir" eserimi onun için yazdım.

1978 yılında Arif hocaya Arguvan'dan derlediğimiz türkülerini söyledik, bizi saatlerce kamerayla kaydetti. Ertesi sene Derdiyoklar İkili olarak ilk kasetimizi kaydetmeye İstanbul'a geldik. Her kasette okuduğumuz Arguvan ağzı türkülerine o zaman başladık. Arguvan ağzı demek, "aman"ı bol demektir. Yanık sesle "aman aman" demeden Arguvan tadı verilemez. Arguvan türkülerini pesten okunduğu zaman olmaz. Benim anam Arguvanlı, Atma Kürtlerinden. Babam Fethiyeli. Arguvan'da yaşlı insanlardan makamlar alırdım, bu makamları kendi sözlerimle beste haline getirdim. Biz bu kaseti çıkarana kadar Arguvan havalalarını sadece Arguvanlılar düğünlerinde, toplantılarında, aman aman diye eli kulağına verip söylerlerdi. Bu ağzı İstanbul'a götürdük, Arif hocanın katkılarıyla Türkiye'ye ve dünyaya tanıttık. Sonra herkes Arguvan okumaya

ADI SOSYAL, RENGİ GRI

Birazlık solcudur, biraz nasyonal
İşte budur bizde, sosyal demokrat
İktidara karşı, ikinci kanal
İşte budur bizde sosyal demokrat

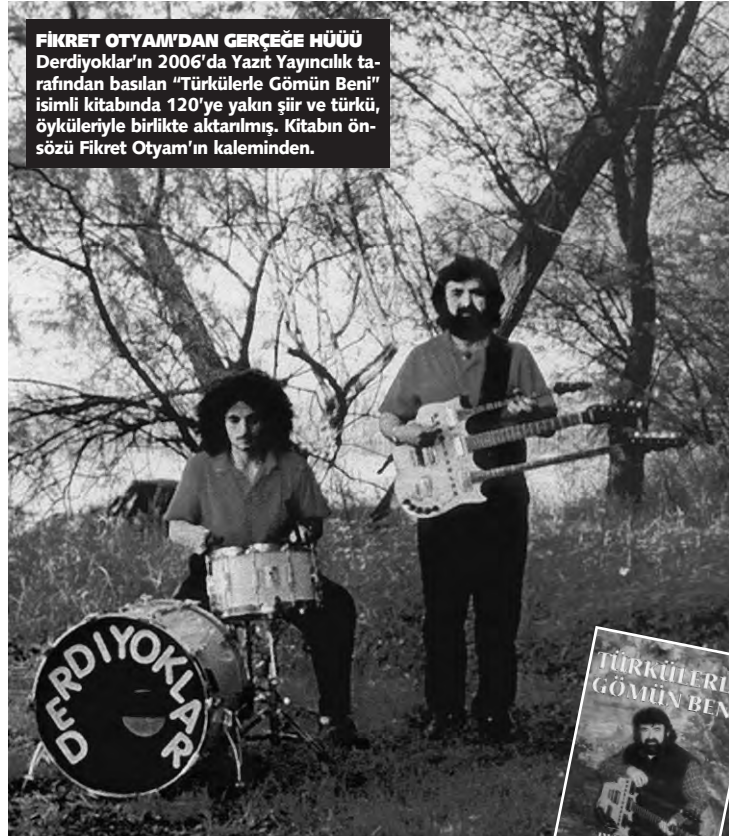
İneğe ot vermez, ondan süt bekler
Koyunu otarmaz, ondan et bekler
Bir şey yapmaz, iktidardan git bekler
İşte budur bizde sosyal demokrat

Şapka giyer, köylü görünsün diye
Tulum giyer, işçi denilsin diye
Sermayeden bekler biraz hediye
İşte budur bizde sosyal demokrat

İki adım atar, hemen yorulur
Çok naziktir, bir dokunsan kırılır
Parçalanır, birbirinden ayrılır
İşte budur bizde sosyal demokrat

Güya banışçıdır, savaş istemez
Doğuda işgal var, dur conu demez
Parti içindeki solcuyu sevmez,
İşte budur bizde sosyal demokrat

Derdiyoklar'ın bir eleştirisidir
Adı sosyal, fakat rengi gridir
Bizdekisi Avrupa'dan geridir
İşte budur bizde sosyal demokrat
(Sosyal Demokrata Eleştirisi, 2004)

FIKRET OTYAM'DAN GERÇEĞE HÜÜÜ
Derdiyoklar'ın 2006'da Yazıt Yayıncılık tarafından basılan "Türkülerle Gömün Beni" isimli kitabında 120'ye yakın şiir ve türkü, öyküleriyle birlikte aktarılmış. Kitabın ön-sözü Fikret Otyam'ın kaleminden.

KAZIM AMCA ALDI SAZI ELİNE

Ali Ekber Aydoğan'ın ilham kaynağı Kâzım amcası, yeni yazdığı bir şiiri Roll mikrofonlarına bir çocuk heyecanıyla okudu:

Köyümüze hizmet geldi, görene / Bir olalım bin olalım hemşerim / Dar günler geride kaldı, sora / Bir olalım bin olalım hemşerim // Şu tatlı beldeme gimesin hile / An çalışarak kavuşur bala / İnsan bıçak vurmaz bindiği dala / Bir olalım bin olalım hemşerim // Dengeli ileri gitme zamanı / Yaşamın tadını tatma zamanı / Sıkıca el ele tutma zamanı / Bir olalım bin olalım hemşerim // Her gelen idare çığırlar açmış / Tarıhe göz at, fırsatlar kaçmış / Düşün nice

canlar dünyadan göçmüş / Bir olalım bin olalım hemşerim // Elbette biliriz üç ile beşi / Dikkat et kin tutmak insanlık dışı / Takılır boynuna mücevher taşı / Bir olalım bin olalım hemşerim // Suya dikkat eyle engine akar / Çalışan kazanır yatanlar batar / Elbet bir gün felek çelmesin takar / Bir olalım bin olalım hemşerim // Almayana değil sözüm alana / Mazlumun malını vermem talana / Teşekkürüm vardır iyi bilene / Bir olalım bin olalım hemşerim // Devletler birleşir bir bir eleştir / Kimi yıkar yıkılır bu bir güreştir / Demokrat olarak yaşamak hoştur / Bir olalım bin olalım hemşerim // İrmaklar birleşip oluyor deniz / Biz birlik olalım ayrılmak nemiz / Yaradılmış Adem, herkes insanız / Bir olalım bin olalım hemşerim // Ozanın sözleri demli mi demli / İşim fırtaklıdır gözlerim nemli / Geçmişine göz at çok çok önemli / Bir olalım bin olalım hemşerim.

başladı. Arif hoca okudu, Belkıs Akkale "Dam Üstünde Uzun Uzun Bacalar"ı okudu, Sabahat Akkiraz "Yılğın Adası"yla patlama yaptı: "Çayın ortasında yılğın adası, aman aman / Dağlar dayanmaz aman aman." Kadıncağız, daha geçen sene Fransa'da festivalde okumuş, önde oturan Fransız profesör ağlamış, bu nasıl bir eser, bu ne biçim bir ses diye. Çünkü Sabahat Arıvanlı olduğu için eserin hakkını tam veriyor.

İlk kasette Arıvan ağzı olarak okuduğumuz "Bu Nedir" yanık bir isyan türküsüdür. "Yağmurla boranla bugüne geldik / Talan olduk, gülemedik, bu nedir?" Azer Bülbül ve İzzet Yıldızhan sözlerini biraz değiştirerek okudular, iyi etmediler, ama bizimki ve Güler Duman'ınki doğrusudur: "Derdiyoklar olduk dertli dünyada / Kulağımız yönelmedi feryada / Sanki kalmış gibi ıssız deryada / Yönümüzü bulamadık kurban, bu nedir / Düşün müdür bayram mıdır kirve, bu nedir / Ah talan olduk, gülemedik dostlar, bu nedir?"

Boran, Sıla, Sevi, Öykü gibi isimler hep benim türkülerimden alınma. Akkrabalarımın çocukları da hep bu isimleri koydular. Atv'deki "Sıla" dizisindeki Sıla ve Boran karakterlerinin isimleri de benden alınma. İsimleri geçelim, "Bu Nedir?", "Dam Üstünde Uzun Uzun Bacalar", "Yılğın Adası" türkülerim söyleniyor, ismim-cismim geçmiyor. Yasal yollardan uyardık, aldırış etmediler, biz de mahkemeye verdik.

Horozun vakti

Şiirlerimin gücü, çok iyi eleştirmenlerimden geliyor. Kardeşim Yusuf ve amcamın çocukları, öğrencilik döneminde Vedat Günyol'la tanışmıştı. Vedat hocaya beni anlatmışlar. Çağırınca, evine gittim. Mesela bir şiirimi söylüyorum: "Aburla cu-

burla dolan bir mide / Çabucak istifra etmesi lâzım / Köyün çöplüğünde beslenen horoz / Tam vakti vaktine ötmesi lâzım." Hocam dinliyor, "tamam Alim ama" diyor, "horoz tam vaktinde değil, tan vaktinde öter." Ben çalıp söyledikçe ağlıyordu, çok yufka yürekli biriydi. Ruhi

Bir zamanlar demokratik kitle örgütleri için çok konserler yaptık: Zamanı, Abuzer Karakoç, Mehmet Koç, Şahturna ve biz... Zamanı'nın sert parçaları vardı: Mesela "Yastığa sarılma silaha sarıl", mesela "Yılmaz yılmaz doğu yılmaz / Batı yılmaz kuzey yılmaz / Yılmaz yılmaz güney yıl-

PIR SULTAN 16. YÜZYILDA NELERLE KARŞILAŞTIĞINI ANLATMIŞ. NÂZİM HİKMET DE YAŞADIĞI ZAMANI ANLATMIŞ. GERÇEK OZAN GÜNÜ ANLATIR, GELECEĞE SÖYLER.

Su'nun hastasıydı... Vedat Günyol, Âşık Mahzuni, Osman Dağlı, Emekçi, Şahturna, Şahturna'nın beyi Ozan Şiar Ağdaşan ve Âşık Zamani benim eleştirmenlerim oldu. Zamani çok iyi bir kalemdir. Kasetlerimde ondan da parçalar okudum, biri "Hasan Usta"ydı: "Çatlamış binayı sıvayıp durma / Yık onu yeniden yap Hasan Usta".

maz / Bizim gençler yılmaz yılmaz" ... Böyle gecelerde kendimden de, ozanlardan da eserler söyledim. En sert söylediğim, İhsani'nin "Balta" sıydı, ama genellikle silahsız, ılımlı türkülerdi. Kitleden çok alkış alırdım, ama perdenin arkasına geçince diğer arkadaşlar veryansın ederdi: "Ulan oğlum, biz potansiyeli yükseltiyoruz, sen düşürüyorsun."

(gülüyor) Sonra, ben de sert bir eser yapayım dedim: "Okumak bize zor olsun / Dağlara gençlik dağlara / Okullara hayvan dolsun / Dağlara gençlik dağlara..." Haydaa, bu sefer öğrenci gecelerinin yıldızı haline geldim. (gülüyor)

Eşek ve işçi sınıfı

Banış Manço Derdiyoklar'dan çok esinlenmiştir. Bizim "Yaşayın Hayvanlar"ımızdan sonra "Arkadaşım Eşek" dedi, "24 Ayar Çoban Mamoş" diye çobanımıza bir eser yazdım, o da gitti "24 Ayar Manço" kaseti yaptı.

Hep hicivli, mecazî eserler ürettik. Mesela "eşeğin kazancı at içindir" atasözünü almışız, eser haline getirmişiz, eşeği işçi sınıfı olarak değerlendirmişiz: "Bir ömrü çalışmayla bitirirsin mazlum eşek / Atla köpeğin keyfini getirirsin mazlum eşek" demişiz, "atın arpası bol olur / serveti eşekten gelir" demişiz, "gelelim kurnaz köpeğe / eşeği sallar cepheye" demişiz... En sonunda şunu söylemişiz: "Derdiyoklar seslenmezse / At ve köpek terslenmezse / Eşek işçi beslenmezse / Haliniz kötü hayvanlar // Gelin hep birlik olun / Aynı ahıra dolun / Öürseniz bir ölün / Yaşayın hayvanlar."

Tam o yıllarda silah biçiminde bir gitar tasarlıyordum. Şahturna'ya yaptığım bir kaset karşılığında para almamıştım. Amerikalıların silah biçiminde bir gitar çıkardığını öğrenince, Şahturna ve eşi Şiar hemen ısmarlamışlar, bana hediye ettiler. Biz bu silah-gitarı başşın ve kardeşliğin simgesi olarak kullandık. "Silahları silah olarak kullanmayalım" mesajı verdik, "hepsini döndürelim, gitar yapalım, saz yapalım, silahımız sözümüz olsun."

Öküz çağı

Derdiyoklar İkili'si'nin ilk kaseti "Şu Dünyanın Halkı"dır. 1986'ya kadar beş-altı kaset İhsan'la beraber çıkarttık... En çok ses getiren "Yaşayın Hayvanlar" (1981) oldu, ondan sonra Özer Şenay'ın yönettiği "Öküz Çağı"yla (1988) satış rekorları kırdık. Türküola Plakçılık'ın katkıları inkâr edilemez. Bütün kasetlerin altyapılarını Türkiye'de yapıyorduk, ama firma Almanya'da olduğu için burada çıkmıyordu kasetler. Sosyal içerikli olduğundan dolayı sansür de vardı. El altından burada Şivan'ın ve bizim kasetlerimiz çok satılıyordu. Müzikler rock türüydü, ama okumalar otantikti. Bazı rock'çılar ağız değiştirerek okuyor, benim tuhafıma gidiyor. Yoksa, kafa sallamada biz de rock'çiyiz.

"Köln Bülbülü"nün itiraf

Kelime haznen ne kadar çoğalır sa şiiir yazma birikimin o kadar artar. Müzikte de öyle. Almanya'ya gittikten sonra, dinleme kapasitemiz genişledi. Beatles'ı orada dinledik, James Brown'ı da, Tina Turner'ı da... Ben James Brown hastasıydım. Mehmet en çok Toto'yu sever. Mehmet'le Toto'nun konserine birkaç defa gittik. O ilk davulcularını (Jeff Porcaro) ölmeden önce seyrettik. Hem de en öndeydik, herkes gitarlara bakıyor, biz davullara. Türküola firmasına 12 kaset yaptık. Firmanın sahibi Yılmaz Asöcal ve Yüksel Özkasap'tır. Yüksel Özkasap geçen sene "Köln Bülbülü" isimli televizyon programında itiraf etti, "Avrupa'da en çok kaset satan Derdiyoklar'dır" dedi. İbrahim Tatlıses bir kere İbo Şov'da "yahu, son dönemde Almanya'dan, Tarkan'ıydı, Rafet El Roman'ıydı, çok çeşitli sanatçılar geliyor, ama 25 yıldır hâlâ dinlediğim Derdiyoklar'dır" dedi... Amerikalısı da, Afrikalısı da konserlerde bizi dinliyor, Azeri televizyonları çekim yapıyor, "Avrupa'nın İbo'su Derdiyoklar" diye sunuyorlar bizi... Amma velakin, kendi memleketimizde bize sahip çıkılmıyor.

Fikret Otyam'ın vasiyeti

Almanya'da öncülüğü yapan biziz. Bir araştırmaya göre Derdiyoklar çıktuktan sonra Avrupa'da üç binin üzerinde grup Derdiyoklar'ı takip etti. Bizden sonra, bir kısmı da Fethiye'den olmak üzere çok gruplar geldi geçti Almanya'dan. Derdiyoklar, Gurbetçiler, Göçmenkuşlar, Akbabalar, Şahinler, böyle kuş isimleri çok. (gülüyor) Bir de Treni Kaçırılmışlar vardı. (gülüyor) Tarkan'ın İngilizce albümünde bağlamaları Çetin Akdeniz hoca çaldı. Tarkan demiş ki: "Hocam, bu melodi bana hiç yabancı gelmiyor." Çetin hoca da "nasıl yabancı gelsin, bu Derdiyoklar'ın melodisi" demiş. Bizim Dadaloğlu versiyonundaki mızrabımı Çetin aynen vurup Tarkan'a çalmış... Tarkan kim bilir kaç sefer bizim düğünlerimize gelmiştir. Tarkan'ın teyzesi Gülcen Opel'e bağlama çalıyorduk konserlerde. Almanya'da çok ünlü bir halk müziği sanatçısıydı, Tarkan onun yeğenidir. Tarkan'ın babası Karadenizli, annesi Alevidir. Fikret Otyam bir gün televizyonda ne dedi biliyor musunuz: "Arkadaşlar, ben Alevi değilim, ama ölürsem beni cemevine götüreceksiniz, namazımı bir Alevi dedesi kıldıracak ve Derdiyoklar'ın 'Türkülerle Gömün Beni' türküsüyle defnedebilirsiniz."

Hrant Dink'in mahallesi

Malatya'nın Sünnisi, Alevisi, sağcısı, solcusu eşit sayıdadır. Ülkede bir çatışma ortamı olduğunda olay

lar buradan başlar diye korkuyorum. Mehmet Ali Ağca gibi örnekleri de görmüştür. Malatya tehlikeli zamanlardan geçti. 1978'de Belediye Başkanı Hamit Fendoğlu'na bir bombalı paket göndermişlerdi. "Bunu Aleviler, solcular yaptı" denilerek yağmalara başladılar. Hatta devlet eliyle yapıldı bunlar. Ne insanlar gitti. Benim sınıf arkadaşımı bile vurdular. O günlerde bana da sıkacaklardı, bir pasajın içinde beni sıkıştırmışlardı, bir arkadaşım sayesinde kurtuldum, arabamın dört tekerini kestiler. '70'lerde Malatya'dan sonra Maraş'ta, Çorum'da en büyük yıkım yaşandı. Alevilerin çoğu yurtdışına, Almanya'ya iltica etmek zorunda kaldı.

Fethiye'de birkaç Ermeni aile yaşardı. Malatya'nın içindeki Çavuşoğlu mahallesinde Ermeniler Alevilerle iç içeydi. Ermenilerin de çoğu göç etti. Hrant Dink'in babası çok iyi türkü söylemiş, vefat eden eniştemizle arkadaşlanmış, oturup kalkmaları, eğlenmeleri hep birmiş. Eskiden Çavuşoğlu'ndaki kilise ibadete açıktı. Sonradan kapatıldı, pencerelerini taşlarla ördüler. Orayı restore etmek isteyenler baskı görüyor bugün. Aleviler Yavuz Sultan Selim döneminden beri, Osmanlı'da kılıç zoruyla asimile edilmiştir ya da öldürülmüştür. Bizim ozanların nefesleriyle hayatını sürdürdürebildi Alevilik. Hâlâ Sünnileştirme politikası uygulanıyor, Alevi köylerine camiler yapıyor. Bence Alevilerin artık seslerini biraz daha rahat çıkarmasının sebebi, Güneydoğudaki terör olaylarıdır. Devlet Alevileri benimsemek zorunda kaldı, çünkü Alevilerin o saflarda yer almaması için gayret gösterdi, Alevilere örgütlenme hakları gibi bazı haklar geç de olsa verildi. Bizim

EŞEĞİ İŞÇİ SINIFI OLARAK DEĞERLENDİRMİŞİZ: "BİR ÖMRÜ ÇALIŞMAYLA BİTİRİRSİN MAZLUM EŞEK / ATLA KÖPEĞİN KEYFİNİ GETİRİRSİN MAZLUM EŞEK."

Alevilikte savaş yoktur, insan sevgisi vardır, kadın hakları vardır. '60'larda, '70'lerde "kaybedecek bir şeyimiz yok, zaten Türkiye'de horlanıyoruz, bari yurtdışına gidelim" diye düşündü Aleviler. Yurtdışındaki üç milyon Türkün yarıdan fazlası Alevidir. Sünnilerde sadece kırsal kesimden göç oldu, ama her kesimden Alevi yurtdışına akın etti. İş düzenlerini sağladıktan sonra örgütlenirler. Çünkü orada örgütlenme özgürlüğünü buldular. İlk Alevi örgütlenmeleri Avrupa'da yaşandı. Sonra Türkiye'de sesini duyurdu.

Yolculuk nereye Alman efendi?

"Helmut diyor pis yabancı / Turgut diyor Alamancı / Bir gün çekip gitsen burdan / İşe alır mı Sabancı?" demişiz "Avrupa'da Çöpçüyüm Ben"

AHMET KAYA GÖZLÜĞÜ
"Malatya çarşısında bu gözlüğü aldığım adam Ahmet Kaya hastasıymış. 'Abi, birkaç gün bekle, sana Ahmet Kaya'nın gözlüğünün aynısından getireceğim' dedi. Entelektüel bir gözlük, Einstein gözlüğü, ama camları çabuk kirleniyor."

türküsünde. Almanya'da belki mutlu değiliz, ama gidecek yerimiz de yok. Ne oraya yaranabiliyoruz, ne buraya. Bizim işçilerimizi '60'larda davullarla karşıladılar. O sıralar Almanya bir harabeydi, çöplüktü. Hitler'in bıraktığı pisliği Türk işçileri temizledi, Almanya'yı göçmenler inşa etti, ama gene horlanan biz olduk... Ben de ırkıyla çok maruz kaldım. Bir dönem bir Alman bayanla, Gabi'yle birlikteydim. Bir yılbaşı gecesi ırkçılar, kutlama yapıyoruz süsü vererek evi-

ya'da oy kullandım. Almanya'da oy hakkım olsaydı herhalde ya Sosyal Demokrat Parti'ye verirdim ya da Yeşiller'e...

Alman damat, Türk gelin

Düğünlerimize bazen Almanlar da gelirdi. Türklerle evlenen Almanlar da oluyor tabii. Beş-altı yıl önce bir doktor kız aradı beni: Tuncelliyim, nişanlısı da Alman bir doktormuş, tıp fakültesinde tanışmışlar, yakında düğünleri varmış. "Düğünümüz-

de Derdiyoklar'ı istiyoruz, ama davetilerin çoğunluğu Alman olacak, nişanlım da bir Alman orkestrası getirecek" dedi. Kızın ailesi bir Almanla evliliğe karşı çıkmış ve düğüne katılmayacaklarmış, kız bir türlü gönüllerini edememiş... "Sen şu babanın telefonunu ver bana" dedim. Açtım telefonu: "Senin kız kültürlü bir insan, aslan gibi bir Alman delikanlıyla yuva kuracak, nasıl olur da engellemeye çalışırsın, sana hiç yakıştıramadım. Ben o düğünde çalacağım ve bütün aileyi düğünde görmek istiyorum." Aynen böyle söyledim. Kız bana nasıl teşekkür etti, anlatamam. Gerçekten de bütün aile düğüne katıldı. Alman konuklar Alman orkestrasını dinlemedi bile. Derdiyoklar onlara çok daha cazip geldi.

C →

CASBAH

The Clash'ın, İran'daki molla rejiminin rock müziğini yasaklamasına cevaben 1982'de yayınladığı "Rock The Casbah"ın dağarcığımızı kazandırdığı "casbah", Arapçadaki qasbah'tan (hisar, sur, kaleiçi) Fransızcaya, ardından İngilizceye ve diğer batı dillerine geçmiş, sedası latif bir kelime. Kökeni Cezayir şehri olmakla birlikte, genelde Kuzey Afrika'nın birçok yerinde, surla çevrili kent merkezi anlamını taşıyor.

Casbah, Türkçeye Arapçadan "kasaba" olarak geçti. Eskiden İslam dünyasında bir reis ve askerlerinin oturduğu müstahkem kale veya bu tür bir kalesi olan şehirlerin önemli yerleri için bu kelime kullanılırdı. Kuzey Afrika'da şehir savunmasının son hattı olan ve içinde valinin oturduğu iç kaleye de casbah (kasaba) deniyordu. Avrupa'da kelimenin kapsamını genişleterek Arap mahallelerinin tümüne bu adı verdiler.

Kelime 1938 tarihli "Algiers" filminin 1948'de çekilen müzikal versiyonu "Casbah" sayesinde yaygınlık kazandı. O filmde bir replik, "come with me to the Casbah", argonun erotik deyişlerinden biri haline geldi. Beatles'in ilk çaldığı kulübün adının da Casbah olduğunu belirtmeden geçmeyelim. Clash'in şaheserlerinden biri olan "Rock The Casbah"ın 2003 Bağdat bombardımanında Amerikalı savaş pilotları tarafından çalınmasını ise, Clash'in bir başka şarkısını, "I'm So Bored With USA"ını roll'layarak cevaplayalım: "You're so fucked up USA".

COWBELL

Yerlerinin çoban tarafından kolayca bulunabilmesi amacıyla sürü hayvanlarının boynuna asılan çingirak; inek veya koyun çanı; çançan. Antik Yunan kültüründe çobanın kavayla aynı notaları çınlatacak şekilde yapılan bu çanlar, zamanla kullanıldığı bölgelerin folklorik müziğine girdi. Özellikle Avrupa'nın Alp Dağları ülkeleri ve Latin Amerika'da karakteristik bir vurmali çalgı haline geldi.

Kuzey Alpler'de kullanılan "almglocken" adlı enstrüman, bir araya geldiklerinde üç oktava varan bir kromatik bütünlük arz eden, farklı tonlarda piring çanlardan oluşuyordu; çanlarla yapılmış bir vibrafona benziyordu. Burada hayvancılıkta kullanılan çan yapısı geliştirildi ve çanın iç yüzeyleri arasında salınarak ses çıkaran metal çubuk iptal edildi. Dış yüzeye kauçuk veya ipten yapılmış çubuklarla vurularak çalınmaya başlandı. Başta Gustav Mahler olmak üzere bazı Avrupalı besteciler eserlerinde bu pastoral enstrümana yer vermişti.

Batı Afrika folklorunda rastlanan "cowbell" yorumu ise 16. yüzyılda köle ticaretiyle Atlantik'in öte yanına ulaştı. Bir ahşap tokmakla çalınan metal çan Latin Amerika'daki birçok müzikal gelenek tarafından içkinleştirildi. İcracının yüzeyde-

ki titreşimi parmakla kontrol ederek çeşitli notalar elde ettiği çanlar, genellikle anavatanı Afrika'daki gibi "agogo" adıyla anıldı. (Yoruba dilinde "çan" demek.) Agogo, Brezilya'da geleneksel samba perküsyon takımında değişmez bir yer edindi. Almglocken'in tropikal versiyonu olarak görülebilecek, içi boş ahşap silindirlere oluşan özgün Brezilya enstrümanına da bu esinle "agogo" adı verildi. Küba'da "cencerro" denen çan genellikle bongocu tarafından çalınırken Karayiplerin bazı müzik türlerinin üç-dört çancı ile icra edildiği, görece yeni türlerden sadece çanın timballe sıkı sıkıya kenetlendiği gözlenebiliyordu.

Wikipedia pop müzikte cowbell kullanımının ilk parlak örneklerinden biri olarak Hugh Masekela'nın '68 tarihli enstrümantal parçası "Grazin' In The Grass"ı gösteriyor. Ama Santana'nın bir yıl sonra çıkan efsanevi ilk albümünü başlangıç olarak kabul etmek büyük bir yanlış olmayacaktır. Santana'nın özgün sedasında kongaların, bongoların, timballerin yanı sıra çanların da hatırlı bir payı vardı. Öte yandan cowbell'i neşeli, canlı ve "erotik" bir müzikal öge olarak dünyaya kabul ettiren Santana'ya, bunu Latin karakterinden uzaklaştırıp genel anlamda Afro-Amerikan müziğe yeniden kazandıran da funk önderi Chuck Brown'dır. Santana ve Chuck Brown'ın tetiklediği iki güçlü dinamikte boy ölçüşebilecek üçüncü gelişme ise 1980'de çıkan Roland TR-808 davul makinalarında son derece elektroniye edilmiş bir cowbell sample'ına yer verilmesiydi. Bu karakteristik ses hiphopta ve elektronika âleminde bugüne kadar binlerce kez kullanıldı, "global kulak" tarafından özümsemi.

Beatles, Rolling Stones ("Honky Tonk Woman" nasıl unutulur), Pink Floyd, Sly & The Family Stone, Frank Zappa, Led Zeppelin, Blood Sweat & Tears, Parliament, Mountain, Prince gibi eski tüfeklerin yanı sıra Queens of Stone Age, Audioslave, Ben Harper gibi yeni gruplar da cowbell'i temel bir ritmik unsur olarak kullandı.

Bugün dünya müziğinde ve Manu Chao'dan Naçao Zumbi'ye uzanan üçüncü dünya rock'unda cowbell'in altın çağı yaşanıyor. Cowbell, LCD Soundsystem, Rapture gibi disko-punk'çılarca da el üstünde tutuluyor.

Türkiye'de Anadolu pop akımından sonra orkestralara alınan ve Okay Temiz tarafından ayrı bir boyuta taşınan "inek çanı", dünyanın her yerinde görüldüğü gibi futbol maçlarına da yansdı. Didi zamanında Fenerbahçe'nin açık tribünü yöneten Amigo Çetin'in maçın başlamasına 15 dakika kala yaptığı ihtişamlı introları gerçekleştiren perküsyon takımında cowbell de bulunuyordu.

g →

GUNS OF BRITTON

Kapını tekmeleyip girdiklerinde evine Nasıl çıkacaksın dışarı?
Ellerini ensene kenetleyip mi,
Parmağın silahının tetiğinde mi?

Kanun kapıyı kırıp girince
Dışarı nasıl çıkacaksın?
Kaldırımda bir ceset olarak mı?
Yoksa idam cezasıyla mı?

Ezebilirsiniz bizi
Tepeleyebilirsiniz bizi
Cevap vereceksiniz ama
Brixton silahlarına

Şarkının yazarı Paul Simonon, Clash günlerinde, silah dövmesiyle

p →

PHAEDRA

Girit Kralı Minos'un kızı, Ariadne'nin kız kardeşi. Phaedra Atina kralı Thesus'un karısı olur, oysa kral daha önce Amazon kraliçesi Hippolyte ile evlenmiş ve Hippolytos adında bir oğlu olmuştur. Phaedra, Thesus'tan iki çocuk doğurduktan sonra üvey oğlu Hippolytos'a âşık olur ve ona aşkını açmak cüretinde bulunur... Bazı kaynaklar Hippolytos'un Afrodit'e tapınmaktan vazgeçip Artemis'e tapınmaya başlaması üzerine, Afrodit'in ceza olarak Phaedra'yı Hippolytos'a âşık ettiğini ileri sürer. Phaedra delikanlının, bu doğa dışı sevgiyi nefretle karşıladığını görünce, onu Thesus'a şikâyet ederek Hippolytos'un kendisine tecavüz ettiğini söyler. Babasının Poseidon'dan aldığı üç bedduadan biriyle lanetleyerek kovduğu Hippolytos da arabasından düşerek ölür. Phaedra maksadı aşan bu iftiranın vic-

"Phaedra", Alexandre Cabanel, 1880

dan azabına dayanamaz ve üzüntüsünden canına kıyar. Thesus daha sonra Artemis'ten gerçeği öğrenir...

Phaedra, Euripides'in "Hippolytos" adlı tragedyası, Jean Racine'in "Phèdre", Miguel de Unamuno'nun "Fedra" ve Sarah Kayne'in "Phaedra'nın Aşkı" adlı oyunlarının ana temasını oluşturmuştur. Benjamin Britten'in bir kantatı ve Tangerine Dream'in albümü de "Phaedra" adını almıştır.

Şarkı yazarı Lee Hazlewood'un "Some Velvet Morning"inde Phaedra, kimliği müphem bir karakter olarak karşımıza çıkar: "Kendimi dinç hissettiğim kadifemsi bir sabah / Gelip açacağım kapını / Belki sana Phaedra'yı anlatacağım / .../ Bizden çok şey öğren / Bize bak, ama dokunma / Benim adım Phaedra." Hazlewood, ayrıca, son albümü "Cake Or Death"te "şarkının kendisi için yazıldığına inanan" sekiz yaşındaki torunu Phaedra'ya "Some Velvet Morning"i söyletmiştir.

PRADO, PÉREZ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında karanlığına bütün Amerika'da bir güneş gibi doğan mambo nun tartışmasız kralı Dámaso Pérez Prado, 11 Aralık 1916'da Küba'da doğdu. Çocukluğunda klasik piyano eğitimi alan Prado'nun dans müziğiyle münasebeti, doğduğu şehir Matanzas'taki yerel kulüplerde ve sinemalarda piyano ve org çalarak başladı. Havana'ya yolunu 26 yaşındayken düşüren Prado, çeşitli orkestralarda piyano çaldı, Beny Moré'yle de çalıştı. Diğer yandan aranjmanlarıyla müzik çevrelerinin dikkatini çekti. Küba'da zamanının en meşhur grubu Orquesta Casino de la Playa'ya bazı şarkılarını veren Gaspar Roca de la Peer için aranjmanlar yapıyordu. Kısa sürede orkestradakilerin ilgisine mazhar olan Prado, piyanist ve aranjör sıfatıyla orkestra bünyesine dahil oldu. "Cara de Foca" (Fok Suratlı) lakabıyla da anılan Pérez Prado, bebop'un kitleler önüne çıkmasından birkaç yıl önce iniş çıkışları ve hareketliliğiyle bebop ritimlerine benzerlik taşıyan müziğiyle adından iyice

söz ettirmeye başladı. 1948 yılında Meksika'ya göç eden Prado, burada kendi orkestrasını kurdu ve RCA şirketiyle anlaşarak art arda albümler kaydetmeye başladı. Dönemin ünlü aranjörlerinden Sonny Burke'ün Meksika'dayken "Qué Rico Mambo"yu duymasıyla birlikte Prado'nun kendini ABD'de bulması bir oldu. Burke'ün bu şarkıyı yeniden düzenleyerek "Mambo Jambo" adıyla ABD'de meşhur etmesinden sonra Pérez Prado, dönemin sanatçıları gibi soluğu ABD'de aldı, konserleri dolup taşı. Rumbanın, Prado'nun sözleriyle, "daha ahenkli ve oynak olan" bir başka biçimi mambo, böylece Latin çevrelerinden çıkıp beyaz ABD'yi de kuşattı. (ABD'nin mamboyla tanışmasının Prado'yu önceleyen Kübalı Katalan Xavier Cugat'la gerçekleştirdiğini savunan görüşler de vardır.) Prado dans pistleriyle sınırlı kalmayıp sinema filmlerinde de izleyici karşısına çıktı. Ağırıklı olarak Meksika filmlerinde oynadı, Amerikan filmlerinde de boy gösterdi. 1955'te mambo zirve noktasındayken Louiguy'in "Cherry Pink (and Apple Blossom White)" şarkısını alıp yorumladı ve unutulmaz mambo klasikleri arasına soktu, şarkı ABD'de uzun süre listelerin tepesinden inemedi. 1960'lı yıllarda dipten gelen dalga rock'n'roll ve pop bütün dünyayı dört bir yandan sarınca Pérez Prado önce

Paul Simonon'un Havana 3 a.m. grubuyla yaptığı ilk albümünün kapağı

RCA ile yolunu ayırıp daha küçük plak şirketleriyle çalışmaya başladı, sonra da Meksika'ya geri döndü. ABD'de yitirdiği ünü, Latin Amerika'da eskisi gibi devam ediyordu. Prado 14 Eylül 1989'da bir kalp krizi nedeniyle hayata gözlerini yumdu. Günümüzde "Mambo Jambo", "Que rico mambo", "Mambo #5" (Lou Bega'nın cover'ı 1999'un hitiydi), "Mambo #8" gibi klasikleri, hâlâ envai çeşit reklam filminden Hollywood yapımlarına kadar pek çok alanda kulakları şenlendirmeye devam etmektedir. Unutulmaz şarkılarından "Patricia", Fellini'nin "La Dolce Vita"sının striptiz sahnesinde, zihinlere bir daha çıkmayacak şekilde kazınmıştır.

S →

SANDOKAN

Namı diğer Malezya Kaplani, İtalyan romancı Emilio Salgari'nin (1862 Verona - 1911 Torino) İngiliz ve Hollandalı sömürgecilere Güney Çin denizini dar eden roman kahramanı. Federico Fellini'den Gabriel Garcia Marquez'e, Pablo Neruda'dan Umberto Eco'ya birçok ünlü ismin hayranlığını kazanan ve "İtalya'nın Jules Verne'i" olarak anılan Salgari, 200 küsur macera öyküsü ve romanı (Che Guevara, Salgari'nin 62 kitabını okumuştur) kaleme almıştı. Bu eser-

Kabir Bedi, Sandokan rolünde

ler içinde en kalıcı iz bırakan, 1883'te "Mompacem'in Kaplanları"yla başlayan ve 1913'te ölümünden sonra yayınlanan "Yanez'in İntikamı"yla son bulan on kitaplık "Sandokan" serisiydi: 1960'larda sinemaya, 1970'lerde ve 1990'larda televizyona dizi ve çizgi film olarak uyarlandı. Mompacem adlı hayali adanın bağımsızlığı için savaşan Sandokan ve yoldaşı Yanez de Gomera'nın maceraları spaghetti western'in babası Sergio Leone'ye de esin kaynağı olmuştur. Sandokan'ın Hindistan'ın Cüneyt Arkin'i Kabir Bedi tarafından canlandırıldığı TV dizisi TRT'de de gösterilmiştir.

V →

VALLOTTON, FELIX

1865 Lozan doğumlu İsviçreli ressam. Tahta oymacılığıyla da ünlü. Paul Verlaïne (1891) ve Gertrude Stein (1907) portreleri, sanatının bu veçhesinin örneklerinden. Post empresyonizm, sembolizm ve Japon tahta oymacılığından etkilenen Vallotton, 1890'larla birlikte avangard akımı içinde yer aldı. Aile dramaları, sokak gösterileri (polislin anarşistlere saldırısını konu alan bir tablosu da mevcut), portreler ve nü'ler yaptı, ayrıca sanat üzerine çeşitli makalelerin yanı sıra, sekiz piyes ve biri ölümünden sonra yayınlanan yarı otobiyografik bir eser olan üç roman yazdı. Edvard Munch ve Edward Hopper'ın selevi addedilen Vallotton, 60. yaş gününün ertesinde, 29 Aralık 1925'te vefat etti.

"Tembellik", 1895

Dünyanın en kalabalık ülkesi, göçmenler ülkesinin bir yurttaşını ebediyete uğurladık. 25 yaşındaki Nijeryalı Festus Okey, 20 Ağustos'ta, Beyoğlu Emniyet'i'nin beşinci katında, kendisini sorgulayan polislerden birinin tabancasından çıkan kurşunla şüpheli biçimde hayatını kaybetti. Sorumlular hesap vermedikçe, insanlığa karşı işlenen suçlar son bulmadıkça acımız dımmeyecek.

